

Colecția „Din frumusețile viețuirii creștine” 2

**SFÂNTUL SIMEON
ARHIEPISCOPUL TESALONICULUI**

**Tratat
asupra tuturor dogmelor credinței noastre
ortodoxe, după principii puse de Domnul
nostru Iisus Hristos și urmașii Săi**

VOLUMUL I

Apare cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului PIMEN,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

Ediție îngrijită de Protosinghel Grichentie Natu

Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților

2002

Prefață la a doua ediție

Sufletul are tot atâta trebuință de luminare ca și trupul de hrănire. Omul numai dacă își va curăți inima, înnobila și își va înălța sufletul, va deveni ființa aceea căreia Dumnezeu i-a dat voie liberă și pe care l-a făcut stăpânul tuturor celorlalte lucruri. Să căutăm dar a ne dezvoltă sufletul prin Lumina Adevărului și prin pătrunderea ideilor credinței noastre, care are drept scop fericirea omului atât în viața aceasta cât și în cea viitoare. Dumnezeu întemeind pământul, a pus niște principii nestrămutabile, numite legi naturale, care până astăzi le vedem urmându-și același curs, în mijlocul acestor elemente, care înfățișează privirilor și sufletului nostru dumnezeiasca slavă. Acest principiu al nemutabilității, pusă de Dumnezeu, în legile lumii materiale, care este schimbăcioasă și pieritoare, este pus neapărat și în lumea morală, sub numire de religie, cu atât mai mult, cu cât această lume nu este muritoare, nici schimbăcioasă, ci veșnică, ca și Dumnezeu care a făcut-o. Adevărata credință este aceea care cuprinde cele dintâi principii statornicite de Dumnezeu, și propovăduite de Apostoli și de urmașii lor. Această credință este creștinismul, cu toate învățăturile sale, statornicite de Sfintele Soboare. Pe bazele acestei credințe s-a format o întregă civilizație. Ideile filozofice cele mai luminate nu-și au sorgintea decât în creștinism, singura credință a Adevăratului Dumnezeu. Ambițiile și intrigile de tot felul despărțind creștinismul în creștinism ortodox și catolicism, cel dintâi se țin de adevăratele principii statornicite; cel de-al doilea, subîmpărțit în mai multe ramuri, pierdu mult din adevăratele principii.

Cartea Sfântului Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului, arată tocmai, fiecăruia, în modul cel mai adevărat, mântuitoarele principii pline de adevăr ale credinței creștine, păstrate de Sfânta Biserică Ortodoxă, și denotă falsele principii inventate sau adoptate de eretici.

Această carte este foarte folositoare fiecărui creștin, și mai cu seamă fiecărui preot, căci printr-înșă fiecare își va lumina sufletul, fiecare va vedea temeinicile învățături ale dogmaticii ortodoxe, fiecare va vedea cum principiile neadevărate ale credinței ereticilor, puse față în față cu adevăratele principii așezate de Mântuitorul nostru și de credincioșii Săi urmași, își dovedesc netemeinicia. Sfințenia ideilor și puterea argumentelor folosite de Sfântul Simeon Tesalonicianul sunt de nebiruit.

Simeon Tesalonicianul a scris această lucrare în limba greacă, cu multe veacuri înainte, și Cuviosul Chesarie, traducând-o în limba română, în anul

1765, Mitropolitul Grigorie o tipări cu cheltuiala sa, oferind românilor astfel o cunoaștere mai adâncă a dogmelor credinței ortodoxe. Vechimea primei ediții a acestei cărți a făcut neapărat ca lumea noastră de astăzi mai să nu știe de existența unei asemenea cărți, atât de folositoare.

Cuvioasa maică Teodora, protopsalta din Sfânta Mănăstire Pasărea, având bucuria de a avea această carte, înștiință editorului de față frumosul gând de a se retipări această carte, dându-și cele din urmă ale sale mijloace de trai, care deși erau puțin însemnate, erau însă tocmai ca obolul văduvei. La cea dintâi propunere făcută, această carte fu transcrisă fără vreo schimbare în sensul ei, ci numai cu oarecare îndreptări, și editorul acestei cărți, Toma Teodorescu, tipograful, a pus în practică ideea retipării. Mijloacele pecuniare erau neîndestulătoare; cuvioșia sa, părintele Isaia, monahul și moștenitorul Chinoviei române din Sfântul Munte al Atonului, înlesni un însemnat număr de abonați, pentru care și depuse costul; încurajă retipărirea, și iată că astăzi toți doritorii acestei cărți o pot avea spre a-și adăpa sufletul cu bogăția duhovnicească a învățăturilor ce le cuprinde.

E. P.

Prefață la noua ediție

Cu voia și cu binecuvântarea lui Dumnezeu cel în Treime slăvit, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, scoatem la lumină, în limba română, a treia ediție a operei de mare valoare a Sfântului Simeon, arhiepiscopul Tesalonicului. Ediția de față este o transcriere din caracterul chirilic a lucrării editată în anul 1885 la București de Toma Teodorescu, îndreptată și revizuită.

Scrierile Sf. Simeon au circulat în Biserica Răsăriteană în manuscrise grecești din secolul al XV-lea până în secolul al XVIII-lea. Ele au fost colecționate și tipărite pentru prima dată în limba greacă veche la Iași, în anul 1683, sub grija patriarhului Dositei al Ierusalimului și cu cheltuiala binecredinciosului domn Ioan Duca, voievod al Moldovei. Opera Sfântului Simeon a fost reeditată în greaca nouă în anul 1791 la Veneția, tipărindu-se de mai multe ori. În anul 1866, J.P. Migne avea să o introducă în tomul 155 din colecția sa *Patrologia Graeca* (P.G.).

Această lucrare a Sfântului Simeon a fost tradusă și în limbile naționale ale Bisericii Răsăritene, devenind foarte răspândită. A fost tradusă în limba română cu caractere chirilice (slavone) în anul 1765 de către Cuviosul Chesarie și tipărită pe cheltuiala mitropolitului Grigorie al Ungrovlahiei.

A doua ediție a fost tipărită tot cu caractere chirilice, după o sută de ani, în 1865, în vremea domnitorului Principatelor Unite Române, Alexandru Ioan Cuza, cu binecuvântarea mitropolitului primat al României, Nifon, de către Toma Teodorescu. Ideea de retipărire de atunci a aparținut maicii Teodora da la mănăstirea Pasărea, susținută de monahul Isaia de la chinovia românească din Sfântul Munte al Athosului, care a înlesnit un număr mare de abonați, tot așa după cum vom scoate și noi ediția de față. Scoaterea la lumină a unui număr mai mare de ediții în diferite limbi dovedește valoarea inestimabilă a acestei cărți.

Sfântul Simeon s-a născut și a crescut în Constantinopol. Despre originile familiei sale nu se cunosc mărturii. Din tinerețe a primit o bună educație, fapt ce reiese din scrisul său clar și cu stil pur eclezial. Când a fost rânduit de Dumnezeu să fie ales arhiepiscop de Tesalonic era simplu ieromonah și un iscusit duhovnic.

Din scrierile sale apare ca un bun liturghist și un mare apologet al Ortodoxiei. După Sfântul Pavel, modelul Sfântului Simeon este Sfântul Dionisie Areopagitul. El folosește în opera sa scrierile Sfinților Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Maxim Mărturisitorul, ale patriarhilor Sofronie al Ierusalimului și Gherman al Constantinopolului, ale lui Filotei Kokkinos,

Nicolae Cabasila, ale Sfântului Grigorie Palama și ale altor scriitori bisericești.

În opera Sfântului Simeon se prezintă respingerea principalelor erezii, realizând un amplu comentariu al slujbelor, al Sfintelor Taine, al rugăciunilor și practicilor Bisericii Ortodoxe, în simbolistica și semnificația lor.

Sfântul Simeon al Tesalonicului s-a mutat la cele veșnice în septembrie 1429, cu șase luni înainte de căderea Tesalonicului sub turci (29 martie 1430). A trăit o viață de asceză, fiind un om smerit, evlavios și foarte apropiat de oameni. În titlurile lucrărilor lui, el este numit: Sfânt, Preasfânt, Înalt prea sfințit, Fericit, Preafericit întru sfinți. El a viețuit într-o epocă de confruntări dogmatice între Răsărit și Apus, confruntări care se reflectă și în scrierile sale, în care combate cu tărie noile învățături de credință apusene.

Canonizarea Sfântului Simeon se face ca o recunoaștere a sfințeniei vieții sale de către Sfântul Sinod din Atena și al Patriarhiei Ecumenice, la 3 mai 1981.

Având în vedere bogăția învățăturilor dogmatice, morale și liturgice cuprinse în opera Sfântului Simeon, dorim să fie reeditată în limba română pentru folosul duhovnicesc al clericilor și al credincioșilor.

Protosinghel Grichentie NATU

*Întrebările religioase ale unui cleric și răspunsurile
Prea Fericitului Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, culesse de
Sfintele Scripturi și faptele Sfinților Părinți ai Bisericii*

PARTEA I
Asupra tuturor cresurilor și asupra singurei credințe
a Domnului nostru Iisus Hristos

Arhiepiscopul: În numele lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unu Născut; în numele Părintelui și Dumnezeului nostru, izvorul singure înțelepciuni și Cuvântul ce dă cuvântul pentru deschiderea gurii, vin cu multă plecare și smerenie a vă vorbi, și a răspunde fraților la întrebările ce mi veți face; pentru aceea am și crezut de cuviință a așeza vorbirea dintre noi în întrebări și răspunsuri ceea ce, precum cred, va fi de mult folos pentru toată lumea.

Clericul: Mulțumindu-vă Prea Sfințite Părinte pentru multa voastră creștinească și dumnezeiască bunătate, tot în numele Unuia Născut Fiul lui Dumnezeu și Părintele nostru, venim și noi a vă întreba și a asculta înțeleptele Voastre răspunsuri.

Așadar, noi, creștinii, crezând drept în Dumnezeu: în Tatăl, în Fiul și Duhul Sfânt, Sfânta Treime după Scriptură propovăduind-o într-o Ființă și o Dumnezeuire și a Unuia din Treime, a lui Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, întruparea cea din Fecioara, prin Duhul Sfânt, și adevărul mărturisindu-l din suflet. Și credințe fiind multe, atât noi cât și vechi, împotrivoare adevăratei noastre credințe, cum vom putea pleca pe cei necredincioși, cum vom putea întări pe cei slabi, și cum, în sfârșit, vom putea răspunde cu fericire celor ce ne întrebă câte ceva asupra credinței noastre?

Arhiepiscopul: Propovăduirea adevărului, frate, și mărturisirea bunei credințe, este singura voastră datorie, pentru că numai acestea sunt temelii curatei creștinătăți, pentru care mărturisire se ferește Petru, și se pune păzitor cheilor Împărăției Cerești.

Pavel, cel ce a dobândit cununa vieții și toată cea nemărginită ceată a sfinților, făcând astfel, s-au proslăvit; este prin urmare de cea mai mare datorie a întemeia și pe aproapele cât este prin putință, iar nu este nici datorie, nici putincios a pleca pe toată lumea; să îndemnați, să povățuiți, să zidiți întru Domnul, pentru că cel ce zidește datoria își face. Să nu mai cercați însă a ridica pe bolnavul cel prea greu, ca să nu cădeți cu dânsul, căci atunci, căzând, faceți mai mult rău decât bine, ci trebuie totdeauna a măsura sarcina numai cu puterile noastre, căci, după zisa Sfântului Pavel știut este: „Cu adevărat mare este Taina Creștinătății”¹; iar cel ce vrea să vorbească pentru dânsa, trebuie să aibă multă evlavie și multă credință, și a fi învățat cu știință, numai aceleia cuvenindu-i-se a învăța pe alții; ca nu care cumva neștiind ce trebuie să facă și să zică, să se pomenească căzut îndată în hula oamenilor, în disprețul lor sau chiar în credința lor cea greșită și rătăcită, precum s-a întâmplat multora din cei ce au voit să se facă învățați și dascăli ai poporului.

Clericul: De unde, dar, Prea Sfințite Părinte, este mai bine a vorbi cineva: din cugetările sale firești sau din Sfintele Scripturi?

Arhiereul: Negreșit din Sfintele Scripturi, că Însuși Domnul zice: „Cercetați Scripturile, pentru că numai întru ele puteți avea viața veșnică; și acelea sunt care mărturisesc despre Mine”². Nu este rău însă a vorbi omul și din cugetările sale, dacă mai cu seamă, aceste cugetări sunt bune și frumoase. Atunci însă trebuie a vorbi și a lucra cu multă înțelepciune, slujindu-se cu faptele și pildele Sfinților Părinți ai Bisericii, neîmpotrivindu-se câtuși de puțin Sfintelor Scripturi, căci este foarte rău și foarte nedrept a lucra omul în afara Dumnezeieștilor Scripturi.

Capitolul 1

Asupra celor fără de Dumnezeu și asupra credinței că este cu adevărat Dumnezeu

Clericul: Părinte, de vreme ce, precum mai sus ai zis, credințele sunt multe și felurite, și pentru că mulți din păgâni se înșeală crezând că sunt mai mulți dumnezei, și alții cred a fi unul Dumnezeu, iar nu în trei Persoane, că nici mărturisesc pe Cuvântul lui Dumnezeu și pe Duhul Sfânt; iar alții cu prea păgânătate zic că nu este Dumnezeu; cum vom putea trage pe cei rătăciți la adevărata credință?

---

¹ 1 Timotei 3, 6

² Ioan 5, 39

Arhiereul: Mai întâi prin rugăciune către Dumnezeu ca să-i lumineze, apoi cu smerenie și cu fapte ale vieții duhovnicești, cu viață nepătată și virtuoasă, așa precum au propovăduit și Sfinții Apostoli - căci această lucrare este de apostolat, și vorbindu-le fără vrăjmășie, cu cuvinte mai ales din Sfânta Scriptură, căci a dușmăni și a lupta împotriva cuiva este lucru străin Bisericii.

Capitolul 2

Cum că este Dumnezeu: întâia arătare a Sfințelor Scripturi

Clericul: Și cum vom dovedi celor necredincioși că este Dumnezeu?

Arhiereul: Precum mai sus am zis, din Sfintele Scripturi care dovedesc îndestul despre Ființa Lui, iar mai cu seamă când vestesc pe Dumnezeu ca pricina și facerea tuturor lucrurilor; și cum că cu Cuvântul și Duhul este pururea împreună; apoi cu mărturisirea lui Moise, care zice: «La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul, apoi a zis să se facă lumină și lumină îndată s-a și făcut»³ și așa mai departe. «Eu sunt O ΩΝ», adică: Acela ce am fost, sunt și voi fi.

«Eu sunt Dumnezeuul lui Avraam, Dumnezeuul lui Isaac și Dumnezeuul lui Iacov», îi spune Dumnezeu lui Moise la rugul cel aprins, dovedind prin aceasta pe Sfânta Treime; iar în alt loc scrie: «a zis Dumnezeu, să facem om după Chipul și asemănarea Noastră». Deci Moise arată că este Dumnezeu, și cum că Dumnezeu are Cuvânt și Duh Sfânt, și că toate le-a făcut prin Cuvântul, și cu Duhul Său le-a săvârșit și le-a sfințit. Tot asemenea ne spun și proorocii și însuși împăratul David, cel ce face nebuni pe cei ce cred altfel, zicând: «Zis-a nebunul întru inima lui, nu este Dumnezeu!»⁴ Acesta este mai departe decât toată păgânătatea, căci chiar diavolul mărturisește că este Dumnezeu, deși îndrăznește a se măsura și potrive cu Dumnezeu, furând dumnezeiasca cinste. Drept aceea, și pe elini i-au înșelat, care s-au amăgît cu stihiiile și cu dracii și numind zidirile dumnezei. Cel ce zice, dar, că nu este Dumnezeu, dovedește multă slăbiciune sufletească, multă dobitocie și necunoștință, și mai rău decât dracii păcătuiește tăgăduind pe Dumnezeu ce a fost, este și va fi.

---

³ Facere I, 1.

⁴ Ps. 13, 1.

Capitolul 3

Cum că este Dumnezeu: a doua arătare a chiar omului ce se gândește, vorbește și cearcă pentru Dumnezeu

Însuși omul, ce cugetă și cercetează pentru Dumnezeu, află îndată că Dumnezeu este; pentru că a se gândi numai la Dumnezeu, îi mărturisește și firea lui, și că Dumnezeu este izvorul gândirii ce pune în mișcare și mintea omului gânditor. Și gândul nostru cercetând, pentru Dumnezeu Cuvântul, arată că și Gândul cel fără început, care este Dumnezeu, are Cuvânt. Și pentru că este viu cel ce gândește și vorbește despre Dumnezeu, iarăși arată că este și viață întru Dumnezeu prin Duhul Sfânt. Tot gândul omului arată că Dumnezeu este Făcător și că orice se face le cercetează. Și de vreme ce gândul omului este cugetător, străbătător, grabnic purtător de grijă și văzător de cele ce sunt, chiar prin aceasta mărturisește și închipuie pe Dumnezeiescul Gând. Căci de vreme ce omul are în gândul său unele ca acestea, este dar și un Gând mai mare și fără început, care are și Cuvânt viu; către care se reazimă tot gândul. Că de nu este gând fără cuvânt, se cunoaște că și Gândul cel fără început, Dumnezeu Părintele, are și Cuvânt. Pentru care singur Cuvânt, și cele gânditoare sunt cuvântătoare, îngerii și sufletele pline de înțelepciune și de cunoștință, și acest Gând singur întâi viu, pururea fiitor, are viață întru Sineși, și dintru Sine purcede Duhul Sfânt, prin care și cele gânditoare viețuiesc din Viață; și dhuri sunt din Duh, și cu sfințenie se împărtășesc din cel Sfânt; încă și puteri și mișcări de la cel Atotputernic și tuturor dătător de putere. Pentru aceea și chiar acela ce tăgăduiește Ființa lui Dumnezeu, încă Îl cunoaște, prin singura faptă că are gând, viață și cuvânt. Deci omul mărturisește pe Dumnezeu, pentru că după asemănarea lui Dumnezeu omul a fost înfăptuit.

Capitolul 4

Cum că este Dumnezeu: a treia arătare din zidirea lumii, și grija ce El are pentru noi oamenii

Însăși făptura, însăși facerea lumii, mărturisește pe Dumnezeu, pe Făcătorul tuturor lucrurilor, și din cea văzută este a vedea pe cel nevăzut. Căci Sfântul Apostol Pavel zice: «Că cele nevăzute ale Lui de la zidirea lumii, se văd cunoscându-se prin făpturi, și Dumnezeirea și puterea Sa cea veșnică».⁵ Căci, cine altul decât Dumnezeu a pus Cerul sus și pământul la mijloc? Cine mișcă pământul și-i dă putere de-a crește? De unde oare, își are soarele puterea și strălucirea lui, și cine-l învârtește de nu unul

---

⁵ Romani 1, 20.

Dumnezeu viu și mare? Din a cui putere își schimbă luna fazele sale și de unde îi vine lumina ei ca și a celorlalte milioane de stele luminate? Au din întâmplare, focul arde, luminează și își trimite fumul în sus? Au din întâmplare apa se coboară în jos și cu bună înlesnire curge? Au din întâmplare, vântul se mișcă, bate și se oprește? Au doară, acele nenumărate turme de dobitoace, de tot felul, s-au făcut, se mișcă, trăiesc și mor, de la sinele și cu puterea lor? Și cum de atâtea veacuri de când sunt făcute, dintr-însele nu pot ieși decât asemenea lor? Cine dar, văzând toate aceste fapte ale lui Dumnezeu, și judecând sănătos, încă va crede că nu este Dumnezeu, acela este un rătăcit. Căci cine altul decât Dumnezeu a putut face din nimic ființe? Cine altul decât Dumnezeu a dat acestor ființe puterea de a naște și a se naște, de a trăi și a îngriji unele de altele? Cine altul decât Dumnezeu, a dat celor înțelegătoare înțelegerea; celor vorbitoare vorbirea; celor înțelepte înțelepciunea; și celor ce doresc dorirea care se află în toate ființele? Oare omul de sineși s-a făcut, și este înalt sau smerit, de este țărăna și fără suflare, gânditor, înțelept, muritor și nemuritor? Cine le-a făcut dar toate acestea de nu unul Dumnezeu? De unde sunt timpurile anului; de unde rodirile de peste an; de unde în sfârșit, bunele înțelegeri dintre oameni? Avraam și toți Sfinții, din chiar acestea au cunoscut pe viul Dumnezeu; și tot din acestea și noi așadar să cunoaștem și să arătăm celor necredincioși pe Ziditorul lumii.

Clericul: Toate acestea, Părinte, sunt foarte de ajuns pentru cei fără de lege și socotesc că nimenea nu se va împotrivi fără numai când ar fi mai rău și decât dracii, că chiar dracii, nefiindu-le voia, mărturisesc pe Fiul lui Dumnezeu celui viu. Ce vom zice, însă, pentru aceia ce cred că sunt mai mulți dumnezei?

Capitolul 5

Despre elinii ce cred în mulți dumnezei

Greșeala elinilor ce cred în mai mulți dumnezei, este foarte mare și pedepsită de Însuși Hristos Dumnezeu cel adevărat; și prin răstignirea Sa pentru noi, cu pescarii a doborât nelumeasca lor înțelepciune: Însuși fiind Înțelepția Părintelui cea vie și ipostatică. Căci, după cum scrie Pavel: Și chiar de la zidirea însăși se poate cunoaște că numai unul este singur în Treime Dumnezeu, iar nu mai mulți. Că de vor fi mai mulți și de multe feluri precum cred elinii, tot asemenea trebuie să le fie și puterea lor, ceea ce i-ar împiedica de a face și cuprinde toate. Pe de altă parte, fiind mulți dumnezei, multe vor fi și prigonirile dintre dânșii, și aceasta numai singură ne-ar încredința îndestul că ei nu sunt dumnezei. Căci Dumnezeul cel

adevărat este Stăpânul și Făcătorul tuturor; Și Puterea Sa este una și nedespărțită, iar nu împărțită între mai mulți dumnezei precum cred elinii. Mai zic elinii că dumnezeii lor sunt bărbați și femei; dacă în adevăr sunt astfel, apoi trupuri sunt, mortăciuni sunt, și nicidecum dumnezei, pentru că numai loruși se cuvine slăbiciunile, poftele și patimile trupești. Apoi dumnezeii lor au și vârstele lor, sunt unii mai vechi sau mai bătrâni decât alții. Apoi dacă este astfel; și dacă tot precum zic ei, cerul este fără de început, cum unii din ei stăpânesc și locuiesc cerul, ei, care sunt făcuți mai în urmă decât cerul? Cu acestea trebuie combătuți cei ce zic că sunt mulți dumnezei. Iar fiindcă și zidirile elinii le-au crezut că sunt dumnezei, mai mult sunt batjocoriți, căci chiar acestea însele mărturisesc și cu lucrarea și cu puterea, ca niște robi. Mai cu seamă că puterea lor e știută, căci oamenii cunosc semnele cerului. Și prin urmare, nu cerul sau stelele, dar nimic alt din cele văzute, sau puteri gânditoare nu pot fi Dumnezeu, ci numai niște simple fapte ale Sale, și unele dintre acestea cântă și slujesc pe Dumnezeu. Iar altele, din chiar aceste fapte dumnezeiești, prin faptele lor cele rele s-au depărtat de Ziditorul lor cel adevărat. Cunoscut dar să fie tuturor, că acești din urmă nu sunt alții decât diavolii cei păcătoși, care au amăgit și pe elinii cei rătăciți.

Capitolul 6

Asupra celor ce cred păgânește în ursitori, în noroc și pentru citirea stelelor

A vorbi pentru noroc, pentru ursitori, pentru spunerea nașterii și pentru citirea de stele, e lucru nelumesc și fără Dumnezeu. Căci mai întâi disprețuiește osebita putere a Celui ce a făcut acestea din neființă, și cârmuiește precum vrea în adevăr și dreptate; apoi micșorează și libertatea din lăuntru a omului. Că, dacă omul este ființă cuvântătoare și cu voință slobodă, cum va putea fi sufletul său, purtat de cele văzute, necuvântătoare și fără suflet, și cum se va putea el îndrepta și cârmui după mișcarea acestora, când cel necuvântător nu mișcă pe cel cuvântător? Dacă ne-am închipui într-altfel, omul fiind silit nu ar putea fi nici bun nici rău; și în zadar ar fi legile, în zadar învățăturile, în zadar Proorociile, în zadar Scripturile cele vechi și noi. Apoi înnoirea oamenilor și a fapturilor și întruparea Cuvântului lui Dumnezeu n-ar mai putea fi, după cum Mântuitorul ne arată, veșnice, și mucenicia n-ar mai fi o mărturisire, ci cu totul schimbate. Această vicleană credință, însă, este a neîndumnezeirii și a păgânătății. Unii, deși zic, nebunește și fără Dumnezeu, cum că aceste fapte sunt cuvântătoare și însuflețite, cuvântul acesta este însă cu totul nebunesc și mincinos, pentru că mai întâi Sfânta Scriptură zice: Numai

îngerii și oamenii sunt cuvântători. Și apoi chiar lucrările și mișcarea lor aceasta o dovedesc. Că, de vreme ce, precum zic elinii, stelele sunt cuvântătoare, și tot ce e cuvântător singur stăpânitor este, cum acestea se mișcă pururea tot într-un fel și cu o aceeași mișcare? Cum sunt cuvântătoare și în voia lor? Și de zic a fi mișcarea bună și într-un fel, cum prin credința aceloră ce iau ființă din priceperea stelelor, că lucrarea mișcării lucrează cele rele? Cum aceștia numesc mișcarea stelelor dumnezei, iar cei mai mulți oameni cu credința lor și legea nu primesc aceasta. Deci împotriva lor se află și cunoștința și priceperea oamenilor. Din aceasta se arată că ele nu sunt în voie și nici cuvântătoare. Căci tot ce este și în voie, și în putere, după sfatul său se mișcă. Și de vreme ce, precum zic ei, se mișcă mișcare bună și după a lor voie, iar această mișcare a lor în mulți lucrează răutate și strică bunătatea. O face pierzare că după cum cred elinii, în stele stă a fi binefăcător și a fi viclean, și curat și necurat, și drept și ucigător; și încă și moartea popoarelor sau adorarea lor, gonirea și înălțarea și mii de întâmplări care vin asupra oamenilor împotriva-le și cu răutate. Dar lucrează și răutății și viclenii și ucideri și vătămări și cele stricătoare bunătății, și sunt cu totul nebune. Cuvintele acestea, dar, sunt ale hulitorilor și ale celor fără Dumnezeu. Zidirile lui Dumnezeu sunt bune, de vreme ce sunt zidiri ale Celui bun: precum și Însuși le-a văzut pe toate și, iată, erau bune foarte. Și bine se mișcă fiecare după cum i s-a dat putere.⁶ Și acestea nu sunt cuvântătoare, ci numai trupuri neînsuflețite mișcându-se cu mișcare văzută, spre cârmuirea lumii celei văzute, și arătat este care din văzute lucrează. Bunătățile și răutățile noastre, însă, se săvârșesc după a noastră singură voie. Bunătatea fiind semănată de Dumnezeu, iar răutatea nefiind, vicleanul a aflat-o pe dânsa prin lipsa bunătății. Cele făcute în lume și întru noi, cu voia lui Dumnezeu se fac pentru noi, unele bine-voind, iar altele lăsând să fie din pricina noastră.

Drept aceea se cuvine ca oricine să lepede întrebări nebune ca acestea și să credem că stelele, după Sfânta Scriptură, sunt făcute de Dumnezeu. Și soarele și luna ca să lumineze pe pământ, unul în timpul zilei, iar altul în timpul nopții, și să se miște spre creșterea copacilor și a trupurilor, și spre a fi primăvara, vara, toamna și iarna, spre semn de ploaie, vânturi și alte lucruri văzute (căci acestea sunt și trupuri văzute), și spre ani. Fiindcă împlinindu-se omul cu mișcarea acestora, îndată iar încep. și se cârmuiesc cele văzute ale lumii, cu voia lui Dumnezeu și cu porunca lui spre folos. A neîndumnezeirii lucru este a crede cineva cum că nașterea și stelele pot să facă silă sau prin mintea lor să stăpânească sufletul sau să silească a face păcat sau să facă bunătăți sau să puie împărați și boieri și să facă săraci și

---

⁶ Facere 1, 33.

bogați, sănătoși și bolnavi, morți și vii, cinstiți și necinstiți, înțelepți și nebuni și răi. Căci Sfânta Scriptură zice: «Domnul face sărac și îmbogățește, smerește și înalță» și cealaltă. Și iarăși: «Domnul omoară și înviază, pogoară în iad și ridică». ⁷ Și aceasta se face cu dreptate, după învoirea și mișcarea fiecăruia, iar nu cu dea-sila, că drept e Domnul și dreptățile a iubit. Și zice: «Că Tu vei răsplăti fiecăruia după faptele lui» ⁸; și cum va să răsplătească dacă se face păcatul de silă sau bunătate, că cel ce face de silă, nici este nedrept făcând păcate, nici drept făcând dreptate. Și nici cel ce a ucis este ucigător, nici cel ce a preacurvit nu este preacurvar, nici cel necurat este răpitor, nici cel ce mântuiește este mântuitor, nici junele june, nici curatul curat, nici dreptul drept.

Deci, dar, cum muncește Dumnezeu și cum îndreptează, multe pilde sunt în Scriptura cea veche și cea nouă. Iar noi, credincioșii, credem că nu numai după fire se mișcă cele văzute, ci și peste fire. Că cel ce a făcut făpturile poate să le schimbe precum vrea, pentru că și minuni peste fire a făcut, și cele după lege, prin rugăciunile dreptilor. Ce poate fi oare mai mare și mai peste toată mintea omenească și cuvântul ca întruparea Cuvântului pentru noi, petrecerea Lui în lume, suferirea, și Învierea cu trupul, arătarea după Înviere, a fi pipăit și a mânca, a se sui la cer și a umple de Duh Sfânt firea omenească prin Apostoli, a face semne și minuni, a chema lume la credință numai cu propovăduirea și minunile. Și până acum a lucra cu minunile și cu trupurile cele moarte ale Sfinților, și cu rugăciunile Preoților, a face minuni Dumnezeu, și a se arăta puterea de a lega și dezlega, care sunt toate lucruri peste fire și ale Atotputernicului Dumnezeu. Drept aceea, bolnăvindu-ne, ne rugăm pentru sănătate, fiind înconjurați de nevoi, a ne izbăvi de cele rele. Și stihiiile mișcându-se peste fire, ne rugăm a se mișca spre folosul rodirii; făcându-se și multe prin rugăciunile bărbaților celor dreți, precum ploaia la secetă, întoarcerea războaielor, încetarea foametei și a ciumei, însănătoșirea bolnavilor și izbăvirea de cele rele, pentru care și Biserica se roagă.

Deci ursitura și nașterea ridică nădejdea care este în Dumnezeu și se leapădă de Însuși Dumnezeu și puterea Lui cea Dumnezeiască, de toată Sfânta Scriptură, de munca nedreptilor și plata dreptilor și de toate Tainele lui Dumnezeu. Drept aceea nu se socotește creștin cel ce crede în naștere, în citirea stelelor și alte asemenea. Și oricine ar zice cum că de unele ca acestea ar putea fi ceva, este înșelat de draci, amăgitor și lepădat de Biserica. Fiecare dreptcredincios creștin al lui Hristos, al puterii Părintelui, al adevărului și al prea puternicului Cuvânt, să nădăjduiască în Domnul de

---

I Împărați 2, 6-7.

Psalm 61, 11.

acum și până în veac. Căci chipul lumii acesteia trece⁹, fapturnle sunt supuse stricăciunii și se vor schimba; iar noi întru Hristos nu suntem supuși stihilor lumii, precum zice Pavel. Și pe deasupra stricăciunii ne-am făcut cu sufletul și cu trupul, cu darul Duhului celui nesticăcios. Deci toate sunt făpturi ale lui Dumnezeu, dar nici unele din ele Dumnezeu.

Capitolul 7

Cum că Sfânta Treime este un Dumnezeu

Dumnezeu este unul singur cel adevărat în Treime și pe Dânsul toată făptura îl propovăduiește, că, fiind, este din Părintele cel pururea fiitor, și cărmuit cu Cuvântul, din Cuvântul Părintelui cel totdeauna viu, țiindu-Se și stând cu Duhul cel făcător de viață, al unuia și viu Dumnezeu. Pentru aceasta ne învață și Atanasie cel Mare, Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul precum și alți dintre părinți, împreună cu dânșii.

Clericul: Am înțeles, Părinte, îndestul cuvântul cel împotriva elinilor cu mulți dumnezei. Mai trebuie să știm și cuvântul cel mai arătat pentru Sfânta Treime, ca să putem trage către cunoștința adevărului, pe cei ce se leapădă de Fiul și de Duhul lui Dumnezeu; căci către aceasta mai cu seamă ne este nevoița, pentru că sunt mulți care păgânește se leapădă de Cuvântul lui Dumnezeu și de Duhul Sfânt.

Capitolul 8

Asupra iudovilor și a lui Sabelie și a celorlalți fără Dumnezeu.

Arhiereul: Aceasta nu cere multă nevoiță, de vreme ce toată Sfânta Scriptură mărturisește pentru Cuvântul lui Dumnezeu și pentru Duhul Sfânt. Care Sfântă Scriptură zice a o primi cei ce cred pe Dumnezeu a fi fără Cuvânt și fără Duh. Deci fără Dumnezeu sunt și aceștia, măcar că le pare a ști pe Dumnezeu că zice: «cel ce se leapădă de Fiul se leapădă de Părintele ce L-a trimis pe El»¹⁰ și loruși propovăduiesc pe Dumnezeu necuvântător, neînțelept și fără Duhul cel viu, care dă viață tuturor. Drept aceea fără de Dumnezeu sunt și aceștia precum am zis, și cu totul păgâni și potrivnici lui Dumnezeu. Iar pe noi, unul Dumnezeu împreună cu Cuvântul Său cel Ipostatic și cu Duhul Său cel dătător de viață, precum am primit și precum ne-a învățat chiar Cuvântul lui Dumnezeu Iisus Hristos, Strălucirea

⁹ 1 Corinteni 7, 31.

¹⁰ Ioan 15, 20.

Slavei și Chipul Ființei Părintești, când a trimis pe ucenici să învețe toate limbile, poruncindu-le să boteze pe cei ce cred într-Însul, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, știm că și unirea și întreirea Treimii e a Însuși cel Unul din Treime; și când zice, În numele, propovăduiește unirea Treimii, că și numele e unul și nedespărțit, precum este ființa una și puterea și lucrarea. Iar Ipostasele, cum că sunt trei, le propovăduiește când zice: al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh: și iarăși aceeași una putere și lucrare a unei Treimi. Asemenea când zice botezându-i pe ei, căci a boteza va să zică a zidi de a doua oară pe cel ce se botează, care zidire se face cu lucrarea, cu puterea și cu darul unui nume al prea Puternicei Treimi. Iar în trei fețe, zicând: al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Aceasta o mărturisește și Ioan Evanghelistul la începutul Evangheliei, care scriind:¹¹ «La început a fost Cuvântul», pe Fiul vestind. «Și Cuvântul era la Dumnezeu», învățându-ne despre Părintele «și Dumnezeu era Cuvântul», arătând o Ființă a Fiului cu Tatăl. «Acesta la început era la Dumnezeu», de vreme ce și întru o Ființă este cu Tatăl și împreună fără de început.

«Toate cu Dânsul s-au făcut», pentru că lucrează împreună cu Părintele. Astfel zice David: «Cu Cuvântul Domnului cerurile s-au întărit». Și Evanghelia zice: «și fără de Dânsul nu s-a făcut nici una din câte s-au făcut»; iar David mai zice asemenea către Dumnezeu: «Toate cu înțelepciune le-ai făcut». Evanghelia iară: «Și într-Însul era», Dumnezeiescul Duh, cel purcător de la Părintele. Întru care noi trăim, ne mișcăm și suntem, petrecând și odihnindu-Se ca într-un cuvânt. Pentru care iarăși zice: «Iar când va veni Mântuitorul, pe Care Eu îl voi trimite vouă de la Părintele, Duhul adevărului, care de la Părintele purcede, Acela va mărturisi pentru Mine»¹². Din cele arătate Domnul ne învață că de la Părintele purcede Duhul și Însuși la noi vine, nu cu fața osebită locuind, ci sălășluindu-Se cu Darul. Iată dar Taina unui Dumnezeu în Treime.

Capitolul 9

Cele evanghelicești sunt asupra lui Sabelie, iar acestea asupra jidovilor și asupra celorlalte limbi păgâne

Cele evanghelicești s-au zis pentru hulele lui Sabelie Libianul, care a primit Evanghelia. Îți voi pune înaintea și din Scriptura cea veche, cele ce sunt pentru Dumnezeu în Treime. Pe acest Dumnezeu nu numai Evanghelia, ci și Moise în lege și Proorocii, toți L-au propovăduit. Căci Moise propovăduiește în toate pe Dumnezeu Părintele cel purcea fiitor și

¹¹ Ioan 1, 1-5.

¹² Ioan 15, 26.

recunoaște Taina Cuvântului și a Fiul lui Dumnezeu; când a auzit glasul cel dumnezeiesc și când a primit lucrarea Cuvântului (pentru că, cineva, când aude, cuvânt aude), a Căruia întrupare o au cunoscut mai înainte. Întâi rugul văzându-l aprinzându-se și auzind Cuvântul lui Dumnezeu grăindu-i în chip de om; de vreme ce și pentru oameni, după cum zice Ieremia, pe pământ S-a arătat și cu oamenii a petrecut și către dânsul a zis: «Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov»¹³. Care arătându-Se ca un Bărbat și ca un Înger zice Sfânta Scriptură, însă acest Dumnezeu, numindu-Se pe Sine, pomenește trei Patriarhi, ca să arate cu aceasta cum că, întrupându-se din Fecioară, va să arate Taina Treimii. Mai apoi cuvintele lui Dumnezeu primindu-le Moise în lespezi de piatră s-a arătat puterea Cuvântului celui viu, văzându-se în lucruri minunate, cum că Cuvântul este în Dumnezeu, și că se va întrupa și se va îngropa mai pe urmă ca o lespede, scriindu-Se în Fecioara Născătoarea de Dumnezeu. Și glas dumnezeiesc a auzit Moise de multe ori prin mijlocul chivotului, iar glasul sunet de cuvânt este, care pe Cuvântul cel viu al Părintelui celui viu a mărturisit.

Și Duh Sfânt a primit Moise, precum scrie: «Și din Duhul care era peste dânsul, luând Dumnezeu, a dat celor 70 de bărbați credincioși»¹⁴. Aceștia prooroceau, ca lucru cunoscut mai înainte, pe Părintele, pe Fiul, care e Cuvântul și pe Duhul Sfânt, propovăduind și zicând astfel: «Zis-a Dumnezeu să se facă lumină», și «zis-a Dumnezeu să se facă cerul», și «zis-a Dumnezeu să crească pământul»¹⁵, dându-ne să înțelegem despre Cuvântul lui Dumnezeu, și acesta Viu, Unul și Unul Născut, precum e și Părintele unul, viu și singur. Iar pentru Duhul Sfânt, zicând: «Și Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apei». La facerea omului: «și a suflat în fața lui suflare de viață».

La Noe: «Nu va rămâne Duhul meu în oamenii aceștia», și iarăși «de Duhul Sfânt s-a umplut cortul». Prin câte le văzurăm clar și prin alte multe, Moise propovădui pentru Cuvântul lui Dumnezeu și pentru Duhul Sfânt. Chiar mai înainte de el, Avraam primind pe cei trei Bărbați la stejarul Mamvri, a vestit pe Cel în Treime Dumnezeu, căci cei trei Bărbați osebiți numai prin fețe și de către Avraam propovăduiți pentru unirea firii ca Unu, înseamnă întreirea împreună și unirea Treimii.

Apoi Isaac a cunoscut și a scris taina Treimii și a întrupării Cuvântului, născându-se atunci când a văzut Avraam pe cei trei Bărbați. Iar întruparea și răstignirea și învierea lui Hristos, se arată: când era dus Isaac de tatăl său, purtând lemne pe umeri, care închipuia Crucea, și când s-a împiedicat

---

¹³ Ieșire 3, 7.

¹⁴ Numerii 11, 25.

¹⁵ Facere 1, 35.

într-însele ca să se facă jertfă lui Dumnezeu junghiindu-se. Și glas au auzit de la Dumnezeu, care glas însemnează pe Cuvântul lui Dumnezeu, grăind lui Avraam: «Nu pune mâna ta pe copil». Și cum că Dumnezeu Cuvântul era cel ce vorbea arătat este din cele ce grăia către Avraam: «Acum cunoscui că nu-ți fuse milă de fiul tău cel iubit, pentru Mine».

Acesta dar a fost Îngerul sfatului celui mare, Fiul celui Înalt, care și cu Părintele lui Avraam a vorbit, care și cu Iacov s-a luptat. Și Dumnezeul părinților săi pe dânsul chemându-l, care și cu Duhul Sfânt către înălțimea vederii pe dânsul l-a ridicat; prin care și Iacov a luat cuvânt, ca să se înstrăineze și să fugă de la Isav, și în vis a văzut scară ajungând la cer și pe dânsa (care a fost închipuirea Maicii Cuvântului celui ce s-a întrupat) pe Dumnezeu șezând; și a primit cuvânt a fugi de socrul său. Acestea și alte descoperiri, la arătare care toate puterea Cuvântului lui Dumnezeu, și lucrarea Duhului lui Dumnezeu în dreptii aceia au propovăduit.

Oare Iosif nu prin vis a primit cuvintele lui Dumnezeu? De unde i-a venit înțelepciunea și printr-înșa dezlegările întrebărilor împăratului Egiptenilor și ale slugilor lui? Au nu cu puterea Dumnezeiescului Duh? Au nu cu puterea cea lucrătoare întru tot a Cuvântului lui Dumnezeu, Înțelepciunea cea vie? Mai toți proorocii scriu asemenea zicând: Cuvântul Domnului făcut către Isaia, fiul lui Amos. Cuvântul Domnului către Ieremia fiul lui Helchie. Începerea cuvântului către Osie și cuvintele lui Amos, pentru Ierusalim. Făcutu-s-a cuvântul Domnului către Miheia al lui Morati, și cuvântul Domnului care s-a făcut către Ioil al lui Vatuil, zice Domnul Dumnezeu. Avdie zice: Acestea grăiește Domnul. Fost-a cuvântul Domnului către Iona al lui Amati. După Naum: "Limma" Ninivei (adică luarea Ninivei), care Ieremia nu primește a se zice "Limmă", ci cuvânt și Naum însă mai jos zice: Aceasta grăiește Domnul Atotțiitorul, care stăpânește toate apele: și iată Eu zice Domnul Atotțiitorul. Și "Limma" pe care proorocul Avacum a văzut-o, zice că se află ținută și se poartă cu Duhul; și ca să arate că Limma este a Duhului zice: «Înfrișat este când se arată Dumnezeu, dintr-înșa va veni judecata și această judecată cuvântul lui va fi»¹⁶; căci judecata este cuvântul și Limma dintr-înșul va ieși. Iată puterea Duhului Celui Ce de la Tatăl purcede.

«La straja mea vei sta ca să văd ce va zice de mine. Și a răspuns către mine Domnul»¹⁷. Iată iarăși Cuvântul. Acesta ne învață și pentru întruparea lui Dumnezeu, precum: «Doamne auzit-am auzul tău și m-am înfrișat»; și «Dumnezeu de la Austru va veni»¹⁸, și alte multe pentru întruparea lui. Astfel mai zice cum că Cuvântul lui Dumnezeu se va întrupa. «Înaintea

---

¹⁶ Avacum 1, 7.

¹⁷ Ibidem 2, 1.

¹⁸ Ibidem 3, 1,2 și 4.

feței Lui va merge cuvântul. Și cuvântul Domnului care a fost către Sofronie al lui Husi: Și fost-a cuvântul Domnului prin gura lui Agheu Proorocul zicând: și fost-a cuvântul Domnului către Zaharia al Varahiei». Acestea și multe alte au proorocit, pentru întruparea Cuvântului și Limma cuvântului Domnului, spre Israil în mâna Îngerului, adică a lui. Iată și Limma cuvântului, puterea Duhului, a Cuvântului și numele Domnului, arătate în felurite limbi. Vedem dar că toți proorocii au proorocit Cuvântul lui Dumnezeu și Duhul cel Sfânt. Și însuși David strigă către Dumnezeu: «Toate cu înțelepciune le-ai făcut și cuvântul Tău Doamne petrece în cer în neam și în neam»¹⁹. Și cu cuvântul Domnului cerurile se întăriră și puterea lor a fi cu Duhul gurii Lui. Care Duh se roagă a nu i se lua din lăuntru lui, ci a i se înnoi. Aici dar se vede propovăduirea lui Dumnezeu, Părintele împreună cu Cuvântul și cu Duhul. Într-un cuvânt, toată ceata dreptilor ne arată într-un chip învederat Cuvântul lui Dumnezeu și Duhul cel Sfânt.

Capitolul 10

Pentru Unul Născut Fiul lui Dumnezeu și pentru Duhul Sfânt

Celui ce stă împotriva de va urma dumnezeieștilor Scripturi, va înceta a vă mai prigonii; căci dumnezeiasca Scriptură este plină de dovezi. Și chiar din făptura însăși și firea omenească, va putea cunoaște adevărul; că, de vreme ce Dumnezeu este făcător tuturor, făpturile pentru ce s-au făcut? Dacă nu ca printr-însele să dovedim pe Dumnezeu. Și dovedind pe Dumnezeu putem să cunoaștem că din cuvânt se face cunoștința. Apoi, de vreme ce prin cele cuvântătoare s-a făcut cunoștința, cu atât mai vârtos Cuvântul este la Dumnezeu. Că de vreme ce lumea cea văzută este pentru cele cuvântătoare, pentru Cuvânt, dar și prin Cuvânt este făptura, și Cuvântul va fi Dumnezeu. Pe acest Cuvânt mai înainte de a se face toate L-a văzut Tatăl ca pe o Icoană vie a Lui, închipuire (statornică), Înțelepciune, Strălucire și Cuvânt, Putere și Fiu iubit; iar pe Duhul Sfânt ca pe o sfințire și izvor de dragoste, Viață din Viață ca făcător de viață și ca o comoară a bunătății. Despre acestea și Sfântul Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul zice: «Că Dumnezeu se mișcă cu a Lui vedere». De vreme ce făpturile se împărtășesc cu cuvântul ca să cunoască pe Dumnezeu, cu cât mai vârtos cuvântul este la Dumnezeu; care și prin care face știut toate mai înainte până a se face. Iar de vreme ce prin cuvânt s-a făcut zidire cuvântătoare, iar alta spre slujirea celei cuvântătoare, Cuvântul este la Dumnezeu. Și de vreme ce făpturile cele cuvântătoare gândesc, au voie slobodă și totdeauna trăiesc, prin urmare Cel ce le-a făcut pe ele

---

¹⁹ Psalm 103, 25.

cuvântătoare, trebuie să aibă Cuvântul pururea întru Sine. De aici devine că fapăturile sunt cuvântătoare pentru că primesc cuvântul de la Dumnezeu. Și cele necuvântătoare tot prin Cuvântul lui Dumnezeu stau în ființă și se mișcă. Dar va zice cineva că zidiri sunt de mai multe feluri prin urmare și cuvântătoare și cuvântarea lor este felurită. Că știe Unul ca Acesta, că aceste fapături sunt zidiri, deși de multe feluri, năravuri și firi și sunt făcute din ne-ființă, dar Cuvântul prin care s-au făcut nu este neîntemeiat și de multe feluri; de vreme ce un viu Dumnezeu este Tatăl pururea fiind, unul este și Cuvântul ca și Părintele, viu și pururea fiind și desăvârșit, căci și Părintele este desăvârșit. Drept aceea nu sunt cuvinte multe și neîntemeiate în Dumnezeu, ca prin aceasta să se poată arăta nedesăvârșirea și schimbarea Dumnezeirii.

Ci una desăvârșită, întemeiată, vie și pururea fiitoare este Înțelepciunea lui Dumnezeu, Cuvântul lui cel Unul Născut întru care sunt toate cuvintele cele mai înainte de veci. Iar cel ce înviază toate fapăturile este Sfântul Duh, Unul din Părintele pururea fiitor, viu și de viață făcător și cu același Duh Sfânt viețuiesc cele cuvântătoare și tot de la El primesc și nemurire pentru că fără Sfântul Duh, cele cuvântătoare nu pot a fi: așadar viețuirea se primește de la Sfântul Duh, iar cuvântarea de la Cuvântul cel viu și fiitor de la Părintele cel pururea fiitor. Dar și cele necuvântătoare ființa lor o au de la Părintele cel pururea fiitor, și cu Cuvântul cel viu s-au rânduit în rânduiala în care se află, iar mișcarea lor și puterea pe care fiecare din ele o are sunt de la Sfântul Duh cel de viață făcător; pentru că care din cele ce sunt nu sunt făcute prin Cuvânt (adică după buna chibzuință) sau care să nu aibă mișcarea și puterea Sa? Tuturor acestora le este pricinuitoare Sfânta Treime cea pururea fiitoare, ceea ce viețuiește și rămâne, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. De vom voi să cunoaștem mai bine chipul Sfintei Treimi vom cunoaște chiar din omul care este fapătura cea mai frumoasă din toate cele văzute fiind zidită după chipul lui Dumnezeu. Căci el fiind cuvântător nu este făcut pentru lumea aceasta care este necuvântătoare, trecătoare, ale cărei mișcări chiar noi înșine le cunoaștem, și ea este făcută pentru om și pentru ca, cu mișcarea, să susțină trupul lui, iar prin suflet omul se mișcă și cunoaște pe Ziditorul după cum este scris că s-a zidit după chipul lui Dumnezeu, care scriere, multora din sfinți s-a descoperit mai luminat.

Această mărturisire pentru Sfânta Treime ni se descoperă mai pe larg și din altele, adică: că sufletul cu mintea mărturisește pe Părintele care este Mintea cea fără de început; iar cu graiul mărturisește pe Cuvântul Părintelui și cu puterea cea viețuitoare pe Duhul Sfânt cel de viață făcător și îngerii, chiar minți fiind, prin minte să propovăduiesc pe Tatăl, Cuvântător fiind, pe Fiul mărturisesc, pururea viețuitor fiind, și darurile luminătoare fiind, adevăresc pe Duhul Sfânt. În sfârșit, chiar zidirile necuvântătoare mărturisesc pe Făcătorul, deși sunt stricacioase fiindcă sunt

trupuri materialnice. Că a se naște vii din cele vii și asemenea din asemenea, prin nașterea lor mărturisesc pe un Făcător. Soarele dând raze și lumină, toate stelele și focuri tot asemenea arată, și încă și pomii și ierburile scoțând flori și roade și pământul crescând mii de roduri și, mai în scurt, toată făptura pe Unul în Treime Dumnezeu al tuturor cu slavă îl cuvintează: din câte minuni, cuvinte și lucruri s-au săvârșit și încă se săvârșesc în Biserica lui Hristos ne arată și se propovăduiește puterea Treimii.

Că cine este acela care a întins în toată lumea propovăduirea Treimii și întruparea lui Hristos și încă o întinde și o mărește? Întoarcerea la această propovăduire a atâtor oameni nenumărați? De unde devin împotrivorii acestei propovăduiri și muncitorii care și până acum muncesc? De unde este între credincioși plăcerea de fericire și de curățire, fugirea de cele din lume și depărtarea prin pustietăți? De unde este darul preoților, cele făcute de preoți, legările și dezlegările păcatelor? De unde este lucrarea tămăduirii de la moaștele sfinților care și de păgâni este văzută și chiar ei nevrând, nevoiți sunt a le mărturisi? De unde este bunul miros și nesticăciunea aceasta a trupului? Dar și minunile care se fac prin sfintele icoane, prin sfintele Biserici și prin ape sfinte, de unde sunt? Au nu toate acestea, săvârșindu-se la arătare, dreapta mărire mărturisesc în Treime pe Dumnezeu. Mirurile din moaștele mucenicilor, facerile de minuni, cele adevărate arătări ale Sfinților și păzitori nouă credincioșilor, care au fost goniți de păgâni, pornirile cele fără de Dumnezeu, care de multe ori cu lucrarea satanei sunt pornite asupra noastră, au nu ne arată nouă luminat Taina cea mare și dumnezeiască a drept slăvitoarei noastre credințe? Iar gonirile cele asupra celor drept credincioși de către cei necredincioși, suferințele și patimile, au nu arată a fi cu noi adevăratul și unul din Treime Dumnezeu?

Căci Dumnezeu nu se odihnește în lumea aceasta nici întru cele văzute, nici întru cei ce iubesc cele ale lumii, ci întru cei ce îl iubesc pe Dânsul și caută slava Lui și se nevoiesc pentru Dânsul; întru cei ce sunt ca dreptii cei de demult, scârbiți, goniți, săraci, suferinzi, muribunzi, nemernici, ca Abel, ca Noe, ca Avraam, Isaac, Iacov și fiii lui, ca Moise, Ilie, Daniel, cei trei tineri și Ieremia, și mai înainte de aceștia Isaia, Iezechiel, mai pe urmă și Macabei și oricare altul asemenea lor. Că a răbda, suferind pentru Hristos, arată cea singură și adevărată credință și cuvintele cele adevărate ale învățaturii Lui, pentru că ne poruncește ca să pătimim în lumea aceasta, fiindcă și El a pățit pentru noi. Legiuirile Bisericii: fecioria, curățenia, smerenia, răbdarea cu mulțumită către Dumnezeu, sărăcia, fugirea din lume, a nu fi viclean, a nu răzbuna, ci a ierta pe cei ce ne-au greșit, a iubi pe vrăjmași, a nu-și aduce aminte de rău, a nu te mânâ, ci a face bine celor ce te urăsc și a te ruga pentru ei.

Acestea și altele ca acestea, cereasca, dumnezeiasca, adevărata și singura credința noastră a credincioșilor ne învață să le suferim, căci acestea sunt porunci ale lui Dumnezeu, care este Stăpânul tuturor. Dintru acestea și din altele asemenea, cred că vei putea trage pe cel necredincios la cunoștința Evangheliei, să cunoască pe Cuvântul lui Dumnezeu celui viu și pe Sfântul Duh, și-l mai învață învățăturile Bisericii ca unele ce sunt sfinte și dumnezeiești. Prin aceasta vei da a înțelege și tainele întrupării a Unuia din Treime, Cuvântului lui Dumnezeu, Iisus Hristos. Deși este cu greu a pleca pe cel ce a grăit păgânește (ca și când te-ai ispitit a învia un mort) și a duce pe cel neînțelegător la înțelegere, de nu-ți va da Dumnezeu ajutor a deschide gândul acelora, precum a deschis ochii orbului celui din naștere. Că a cunoaște pe Dumnezeu al lui Dumnezeu lucru este, mai vârtos vrând a pleca pe omul cel ce are minte trupească. Treimea, Ziditorul celor gânditoare și cuvântătoare și a tuturor, este peste minte și peste cuvânt, și fără darul lui Dumnezeu nu poate zidirea a cunoaște pe Ziditorul.

Clericul: Destul este, părinte, și înțelegerea despre Sfânta Treime prin multe ne-ai descoperit. Și de a-i aduce la cunoștință pe cei ce se leapădă de Unul Născut Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu ne-ai învățat; deslușindu-ne la aceasta din Sfânta Scriptură și din alte împrejurări, din dumnezeieștile minuni, care săvârșindu-se în Biserica noastră încredințează chiar pe cei necredincioși în privirea necredinței lor. Dar de vreme ce avem mulțime de eresuri împotriva religiei noastre și toți acești eretici se numesc creștini, iar cu credința în multe chipuri se deosebesc de noi: oare ce le vom răspunde unora ca acestora când unii din ei ar voi să dezbătă cu noi în privința religiei; sau dacă vor cere deslușire pentru credința noastră cea dreptmăritoare?

Arhiereul: Nu este de trebuință a da tuturor cuvânt, precum am zis mai înainte, ci numai celor ce vor pofți să le învețe, a vorbi cu pace. Iar de cei ce totdeauna se vor apuca a se prigoni să te depărtezi, că pe cel prigonitor Biserica lui Hristos nu-l primește. Precum zice Pavel: «Iar de se pare cuiva că aici poate să ne găsească pricină, obicei ca acesta nu avem nici noi, nici Biserica lui Dumnezeu»²⁰. Pentru aceasta și pe toți ereticii ca pe pricinuitori și neplecați îi afurisește Biserica.

Clericul: Ce se cade a face dar, de va căuta cineva să se folosească?

Arhiereul: Pe unul ca acesta se cade a-l primi și cu dragoste a-l

---

²⁰ I Corinteni 11, 16.

tămădui. Însă dacă ai dar a grăi, chemând pe Hristos, grăind din cele ce cu osteneală Sfinții Părinți au făcut, asupra eresului răspunde. Că nimica nu este care să nu fie zis de Părinți, de vreme ce și multă a fost silința lor asupra eresurilor și cu ajutorul Sfântului Duh le biruie pe ele și credințele lor mincinoase le-au dovedit arătat. Iar de nu poți răspunde la întrebări, nici ai darul graiului sau volnicie (că și aceasta este legea Bisericii, de-a avea volnicie), nu te rușina a-l aduce pe cel ce te întreabă la vreun bărbat drept credincios și cu învățătura a grăi drept, că ajutând Dumnezeu, de mult folos va fi amândorura. Căci pe rătăcitul cu știința și cu dumnezeiasca dragoste poate-l va îndrepta, atunci plăta-ți vei câștiga și în locul osteneții vei lua darul de la Dumnezeu.

Clericul: Dar din eresuri care este mai rău?

Arhiereul: Toate! Tot ceea ce duce la piericiune este rău, și toate cele ce păgubesc mântuirea sunt pierzătoare. Și precum va fi deosebirea între cei buni și învățărilor întru bunătăți astfel și răsplătirile vor fi după faptă. Drept aceea și zice Domnul: «În casa Părintelui meu multe locașuri sunt»²¹. Așa socotesc și pentru cei potrivnici, măcar că întru dâșii toată netocmirea este cu adevărat, că nimica cu tocmeală nu este viclenilor de vreme ce și tatăl minciunii este fără tocmeală. Iar cel mai rău eres este acela care are mai multe hule asupra lui Dumnezeu; iar după acela unele sunt mai de mijloc și alte eresuri mai mici care se văd mai cu puțină hulă și aceasta mi se pare a fi și întru cei păgâni. Căci cei dintâi din cei fără de Dumnezeu, este acela care pe Dumnezeu nu știe, și acela încă care este rătăcit cu mulțimea dumnezeilor. Că acestora în păgânătate nu este osebite, de vreme ce nu știu pe Dumnezeu, zicând că-L știu și se închină nedumnezeiește, ca unor dumnezei, fapturilor lui Dumnezeu celor văzute și necuraților draci. Iar după păgânii cei dintâi sunt cei ce zic pe Dumnezeu a fi Domnul cerului și pământului, dar îl zic a fi fără Cuvântul cel viu și fără Duh; fără Dumnezeu sunt dar și aceștia, care nu propovăduiesc pe adevăratul și unul Dumnezeu. Că Dumnezeu unul și adevărat este Părintele, împreună cu Unul Născut Fiul Lui, cu făcătorul de viață Duhul Lui. Așadar, și aceștia cu totul sunt fără Dumnezeu, deși nu se închină focului, nici soarelui, nici numesc pe draci dumnezei. Însă pentru aceasta, în mai mică răutate sunt.

Clericul: Dar după aceștia care sunt mai răi decât alții la păgânătate?

---

²¹ Ioan 14, 2.

Capitolul 11

Asupra lui Simon Vrăjitorul și a lui Macedonie și a celor asemenea lor și despre păgânii bogomili adică cudugeri

Arhiereul: După aceste eresuri de la început care au primit pe Hristos, dar nu drept, nici precum l-au propovăduit Apostolii, ci pentru arătarea și întruparea Lui multe feluri de credințe au primit. Și cuvântul cel drept, care este pentru Sfânta Treime l-au lepădat. Iar unii din ei puterea dumnezeiască o însușeau loruși, precum Simon vrăjitorul gonind pe marele Simon Petru; și spurcatului Manend, care și mai răi sunt decât cei fără Dumnezeu; încă și Cirint și spurcatului Carpocrat împotrivorii Apostolilor lui Hristos și alți mulți vrăjmași ai adevărului, care nedumnezeiește au învățat a fi două stăpâniri.

Dintru aceștia și acum sunt bogomilii (omșor fără de lege) ce se zic și cudugeri. Așadar despre aceștia, ca despre unii ce sunt mai aproape cu răutatea aproape de voi, neapărat trebuie să știți ceva de dânșii, fiindcă cu multă fățarie se fac că se roagă și tot cu fățarie se arată că primesc Evanghelia și cărțile și faptele Sfinților Apostoli, atunci când cu bună seamă ei cu totul se leapădă de Scriptură. Și neîndumnezeiții nu numai că n-au fapte evanghelicesti sau apostolicești, ci dimpotrivă, cu totul sunt potrivnici cuvintelor, lucrărilor și legiuirilor Domnului. Mai vârtos, pot să zic că faptele lor sunt faptele lui Antihrist, pentru că mărturisesc oarecare ieșire din fire, au rugăciuni întru ascuns, cântări spurcate și altele mai multe spurcăciuni despre care nici că se cuvine a scrie cineva; împreună cu credința lor hulesc și se leapădă de toate Tainele lui Hristos, lepădându-se de Sfântul Botez și Sfânta împărtășire, hulesc chipul Cinstitei Cruci, Sfintele Icoane, cinstitele Biserici, dumnezeieștile Scripturi ale legii și ale proorocilor, hulesc asupra dreptilor și mucenicilor, asupra arhiereilor și preacuvioșilor, și mai în scurt asupra tuturor lucrurilor celor sfinte, hulind, zic, după lepădatul satana și dracilor lui asupra unuia în Treime Dumnezeu și asupra întrupării Cuvântului.

Iar noi credincioșii, cu lucrările și cu cuvintele Mântuitorului nostru și Sfinților Apostoli ne-am învățat a crede în dumnezeiescul Botez, în înfricoșata împărtășire cu Trupul și Sângele lui Hristos, în Sfânta Liturghie și în celelalte dumnezeiești Taine ale Lui; și că afară de rugăciunea Tatăl nostru mai sunt și alte rugăciuni cu care se ruga Hristos către Părintele Său. Primind legile și Proorocii care au propovăduit pentru dânșul, cinstim sfintele Biserici după cum Însuși ne-a arătat prin izgonirea cu biciul din biserica cea veche pe cei ce se negustoreau întru dânsa, numind-o casă de rugăciune și casa Părintelui Său, și zicând să nu cuteze cineva a aduce vreun vas prin biserică, arătând prin aceasta câtă cinstire suntem noi datori a da sfintelor Biserici. Iar cât despre chipul sfintei Cruci, semnul Său l-a

numit Mântuitorul, vorbind despre a doua venire zicând: «Atunci se va arăta semnul Fiului omenesc în cer»²², adică Crucea. Această Cruce de sus a arătat-o și împăratului Constantin povățuindu-l prin ea la a sa credință. Cu această Cruce se laudă și Pavel și toți Sfinții, nu numai cu mintea, ci și cu trupul o cinstesc și o sărut. Asemenea și Petru a căutat a se răstigni după cum despre aceasta i s-a vestit mai înainte. Așijderea și Andrei, fratele lui, și mulți din Apostoli și Mucenici numind Crucea pecete și semn al lui Iisus Hristos. Iar înfricoșatele și de Dumnezeu datele Taine și însuși Pavel le-a dat luându-le de la Domnul.

Fiindcă acești eretici se leapădă de toate celelalte rugăciuni și primesc numai rugăciunea Tatăl nostru, dovedește-le că afară de această rugăciune, vameșul s-a mântuit prin această rugăciune: «Dumnezeule, curățește-mă pe mine, păcătosul»; curvarul prin: «Greșit-am la cer și înaintea ta»; Tâlharul a câștigat Raiul prin rugăciunea: «Pomenește-mă Doamne când vei veni întru împărăția ta», și alte multe rugăciuni, precum: «cereți întru numele lui Hristos». Și iară: «cei ce se vor ruga, să ceară cu credință și vor lua». Însuși Hristos ne învață cu mult mai înainte de lege, și în lege, că rugându-ne, ne-a făgăduit că, de vom cere cu credință, ne va da. Apostolii făcând asemenea și rugându-se nu numai cu Tatăl nostru, ci și cu alte mii de rugăciuni, precum ne arată la alegerea lui Matei. Ei când se întorceau bătuti de jidovi, nu se arătau că s-au rugat Tatăl nostru, ci altă rugăciune se arată în Faptele Sfinților Apostoli: «Și s-au umplut de Duhul Sfânt, și s-a clătit locul întru care stau»²³. Și alte multe rugăciuni. Prin numele Domnului Iisus au făcut ei semnele cele dumnezeiești. Și Domnul nu numai rugăciuni ci și cântări ne-a dat, după cum zice Evanghelia: «Și cântând au ieșit la Muntele Măslinilor»²⁴. Și îngerii și păstorii ne-au arătat aceasta la Nașterea Mântuitorului Hristos. Îngerii zicând: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu», iar păstorii laudând și slăvind pe Dumnezeu pentru toate câte au auzit și au văzut. Încă și Apostolii au făcut aceasta după Înălțarea Domnului, precum scrie Evanghelia: că erau pururea în Biserică laudând și binecuvântând pe Dumnezeu. Amin.

Deci acei eretici toate aceste rugăciuni și dumnezeieștile cântări le leapădă, primind numai Tatăl nostru fără alt nimic. Ei mai leapădă și dumnezeieștile proorocii: cuvintele lui Moise, Psalmii lui David pe care Mântuitorul i-a primit, căci Sfânta Evanghelie zice: «că începând de la Moise și de la toți Proorocii, tâlcuia lor toate scripturile, care erau pentru El»²⁵. Și iar zicând lor: «Acestea sunt cuvintele care am grăit către voi încă

---

²² Matei 24, 30.

²³ Faptele Apostolilor 4, 31.

²⁴ Matei 21, 1.

²⁵ Luca 24, 27.

fiind cu voi, că se cade a se împlini toate cele scrise în legea lui Moise și în prooroci și în Psalmi pentru Mine»²⁶.

Iar despre cinstirea Sfintelor Icoane ne dovedește și Moise poruncind ca vechea Biserică să fie împodobită cu mai multe semne cerești; și altarul să se umbrească cu heruvimii slavei, de care și Sfântul Pavel vorbește, cele din afară le numește Sfintele, iar cele dinăuntru Sfintele Sfintelor, și cele cioplite dumnezeieștile închipuiri precum: Heruvimii și icoanele se cuvine a se cinsti; iar pe drăceștii idoli sau închipuirile altor fapte cu totul a disprețui. Sfințirea trupurilor și a sufletelor noastre, adică a sufletelor prin mărturisire și a trupurilor prin cele ce se fac trupește, pentru care sfințire și Cuvântul lui Dumnezeu fără de trup pentru noi s-a întrupat și ca noi cu suflet și cu trup Dumnezeu nostru s-a pomenit, ca firea noastră cea căzută să o curățească și să o sfințească, iar acești eretici necurați nici acestea nu le primesc. Tainele Bisericii iarăși nebunește le resping, atunci când Însuși Hristos dezbrăcându-Se, S-a botezat, pentru ca să ne dea noul Botez. Și Duhul Sfânt S-a pogorât peste Dânsul ca noi să cunoaștem puterea Botezului lui Hristos. Zice și Evanghelia: «De nu vă veți naște a doua oară prin apă și prin Duh, nu veți intra întru Împărăția cerurilor». Încă și ucenicilor Săi le-a poruncit să boteze mai înainte de patima Lui și după Înviere: în Vitavara mai întâi, unde era Ioan botezând, pentru că trecuse umbra, precum scrie Evanghelia și venise adevăratul Botez cel de la Hristos unde erau și ape multe. Și iarăși Hristos singur nu boteza, cu ucenicii Lui, fiindcă aveau putere de la Dânsul după cum le-a și zis după Înviere: «Mergând învățați toate neamurile, botezându-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh»²⁷. Și iarăși «Cel ce va crede și se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi»²⁸.

Dar chiar singuri Apostolii s-au botezat, precum se știe, că Petru a primit botezul de la Însuși Hristos, iar de la el Andrei și Ioan, și de la aceștia doi ceilalți toți. Pavel, precum se vede și în Faptele Sfinților Apostoli, a primit botezul de la Anania, și cei din Samaria de la Filip, și încă și Hadânul, fiind la apă precum scrie, a fost botezat de dânsul. Și iarăși Pavel a doua oară a botezat pe cei de Ioan botezați. Iar acești necurați eretici și botezul îl leapădă și nu se învrednicesc înnoirii și nașterii celei de-a doua care este Hristos, că zice, luând pâine și mulțumind a zis: «Luați, mâncați, acesta este trupul Meu» și binecuvântând paharul: «Beți dintru acesta toți, acesta este sângele Meu», și «aceasta faceți întru pomenirea mea». Iar Pavel mărturisind aceasta zice: «Pâinea care o frângeți au nu este împărțășirea trupului lui Hristos și paharul pe care-l beți

---

²⁶ Luca 24, 44.

²⁷ Matei 28, 19.

²⁸ Marcu 16, 16.

au nu este împărtășirea Sângelui Lui?»²⁹. Și iarăși zice: «Un trup suntem, că toți dintr-o pâine și dintr-un pahar ne împărtășim», asemenea, «Cel ce mănâncă și bea paharul Domnului cu nevrednicie, judecată luiși mănâncă și bea»; Și iarăși: «Să se ispitească fiecare pe sine și așa din pâine să mănânce și din pahar să bea, că cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, judecată luiși mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului»³⁰. Și în Evanghelia zice Domnul: «Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu, întru Mine petrece și Eu întru el», și «de nu veți mânca trupul Fiului Omului și de nu veți bea sângele Lui viață nu veți avea întru voi». Și iarăși: «Trupul Meu adevărat este mâncare și sângele Meu băutură este, și Eu trăiesc și cel ce mă mănâncă pe Mine și acela va trăi pentru Mine»³¹.

Toate acestea Evanghelia și Apostolii propovăduiesc. Iar acești necurați hulesc păgânește și asupra acestei dumnezeiești Taine. Iată dar toate cele mai sus arătate de acești necurați și înșelați de diavolul sunt disprețuite și necinstite, iar alte obiceiuri îndemnați fiind de același diavol le primesc și cred în ele, precum îl cinstesc pe unul ce se zice Topacarie căruia-i însușesc povățuirea păcatului și ca păgânii i se închină și-i slujesc lui. Așadar acești eretici deși numesc pe Hristos, dar sunt mai răi și decât păgânii. De vreme ce slujesc diavolului și se pângăresc nu numai ei, dar și pe alții chiar din pravoslavnici despărțindu-i de Hristos, îi amețesc cu a lor rătăcire. Prin urmare, trebuie a fugi de ei și a urî fățarniciile lor, ca unele ce sunt pline de înșelăciunea vicelanului. Acestea toate am arătat mai pe larg spre întărirea credincioșilor și spre neîmpărtășirea lor cu acești spurcați eretici.

Capitolul 12 **Asupra lui Arie, Sabelie, Eunomie, Macedonie, și asupra păgânului Apolinarie**

După aceasta sau întocmai ca aceasta este credința cea rea a lui Sabelie și a lui Arie fiind împotrivoare una alteia. Una neprimind Ipostasurile (Persoanele) care este dogma evreiască, iar alta neprimind Unimea Ființei Ipostasurilor, care este dogma elinească. Acestea sunt credințele acestor păgâni precum și altele ca acestea ale altora ca Eunomie, Macedonie, și alții, pe care nu avem trebuință a le spune. Credințele acestea nu primesc pe Ființa Unică, Firea cea împreună a nedespărțitei și neamestecatei Treimi, și mai cu seamă se leapădă de singură Sfânta Treime. După aceasta

---

²⁹ I Corinteni 10, 16-17.

³⁰ I Corinteni 11, 27, 29.

³¹ Ioan 6, 54; 6, 53, 55 și 57.

este și păgânătatea cea rea a lui Apolinarie asupra socotinței întrupării, hulind cum că întruparea Cuvântului ar fi nedeplină. Și bârfind că Domnul S-a întrupat fără suflet cuvântător, tocmai ca și cum ar zice că Domnul nu s-ar fi făcut om și n-ar fi luat chipul robului. Deci omul fiind din suflet și trup, acești păgâni tăgăduiesc aceasta și chiar pe cel ce a zis: «Sufletul Meu îl pun pentru voi, și putere am a-l pune pe el, și putere iarăși a-l lua pe el, și nimeni nu-l va lua pe el de la Mine»³². Și «Părinte, în mâinile Tale dau duhul Meu», adică sufletul; murind cu trupul, înviind din morți prin unirea sufletului cu trupul, se mărturisește îndestul sufletul. Apoi aceasta a făcut-o ca pe mine cu totul, cu sufletul și cu trupul, să mă învieze. Drept acesta și cu învierea Lui multe trupuri ale sfinților celor adormiți s-au sculat întru mărturisirea slobozirii sufletelor ce erau mai înainte în iad. Și a nesticării trupurilor celor omenesți, pentru sufletul Domnului, care s-a pogorât în iad și a stricat moartea, apoi împreunându-Se cu dumnezeiescul trup S-a sculat Domnul trupește.

Capitolul 13 **Asupra luptătorului împotriva lui Hristos și închinătorului de om Nestorie**

Dintr-acest eres piericios au luat naștere mai multe eresuri din care cel dintâi este al lui Nestorie. Acesta pare a se împotrivi lui Apolinarie căci zice că Cuvântul este deosebit, și Hristos deosebit. Hristos fiind, zice el, omenirea Mântuitorului, iar Cuvântul deosebit, după dar locuind într-însul, nu însă unit după ipostas. Cât de nebun este el aici, tăgăduind mântuirea noastră și îndumnezeirea! Căci, de nu s-ar fi întrupat Unul Născut Fiul lui Dumnezeu și de nu s-ar fi făcut Cuvântul trup și nu s-ar fi sălășluit întru noi, n-am fi avut nici un folos. Și cum ne-am fi sfințit și am fi înviat, neunindu-ne cu Viața? Și cum ne-am curățit nefiind cu noi Cel curat și fără păcate? Acest păgân s-a arătat numai și s-a gonit. Iar Dumnezeu adevărat cu noi a fost, precum zice Isaia: «Și Fecioara a născut Fiul al cărui nume este Emanuil, adică cu noi este Dumnezeu. Și prunc S-a născut nouă, Fiul, și s-a dat nouă Îngerul sfatului celui mare, Fiul celui Înalt, a Căruia stăpânire se poartă pe umărul Său. Cel ce este sfetnic minunat ca un Cuvânt al Părintelui. Dumnezeu tare ca acela ce este într-o Ființă cu Părintele, și nouă stăpânitor într-o fire după omenire. Domnul păcii, Părintele veacului ce va să fie, precum este scris și care a fost din început precum strigă iubitul ucenic: Care am văzut, și cu mâinile am pipăit, pentru Cuvântul vieții și Vieții ce s-a arătat. Drept aceasta, de vreme ce tot

---

³² Ioan 10, 15.

Duhul care mărturisește pe Domnul Iisus că s-a întrupat, de la Dumnezeu este și noi de la Dumnezeu suntem. Iar Nestorie de la Antihrist este, căci tot Duhul care nu mărturisește pe Domnul Iisus că s-a întrupat, nu este de la Dumnezeu, ci de la Antihrist. Acest Nestorie a fost pricinuitoarea multor eresuri și mai cu seamă multora le-a pricinuit păgânătate.

Clericul: Părinte, care au fost aceia cărora li s-a făcut pricinuitoarea de păgânătate?

Capitolul 14 **Asupra limbilor**

Arhiepiscopul: Aceia ce se numesc păgâni, care mai înainte se închinau Luceafărului celui de dimineață, și mai apoi, înșelați fiind de un oarecare păgân și îndrăcit barbar de un neam cu dânșii, necurat și spurcat, zic că este Dumnezeu, însă cu totul fără Dumnezeu sunt ca și mai înainte, necunoscând pe Dumnezeu cel adevărat, și nemărturisind pe Cel fără de început Părinte al Cuvântului celui viu, pe Cel Nenăscut, pe Cel pricinuitoarea toate, pe Cel pururea fiind, pe Născătorul înțelepciunii celei vii al Unuia Născut Fiul și fără de trup, pe Purcăzătorul vieții celei adevărate, Făcătorul de viață și sfințitorul a toate, Bunului și Preasfântului Duh; nerecunoscând nebunii pe Fiul și Cuvântul cel fără de trup al lui Dumnezeu, și pe cel dintr-însul dumnezeiesc și de viață făcător Duh. Aceștia pun în lucrare tot ce e spurcat, necurat și rău, ca și cum legea le-ar fi dat lor și cele peste fire ale sodomitenilor. Ei au ca obicei a se spurca fără rușine, a fi prin înșelăciunea lor în necinste (precum zice Pavel) întru ei și suferind-o fiind mulțime de femei, și plini fiind de tâlhării și ucideri. Viața lor e în mijlocul arcurilor și săbiilor, gonesc făcând război tuturor neamurilor, ucigând ca niște tâlhari, rănind averea sătenilor, despărțind pe părinți de fii, pe femei de bărbați și neavând nici o milă de ființa omenească, căutând cu turbare bani și fiind cu furie spre toată dulceața și necurăția. Și ce e mai rău înșelându-se că toate acestea le fac ca niște drepti și credincioși! Nu știu ticăloșii că lumea aceasta trece și oamenilor le e ca o străinătate și nemernicie! Și mai cu seamă nu știu păcătoșii că în lumea aceasta sunt mai mult răpitori și nedrepti, de vreme ce și David este nemernic pe pământ și plânge zicând: «Vai mie că nemernicia mea s-a lungit». Și Avraam pentru Dumnezeu mai vârtos străinătatea a iubit; și Isaac și Iacov și Moise cu toți Proorocii, și toți au căutat sărăcia. Ei se fălesc încă a avea și lege, care este fărădelege și plinire a toată păgânătatea, nedumnezeirea și necurăția, fiind înșelați de un om spurcat și barbar, care a căzut sub înșelăciunile diavolești: numindu-se pe sine Apostolul lui Dumnezeu; pretinzând a se

înălța le cer, întru stricarea (vai) înălțării Domnului nostru Iisus Hristos; îndrăznind a zice păgânul, că dânsul e mai presus de Hristos, că pe Dumnezeu îl vede în chipul cristalului și ca o sferă; învățând oarecare rugăciuni care scot din fire fiind nebunitoare; și vorbind de raiuri pline de zburdări. Ce trebuie a zice pentru această nedumnezeire pe care el vicleanul mai ales, ca una ce este cea mai fără socoteală și mai necurată decât toate înșelăciunile, au ridicat-o asupra noastră a creștinilor, înfuriindu-se asupra dreptei credințe a noastră și cele ce sunt ale lui Antihrist, de câte vorbesc Sfintele Scripturi, această limbă păgână le face ale noastre. Deoarece gonește cea adevărată și singură credință a lui Hristos, El lasă aceasta spre ispita celor ce sunt ai Lui. Lumea aceasta este trecătoare și, precum s-a gonit Hristos, așa și noi robii Lui vom fi goniți; și când va veni El la noi vom viețui împreună cu Dânsul, și cu îngerii în veci vom fi. Iar cei ce fac păgânătate împreună cu cel viclean ca niște râvnitori uciderii acestuia, împotrivorii de Dumnezeu, necurăției, răpirii, tulburării, vrăjmășiei, nemilostivirii, minciunii și jurământului strâmb în matca focului împreună se vor osândi în veci.

Dar Nestorie cum a dat lor pricinile păgânătății pe Domnul nostru Iisus Hristos n-a vrut spurcatul să-L mărturisească Fiul al lui Dumnezeu și Cuvântul cel pururea fiitor întrupat, precum zice iubitul ucenic: „Și Cuvântul s-a făcut trup și s-a sălășluit întru noi”³³: Ci au zis că Cuvântul este deosebit, și Hristos deosebit, întruparea Cuvântului, și om plin de dar îl numea pe El. Drept aceea și născătoare de Hristos păgânește au numit pe Sfânta Fecioară, Născătoare de Dumnezeu.

Deci urâtele învățături ale acestui păgân înrădăcinându-se în acele locuri, apoi izgonindu-se Nestorie la Răsărit, prea spurcatul povățuitor al păgânătății limbilor, petrecând acolo, numea pe Hristos mai mare decât toți Proorocii, hulind asupra Fiului lui Dumnezeu și Dumnezeul nostru; și că s-a suit la cer și șade acolo, iar pe El Dumnezeu nu-L mărturisea păgânul că de vreme ce este Cuvântul și Cuvântul lui Dumnezeu cerul și pământul și toată făptura a făcut, acest Cuvânt este cel ce viețuiește, cel ce rămâne în veci, precum zice David: „Prin care și cerurile s-au întărit”. Care și la început a fost, precum mărturisește Evanghelia: „Și de la Dumnezeu a fost, și printr-Însul toate s-au făcut, și fără de Dânsul nimic nu s-a făcut din câte s-a făcut.”³⁴ De vreme ce cântă și David către Dumnezeu zicând: Toate cu înțelepciune le-ai făcut”. Și Solomon zice: „Dumnezeule al părinților Cel ce ai făcut toate cu Cuvântul tău și cu înțelepciunea Ta ai întocmit pe

---

³³ Ioan 1, 14.

³⁴ Ioan 1, 2.

om.”³⁵ Și cum că Acela este pentru care s-a scris: „Și Cuvântul trup S-a făcut și s-a sălășluit întru noi.”

Pentru această păgânătate nu e trebuință a vorbi mai mult, destul fiind a se muștra aceasta cu păgânătatea jidovilor care s-au lepădat de Domnul, de Proorocii Lui și de Sfânta Lui lege veche, care au propovăduit la arătare pentru Cuvântul lui Dumnezeu, pentru Duhul Sfânt și pentru întruparea din Fecioară a Cuvântului și pentru toată socotința Lui. Jidovii sunt aproape ca păgânii la necredința și luptarea lor de Dumnezeu, lepădându-se de Fiul cel viu al lui Dumnezeu, de întruparea Lui cea din Fecioară care pentru lume s-a făcut, și de Duhul Sfânt care înviază pe toate și cuprinde pe toate câte sunt. Din hulele lui Nestorie și alți mulți precum am zis, în hule străine au căzut.

Clericul: Cine sunt aceștia, părinte sfinte?

Capitolul 15

Asupra păgânului Eutihie, Dioscor, nebunilor armeni, iacobiteni și altora asemenea. Asupra lui Serghie, Pir, Onorie și celor alți care zic că la Dumnezeu e o singură voie

Arhiereul: Oare care preot Eutihie, ce se zice norocitul, dar mai bine Distohie, adică nenorocitul, fiul piericiunii la vreme de bătrânețe, dimpreună cu Dioscor care a spurcat scaunul Alexandriei, și alți mulți a căror credință rea a învățat pe armeni, iacobiți și cei ce zic o voie singură. Toți aceștia, fiind următori ai lui Nestorie, au zis nebunește unii că Hristos are o fire, iar alții o voie și o lucrare. Căpeteniile celor ce zic cu o voie mai mare le sunt: un oarecare Pir, Onorie, Macarie și Zoor și împreună cu dânșii alții. Ei au socotit că propovăduiesc Cuvântul cel întrupat nedespărțit. N-au știut ticăloșii cum că strică cele ce sunt ale mântuirii noastre, amestecă cele ce sunt ale firii, și că leapădă mai cu seamă cele ce sunt ale socotinței Cuvântului. Căci, dacă Cuvântul ce S-a întrupat ar fi o fire, ori omenirea s-ar fi schimbat în dumnezeire (ceea ce e păgânătate și este peste putință a fi făptura nefăcută) sau dumnezeirea s-ar fi schimbat în omenire, ceea ce e cu totul fără Dumnezeu și neprimut. Firea lui Dumnezeu fiind neschimbată și într-un chip, neamestecându-se și neprimitoare de amestec, cei ce învață o fire și o voie, nu în mică păgânătate se află, (precum au zis fără de minte unii), ci în cea mai mare, și în plinire de hulă.

Căci, oarecare au hulit că, Cuvântul, după cum zic ei nu s-a întrupat, ci după nălucire s-a arătat. După această hulă, Cuvântul nici s-a născut din

---

³⁵ Înțelepciunea lui Solomon 9, 1.

Fecioară, nici s-a botezat, nici a petrecut împreună cu oamenii, nici pentru noi a pățimit, nici a înviat, și prin urmare nici mântuirea noastră nu s-a săvârșit! Evanghelia rămânând zadarnică și mântuitoarea propovăduire fiind în deșert. De s-a întrupat, și Dumnezeu a fost cel ce s-a întrupat. „Cuvântul trup s-a făcut și s-a sălășluit întru noi” și adevărat s-a făcut om, și Hristos este ipostas a două firi, căci ce a fost a rămas. Că Cuvânt a fost și ce n-a fost a luat făcându-se trup, rămânând nedespărțit, din două făcându-se unul.

Întru al Său Ipostas Cuvântul firea noastră a luat deplin, de vreme ce cu adevărat s-a întrupat. Deci dacă s-a întrupat cu adevărat, cum este o fire? Omenească sau Dumnezeiască? Și de este omenească, nu este dumnezeiască, precum zic ei, iar de este Dumnezeu nu este fire omenească. Dar cum crede nașterea din Fecioară cel ce zice numai o fire? Cum crede Botezul? Cum crede pipăirea mâinilor? Călătoria lui Hristos? Flămânzirea lui? Cum a însetat? Cum a ostenit? Cum a mâncat? Cum a fugit? Cum s-a ascuns? Cum a adormit? Cum a fost legat și răstignit? Cum a murit, s-a îngropat și a înviat? Cine este Cel ce a murit și a înviat? Sau cine e Cel ce a pățimit și a înviat? Cine este Cel ce s-a arătat după înviere? Unde sunt locurile piroanelor? Unde e rana suliței? Și cum s-a înălțat? și cum iar va veni? Căci acestea ale trupului sunt.

De vreme ce este cu trup și în trup a răbdat acestea, cu adevărat din două firi este: Dumnezeu însuși și om. Ale amândorura firi le are și voile și lucrările neîmpotrivoare una alteia, ci voia cea omenească plecându-se celei dumnezeiești, ca una ce e unită cu Dumnezeu. De este însă o fire numai dumnezeiască, după cum zic unii hulitori, toate ale Evangheliei sunt mincinoase. Pentru ce ar mai fi Tainele? Ce ar mai fi ceea ce se jertfește Trupul și Sângele lui Hristos? Pentru ce se închină oamenii mormântului? Cum a venit? Și cum iarăși va veni? Vedem dar cât de greșită este aceasta și că niște dogme ca acestea sunt stricarea Tainei drepte credințe. Deci urmează să fugim de cei ce se țin de niște dogme ca acestea, ca de niște lepădați de Dumnezeu. Cuvântul s-a făcut trup pentru noi cuvântători, fiind făcuți din cuvânt, care fără cuvântare eram căzuți, pentru ca singur Cuvântul să ne ridice pe noi, și fiind căzuți și sfărâmați, să ne facă din nou și să ne dăruiască frumusețea cea dintâi.

Desăvârșit dar este Dumnezeu pururea fiitor, din Dumnezeu, Cuvântul Părintelui ca lumina din lumină și strălucire, cu dumnezeirea neschimbat. Căci zice prin proorocul: „Eu sunt și nu mă voi schimba”³⁶, iar mai pe urmă s-a făcut trup, în chipul lui Dumnezeu și întocmai cu Dumnezeu,

---

³⁶ Mal. 2, 3.

după cum zice Pavel: „Nu după răpire, și în asemănarea oamenilor s-a făcut, și chipul robului a luat”³⁷.

Dumnezeu fiind cu adevărat, ca un Cuvânt al lui Dumnezeu S-a arătat cu adevărat om pe pământ și cu oamenii împreună a petrecut. Deci Acest Dumnezeu, ca Un adevărat și unic Fiu Născut al lui Dumnezeu, înțelepciune vie și om, întrupat cu adevărat din pururea Fecioara, Acesta Unul este și îndoit și într-amândouă acestea desăvârșit. Căci El este desăvârșit și Cuvântul Dumnezeului celui viu, care a luat întru Sine fire omenească din Fecioară, nedespărțit fiind Însuși cu firea omenească făcându-Se început și ipostas.

Drept aceea, aceasta se cheamă lucrarea trupului. De vreme ce Însuși pe Sine o a luat și întru Sine o a unit, negrăit și mai presus de cuvânt, nimic suferind cu luarea ci mai vârtos primind ea din dumnezeire, de vreme ce și omenirea Lui nu dă ceva dumnezeirii Lui, ci dimpotrivă lua ceva, și se înălța de Cel ce a luat-o pe dânsa, iar nu smerea pe Cel ce a luat-o. Cu toate că a se întrupa se zice a se smeri, însă cu bună cuviință Întruparea viului Cuvânt al lui Dumnezeu se cheamă slava și împărăția lui Dumnezeu. Căci zice: „Domnul S-a împărățit întru podoabă S-a îmbrăcat”³⁸, drept aceea Unul este Hristos. Că după Ipostas este Unul, și pentru aceea Pavel zice: „Unul este Domnul nostru Iisus Hristos, iar firi două.”³⁹ Fiindcă Cuvântul trup s-a făcut, și viața s-a arătat în trup și de la Dumnezeu este tot cel ce mărturisește pe Domnul nostru Iisus Hristos că a venit în trup precum zice iubitul ucenic: „Și de vreme ce pruncii s-au împărțit trupului și sângelui și El asemenea s-a făcut părtaș aceluiași, ca prin moarte să biruiască pe Cel ce are stăpânirea morții, adică pe diavol⁴⁰, iată dar că zisele dumnezeiescului Pavel strică tot eresul. El zice că s-a împărțit trupului și sângelui, și zice aceasta pentru cei cu năluciri și pentru Nestorie cel fără de minte, care nu primesc întruparea Cuvântului, și cei ce zic că Hristos are o fire și cei ce zic că are o voie. Pe toți aceștia dar, Pavel îi sfârâcă, căci cum s-ar fi făcut părtaș acelor prunci, dacă ar fi o fire și o voie? Și cum seminția lui Avraam ar fi luat? Și Apolinarie asemenea rămâne combătut când zice, ca să biruiască pe acela ce are stăpânirea morții. De n-ar fi avut suflet cuvântător și omenesc, cum ar fi murit cu trupul? Și prin moarte cum ar fi înviat și ar fi mântuit? Deci Cuvântul lui Dumnezeu și trupul unul este din două firi și unul din două voi, Domnul nostru Iisus Hristos, căci voile Sale nu sunt potrivnice, precum au zis, ci fiecare care își are firea sa; și desăvârșite sunt întru Dânsul și nu se schimbă nici de cum.

---

³⁷ Fil. 2, 8.

³⁸ Psalm 92, 1.

³⁹ Ioan 1.

⁴⁰ Evrei 2, 14.

Vocea cea omenească se supune celei dumnezeiești, și aceasta o mărturisește glasul singurului Mântuitor către Părinte zicând: „Părinte de este cu puțință să treacă de la Mine paharul acesta”⁴¹, înțelegând cu aceasta moartea trupului pentru omenire. De vreme ce și pe noi ne învață a ne ruga pentru a nu intra întru năpaste prin slăbiciunea firii; nu fie vocea mea, adică cea omenească, ci a ta, adică cea dumnezeiască, care una este a Tatălui și alta a Fiului și Sfântului Duh. Iată că nu este împotrivoare vocea cea omenească celei dumnezeiești, ci supusă cea dintâi celei dea doua, căci vocea Cuvântului, a Tatălui și a Duhului Sfânt una este precum a zis; pentru că și o putere și o voie și un sfat și o lucrare este acum, iar voia cea firească a trupului alta este, căci prin aceasta a vrut de a mânca, a băut și S-a temut de moarte. Pentru aceea s-a și rugat zicând, că să treacă de este cu puțință paharul morții.

Pe această voie o supunea Părintelui rugându-Se: nu voia Mea ci a Ta să fie, adică cea dumnezeiască iar nu a trupului. Deci păgânii și neprimitorii de întruparea Cuvântului lui Dumnezeu sunt aceștia care cred o fire, o lucrare și o voie.

Clericul: Dar care sunt după aceștia alți păgâni, părinte prea sfinte?

Capitolul 16

Asupra păgânilor Origen, Didim și Evagrie asupra urmașilor lor eretici, și pentru învierea morților.

După aceștia sunt alții și înaintea acestora este Origen și cei împreună cu dânsul, care lepădând învierea morților, aduc sfârșitul muncilor și bârfesc ca și Platon că sufletul se mută dintr-un trup într-altul, și foarte silindu-se a schimba toate cele dumnezeiești; căci de nu este învierea morților nu este nici învierea lui Hristos, și cele ce sunt ale socotinței sunt în deșert, după cum cred acești păgâni; și de nu este învierea trupului în deșert este și zidirea omului. Dar pentru ce a mai zidit Dumnezeu trupul? În deșert a zidit lumea văzută? De nu este înviere, nedreptate este la Dumnezeu, să se muncească numai sufletul, și trupul să primească dulcele, iar muncindu-se trupul fără a avea îndulcire, mai mare nedreptate e pentru noi de la Dumnezeu. Și de nu e îndulcire, nici muncă, precum zice dogma lui Epicur cel fără de Dumnezeu, ci toate sunt de la sineși aflate, acestea ca și el, fără Dumnezeu sunt. Dacă, precum bârfesc ei este sfârșit muncilor, atunci în deșert sunt legile, în deșert cele vechi cuvintele Proorocilor, ale Apostolilor și ale Evangheliei, în deșert râvnele dreptilor

---

⁴¹ Matei 26, 39.

care arăta asupra păcătoșilor, precum a lui Moise asupra celor ce a făcut păgânătate, a lui Ilie asupra proorocilor celor mincinoși, a Botezătorului asupra Irodiadei, a lui Petru asupra Ananiei, Safirei și a lui Simon vrăjitorul, a lui Pavel asupra celui ce a curvit în Corint și a altor mii de iubitori de Dumnezeu, asupra celor neplecați. În deșert este și omenirea lui Hristos, după cum zic acești păgâni. O hulire și fără Dumnezeu!!! Dacă este sfârșit muncilor, ce a folosit întruparea lui Hristos? Și oare pentru ce s-a făcut dacă vor lua împărăția cei ce au greșit fără de pocăință și cei ce au viețuit păgânește? Ci și mincinos zic că e Cel ce a zis: „Eu sunt Adevărul.”⁴² Și: „Cerul și pământul vor trece, iar Cuvintele Mele nu vor trece.”⁴³ Și pe Acela ce a numit muncă veșnică și împărăție veșnică. O ce păgânătate! Dar pentru ce s-a dat pocăința, dacă muncile au sfârșit, și de ce folos este? Cum va fi acolo viața veșnică și neschimbată? Cum va fi o zi nesfârșită? Și cei ce se muncesc acolo, după vremi, unii după ce se vor munci să se mântuiască? Nu sunt dar veșnice cele ce vor să fie, va să fie sfârșit dar și vieți. Acestea nu sunt astfel precum zic păgânii și cei ce nu se gândesc. Iar Cuvântul lui Dumnezeu grăiește că viața veșnică va fi moștenirea dreptilor, iar munca veșnică va fi a nedreptilor. De acestea din urmă nu ne putem izbăvi decât prin pocăință cu singura milă a lui Hristos.

Clericul: Dar care este acela Origen care a adus în Biserica lui Hristos niște dogme ca acestea?

Arhiereul: Mulți scriu pentru dânsul și de la dânsii vei înțelege. Noi îți vom spune despre dânsul prin puține cuvinte. De mult nu a fost aici acest om de neam alexandrin creștini din strămoși, și ajuns la vrednicia preoției și a învățătoriei. Cu înțelepciunea cea din afară îndrăznind, ca din Adam cel întâi, căzu prin trufie în neîndumnezeirea lui Arie, și celor asemenea lui se făcu rădăcină și tată și s-a depărtat de Dumnezeu, jertfind, ticălosul, dracilor, orbit fiind cu patima trufiei, care patimă și multor altora cari n-au luat aminte cu smerenie, ci au avut fățarnicie părăndu-li-se că au le-au pricinuit căderea și păgânătatea.

Clericul: Dar atât e, părinte, patima trufiei?

---

⁴² In. 14, 6

⁴³ Mc. 13, 31

Patima trufiei și a înălțării fac ca cineva să cadă în eresuri.

De voiești să știi cât de mare este această patimă, ascultă pe Mântuitorul care zice: „Văzui pe satana ca un fulger căzând”⁴⁴, suferind aceasta cădere nu pentru pofta trupească, ci numai pentru trufie și împotrivirea lui Dumnezeu. Pentru aceea și vrăjmașii lui Dumnezeu se cheamă. S-au surpat de la Dumnezeu și mai vârtos s-a stricat cu întruparea Cuvântului care până la întrupare și la moarte S-a smerit, și aceasta prin Cruce. Pentru aceea și mai cu osebite se gonesc și se depărtează acestea cu Crucea, ca și cu un semn al smereniei lui Dumnezeu și al dragostei celei desăvârșite care este spre noi. Si cei ce urmează trufașului acestuia, se urăsc de Mântuitorul care S-a smerit și se necinstesc fiind părăsiți de dânsul, de vreme ce se numesc necurați și vrăjmași ai lui Dumnezeu. Căci zice: „Necurat este lui Dumnezeu cel cu inima înaltă”⁴⁵. Și: „Domnul este împotriva trufașilor ca unor potrivnici ai Lui”⁴⁶. Pentru această patimă și Adam a căzut, Cain și Ham, Faraon și Nabucodonosor au pierit. Solomon s-a înșelat și fiul său și-a micșorat împărăția și mulți prooroci mincinoși s-au făcut. Din aceștia unii astăzi povățuitori ai eresurilor s-au făcut, despărțind-se de Biserică și amestecându-se cu ereticii prin mintea lor cea trufașă și îndrăznind a fi loruși înțelepți, iar mai vârtos nebunindu-se, precum zice dumnezeiescul Pavel: „Fiind pustii de dumnezeiescul dar.”

După Cuvântul Domnului: „Iată se lasă casa voastră pustie.”⁴⁷ Despărțiți se fac de la Dumnezeu, fiind părăsiți de El. Și cum au suferit jidovii trupește, aceștia asemenea vor suferi sufletește, precum și tatăl lor diavolul, făcându-se vase întunecate din vas luminate ce erau, căci dumnezeiescul dar nu strălucește vrăjmașului său și celui ce se luptă cu dânsul. Pentru aceea și minte întunecată și fără minte este ca un fără Dumnezeu și solitor de nedumnezeire, celor ce nu iau aminte.

Clericul: La mari răutăți este solitoare patima trufiei după cum înțelegem, și Dumnezeu să ne izbăvească de dânsa, cu rugăciunile tale. Arată-ne însă și nouă din ce rânduială sunt luptătorii de icoane și ce vom zice celor ce dezbat asupra lor.

---

⁴⁴ Lc. 10, 18

⁴⁵ Pilde 16, 6

⁴⁶ Pilde 3, 34

⁴⁷ Lc. 13, 35

Capitolul 18

Asupra bogomililor păgâni, luptători împotriva icoanelor

Arhiereul: Pentru aceasta nu trebuiesc cuvinte multe, căci atât Scripturile cele vechi cât și cele noi dovedesc că obiceiurile Bisericii sânt sfinte și de la Dumnezeu, noi vom zice însă cât de puțin ne-am învățat, că nu e cuviincios pentru noi a nădăjdui numai în idele ce sunt ale noastre și de aceea nici nu zicem de la noi. Astăzi creștinii care se numesc eretici, nu sunt luptători de icoane, ci numai spurcata adunare de nebunie a păgânilor bogomili, pe care nu trebuie nicidecum să-i numim creștini, pentru că leapădă toate Tainele Bisericii, precum am zis, și împreună cu dânsule și Sfintele icoane. Cei dintâi luptători de icoane, credeau ca și aceștia, cu singura deosebire că ziceau, că cinstesc Sfântul chip al Crucii, Sfintele Biserici, dumnezeiescul Botez și rânduiala credinței părinților, iar dumnezeieștile icoane păgânește le numeau idoli, lepădau și sfintele moaște ale sfinților și minunile, nenumind păgânii, în învățătura lor pe nimeni sfânt. Acestea sunt stricarea darurilor lui Dumnezeu ce sunt întru noi, dăruite nouă prin întruparea Cuvântului celui viu și prin propovăduirea cu cuvintele și lucrurile singurului nostru Mântuitor, de a căror mărturisire voiesc a se lepăda.

Și fiindcă și păgânii și jidovii se împotrivesc Sfintelor Icoane, și le numesc pe ele idoli, cam în puține cuvinte vom răspunde și lor; aceste cuvinte vor fi însă destule pentru cei ce înțeleg. Dumnezeu este nevăzut, ca unul fără trup și stat, neînchipuit, și de aceea nu e nici hotărât, dar îl știm de prooroci hotărât și închipuit și cu închipuire văzut. Căci și Avraam a văzut pe Dumnezeu, și Iacov pe scară și Moise pe rug și în munte, și Isaia pe scaun înalt șezând, și Iezechiel în mijlocul celor patru ființe, și Daniil pe nor ca un vechi de zile și alți mulți prooroci. Deci se cuvine să întrebăm, adevărate sunt acestea, ori minciuni? Vom zice că sunt cu totul adevărate, dacă primesc Scripturile și de sunt adevărate: dumnezeiești sunt acestea sau năluciri idolești?

Pare-mi-se că vor mărturisi că sunt dumnezeiești, de vreme ce sunt vedenii Dumnezeiești, după puterea celor ce le-au văzut făcute de la Dumnezeu, că precum este Dumnezeu niciodată nu se vede, căci neînchipuit este. De vreme ce sunt acestea de la Dumnezeu, după cum și zice: „Eu vedenii am înmulțit, și prin mâinile Proorocilor n-am închipuit”⁴⁸ și vederile acestea ale lui Dumnezeu sunt. Deci aceste vedenii sfinte sunt vrednice de cinste și închinăciune, și precum sunt scrise în dumnezeieștile cărți, așa sunt și Sfintele Icoane. Și precum sunt cu mintea socotite și cu cuvântul grăite, așa și pe scânduri, pe ziduri și pe haine cu bună credință și

⁴⁸ Osie 2, 10

dumnezeiește fiind scrise, se însemnează cu cinste, precum avem și noi în vedere prin icoanele cele zugrăvite, prin cărți și prin cugetări. Prin vederea celor văzute de Prooroci care sunt vedenii și vederi dumnezeiești, cu mintea prin citiri ne sfințim, dar ca unii ce suntem cu trup, grăim cu cuvântul și cu ochii vedem, simțirile ne sfințim.

Sunt și năluciri idolești, ce sunt necurate, spurcate, urâte și lepădate de credincioși; ci și cărțile lor și înțelegerile lor sunt scârbite că sunt păgâne și spurcate, iar asemănările acestora împreună cu dâșii sunt lepădate. Dintre acestea, dar se formează o pricepere, cum că, cele câte sunt pe numele lui Dumnezeu, dumnezeiești sunt, iar câte sunt pe numele dracilor, sunt spurcate și urâte. Pentru aceea și Moise asupra idolilor drăcești zice: „Să nu faci nici o asemănare a câte sunt în cer, nici câte sunt pe pământ”⁴⁹, pentru că pe aceștia-i făcea dumnezei, elinii. Iar chipurile celor dumnezeiești dacă le-a văzut în munte, le-a așezat prin cort fiind și lespezile cu chivotul în care erau acestea, toiagul cel odrăslit în mana cea căzută ca ploaia, închinându-se înaintea lor și rugându-se către Dumnezeu. Și spre asemănarea îngerilor avea icoane văruiute, ca să arate mai cu seamă chipul adevărului celor cerești.

Pentru că îngerii viețuind sus, împrejurul acelei Ființe dumnezeiești a pus și aici îngerii cei ciopliți împrejurul cortului, arătând și mărturisind prin toate acestea, că cele câte sunt sfinte, iar câte sunt pe numele dracilor sunt lepădate și fără de Dumnezeu. Asemenea și pentru jertfe, Moise a poruncit să jertfească dobitoace necuvântătoare. Elinii aveau și ei jertfe, însă jertfele dumnezeiești erau numai acele aduse lui Dumnezeu de Moise, cărnurile erau sfinte, și celelalte aduse la jertfă se cheamă jertfe sfinte ale lui Dumnezeu spre curăție și iertare săvârșindu-se; și cât se aduce lui Dumnezeu se aducea; iar jertfele elinilor și ale celor fără de Dumnezeu erau spurcate și necurate ca niște jertfe aduse dracilor și dătătoare de urăciune.

De aceea și de noi sunt lepădate. La acestea Pavel zice: „Iar de vă va zice vouă cineva că aceasta este jertfită idolilor, nu mâncați”⁵⁰, și jertfele Domnului împreună cu ceilalți Apostoli, poruncește celor ce cred din limbi, să se ferească de cele jertfite idolilor, și de curvie și de mortăciune. Și Pavel zice iarăși: „Că neamurile dracilor jertfesc, iar nu lui Dumnezeu”⁵¹, deci precum cele jertfite dracilor sunt rele, așa și cele închipuite dracilor sunt viclene și pline de toată răutatea, nu că făpturile lui Dumnezeu sunt rele, căci și dracii sunt făpturi, iar nu pentru aceasta sunt răi, că toate cele ce sunt de la Dumnezeu sunt bune, ci pentru că s-au făcut

---

⁴⁹ Deut. 5, 8

⁵⁰ I Cor. 10, 28

⁵¹ I Cor. 10, 20

răi și depărtați de Dumnezeu prin voința lor, prin arbitrul lor; și cele aduse de la păgâni sunt urăcioase, căci dracii locuiesc în ele și lucrează prin dâșii, asemenea și cuvintele și dogmele. Cărțile păgânilor sunt necurate, ca cele ce sunt zise și scrise asupra lui Dumnezeu, iar cuvintele propovăduindu-se și cărțile dumnezeieștilor bărbați sunt vrednice de închinăciune și cinste, fiind spre slava lui Dumnezeu și împărțându-se dumnezeiescului dar.

Aceasta se înțelege și pentru dumnezeieștile Icoane și se socotesc vrednice de închinăciune, oricâte vor cuprinde vedenii proorocești; oricâte închipuie pe Cuvântul lui Dumnezeu care S-a întrupat pentru noi făcându-se om, și oricâte închipuie pe ceea ce L-a născut cu trup, care se trage după neam de la Avraam și David; pe cei ce au slujit acestui Domn sau apostolește, sau arhiereste, sau mucenicește, sau pustnicește sau vor fi viețuit feciorește și vasele lui Dumnezeu s-au arătat încă fiind vii și au dobândit daruri proorocești și puterea tămăduirilor, precum și alți asemenea lor, care și după moarte prin moarte și prin chemarea lor, au lucrat și lucrează cele Dumnezeiești, și care au lucrat asemenea prin închipuiri și icoane; că puterea le-a dat-o Cuvântul lui Dumnezeu Cel Ce S-a sălășluit întru dâșii și pururea viețuiește și lucrează în toți și nimic din cele ce sunt, nu este fără Dânsul.

Care sfințește și apa cu dumnezeiescul Duh, și o păzește nestrictă ca și țărâna și trupurile moarte ale robilor Lui, iar și Bisericile Lui cele neînsuflețite le sfințește; și în locuri sfinte unde este chemarea lui Hristos, sau a Maicii Lui, sau a Sfinților Lui, multe minuni se săvârșesc; încă n-au putere lemnele, pietrele și izvoarele, că și acestea sunt zidiri ale lui Dumnezeu, ci toată puterea stă în Dumnezeiasca chemare și harul Duhului care locuiește într-însele. Drept aceea toate cele ce sunt ale lui Hristos, din toată materia, ori Cruce, ori Biserică, ori apă sfântă cu puterea lui Hristos face minunile; și ridicându-se în numele Sfintei Treimi pâinea și numai chipul Crucii în văzduh făcându-se face minuni, căci gonește draci și piere toată fermecătoria și descântecul. Pentru că Hristos asupra diavolului S-a întrupat ca să-i sfărâme puterea, și văzut este că i-a și stricat-o.

Cine a slăbit pe draci? Cine a șters mulțimea dumnezeilor? Cine a stricat idolimea? Și cine a potolit vrăjitoriile? Numai Hristos a făcut acestea prin ucenicii Lui sfărâmând toate lucrurile diavolului; nici legea, nici Proorocii, nici poporul evreiesc cel ucigător de Dumnezeu și neplecat n-au putut face acestea; căci cine dintr-înșii au stăut împotriva tiranilor? Cine a învățat și a luminat popoarele? Cine a adus lumea să cunoască pe adevăratul Dumnezeu Unul în Treime, fără întrebuintare de arme și bogății, fără stăpânirea muncitorilor, fără înțelepciune lumească și cu săraci și smeriți în cuvânt? Au nu Hristos a îndreptat acestea prin pescari;

și prin cei după vreme smeriți robi ai Săi, cei amărăți, goniți și căzniți, care și până acum aieva se arată?

Aceasta dar, adică puterea cea mare a Părintelui, înțelepciunea cea vie a Cuvântului lui Dumnezeu, Cel într-un ipostas, Chipul și pecetea cea fără trup, strălucirea cea împreună pururea fiitoare, lumina cea nevăzută, din netrupeasca și nenăscuta Lumină, luminează pe toate ale Sale și le sfințește, precum raza cea simțitoare a soarelui văzut este lumină din lumină. Și precum toate cele văzute cu simțirea sunt luminate și încălzite de soare, așa și puterea Soarelui dreptății pe toate le chivernisește. Pentru aceea toate ale Sale sunt sfinte, asemenea și Icoanele și veșmintele sale, care și minuni au făcut și celor ce sunt ai Lui. Căci Acela le-a dat lor puterea zicând: „Cel ce crede întru Mine lucrurile care le fac Eu, și acolo le va face, și mai mari de acestea va face”⁵². Și aceasta pentru Dânsul, că iară Însuși a zis: „Fără de Mine nu puteți face nimic”, și arătat în destul este aceasta, întorcând printr-însul toată lumea de la înșelăciunea idolească la dumnezeiasca Sa credință, cu lucrarea dumnezeiescului Duh.

Drept aceea dar toate ale Sale sunt sfinte, iar ale dracilor necurate, spurcate, scârbite și toate ale păgânilor: bisericile lor, soboarele lor și cărțile lor sunt spurcate foarte. Să facem o întrebare jidovilor și limbilor: pentru ce cinstesc ei cărțile lor, și le țin ca niște engolpioane? Oare pentru pielea și vopselele de pe dânsele? Pentru cerneală sau chinovar, sau aurul de pe dânsele? Au pentru că zidiră case de adunare se adună într-însele? Nu, nici de cum, nu socotim astfel aceste case, pare-mi-se că și vor zice, ci pe numele legii fiind scrise aceste cărți ale lor, și casele cele de sobor astfel avându-le zidite, le cinstesc pe ele, ca cele ce sunt ale legii lor.

Deci dintr-aceasta cunoscută este lor nepriceperea, căci de vreme ce ei nu cunosc pe Dumnezeu, cinstesc acele lucruri, nu pentru materie, ci pentru darul lui Dumnezeu. Cum ne clevetesc dar pe noi care credem în Adevăratul și Unul Dumnezeu în Treime? pe noi care cinstim toate cele ce sunt în Numele Acestuia, și încă închipuim și cinstim cele ce sunt ale socotinței Cuvântului, care cu adevărat S-a întrupat și oamenilor S-a arătat; și cele ce sunt ale Sfinților Lui pe care noi prin Sfintele Icoane învățăm scripturile pe cei ce nu le știu, și mintea, și fața și toate simțirile ne sfințim printr-însele, după cum și singur Moise, precum am zis în asemănarea și închipuirea celor cerești, a întins cortul și a pus la jertfelnic heruvimii turnați și ciopliți, închinându-se chivotului de lemn, lespezilor de piatră și celor alte ale cortului.

Deci nu sunt de lepădare, chipurile celor dumnezeiești, căci precum îndestul văzurăm, n-au nici un cuvânt acci fără Dumnezeu și fără minte care caută pricini.

---

⁵² In. 14, 12

Clericul: Am înțeles în destul, Părinte sfinte, din cele ce ne-ai spus, mai lipsește a ști și care din eresuri, după al șaptelea Sobor, a toată lumea a intrat în Biserică și a făcut stricăciune, și cum trebuie a răspunde celor ce se țin de acel eres.

Arhiereul: Frate, n-am zis de la mine și acele cuvinte de mai înainte, ci din cele ce avem de la părinți. Și acestea puține, căci nu este treaba noastră a vorbi despre toate, și nici n-avem pentru aceasta destulă putere. Dar cu nădejdea către Dumnezeu, să vorbim după puterea noastră și asupra cererii voastre.

Capitolul 19 **Asupra catolicilor**

După al șaptelea sobor a toată lumea, alt sobor nu s-a mai făcut decât acela care se numește al optulea, pe care și catolicii îl țin minte.

Din cele lucrate de acest sobor, unele arătând și pentru înnoirea catolicilor, vom înțelege cu socotință. Acest sobor au dat anateme pentru cei ce au îndrăznit a zice că dumnezeiescul Duh purcede și de la Fiul și au așezat a se păzi neschimbate toate ale Sfântului Simbol. Nu știu cum catolicii n-au băgat de seamă aceasta, și se pare însă că din trufie și din înălțarea lor au pățit aceasta care și pe îngerii cei dintâi i-au surpat și a fost pricinuitoare căderii și morții începătoriilor neamului nostru. Deci aceasta a fost pricina marii căderi a bisericii catolicilor care ea mai întâi era următoare Simbolului și învățaturii Apostolilor și ale Părinților, și ea era, fiindcă nu ascundem adevărul, întâia a tuturor.

Noi am vrut și am dorit să o avem pe dânsa ca întâia, numai să fi păzit neatins semnul adevăratei credințe. Catolicii însă, înălțându-se cu mintea mai mult decât toți, necugetând la cele zise: „Cel ce vrea să fie întâi, să fie cel din urmă dintre toți”⁵³. Și: „Tot cel ce se va înălța pe sine se va smeri”⁵⁴. Poftind și cercând ale elinilor ca niște lucruri înalte ale credinței lui Hristos, după ce lepădară neîndumnezeirea elinilor prin pescarul Petru și prin cei asemenea lui, această înțelepție nebună râvnind după înțelepții elinești din afară și socotind a fi mai înțelepți decât alți frați, și părându-le după cum zice Pavel, a fi de sine înțelepți.

Cu rea cădere au căzut și zac (vai, vai) pururea de trufie, boală netămăduită și rea, ca aceea a celor care nu vor să se tămăduiască cu

---

⁵³ Mc. 9, 35

⁵⁴ Mt. 23, 12

pocăința, nici nu vor ca plecându-se să se supună Dumnezeiescului Simbol alcătuit de Părinți prin Dumnezeiescul Duh, ci mai mult vor să ne tragă și pe noi în acea singură nebunie a lor, lăudându-se cu stăpânirea marelui Petru, și cu împotrivire umblă în pocăința lui Petru. Care precum se vede pentru aceasta a fost dascăl celor din Roma și întâi păstor pentru ca să-i învețe și să le arate cele ce sunt ale întoarcerii și cele ce sunt ale pocăinței puindu-se înainte pe sine pildă. Că și el de laudă și de trufie fiind tras, și pentru aceasta din care credință mai înainte a mărturisit scăpătându-se, nu într-alt chip fără numai prin pocăință și-a aflat îndreptarea.

Îmi vine a crede că cele ce s-au zis către dânsul, proorocește s-a zis: „adică Simone, Simone iată că v-au cerut pe voi satana ca să vă cearnă ca grâul, iar eu m-am rugat pentru tine ca să nu se împuțineze credința ta, iar tu întorcându-te cândva, întărește pe frații tăi.”⁵⁵ Aceasta s-a și întâmplat lui, întorcându-se după lepădare pe mulți a întărit, să fie dar și acum iubirea de oameni a lui Hristos pentru rugăciunile lui Petru, celor ce sunt în Roma ca și lui Petru, a se întoarce cu smerenia lui Hristos și cu mărturisire fierbinte, iarăși către dreapta credință din care a căzut, după dragostea lui Petru, să întărească pe frați cu credință fierbinte cu pace, cu dragoste și cu bună mărturisire a drept slăvitorului Simbol al Părinților. Căci Petru cu pocăință, cu lacrimi și cu cea de trei ori mărturisire a dragostei întru Hristos, nu numai că s-a împreunat iarăși cu cei dintâi Apostoli, dar încă s-a pus înaintea lor și s-a hirotonisit păstor turmei lui Hristos. Catolicii însă lăudându-se a avea de căpetenie pe Petru și înălțându-se mai presus de ceilalți, se fac, pe dânsii și pe alții, solitori părăsirii dogmelor celor drepte și altor căderi. Drept aceea dezbinând mădularele lui Hristos, s-au făcut mai mult decât toți câți s-au pornit oarecând asupra ei, pricinuitori de vătămare, și într-atâția ani au dat mii de pricini de sminteală tuturor fraților celor răscumpărați cu dumnezeiescul sânge al lui Hristos.

Clericul: Dar care sunt, Părinte, mai cu seamă acelea pe care le-au născocit catolicii, și pentru care s-au și despărțit de Biserica lui Hristos cea sobornicească?

Arhiereul: Care sunt cele ce izvodesc catolicii?

---

⁵⁵ Lc. 22, 31

Capitolul 20 Cea dintâi izvodire

Arhiereul: Cel dintâi adaos este greșeala ce-au făcut la Sfântul Simbol al credinței pentru care Părinții au întărit ca nimic să nu se adauge nici să se scoată. Și pe lângă acestea multe altele, depărtându-se de obiceiul cel vechi al Bisericii au născocit de la dânșii, și cu un cuvânt mai toate ale Bisericii, căci latinii aduc la jertfire și azimă întocmai cu obiceiul iudeilor, dezleagă posturile cele date de Apostoli și de Părinți, adică miercurea, vinerea, cele două zile dintâi ale Sfințelor Păresimi, și celelalte posturi date, care dezlegare e cu totul împotriva obiceiului creștinilor și datelor Sfinților noștri Părinți. Pentru aceste posturi și canonul cel Apostolesc poruncește și toată ceata Sfinților au învățat și au păzit. Ei postesc în toate sâmbetele, ceea ce este afară din canonul cel Apostolesc și peste așezământul Părinților, căci numai într-o sâmbătă zic ei că se cuvine a posti, iar nu într-alta, fiindcă sâmbăta e mulțumirea facerii, precum duminica e a Învierii, și închipuire fiind cu adevărat înaintea Învierii, pentru că Mântuitorul cu dumnezeiescul suflet mergând în iad a dăruit slobozirea și Învierea de care încredințată fiind Biserica, în fiecare sâmbătă face cele ce sunt pentru cei ce au adormit întru credință. Și nunțile lor le fac iarăși fără de lege. Nunțile și hirotoniile nu mai se păstrează nici aceste după cum au fost lăsate de Sf. Apostoli și Sf. Părinți. Se ajunsese ca tatăl să se împreuneze cu mama iar fratele cu sora (n.n. după manuscrisul chirilic). De asemenea nici hirotoniile nu se făceau prin punerea mâinilor ci prin ungere, de aceea aceste practici l-au determinat pe Dionisie, urmașul Sf. Apostoli să facă referiri în mod special la acestea.

Și liturghia o fac acești catolici cu totul schimbată și afară din rânduială; întâi că o fac cu azimă ca și evreii care aduceau și prăznuiau cu azimi, pe când nouă toate ni s-au înnoit. Nouă ni s-au dat a aduce pâine desăvârșită, de vreme ce și pâinea vieții Cuvântul lui Dumnezeu desăvârșit S-a dat nouă, unindu-se frământăturii noastre, fiind Dumnezeu desăvârșit și făcându-Se om desăvârșit, pentru aceea Mântuitorul a asemănat împărăția și socotința întrupării cu aluatul zicând: „Asemenea este împărăția cerurilor aluatului”, și celelalte. Apoi nici dimpreună nu slujesc liturghia catoliciei, nici dintr-aceiași pahar și aceeași pâine cuminică pe mirean, precum face Biserica noastră, ci cu alt obicei. Nici Botezul nu-l fac în trei afundături, ci prin turnare și fără de mir, nici cuminecare nu dau pruncilor celor botezați, nici la alții până ce nu ajung înaintați în vârstă; și cei mai mulți copii ai lor sunt nemiruiți, și mare parte din ei murind, rămân neîmpărtașiți cu Sfințele Taine, pentru că nu pot vorbi. Nici nu fac hirotonia episcopilor lor la jertfelnic prin punerea mâinilor, după vechea rânduială de mai întâi a lui Hristos Dumnezeului nostru și Apostolilor Lui,

care ridicându-și mâinile i-a blagoslovit pe ei și Duhul cel Sfânt pe capetele Apostolilor a șezut; și prin punerea mâinilor arhiereului Lui (zice Pavel) iar nu prin mir și prin ungere.

Și lui Timotei zice: „Nu fi neîngrijit de darul care ți s-a dat ție prin punerea mâinilor mele”⁵⁶. Cei șapte diaconi și Varnava, și însuși Pavel și toți punere de mâini au primit.

Chiar vorba hirotonie însemnează punere de mâini. La ei hirotonia nu se face de mai mulți episcopi, nici prin punerea Evangheliei deschisă, precum învață marele Dionisie, ci un episcop dintr-înșii de multe ori hirotonisește episcopi, și cu ungere de mir, afară din rânduiala Apostolilor mai ales după legea veche. Însuși de s-ar afla față de mai mulți episcopi ei nu slujesc împreună cu cel mai mare, căci nu poate și de aceea ei nu slujesc împreună nici hirotonisesc împreună pe cel ce se hirotonisește, nici nu e cu puțință să slujească împreună unii cu alții, căci nu le e cu puțință a frânge azima cea sfințită și a da mulțimii precum a dat-o Mântuitorul sfințind, frângând și dând ucenicilor.

Drept aceea la catolici nu e obicei ca să slujească preoți sau episcopi mulți împreună, nici nu se împărtășesc împreună dintr-o pâine și dintr-un pahar, precum a luat Pavel de la Domnul și ne-au dat nouă dreptcredincioșilor să le lucrăm. De aceea nimeni dintr-înșii nu slujesc împreună cu papa, fără numai un diacon. Astfel toate le-au făcut mai izvodite și afară din rânduiala Mântuitorului nostru, a Apostolilor și a ucenicilor Sfinților Părinți. Chipul călugărilor unul fiind, aceștia în multe părți le-au împărțit și multe feluri de chipuri călugărești au făcut, pe care nimeni din Părinți n-au așezat, căci toți zic că chipul călugăresc numai unul este ca și Botezul, pentru care și dumnezeiescul Dionisie învață, și deși numim noi chipul cel mare și chipul cel mic, cu aceasta nu zicem că sunt două, ci unul și același, cel mare și desăvârșit, iar acela pe care îl numesc mic, nu e altul decât arvuna celui mare, începătura aceluia și înainte închipuire, și pentru neputință mai pe urmă s-a socotit de unii din Părinți ca o arvună ce se dă celui mai mare, și mai pe urmă după vreme sfârșindu-se în acel dat unic chip al călugăriei.

Drept aceea, arvună se cheamă Sfântului și Marelui Chip, și pentru aceasta vorbește mult marele între Cuvântătorii de Dumnezeu și mărturisitorul părinte Teodor Studitul. Dar nu numai ca acestea care sunt afară din obiceiul celei dintâi Biserici au aceștia, dar și altele care nu se cuvin creștinilor.

Apostolii însă ne-au învățat pe noi a fi cucernici și înfrânați în toate, zicând: „Cel ce se nevoiește pururea se ferește și de vreme ce mâncarea

---

⁵⁶ I Tim 4, 14

smintește pe fratele meu, (zice) nu voi mânca carne în veac”⁵⁷ și cum că se cade a ne ține și a ne feri de carne, căci însuși Pavel postind ne învață zicând: „În posturi de multe ori și înfrânează trupul meu și-l robesc”⁵⁸. Petru chiar se hrănea cu mazăre și cei alți ucenici asemenea, dându-ne și nouă a posti postul Mântuitorului și miercurea și vinerea, așezând legea prin care ne oprește de carne, ouă și lapte, precum am apucat din început de la dânșii, de la Apostoli și de la Părinți.

Capitolul 21 **Asupra celor ce mănâncă cele neorânduite**

De vreme ce, potrivit învățurii Sf. Apostoli și Părinți, trebuie să ne ferim, postind miercurea și vinerea de cărnurile cele îngăduite de Lege, cu atât mai mult trebuie să ne abținem de a mânca din carnea animalelor necurate. Cei care mănâncă din cele necurate dau dovadă de neînfrânare uneori mai mult decât fiarele, pentru că și acestea aleg din prada lor ce este mai curat și mai sănătos. Necurăția se răsfrânge și asupra sufletului care se întinează - și dacă fiarele mănâncă conform firii lor, acei oameni care uneori gustă chiar și din cele care rușine este a le grăi, cad în cele mai prejos de fire. Cel ce nu se înfrânează de la mâncărurile necurate nu se poate înfrâna nici de la alte păcate. Și nesocotind păcatele lor îndrăznesc să intre în biserică spre a lor osândă, de vreme ce Mântuitorul a zis „Nu dați cele sfinte câinilor” și „casa mea casă de rugăciune se va chema”⁵⁹.

Și lupta lui Hristos pentru aceasta a fost și biciul pentru aceasta l-a întrebuintat Cel Blând, alungându-i pe negustori din templul Vechiului Testament care era umbra Bisericii creștine. În Biserica lui Hristos se cere o viață curată. Cei ce cad în diferite păcate nesocotind chemarea lui Hristos la o viață neîntinată sunt osândiți muncii veșnice de nu se vor îndrepta prin pocăință și părăsirea răutăților. Cunoască oricine cercetând că cel ce cade în păcate este lipsit de evlavie și râvnă pentru lucrurile credinței precum zice ruda Domnului „căci credința fără faptă moartă este precum și faptele fără credință”⁶⁰.

Spre nădejdea mântuirii, Mântuitorul Hristos ne-a dăruit și un al doilea mare dar după Botez, de curățenie prin spovedanie și părăsirea răului prin lacrimi.

Astfel, fiecare credincios greșind după Botez, a câștigat nădejdea de a se mântui prin darul pocăinței și al spovedaniei. Aceasta se realizează după

⁵⁷ I Cor. 8, 13

⁵⁸ II Cor. 11, 27

⁵⁹ Matei 21, 13

⁶⁰ Iacob 16, 20

cum au fost fixate prin canoanele și rânduielile Sf. Părinți spre o viață creștinească.

Clericul: Dar cum, Părinte, unii dintr-ai noștri nu prea iau în seamă unele ca acestea, ci numai pentru Simbolul credinței vorbesc și zic: că numai de ar fi vrut să zică acest prea Sfânt Simbol drept, nu i-ar fi lepădat pe ei pentru celelalte?

Și măcar că mari sunt și cele de mai sus zice, împotrivoare adevăratei credințe și dreptei vieți și mulți dintre sfinți chiar pentru oarecare mici ca acestea, au arătat mare râvnă, până la moarte; ce cuvânt este dar pentru aceasta?

Arhiereul: Socotesc, frate, că unora ca aceștia dintr-ai noștri nu cunosc îndestul cele de la catolici. Deși știu unele dintr-acestea căci mulți scriu multe asupra azimelor, adică că nu se cuvine a aduce azimă nedospită, pe cele mai multe însă nu le știu. Iar unii din cei ce știu zic acestea numai crezând că vor îndrepta pe ei făcându-i să înțeleagă cele mai de căpetenie la credință, ca astfel cu încetul să-i aducă pe dânșii și la îndreptarea celorlalte.

Capitolul 22

Este de trebuință să luăm aminte și de cele ce ni se par a fi mici

Apostolii au avut grijă să îndrepteze pe creștini și pentru cele ce li se par a fi mici, acestea se învederează din cele ce au scris celor din limbi prin Varnava și prin Pavel, cum că se cuvine a se feri cineva de cele jertfite idolilor, de curvie și de mortăciuni, pentru aceasta din urmă (adică pentru mortăciuni). Multora dintr-ai noștri li se părea a fi greșeală mică, însă acestea sunt cu totul împotriva învățaturii Apostolilor.

Apostolilor însă nu li s-a părut aceasta de nebăgat în seamă, ci au scris acelea ce au scris, și au zis a fi întocmai închinăciunii idolilor cel ce curvește, de vreme ce și Dumnezeu a poruncit acestea și mai înainte de legea lui Noe cele ce s-a dat de la Dumnezeu celor de demult nu e bine a nu le băga în seamă, ci a le socoti duhovnicește, a le îndrepta spre bine și a le face mai mult decât poruncește legea, iar nu fără de lege. Căci zice: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în Împărăția Cerurilor”⁶¹, și ”o iotă sau o cirtă nu va trece din

---

⁶¹ Mt. 5, 20

lege, până se vor face toate"⁶², nu evreiește, ci mai mult decât legea, duhovnicește.

Căci precum în locul tăierii împrejur s-au dat nouă Botezul și viața cea sfântă întru Hristos; în locul jertfelor de dobitoace necuvântătoare, jertfa cea cuvântătoare, cea vie și fără de sânge, cea prin pâine și prin pahar în adevăr a Trupului și Sângelui lui Hristos; și nunta cea cinstită a noastră, nu e poligamie sau curvie; și fecioria în locul văduviei, cea mai înaltă decât nunta și întocmai cu cinstea îngerilor. Așa și întru mâncări; înfrânarea în locul lăcomiei și postul s-a dat mai înalt decât al legii; și oprirea de carne la zile de vremi s-au poruncit. Deci noi părăsind legea cea veche, nu o stricăm, ci ne înălțăm la alta mai dumnezeiască și duhovnicească, că acelea ale legii sunt umbre și închipuiri scrise înainte, iar ale noastre sunt adevărul arătat. Acolo era Moise iar aici Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu Care S-a întrupat pentru noi, ca cei ce am cunoscut și am înțeles cu adevărat pe Cel ce este în Treime unul Dumnezeu adevărat, și pe adevăratul Mesia, Iisus Hristos, pe Fiul viului Dumnezeu, primind duhovnicește toate și mai presus de lege luându-le, fiind datori a le păzi nu cum s-ar întâmpla și fie cum a vieții trăind și petrecând dobitocește căci acum nu suntem în întuneric, ci lumină în Domnul.

Capitolul 23

Cele Dumnezeiești trebuiesc zugrăvite cu evlavie, cu bună credință și după obiceiul cel dat

Dar ce alt lucru s-a izvodit la dânșii afară din rânduiala Bisericească? Sfintele și cinstitele icoane cele date la credincioși întru cinstea dumnezeieștilor chipuri ale celor dintâi, și întru închinăciunea după asemănare a celor Sfînți, arătând adevărul cu închipuirea, căci închipuie pe Cuvântul cel întrupat pentru noi, toate dumnezeieștile Lui lucruri, patimile, minunile, tainele și preasfântul chip al Sfintei și pururea Fecioarei Maicii Lui și ale sfinților Lui, precum și acelea ce Evanghelia și celelalte Dumnezeiești scripturi zic: ca cu niște slove prin lucrarea vopselei și a altor materii, învață cu închipuirea.

Aceste toate izvodindu-le precum s-a zis, zugrăvind de multe ori Sfintele Icoane într-un chip mai mult decât obișnuit. În loc de îmbrăcăminte și păr, care se fac cu închipuire, împodobind cu haine și păr omenesc care nu e închipuire de păr și îmbrăcăminte, ci părul și îmbrăcăminte a unui om, nici de cum chip și icoană a închipuirilor celor dintâi. Acestea le zugrăvesc și le împodobesc afară de buna cucernicie,

---

⁶² Mt. 5, 18

care este mai mult împotriva Sfințelor Icoane, precum arată canonul Soborului al șaselea a toată lumea, zicând acest canon căci nici a zugrăvi acelea cari nu folosesc pe cei mai proști și care este peste rânduială, nu este lucru creștinesc, și acestea Părinții nu le primesc încă și ca într-o oarecare făptură, fac unele lucruri peste dumnezeieștile canoane, ca și când ar închipui Buna Vestire a Fecioarei și a Maicii Lui Dumnezeu și răstignirea Mântuitorului și celelalte, pe la răspântii și pe ulițe, pun oameni fără tocmeală, și unul închipuie pe Fecioara și pe omul acela îl numește Mariam, iar altul se numește îngerul, iar altul cel vechi de zile căruia-i pun și peri albi la barbă.

Și latinii de vreme ce n-au părul acesta fiindcă-l rad din răsfațare, afară din cuviința firii pun păr străin. Dintr-aceasta se arată că ei fac cele ce sunt împotriva. Căci de vreme ce Proorocii au văzut prin închipuire pe Dumnezeu a avea păr, întru cinstea firii dar după socotința lui Dumnezeu este părul la noi. Deci cei ce se rad fac ceva peste porunca lui Dumnezeu și întru necinstea firii, mai cu seamă cei hirotonisiți, și călugării cărora le este oprit a odihni trupul. Ținând o pasăre porumb în locul Duhului Sfânt, Îl închipuie pe Cel vechi de zile. Și aceasta o fac după cum se vede iarăși împotriva lor, că de vreme ce și de la Fiul cred ei că purcede Duhul Sfânt, cum nu pun și pe Fiul să șadă împreună cu Cel vechi de zile, pentru ca amândoi să trimită porumbul? Ci ar fi trebuit iarăși a trimite și pe Fiul către acela pe care-l numesc Mariam, că nu s-a întrupat Duhul măcar că a umbrit pe Fecioară.

Toate aceste învățături bisericești străine sunt afară din socoteală și mai cu seamă spre batjocura Tainelor și cucernicieii creștinești. Dar ce închipuiri au ei asupra răstignirii lui Hristos? Sânge de dobitoace necuvântătoare bângându-l în mațe de dobitoace fac a curge în locul sângelui celui stăpânesc, ca și când ar fi din mâinile, picioarele și coastele unui răstignit. Dar cine este răstignitul acela și ce sânge este? Adevărul este? Au închipuire? Și de vreme ce sunt închipuiri, cum este om și sânge? Căci icoana nu este om; de este cu adevărat om și sânge, nu e dar icoană deci, dar cine este? Ce sânge este acela și al cui se cade a-l socoti? Al Mântuitorului, au de obște? Ce lipsă de judecată cuprind aceste împotrivoare sfințelor icoane, sfinte Evanghelii și mai cu seamă înfricoșatelor Taine ale lui Hristos!!! Dar de unde au luat ei acestea? Care din Sfinți a învățat a se face unele ca acestea pe la răspântii și pe la ulițe? Nici unul.

Toate acestea ei le-au izvodit, făcându-le în ulițe și răspântii prin așezare de oameni la rânduială și vorbind pentru cele peste cuvânt și minunate, care nu sunt cu cuviință și pe porumb Duhul Sfânt numindu-L. Unii ca aceștia strigă și li se răspunde împotriva cele ce sunt ale paznicilor, și aceea ce se pare că este Mariam, primește pe porumbul cel necuvântător

în locul Duhului Sfânt. Și precum am mai zis, se răstignește oarecine numindu-se de la sineși Hristos, fără ca răstignirea să fie adevărată, iar sângele cel ce curge fiind de dobitoc spre batjocura celui curgător din Dumnezeu. Domnul n-a poruncit ca pomenirea Tainelor să se facă astfel, ci precum Însuși a învățat, întru care Însuși lucrează, Însuși pe Sine Se jertfește, Însuși este acel trup și sânge jertfit. Deci oare nu greșesc ei pentru cele de dânșii făcute așa? Foarte mult greșesc! Dacă vrei omule să arăți oamenilor și să-i înveți acestea, slujește precum au poruncit; învață cu cuvintele, scrie cu scrisoare, închipuie cu vopseli, cum regulă s-a lăsat, cu adevărată închipuire ca din cărți în care se află darul lui Dumnezeu, căci și cele închipuite sunt sfinte.

Aceștia cu totul răstignindu-se aleargă spre cele ce nu se cuvin, iar de ne vor învinovăți pe noi pentru cuptorul tinerilor, nu vor isprăvi nimic. Noi nu aprindem cuptor, ci lumânări cu lumini, aducem tămâie lui Dumnezeu după obicei, și închipuim înger, nu trimitem om, ci numai coconi cântând curați îi punem înaintea ca și acei trei coconi ca să cânte ei cântarea acelor pe cum s-a rânduit. Pe cari coconi și toți cei semnați și sfinți coconi închipuiesc. Și toți cei hirotonisiți fiecare care închipuie a sa rânduială și pe Domnul Arhiereul cel dintâi, Episcopi, pe Apostolii cei dintâi de vreme ce rânduiala o au, iar preoții pe cei 70, Diaconii pe leviți, și ipodiamonii și ceilalți închipuie rânduiala proorocilor. Și după altă socotință Arhiereul închipuie pe Dumnezeu Cuvântul Cel Ce S-a făcut om. Preoții cele mai de deasupra rânduielilor, iar Diaconii cele mai nici puteri slujitoare; iar celălalt cler rânduielile cele de apoi, împreună cu drept slăvitorul popor; toți aceștia au rânduială după treaptă și darul după vrednicie.

Drept aceea nimic nu este fără de cale a închipui coconi pe cei trei coconi că este cu puțință a avea darul lor, dar a închipui pe Domnul întru răstignire puindu-se a se junghia și sânge a vărsa nu este cu adevărat, nici după dumnezeiasca rânduială. Și pe Maica lui Dumnezeu a o închipui în om sau femeie și pasăre în loc de Duh a primi, este foarte nepotrivit, asemenea o fac închipuirile sfinților prin păr străin și prin îmbrăcăminte împodobindu-le, este afară din buna cucernicie, care nu este dată de la Părinți.

Și în scurt, a arăta cele dumnezeiești ca și comediile în corturi nu este bun așezământ și nu e dat, nici este cuviincios pentru creștini. Iar de va zice, și cei ce fac unele ca acestea sunt preoți, și după aceasta cu puțință este lor a închipui pe Domnul și pe Fecioara, Maica Lui; nu se cuvine a face întru dânșii aceasta, că închipuie întru cele ce se cade, când botează, când slujesc liturghia, când spală picioarele unii altora, precum și întru celelalte care le-a zis Mântuitorul, pe care arhiereilor și preoților s-au dat a le lucra, și cântăreților și celor alți numiți însărcinarea ca să citească și să cânte, iar nu să se răstignească și să verse sânge cu minciuni și mai cu

seamă sânge dobitocesc, fără cât de va vrea cineva prin mucenicie să-și verse sângele său și încă de se va sili să-și răstignească trupul împreună cu patimile și cu poftetele, precum zice Pavel: „Mie lumea s-a răstignit și eu lumii, și către aceasta toți nevoiască-se”⁶³. Fecioarei Născătoare de Dumnezeu însă, nimeni nu poate să-i asemene prin curăție sau prin Duhul Sfânt, a zămisli cu timpul și a naște pe Domnul, căci numai uneia singure aceasta s-a făcut. Dar cineva se închipuie ei cât e cu puțință, viețuind cu curăție, feciorind și arătându-se vrednică primirii Darului.

Deci, să ne rugăm ca, precum se poate, toți să se închipuiască ei într-acestea. Iar de-mi zic ei că acestea le fac precum sunt scrise și Dumnezeieștile Icoane, nu este potrivit cuvântul acesta, că în icoane este adevărata închipuire, icoana lui Hristos este scrisă și sângele închipuit; și Maica lui Dumnezeu, și îngerul și Apostolii și Arhierii și Mucenicii și Duhul în chip de porumb, în icoana toate sunt închipuiri, și ca niște icoane și scripturi ale celor dumnezeiești sunt închinare și cinstitute. A se închipui oamenii acestora nu e creștinesc lucru; și catolicii nu numai unele ca acestea nu părăsesc dar încă și alte mai multe nu încetează de a face și a crede. Drept aceea, aceștia ca și Origen aducând un purgatoriu (curățitor) dogmaticesc a fi sfârșit muncilor mai înainte de munca aceea întru care se zic a intra cei ce au făcut păcate, spre a-și plăti judecata lor până la ziua de apoi, care nici unul din Sfinți Părinți n-au rânduit aceasta. Aceasta este împotrivoare și cuvintelor Domnului, care a zis a fi muncă veșnică și viață veșnică, schimbă și cuvintele dumnezeiescului Pavel care a zis pentru Sfinții cei ce s-au săvârșit în credință. „Însă a nu lua pentru noi făgăduința, pentru ca nu fără noi (zice) să ia săvârșirea de vreme ce și atunci va fi cea desăvârșit înviind noi, luându-și fiecare trupul cu care a făcut bunătățile ori păcatele după faptele lui”⁶⁴.

Aceasta este credința tuturor sfinților și nici unul dintr-înși nu învață a fi vreoa muncă mai înainte fără numai a fi în durere și în locuri fără mângâiere sufletele cele păcătoase ca într-o temniță așteptând muncile și ale dreptilor în locuri de lumină și de odihnă așteptând fericita îndulcire, împreună cu trupurile. Iar dau și oarecare ușurare de scârbă și de frică celor ce au ieșit prin pocăință, încă nu desăvârșit, curățindu-i pe ei nu fac de muncă precum zic aceștia, ci sfintele rugăciuni și jertfele cele aduse lui Dumnezeu pentru aceia, numai de se vor fi mutat de aici prin credința cea dreptslăvitoare și prin pocăință la sfârșit măcar, și cele pentru dânșii faceri de bine și milostenii, iar nu precum zic aceștia, peste credința Bisericii, că este foc mai înainte curățitor, că de ar fi acum foc și s-ar săvârși durerea lui s-ar sfârși și muncile.

---

⁶³ Gal. 6, 14

⁶⁴ Evr. 11, 40

Domnul însă a zis: muncă veșnică precum și împărăție veșnică. Iar care va zice pentru bogatul, aceasta o zice pârga durerii muncilor celor veșnice, pentru sufletele cele ce au ieșit fără pocăință a căreia muncă începea arzând cu a sa cunoștință, iar nu numindu-se desăvârșit sau curățindu-se mai înainte.

Că încă nu era hotărârea, adică și vor merge aceștia în munca cea veșnică, iar dreptii în viață veșnică, ci la aceasta mai vârtos întru care s-a cuvenit a se acoperi, ei se înalță iar nu se sfărâmă cu inima nicicum, fiind ținuți cu nedurere pentru care și nouă ni se cade a lua aminte de împărtășirea cu dânșii, iar mai vârtos și mai ales de despărțirea cea mare la credință, pentru care și mai multe sminteli s-au făcut Bisericii precum am zis și mai înainte.

Clericul: Părinte! Cum aceștia pe dânșii mărindu-se se laudă zicând, cum că papa al lor este întâiul celorlalți și că numai el este întâiul și toate cele de la dânsul trebuiesc a fi primite ca și de la însuși prea învățatul Petru; și cum că sobornicească este numai biserica lor, ca ceea ce este întâia celorlalte, și pentru aceea numai pe ei singuri se numesc sobornicești, iar nu pe alții precum și cu alte asemenea se laudă?

Arhiepiscopul: A se lăuda, a se fâli și a se înalța, este precum s-a zis patima trufiei, drept aceea, pentru aceasta mai cu seamă aceștia smeriți și sfărmași sunt cu viață și cu credință, căci Domnul stă împotriva trufașilor, precum zice David. Însă, întru ceea ce însuși întrebi, mulți dintr-ai noștri și buni și făcători de bunătăți și înalți cu cuvintele și îngerești cu mintea, dintre care este și fericitul Nil al Salunului, adevărat și drept au învățat; și mai înainte de dânsul marele între arhiepiscopii și făcătorul de minuni Grigorie, care a rușinat și stricat înșelăciunea păgânului Varlaam și a lui Achindin, și împreună cu dânsul și alți mulți din cei aleși de Dumnezeu au scris dumnezeiește după cum se cade pentru izvodirile aduse de catolici în dogme și în Preasfântul Simbol despre care cu trufie grăiesc.

Și destule sunt cele zise de dânșii pentru adevărul și pentru ca să îndrepteze pe cei căzuți jos. Drept aceea și noi privim către cele zise de ai noștri, ca cele ce sunt de la Apostoli și de la Părinți, și ne vor fi îndestule ca să stingem cele ce sunt ale împotrivitorilor și să păzim lumina adevărului. Pentru ca să dăm însă aici și puțină știință, cât ne este cu putință, din zilele sfinților; latini zic că Papa de la Roma este cel dintâi, aceasta nu e de mare însemnătate, nici nu aduce mare vătămare Bisericii, numai arată-l pe dânsul că este în credința lui Petru și fie cel dintâi vârf și cap tuturor și arhiepiscop și mai mare, căci aceasta este scris pentru patriarhii Romei cei după vremi și scaunul acesta este Apostolesc. Arhiepiscopul care stă pe scaunul acesta ținând dreapta slăvitoare credință, se numește Diodoh lui

Petru, și nimeni din cei ce cred și grăiesc drept, la aceasta nu vor grăi împotriva. Al doilea Sobor care a dat întocmai cinstea Țarigrădeanului, zice curat, că al Romei să fie cel dintâi, iar al Țarigradului, întocmai ca al Romei putând fi, să fie însă al doilea, și Soborul al patruilea al celor 630 a așezat același canon pentru cinstea Romanului și țarigrădeanului. Pe însuși Leon (care a scris cartea Soborului) Părinții Soborului îl numesc Apostolesc și că cuvintele lui să fie primite ca ale lui Petru, și cartea lui o au numit chipul dreptei slăvitoare credințe. Asemenea și al șaselea și al șaptelea, și celelalte soboare numesc Apostolesc scaunul acesta și noi nu stricăm hotărârile Părinților.

Să fie dar papa al dreptei slăvitoare credințe lui Silvestru, lui Agaton, lui Leon, lui Livesie, lui Martin, lui Grigorie Diodohul, care sunt ai Romei, și atunci îl vom numi pe dânsul Apostolesc și întâiul altor arhieriei și ne vom pleca lui nu numai ca înaintea lui Petru, dar chiar ca înaintea Mântuitorului. Iar de nu este cu credința următor Sfinților acelora, nici scaunului nu este Diodoh, și nu numai că nu este Apostolesc, întâiul Părinte, dar dimpotrivă este pierzător și luptător Apostolilor.

Drept aceea-mi și aduc aminte, frate cum că în Constantinopol fiind, către oarecine din partea latinilor care venise a mă întreba, am zis către Dumnezeu care mi-a dat a zice de la ai lui Sfinți pentru Dânsul și pentru dumnezeieștile lui dogme. Cea din urmă întrebare a aceluia era: „Voi vă împărtășiți cu arhieriei răsăritului ce se numesc Patriarhi, îi pomeniți în biserici, ei fiind barbari și neștiind ce este creștinătatea, iar pe Papa care este foarte învățat și pe cuvântătorii lui nu-i primiți.” Către acesta am zis: noi nu ne lepădăm de Papa nicidecum, și nici suntem lui neîmpărtășiți. Ci mai vârtos una suntem cu dânsul, precum și cu Hristos, și Părinte și Păstor îl credem pe dânsul. Dar latinul mirându-se întrebă în ce chip e aceasta, de vreme ce pe Papa al lor nu numai neîmpărtășit îl avem ci și eretic îl numim.

Dar eu am răspuns lui: noi cu Papa Petru, Lin, Clement, Ștefan, Ipolit, Silvestru, Inochentie, Leon, Agapiton, Martin, Agaton, și cu cei asemenea acestora Papi și Patriarhi, împărtășire nedespărțită și unire întru Hristos avem, și nici un cuvânt nu ne va despărți pe noi de aceștia, și dovedit este aceasta căci, îi serbăm pe aceștia toți. Dascălii și părinții îi respectă și le face sfintele lor pomeniri, și Patriarhii și Arhieriei cheamă pe aceștia de vreme ce simbolul credinței acelora noi nestruciat îl ținem, și precum s-au botezat ei ne-am botezat, precum s-au hirotonit și precum și-au dat lui Hristos sufletele prin Simbol ne dăm și noi. Deci, oricare va fi asemenea acestora cu Simbolul credinței, cu viața și cu obiceiurile dreptslăvitoare credințe, este împărtășit nouă acest Părinte, și ca pe însuși Petru îl avem pe dânsul și ale unirii totdeauna va fi nouă și în vecii vecilor. De vreme ce și până la o mie de ani a rămas dreapta slăvitoare credință a sfinților acelora

și pravoslavia la noi, arătat este cum că așa ca și noi aceia au mărturisit dumnezeiescul Simbol și aceasta o mărturisește cu hotărâre fiecare Sobor, iar mai ales al șaselea și al șaptelea Sobor a toată lumea.

Iar de când s-au întâmplat izvodirea pentru dumnezeiescul Simbol, nu-l mai avem pe Papă adevărat nici Apostolesc, nici Părinte. De vreme ce nu mai găsim în cei ce se numesc acum Papi, credința Apostolului Petru după mărturisire, ci numai cea după lepădare, că precum Petru nu era Petru nici Apostol, nici cel dintâi, lepădându-se de Hristos, așa nici cel ce se numește Papă nu va fi niciodată Papă, neavând credința lui Petru pe care el ca unul ce o iubea cu mărturisire de trei ori a întărit-o, de vreme ce de trei ori s-a lepădat.

Nici va fi Diadoh de nu va avea cele ce sunt ale bunei mărturisiri a Dumnezeiescului Petru și ale Diadohilor lui, pe care mărturisire Părintele de sus i-a descoperit. Aceasta a fost arătarea făcută de noi celui ce întreba, și care minunându-se a tăcut, acesta fiind adevărul. Domnul care zice că este Adevărul zice: „Nimeni nu știe cele ce sunt ale omului, fără numai Duhul care este într-Însul și nimeni nu știe ale lui Dumnezeu fără numai Duhul care este într-Însul”.

Cine poate zice că înțelege ceva mai înalt decât Duhul? Ai Duhului sunt Părinții și cele ce sunt în Sfintele Scripturi, și cum că aceasta este adevărat însuși zice: „Ispitiți Scripturile, că întru dânsule veți avea viață veșnică și acestea sunt care mărturisesc pentru Mine⁶⁵”. Cine dar afară din Scripturi ar îndrăzni să se înalțe și să zică mai mult de ceea ce au zis Părinții purtători de Duh? De vreme ce Domnul zice: „Ispitiți Scripturile!” Și Pavel va scrie: „Hristos a pățimit pentru noi după Scripturi. Și cum că S-a răstignit și S-a sculat a treia zi după Scripturi. „Și începând de la Moise și de la toți Proorocii tâlcuia din toate Scripturile cele ce sunt pentru El”⁶⁶. Și nimeni din Apostoli și din Părinți n-au pus credincioșilor învățătura fără mărturie.

Cine dar ar cuteza afară din Scripturi sau din Părinți care au avut Duh Sfânt să izvodească o altă credință și să strice cea arătată și descoperită prin Duhul Sfânt Părinților ca și lui Petru?

Au nu prin Duhul Sfânt Dumnezeieștii Părinți cei ce s-au luptat pentru Duhul Sfânt, s-au făcut prin împreună mărturisirea Duhului?

Eu zic și propovăduiesc prin Duh, iar cel nu zice așa, străin este Duhului Sfânt. Oare nu știi frate, cine sunt cei ce au făcut Sfântul Simbol al Credinței?

Clericul: Prea bine, Părinte, nu știu.

⁶⁵ In. 5, 39

⁶⁶ Lc. 24, 37

Arhiereul: Ascultă cu băgare de seamă. Biserica fiind în liniște semănătorul neghinelor spre stricarea Bisericii precum mai înainte, când S-a arătat Mântuitorul a întărâtat pe jidovi asupra Lui; după patimă, după Înviere, după Înălțarea Lui și după pogorârea dumnezeiescului Duh asemenea au arătat asupra purtătorilor de Duh Sfinți Apostoli, spre stricarea propovăduirii și jidovi și mulțime de antihriști și de apostoli mincinoși, precum: vrăjitorul Simon, Dimas, Ermaghen, Eumeniu, Fihiton, Chiript, Carpocrat, Manen, Pavel Samosateanul, Sabelie cu Arie și cu Origen și alți mulți înșelători, după care mai pe urmă veniră: Eunomie, Macedonie, Apolinarie și alți asemenea care avură cugetări deșarte asupra adevărului.

Capitolul 24 **Pentru Soborul cel dintâi**

Dumnezeu cel prea bun, binevoind a strălucit și a înflorit Ortodoxia cu credința iubitoare de Hristos a dreptcredinciosului Constantin; căci precum au fost surpați de Hristos toți acei lepădători și pierzători, ca niște porți ale iadului și fiind rea gonire de către muncitorii păgâni, prin Apostolii și Diadohii lor dreapta credință s-a păzit, așa și-n zilele dreptcredinciosului Constantin, împotrivorii dreptei credințe au fost zdruncinați cu neplătita mărturisire a credinței celei adevărate a Dumnezeiescului Petru păzindu-se neclintită prin Sfinții Părinți.

Pe cel fără Dumnezeu Arie împreună cu alți mulți rău credincioși l-au surpat, și cele ce sunt ale credinței cea drept slăvitoare, nouă drept credincioșilor robii Săi au rămas păzite de atunci și până acum nestricate. Prin însuși împăratul cel dintâi între creștini, cu Dumnezeiescul sobor, cu mărturisitorii de Dumnezeu Părinți Arhiei care se adună până la 318, s-a stricat credința cea rea și au dat anatemei pe Arie, care zicea pe Fiul și pe Duhul lui Dumnezeu și Tatăl zidire.

Iar Treimea Dumnezeu întru o ființă de la Părinți s-au propovăduit, de vreme ce de la Evanghelie și de la Prooroci așa s-a propovăduit. Precum și prin Prooroci am arătat dintru care mai ales este și Dumnezeiescul Părinte David care zice: „Cu Cuvântul Domnului cerurile s-au întărit și cu Duhul gurii Lui toată puterea lor”⁶⁷. Iar Mântuitorul un nume zice: „și într-aceasta toți să se boteze: al Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh.” Și Evanghelia zice: „Unul Născut Fiul Care este în sânul Tatălui”⁶⁸ și „La început era

---

⁶⁷ Ps. 32, 6

⁶⁸ In. 1, 18

Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu. Toate printr-Însul s-au făcut și fără de Dânsul nimic nu s-a făcut, ce s-a făcut. Întru Dânsul viața era⁶⁹. Și „Eu și Părintele una suntem”⁷⁰ și altele ca acestea. pe aceasta Sfinții Părinții au scos Sfântul Simbol adică semnul credinței, dând anatemei pe cel ce crede afară dintr-aceasta.

Capitolul 25 **Pentru al doilea Sobor**

Pentru Duhul Sfânt nearătându-se o învățătură mai întinsă, căci necuratul Arie atunci pentru Fiul a hulit, și mai târziu rău credinciosul Macedonie, clevetind pentru Duhul Sfânt, numind Duhul zidire, iar pe Fiul, făptură, iar s-a făcut adunarea preoților lui Dumnezeu strânsă fiind de împăratul Teodosie, cel ce se numește după drept cuvânt „cel mare”. Cel dintâi sobor a fost la Niceea, iar cel de-al doilea în Constantinopol, ca să se întărească Treimea, ca ceea ce s-a întemeiat în Treime și din nou s-a zidit în Taină aceștia au propovăduit-o și pentru Treime s-au străduit și s-au nevoit pururea, și cu vrăjmașii Treimii s-au luptat și pe propovăduitorii Treimii i-au hirotonisit și i-au așezat cu Duhul Sfânt și i-au trimis în toată lumea ca pe niște Apostoli, iar cei mai mari dintre mărturisitorii Părinți și cei ce s-au adunat la dânsul au fost: Grigorie, glasul cel cuvântător de Dumnezeu; alt Grigorie, iarăși luminătorul niceenilor și mai cu seamă a toată lumea, care este frate și tot într-un rând Marelui Vasile; Amfilahie al Iconiei și înainte de acesta Meletie; Eustatie al Antiohiei; Timotei al Alexandriei și alți mulți împreună cu dânșii, din cei ce au strălucit cu Dumnezeiasca cuvântare și cu semnele, al căror număr a fost de una sută și cincizeci.

Chiar și prin acest număr arată desăvârșit Ființa Dumnezeieștii Treimi și desăvârșit au învățat adevărata mărturisire a Duhului, ca împreună cu Părintele și cu Fiul, ca cel ce este întru o Ființă să se slăvească. De către trei ori cinci zecimi de Părinți sunt în cinstea Treimii și desăvârșit și întocmai, ca întru desăvârșită singură Ființă este Treimea, și cincizecimile sunt unite, că Treimea este nedespărțită și Cincizecime a fost, căci la cincizeci de zile s-a pogorât Duhul la Apostoli.

Deci la acesta al doilea dumnezeiesc Sobor a toată lumea, a învățat mai ales din Scripturi pentru Duhul Sfânt și Soborul cel dintâi atât numai a zis: „și întru Duhul Sfânt”, care cuvânt este și al Proorocilor și al Evangheliei.

---

⁶⁹ In. 1, 1

⁷⁰ In. 10, 30

David zice: „Duhul Tău cel Sfânt nu-l lua de la mine”, iar Evanghelia zice: „botezându-i pe ei în numele Tatălui, al Fiului și al Duhului Sfânt”. Acești Părinți mai adăugară: „Domnul cel de viață făcător care din Tatăl purcede, Cela ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit, care a grăit prin Prooroci. Întru-una Sfântă și Sobornicească și Apostolească Biserică”. Și Domnul din Epistolele Dumnezeiescului Pavel îl ia zicând: „Iar Domnul este Duhul. Și unde este Duhul Domnului acolo este slobozenie”⁷¹. Iar de viață făcător este din Sfânta Evanghelie: „Duhul este care înviază”⁷². Asemenea și care din Tatăl purcede, iarăși după Evanghelie l-au luat, necutezând să adauge ceva și de la el, căci singur Mântuitorul a zis: „Duhul adevărului care de la Tatăl purcede”⁷³, zicând al adevărului a arătat pe Duhul unit Lui întru o ființă și nedespărțit fiind și întru Dânsul petrecând pururea, iar zicând: care de la Tatăl purcede mărturisește cum că numai de la Tatăl este începutul și pricina Duhului, precum și Fiul de vreme ce zice pentru sine: „Eu de la Tatăl am ieșit și vin”, și iarăși: „ieșit-am de la Tatăl și am venit în lume”⁷⁴.

Cu aceasta dă să înțelegem și pentru întrupare, că și la început era și la Dumnezeu era, pricină Lui și Duhului pe Tatăl mărturisind. De vreme ce singur Tatăl este Izvor, Început, Rădăcină și Pricină celor dintr-Însul, Cuvântului și Duhului. Căci Părintele luminilor și lumină din lumină Însuși este, una cu nașterea, iar alta cu purcederea, adică Fiul și Duhul. David cântă: „întru lumina Ta vom vedea lumină”⁷⁵, și oarecare din cuvântători de Dumnezeu zic: și singurul Izvor al Dumnezeirii este Părintele. Astfel dar Părinții nimic n-au pus afară din Scripturi. Și împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit, aceasta Părinții au adunat-o din Sfintele Scripturi, căci David zice: să ne închinăm și slăviți-L pe El.

Iar cum că Treimea se slăvește împreună și din cântarea serafimilor, precum este arătat zicând: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de slava Lui.” Iată propovăduită într-una slava Treimii; căci zicându-se Sfânt de trei ori, precum au zis Părinții, însemnează Treimea, iar Domnul numai o dată însemnează o Slavă și o ființă a Treimii. Drept aceea se și zice: plin este cerul și pământul de slava Lui”, iar nu lor, pentru că Slava, Ființa și puterea celor trei ipostasuri este una, și Sfânta Treime Unul Dumnezeu și Domnul, o slavă și o închinăciune are.

Drept aceea și Duhul Sfânt cu Tatăl și cu Fiul este împreună și închinat și de la singuri îngerii lui, că David zice: „Închinați-vă Lui toți îngerii

---

⁷¹ II Cor. 3, 17

⁷² In. 6, 63

⁷³ In. 15, 26

⁷⁴ In. 16, 28

⁷⁵ Ps. 35, 10

Lui”, iarăși și de la singuri noi, căci zice David către noi: „veniți să ne închinăm și să plângem înaintea Domnului”. Unul este Domnul Treime precum zic și îngerii: Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul, și unul este numele Treimii, al Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh întru care ne botezăm, pentru că Unul și singur Dumnezeu este Treimea, căci Dumnezeu este Tatăl și Dumnezeu este Cuvântul Care a fost dintru început la Dumnezeu.

Și „pentru că ai mințit Duhului Sfânt, n-ai mințit oamenilor, ci lui Dumnezeu”⁷⁶. Petru ne spune pentru Duh. Nu sunt trei Dumnezei, ci un Dumnezeu în Treime, de vreme ce Una este Ființa, firea, puterea, sfatul, mișcarea, lucrarea, purtarea de grijă, împărăția, stăpânirea și slava nedespărțită a Tatălui și cea a Fiului și a Sfântului Duh, căci niciodată nu este Tatăl fără Cuvântul sau fără Duhul și nici Cuvântul fără Tatăl și fără Duhul, nici Duhul fără Tatăl și fără Fiului, pentru că nedespărțită și neamestecată este Treimea. Neamestecată căci Tată este cu adevărat, Fiu cu adevărat și Duh Sfânt cu adevărat.

Iar nedespărțită fiindcă Unul este Părintele fără început și Cei dintr-Însul iarăși fără început, pururea fiind și cu nepătimire. Izvorul Dumnezeirii celei peste Ființă este Părintele, iar Fiul și Duhul sunt ca niște flori, și având o strălucire și o fire peste ființa lumii, zice Dionisie, și puterea, mișcarea și lucrarea neavând vreo despărțire la minte și la înțelepciune ca îngeri și oameni: „că nimenea nu cunoaște pe Fiul fără numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaște cineva fără numai Fiul, și cui va vrea Fiul să-i descopere”⁷⁷ și atât descoperă cât voiește Cel ce dă și pe cât poate cel ce ia prin Duh. Duhul însă toate adâncurile lui Dumnezeu le ispitește. Deci dar nimeni nu știe adâncurile lui Dumnezeu, fără numai Duhul Care este întru Dânsul. Vezi oare după puțință cum s-au descoperit Sfinților Taina nedespărțitei și neamestecatei Treimi a unuia Dumnezeului tuturor? Prin urmare mai mult nu cerca; îndestulează-te cu cele zise și date de la Dumnezeu, de vreme ce și Petru prin descoperirea cea de la Tatăl a cunoscut pe Fiul, a învățat împreună cu ceilalți Apostoli de la Fiul și a aflat pe Tatăl zicând: „Arătat-am numele Tău oamenilor, și cunoscut am făcut lor numele Tău și cunoscut îl voi face”⁷⁸.

Și cele înfricoșate și neștiute îngerilor s-au descoperit nouă prin Duhul zice Pavel: „Iar nouă Dumnezeu ne-a descoperit prin Duhul Său”⁷⁹. Deci să păzim cele descoperite Sfinților, și să nu aducem pe ale noastre, căci Duhul adevărului, Duhul lui Dumnezeu, Duhul Părintelui, Duhul lui Hristos, Duhul Fiului, acestea sunt ale unei Ființe, ale unei sfătuirii, ale unei stăpâniri, lucrări și puteri. Cu Duhul rostului Său, Care de la Părintele

⁷⁶ Fapte 5, 4

⁷⁷ Mt. 11, 27

⁷⁸ In. 17, 6

⁷⁹ I Cor. 2, 10

purcede, Duhul cel de la Dumnezeu. Acestea sunt ale pricinuirii, ale izvorului și ale unei stăpâniri a Tatălui care este primitor și Fiului și Duhului, de vreme ce și scrie pentru Fiul: „Eu și Părintele Una suntem, cel ce vede pe Mine, vede pe Părintele, toate câte are Tatăl ale Mele sunt și toate ale Mele ale Tale sunt, și ale Tale ale Mele. Precum Tatăl ridică pe morți și îi înviază, așa și Fiul înviază pe care îi voiește”⁸⁰, și unele ca acestea.

Printr-aceasta se arată nedespărțirea Celei într-o ființă, întru o putere și întru o voie. Și iarăși: „La început a fost Cuvântul” și : „Acesta a fost întru început la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul”. Când zice: „Părinte; și Unul Născut și Cel ce este în sânul Părintelui; care fiind strălucirea slavei, acestea arată pe Fiul a fi din Părintele și întru Ființă, precum iarăși aceea care s-a zis pentru Mântuitorul: „Dintru al Meu va lua și va vesti nouă”⁸¹ arată cum că au descoperit nouă și ne-a învățat.

Că nouă zice Pavel, le-au descoperit acestea prin Duhul, și David: „Și cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi-ai arătat mie”, adică cu Duhul de vreme ce cere: „Și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine” și prin Duh a vorbit David⁸². Și aceea: „Luați Duh Sfânt, însemnează cum că a dat harul. Căci Duhul nu se înființa și lua începerea atunci a fi, Cel ce e pururea împreună cu Părintele și cu Fiul împreună viețuind: Cum că dă har este arătat. Oricărora veți ierta, zice, li se vor ierta și celelalte. Cum că unul din daruri a fost cel dat prin Cuvântul Care S-a întrupat pentru noi prin Duhul Sfânt, arătat este aici. „Ridica-se-va toiaș din rădăcina lui Iesei, și floare din rădăcină ridica-se-va, și se va odihni peste Dânsul Duhul lui Dumnezeu, Duhul Înțelepciunii și al Înțelegerii, Duhul Sfatului și al Tăriei, Duhul Cunoștinței și al buneii cinstiri, Duhul temerii de Dumnezeu îl va umplea pe Dânsul”⁸³. Dar cine este Acesta? Cel din seminția lui David (dacă mărturisești și tu împreună cu noi) Iisus Hristos care ca un Cuvânt fiind nedespărțit cu Părintele și cu Duhul, având toate de la Părintele și lucrând împreună cu Duhul și întrupându-se a primit a lua și trupește cele ce sunt ale Duhului. Și ia darurile pe care le are împreună cu Duhul și nu unele, ci toată plinirea Dumnezeirii, adică toate puterile, de vreme ce și Dumnezeu fiind Cuvântul acestea le are împreună cu Duhul, și singur întrupându-Se (căci nu Tatăl sau Duhul S-au întrupat), toate lucrările Părintelui și ale Duhului le-a avut și cu trupul, drept aceea Pavel zice: „că întru Dânsul locuiește toată împlinirea Dumnezeirii trupește”⁸⁴.

---

⁸⁰ In. 10, 30; 14, 9; 17, 10; 5, 21

⁸¹ In. 16, 15

⁸² Mc. 12, 36

⁸³ Is. 11, 1

⁸⁴ Col. 2, 9

Iată că trupește zic. Și Biserica făcându-se locaș a toată slava și prea Sfântului acelu trup, care și începătură și jertfă făcându-se din firea noastră pentru noi, de la Dânsul și noi luăm harul, și nu ne împreunăăm firii lui Dumnezeu ci luăm darurile hărăzite de El. Fiul tunetului Ioan aceasta o zice: „Și din plinirea Lui noi toți am luat”⁸⁵.

Nu plinirea Lui, ci din plinirea Lui. Deci nu firea, ci harul, că este oarece aceea ce luăm fiecare, după puțința noastră, iar acolo este Tot. Pentru că și Ipostasul Cuvântului, care are toată Dumnezeirea S-a întrupat. Și ce am luat oare? Har peste har. Prin urmare har am luat, iar nu Fire. Căci pe Ipostasul Cuvântului, numai aceea Dumnezeiască Biserică a Mântuitorului nostru, L-a avut întru unire desăvârșit, că și Cuvântul trup S-a făcut întru pomenirea Lui, și singur s-a arătat om și Dumnezeu. Acest Unul singur S-a format din două firi fiind Dumnezeu și om, și nimeni altul nici din îngeri nici din oameni, n-a luat Firea lui Dumnezeu, iar harurilor toți se împărtășesc, însă după vrednicie, precum și Dumnezeieștii străluciri. Și dumnezei se fac mulți, însă după har. De vreme ce și Dumnezeiescul Trup zidire rămâne. Și unindu-se cu Stăpânul, harul este împreună Dumnezeu, ca cel ce este unit desăvârșit cu Cuvântul, aflându-se întru Ipostasul Său. Cum ar cuteza oare cineva a zice că a luat Ipostasul lui Dumnezeu? Că de ar fi fost Ipostas suflarea, iar nu harul, atunci ucenicii s-ar fi împărtășit Ipostasului Duhului și Ipostas atunci s-ar fi făcut, ceea ce întrece toată hulirea.

Deci din plinirea Lui luând noi, și dar în loc de dar adică în locul darului legii pe singur Dumnezeu cu noi, și în locul umbrei adevărului, de vreme ce și acesta zice: „Că legea prin Moise s-a dat, iar darul și Adevărul prin Iisus Hristos a fost”⁸⁶. Să alergăm către har și către Adevăr și să mărturisim cele ce sunt ale darului, să păzim la noi harul, să urmăm Părinților celor îndemnați de Dumnezeiescul Duh de vreme ce și zic: „Cel ce a grăit prin Prooroci, într-una Sfântă Sobornicească și Apostolească Biserică”. Aceasta și Zaharia, tatăl Botezătorului, pentru Părintele zice: „Precum au grăit prin gurile Sfinților din veac, Proorocilor Lui mântuire de vrăjmașii noștri”⁸⁷. Iar și cea după trup Maica Cuvântului a cântat: „Precum au grăit către Părinții noștri zicând: „Lui Avraam și seminției lui până în veac”.

Și la Faptele Apostolilor este scris: „Pe care se cade cerul adică a-L primi până la vremile tocmirii tuturor, a grăit Dumnezeu prin gurile tuturor proorocilor lui celor din veac. Deci a grăit Duhul, Care L-a vărsat Dumnezeu în zilele cele de apoi peste tot trupul, precum a zis Ioil⁸⁸, și

⁸⁵ In. 1, 16

⁸⁶ In. 1, 17

⁸⁷ Lc. 1, 70

⁸⁸ Ioil 2, 29

Biserica cea Sobornicească a zidit, care adică temelie a luat cea prin mărturisirea cea prin descoperire a lui Petru.

Pentru care și acesta s-a numit Petru, adică: „Tu ești Hristos Fiul lui Dumnezeu Celui viu”⁸⁹, că aceasta este temelia noastră, a mărturisirii celei adevărate, pentru care și singur Petru, ca cel ce a învățat de la Însuși Tatăl se ferește. Noi care am luat această mărturisire, nevătămați păzindu-ne, zidiți fiind pe temelia Apostolilor și Proorocilor, fiind începutul unghiului Însuși Iisus Hristos care suntem locaș Duhului Sfânt. Întru care și voi v-ați zidit împreună, zice Pavel, întru strălucirea lui Dumnezeu prin Duhul⁹⁰. Vedeteți? Biserica aceasta prin Treime s-a ridicat, întru care și voi împreună cu Hristos v-ați zidit (și zice Pavel), adică întru singur Fiul, întru strălucirea lui Dumnezeu adică a Părintelui, prin Duhul.

Aici învederat se mărturisește Treimea, și Duhul grăiește într-această Biserică. Drept aceia doi sau trei fiind adunați în numele lui Hristos Iisus, pe Dânsul îl au în mijlocul lor⁹¹. Și cel ce iubește pe Hristos, cu Duhul îl iubește, că nu poate cineva să zică Domnul este Iisus, fără numai prin Duhul Sfânt, și este cu Părintele, cu Fiul și cu Duhul Sfânt. Și Treimea este într-însul, nu cu Ființa ci cu harul, că zice: „Eu și Părintele vom veni și locaș la dânsul vom face”⁹². Deci Soborniceasca Biserică nu este Roma și Ierusalimul, nici Constantinopolul, Antiohia și Alexandria, ci Soborniceasca și una; ci aceasta este Sfânta și Apostolească, având adică sfințenie de la Duhul Sfânt, și Apostolească din propovăduirea Apostolilor. Deci aceea care îndreptează cuvântul adevărului, întărește cuvintele cele apostolicești și are sfințenia Duhului, aceasta este Una, Sfântă și Apostolească Biserică; mai cu seamă a lui Iisus Hristos, Cel ce a ales pe Apostoli și i-a întărit cu Duhul Sfânt.

Întru aceasta Iisus Hristos ca într-o piatră vie și aleasă în capul unghiului: „Întru care toată zidirea ce se alcătuiește, va crește întru Biserică Sfântă în Domnul”⁹³, precum zice Pavel: „Că altă temelie nimeni nu poate pune decât aceea ce se află, care este Iisus Hristos”⁹⁴. „Și oricine va vesti nouă afară de ce v-am propovăduit anatema să fie”⁹⁵. Deci fraților, cade-se această credință să păzim, care are temelie pe Hristos și pietre scumpe pe Apostoli și Prooroci, precum și toate Dumnezeieștile cete ale Arhierilor, voi să zic și ale mucenicilor, ale Propovăduitorilor, ale Preacuvioșilor și toată adunarea Sfinților, a cărei credință, mărturisirea cea

---

⁸⁹ Mt. 16, 16

⁹⁰ Ef. 2, 22

⁹¹ Mt. 18, 20

⁹² In. 14, 23

⁹³ Efes. 2, 21

⁹⁴ I Cor. 8, 11

⁹⁵ Gal. 1, 8

curată și fără prihană, ca aceea ce este de la Prooroci, Apostoli și Părinți, precum s-a zis, întărită fiind în Duhul să nu o schimbăm. Pentru că Soborul cel dintâi, începând și făcând Simbolul, Soborul cel de-al doilea pe acesta întărindu-l și cu înțelegerea l-a desăvârșit făcându-l mai mult pentru întruparea Cuvântului și pentru Duhul Sfânt.

De vreme ce Cuvântul pentru buna cinstire și semnul credinței s-a arătat în destul din dumnezeieștile Scripturi, și s-a întărit prin Sfânta Evanghelie întemeiată și neclătită până și la o cirtă, s-a arătat a fi tuturor bine cinstitorilor; și aceasta de la Părinți s-a primit a fi semn de mărturisirea cea adevărată și drept slăvitoare; cei ce vor îndrăzni a învăța altă credință pe cei ce vin către noi, să fie sub anatemă.

Capitolul 26 **Pentru Soborul al treilea**

Și al treilea Sobor, din Soboarele a toată lumea, prin două sute de Părinți între care cel mai mare a fost Chiril, n-a învățat altă credință, ci tot această credință adevărată și singură dumnezeiască ce au învățat Părinții din Niceea și Constantinopol, care au fost la al doilea Sobor. Acea pentru care au fost și ei întrebați, pentru întruparea unuia Născut, le-au spus deosebit, neadăugând cât de puțin Simbolului.

Și pe rău crezătorul Nestorie, care hulea în deșert și nu voia să înțeleagă Îndumnezeirea și mântuirea noastră, l-au lepădat.

Capitolul 27 **Pentru al patrulea Sobor**

Al patrulea mare Sobor din Halchidona al celor șase sute treizeci Părinți nimic n-a adăugat Dumnezeiescului Simbol, explicându-l mai lămurit, ci a urmat acestuia respectându-l. Acelea pentru care s-au adunat, le arată într-un osebit canon. Ajutor prin epistole au avut pe Dumnezeiescul Papă Leon și pe ai săi; iar pe Dioscor al Alexandriei, pe preotul Eutihie și pe cei împreună cu dânșii i-au caterisit.

Capitolul 28 **Pentru al cincilea Sobor**

Și al cincilea Sobor al celor o sută și șaiszeci de Sfinți Părinți, între care au fost și mai mare Papa Agapiton, la Constantinopol s-au adunat pentru

Origen, Didim și Evagrie, în care se înrădăcinase răutatea, pentru învierea morților, și alte multe întrebări au învățat ca și cele de mai înainte Soboare, pentru Sfântul Simbol.

Capitolul 29 **Pentru al șaselea și al șaptelea Sobor**

Iar cel de-al șaselea Sobor al celor o sută șazeci și cinci de Părinți adunat în Roma cea Nouă, care este Constantinopolul, asupra lui Onorie din Roma cea veche, a lui Serghie și Pir din Constantinopole și-a altora care mărturiseau pe Fiul lui Dumnezeu a avea o voie; și cel de-al șaptelea Sobor al celor 360 Părinți, adunat a doua oară în Niceea asupra rău credincioșilor luptători de Icoane.

Amândouă aceste Soboare mai arătat și cu mai multă râvnă au învățat pentru Dumnezeuiescul Simbol. Al șaselea Sobor învață cu aceleași cuvinte, Simbolul Soborului și celui dintâi și celui de-al doilea și poruncește ca nimic să nu se adauge la dânsul. Și al șaptelea Sobor având același Simbol, care a fost la cel dintâi și cel de-al doilea Sobor (pe care și-n Biserici îl propovăduim), cu acestea cuvinte l-au scris. Și pe cei ce adaugă la acest Simbol sau scad, pe preoți sau clerici îi caterisește și pe mireni îi afurisește.

Astfel, s-a format de pretutindeni acest cinstit Simbol, și de Părinți întărindu-se, s-a propovăduit, s-a adevărit cu minunile și cuvintele acelora, cu scrisorile și cu sfârșitul vieții. Că acesta și botezându-se, precum am zis, în Biserici l-au mărturisit; și preoție luând au propovăduit mai înainte. Și dându-și sfârșitul lor ca un lucru trebuincios de mântuire-l mărturiseau și Dumnezeu har, la sfârșit le da.

Ale căroră și moaștele, tămăduirile și minunile făcute de dânșii până acum, mărturisesc acest Dumnezeuiesc Simbol, prin care și Biserica a câștigat pacea, și mădularele lui Hristos au fost unite unele cu altele.

Și Hristos pacea noastră, ca un cap mădularelor Sale, era unit cu totul, veselindu-Se întru dânsule. Iar a avea dorință papa să fie cel dintâi, a se socoti mai mare peste frați, părându-i-se a ședeă nu pe scaunul lui Petru, ci pe nori și mai pe deasupra, asemănându-se cu Dumnezeu precum mai înainte a stătut pricină oamenilor a muri, așa acum pe mulți cu mult mai rău i-a făcut a muri, a se primejdui, Biserica a cădea, a se despărți mădularele lui Hristos, și a se pune vrajbă între fiii păcii, pe care întru dragoste i-a adunat Dumnezeu, Cel ce este Dragostea, nefiindu-i milă de-al Său iubit Fiu.

Vai, drăcească asupreală!!! La aceasta cugetă și se meșteșugesc, ale celor fără Dumnezeu, elini, care mai de demult au tocmit mulți dumnezei,

ceea ce e mai bine a zice nedumnezeire, și fac și clevetire și cuvintelor celor din Scriptură dau tâlcuire mincinoasă celor zise de Sfinții Părinți, spre a-și întări trufia.

Omule! Toți Părinții s-au unit cu rândul împreună și nu numai odată, sau de două ori, sau de trei ori, ci de șapte ori precum știi; și ceea ce au făcut ei Dumnezeu a întărit. Tu, făcând rău, furi oare care dumnezeisc cuvânt al vreunui Sfânt Părinte, care s-ar fi zis de Părintele acela pentru o altă întrebare și cu alt înțeles, iar nu pentru acela pentru care o faci tu, și pentru care silești a se înțelege acest cuvânt după părerea ta cea înșelată.

Deci te înșeli cu mintea însuși pe tine. Și de aduci mărturii pe Chiril sau pe Vasile, pe Athanasie cel Mare, pe Augustin și pe Ambrozie, nu pentru altceva îi aduci, ci pentru că eu însumi pe aceștia mai înainte de tine ți-i aduc, încă și mai mulți, de vreme ce și eu mai ales pe aceștia nădăduindu-mă mă laud, și de înșelăciunile tale cele elinești, cu care tu te lauzi din tot sufletul mă lepăd.

Atunci, încă pentru mine și alții pe lângă aceștia, sus ziși Sfinți Părinți, voi să zic pe Dionisie împreună cu Ierotei, pe Părintele Grigorie făcătorul de minuni, pe filozoful și mucenicul Iustin și pe cei mai înainte de acesta și împreună cu acesta.

Încă și pe Grigorie, un alt Grigorie, Ioan Gură de Aur, Maxim, și Ioan, grăitorii de Dumnezeu, și împreună cu dânșii toată ceata Părinților. Tu vei sta priciindu-te și tulburându-te cu cugetările tale, iar eu voi zice că tâlcuiești rău și clevetești Scripturile și pe Părinți, și că ești ucenic al elinilor și nu al Părinților.

De aș voi, și chibzuieli am mai multe decât ale tale, împotriva chibzuielilor tale cele înșelătoare, dar le lepăd pe ele, căci n-au intrat pe ușă. Îți voi face dar arătările de la Părinți, și din cuvintele lor, iar tu vei grăi împotriva prin meșteșugul și cuvintele lui Aristotel și Platon și ale noilor tăi dascăli.

Eu îți voi pune pe pescari și prostimea propovăduirii lor, adevărata înțelepciune, care ție ți s-a părut a fi nebunie, și încă și taina bunei cinstiri, întru prostime, pe care Pavel o mărturisește a fi mare cu adevărat. pe înțelepciunea ta o voi dovedi nebună și voi adăuga a zice: „Pre Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată”⁹⁶.

Rămâi întru ceea ce ai învățat și te-ai încredințat știind de la cine ai învățat și lasă-te de întrebările cele nebunești. Și-ți poruncesc înaintea lui Iisus Hristos păzește buna mărturisire, că altă temelie nimeni nu poate să puie, fără ceea ce este și oricine va vesti vouă afară din ceea ce ați luat, anatema să fie.

---

⁹⁶ In. 1, 18

Așa tu, te vei duce deșert, iar eu mă voi slăvi întru credința Părinților mei, că nu se va deșerta niciodată Crucea lui Hristos, deși se pare unora nebunie propovăduirea.

Dar de unde am luat, care am luat? De la cei ce au fost învățați, de la Duhul și câți de Duhul lui Dumnezeu sunt purtați, aceștia sunt fiii lui Dumnezeu, și nu se cuvine a muta hotărârile acelor.

Vezi dar să nu te faci defăimat, împotriva celor ce te-au născut, fiind născut cu Duhul, că te vei arăta neam îndărătnic și răzvrătit, făcând parte din cei ce nu caută ale Domnului, ci cele ce sunt ale lor, și din cei ce nu caută spre zidire, ci spre surpare. Dar cu ce trebuie a pricii mai mult? Ca să cunoști pe Dumnezeu! Precum te-ai învățat cunoaște-L. Dar cum este, nu-L vei putea învăța căci nu se poate pricepe, și nu numai pentru tine, dar și pentru îngeri.

Cel cu Gură de Aur te învață pentru aceasta, de vrei să asculți pe acesta și pe cei asemenea lui și de nu ți se pare a fi tu mai înțelept decât dâșii. Dar cine a văzut firea lui Dumnezeu sau cine a povestit-o? Supune-te dar prietenilor lui Dumnezeu, căroră Însuși S-a arătat cât a fost cu putință, precum lui Moise mai înainte.

Căroră S-a descoperit precum lui Petru. Căroră S-a arătat precum lui Pavel și celor asemeni cu Pavel. Te supune aceluiși Pavel, ca Celui ce S-a suit la ceruri. Căci se pare că mai presus de tine grăiește, care și din cele negrăite a auzit și-a propovăduit mai înainte decât tine.

„Plecați-vă povățuitorilor voștri și vă supuneți”⁹⁷. Iar Povățuitorul sufletelor noastre, Același este și Părinții care sunt ai drept slăvitoarei credințe, care toți dimpotrivă au format Simbolul credinței.

Și care pe acesta l-a mărturisit și care împreună l-a întărit. Iar neascultând de dâșii și lepădându-te de dâșii te lepezi de Hristos (zice Hristos).

De Hristos ascultați. Și acolo mai rău decât sodomeii și gomoreii te vei osândi, că zice: „Mai ușor va fi pământului Sodomei și Gomorei, decât cetății aceleia”⁹⁸, adică celor ce nu vor primi propovăduirea. Iar propovăduirea lui Hristos, este propovăduirea Apostolilor și a Părinților. De vreme ce acela care smintește pe unul din frații cei mai mici, este vinovat de atâta osândire; cel ce va sminti pe atâția mulți frați și îi va dezbină, câtă osândă va avea. Dea Dumnezeu ca sporindu-te cu urmarea celui blând și pașnic să vii să te unești cu frații celor după Dumnezeu.

A fi una cu Hristos cu dâșii și cu cei ce au plăcut lui Hristos, mărturisind cu pravoslavia Simbolul credinței, astfel precum l-au alcătuit

---

⁹⁷ Ev. 13, 17

⁹⁸ Mat. 10, 15

Părinții noștri și aici și acolo una să fim întru Hristos Iisus, precum S-a rugat și Hristos.

Clericul: Mulțumită lui Dumnezeu, Părinte. Am înțeles din destul pentru cele ce au izvodit catolicii și cum că această izvodire a lor numai spre credință greșește de vreme ce se pornește asupra Sfântului Simbol al credinței, și asupra mai tuturor obiceiurilor și învățătorilor Sfintei Biserici. Deci urmează să ne ferim de împărtășirea lor și pentru care se grăiește unire, cade-se bine a ispiti.

Arhiereul: Și pentru altele oarecare întrebări, care se par a fi mici, multă râvnă au făcut unii. Deci de vreme ce pentru buna rânduială a vieții noastre, a drept slăvitorilor de multe ori, multă arătare s-a făcut, pentru că și viața noastră, precum și credința se propovăduiește. Cu cât mai vârtos trebuie să fie cercetare pentru credință.

Clericul: Așa este cu adevărat Părinte, însă iarăși ne rugăm, arată-ne de-a crescut și altă oarecare neghină, după aceasta a catolicilor, asupra drept slăvitoarei credințe?

Capitolul 30

Asupra lui Varlam, Achindin și a celor asemenea lor, care se leapădă de harul necreat al Sfintei Treimi

Arhiereul: Multe frate, pentru care nu trebuie să vorbim, care s-au stins ca niște cărbuni vicleni, cu ploaia darului lui Dumnezeu! Iar cel mai din urmă foc, mai rău și decât cel idolesec cuptor al lui Nabucodonosor, este păgânătatea lui Varlaam și-a lui Achindin, ca ceea ce era elinească și ațâța dogmele elinilor.

Clericul: Am auzit de aceasta Părinte, dar dorim să aflăm care este aceasta și cum s-a început?

Arhiereul: Care este aceasta și de unde s-a început, nu trebuie să spunem noi, ci sfințele cărți ale Soborului. Cel ce va vrea să citească acelea pe care drept slăvitoarea Biserică le-a întărit, va cunoaște mai pe larg toate.

Mai întâi citind cartea făcută împotriva aceluia Varlaam din Calabria, a doua, făcută asupra celui ce-a pățit nevoia asemenea cu Varlaam, mult nevoiașului Achindin, care se tălmăcește nevoiașul, și a treia care este făcută asupra celui de trei ori și de multe ori (de vreme ce și de multe ori, de la dânsul și de la alți mulți eretici, asemenea a avut tulburări Biserica lui

Hristos), voi să zic foarte omorât la suflet, cu întunecarea păgânătății și cuprinsul somn greu, Grigora.

Deci va cunoaște înșelăciunea, nedumnezeirea și vătămarea eresului acestuia, cine este mai marele acestui eres, cine sunt cei ce au odrăslit din acesta, nu numai neroditoare mlădițe, stricând pământul drept slăvitoarei credințe, ci și mărcinoase și foarte colțuroase, întristând și smulgând. rodurile Bisericii.

Capitolul 31

Pentru Sfântul Grigorie Soluneanul, făcătorul de minuni

Cel ce va vrea să înțeleagă mai cu amănuntul va găsi mai cu seamă în cele ce a scris prea înțeleptul Grigorie cel mai mare al Bisericii Solunenilor, care ca și alt oarecare soare într-acea vreme a strălucit lumii, putând cu cuvântul și viața a lepăda toată întunecarea nedumnezeirii, punându-se în lumină mare, pe luminatul Sfeșnic, s-a arătat mare luminător drept slăvitoarei credințe, încă și mai înainte de arhierie.

Acest Grigorie, dându-se din tinerețe lui Dumnezeu, părăsindu-și patria lui, care era Constantinopol, neamul, înțelepția și curțile împărătești și căutând pe Domnul prin pustie și neamul dându-l mai dinainte lui Dumnezeu, prin plecăciune și curățenia vieții, ajungând către înălțimea vederii, cu solirea Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu, către care avea multă dragoste și de la care avea a se lumina, luând de aici arvună veacului ce va să fie, pentru care luminare, și aici având, cercată acea fericită dulceță, cu osârdie s-a nevoit, iar acolo mutându-se mai curând se însoțește împreună cu îngerii, împărțându-se acelei nemuritoare și neconținute mulțimi de lumină.

Acesta, dar, după cum trebuie a cunoscut și a scris. Cel ce va încerca, va cunoaște tot din învățăturile ce el cu osteneală le-a făcut: asemenea și de la alți mulți care s-au ostenit împreună cu dânsul, iar mai ales de cel iubit de Dumnezeu Filotei, adică de la luminatul Patriarh al Constantinopolului și la cel după el, înțeleptul Nil, care a fost Patriarh la aceeași Biserică, și încă de la Nil, Dumnezeiesc bărbat, care a luat scaunul solumenilor, dar care n-a apucat a veni la dânsul, care a scris încă luminat foarte adevărate și foarte tari asupra izvodirii latinilor și asupra eresului întunecatului acestuia Varlaam și Achindin.

Ale căror Părinți, dumnezeieștile Scripturi, încă și a fericitului acela Cabasila, anume Nicolae care a făcut bună biruință la dreapta slăvitoare credință și la curățirea vieții; ale lui Teofan al Niceei, alt înțelept și mărturisitor nou; și a lui Isidor Solomianul care cu nimic n-a fost mai jos

între cele dumnezeiești, decât acel înțelept Pilusiot și de un nume cu dânsul, pentru eresul cel mai sus zis, cu osârdie arătând.

Deci din ostenelele acestora va putea înțelege cel ce încearcă, citind ale acestora cu credință, va cunoaște eresul cel vătămător al lui Varlaam și vătămătoarea urii lui Achindin.

Vorbind mai scurt, Varlaam fiind dat cu trupul rătăcirilor elinești i se părea a fi nimic din cele ce se văd, lumina lui Dumnezeu, știință sigură și înțelepciune, i se părea ticălosului știința și priceperea ce avea la cele văzute făpturi.

A ști umblarea soarelui, a lunii, închipuirile și puterile, care acestea le învață, cea nebună iscodire a înțelepților celor din afară, numai aceasta i se părea a fi cunoștință și luminare.

Asemănările numerelor, închipuirile cele de multe feluri ale geometricii, așezările și glasurile muzicii, necuvântătoarea cea amăgitoare, pe care logice, adică cuvântătoare cu nume mincinos, o numesc elinii știință dumnezeiască, și păgânește o numea luminare.

Pre cel ce nu știa unele ca acestea nici meșteșugul învățăturilor celor din afară și mai cu seamă știința aceea pentru mișcarea stelelor, iscodire neînțelegătoare pe care elinii, care fac pe făpturi dumnezei, și care dau mai multă cinstire zidirii decât Ziditorului, o numesc dumnezeiască cuvântare și zic că este dobitoc și întunecat.

Între acestea dar zicea astfel foarte neînțelept, că se află și binecuvântarea și înțelepciunea. Cel întunecat făcându-se de sine zidire vicleană numea priceperea lor, a fi aproape de-a lui Dumnezeu, adevărată luminare și adevărată vedere, pe care cineva vrând, poate să o socotească și să o priceapă și cu mintea cea prea necurată a oamenilor, care minte omenească se vede și mai cinstită și mai înaltă decât mișcarea acestora, fiindcă a priceput acestea și poate ca să le știe.

Iar să zică mai bine, este Stăpân și știe făptura ceea ce se vede, de vreme ce și pentru dânsul făptura aceasta s-a făcut, și pentru dânsul s-a supus stricăciunii, precum zice și Pavel, pentru aceasta; „că deșertăciunii s-a supus făptura nu de voie ci pentru cel ce a supus întru nădejde”⁹⁹.

Iar neînțelegătorul Varlaam, mintea care nu avea cunoștință de învățăturile cele cu meșteșug, necuratul o numea minte dobitocească și întunecată. Neștiind deșertul că acestea sunt pentru noi, spre îngrijirea trupului, și ca să ne fie nouă întru trebuință acestei vieți. Iar altele sunt pregătite nouă de la Dumnezeu, încă și de la facerea lumii, precum Înșuși va zice atunci: „veniți blagosloviții Părintelui Meu, de moșteniți împărăția cea gătită vouă mai înainte de facerea lumii”¹⁰⁰, iar bunătățile împărăției

⁹⁹ Rom. 8, 20

¹⁰⁰ Mt. 25, 34

acelea, zice Pavel, sunt acelea: „ochiul pe ele nu le-a văzut, că urechea nu le-a auzit și la inima omului n-a ajuns, cele ce a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe Dânsul”¹⁰¹. Și cerul și pământul vor trece, ne zice Domnul, iar Pavel zice: „nu ni se cade nouă pentru cele văzute a îngriji pentru că cele văzute sunt trecătoare, iar cele nevăzute sunt veșnice”. Și cerul se va înfășura ca o hârtie. Și Petru zice: „cerurile cu sunet vor trece iar stihiiile arse se vor risipi și pământul și cele ce sunt pe ele vor arde”¹⁰².

Toate acestea sfărâmându-se. Dar cum se cuvine să fim noi? În Sfintele petreceri și întru fericite cinstiri, așteptând venirea Domnului nostru Iisus Hristos pentru care suntem datori a ne îngriji. Căci ce folos este din știința zidirilor? Ce nepătimire câștigăm din acestea? Ca sfărâmare de suflet? Dacă nu mai vârtos și înălțarea va adăuga: va pricinui sufletelor celor nebune ce aveau mintea și rândul cel întunecat și mândru împotrivor lui Dumnezeu.

Dar zidirile nu fac acestea căci ele sunt bune, ca unele ce sunt ale celui Bun. Ci știința cea cu iscodire pe care după cum zic unii, împotrivorul Satana vrând să o știe (că nu s-a învrednicit la mai înaltă știință, fiind din început trufaș și măreț și era din rânduiala cea mare a îngerilor), s-a înălțat cu mintea când a văzut și s-a lăudat că-și va pune deasupra norilor și stelelor scaunul său ca să fie asemenea Celui Înalt, neștiind pe Cel Înalt pe care trebuie a-L ști toată mintea pururea, ca pe o minte fără început, pe Părintele, fiind cu Cuvântul și cu Duhul; și către Dânsul fiind Făcătorul fapturilor să aibă dragoste, să-L slăvească fără tăcere, ca și îngerii și să facă precum fac îngerii, văzând în ce chip sunt fapturile lui Dumnezeu să-L laude pe El și să-L slăvească căci zice: „când s-au făcut stelele lăudatu-M-au cu glasuri mari toți îngerii și M-au cântat”¹⁰³.

Iată dar că s-au smerit îngerii și către vederea și slavoslovia lui Dumnezeu îndată și-au pus mintea lor pentru că El este Făcătorul tuturor și fapturile nu sunt pentru Dânsul ci pentru noi, ca să se chivernisească trupurile noastre.

Cele ce sunt pentru sufletele noastre sunt nepricepute. Deci, ce trebuință este să ne îngrijim de cele trecătoare, pe care chiar pricepându-le nimic nu le folosesc? Afară numai de va vrea cineva să priceapă câte puțin numai pentru mulțumirea și slavoslovirea lui Dumnezeu, cum este în obiceiul Sfinților.

David mărturisește aceasta în mulți psalmi spunând cele ce sunt ale lui Dumnezeu! De nici una dintre acestea neaducându-și aminte acel spurcat, eliniștile bârfele, părerile și învățăturile lui Platon și cele ce se zic, ideea i

---

¹⁰¹ I Cor. 2, 9

¹⁰² II Petru 3, 10

¹⁰³ Iov 38, 7

s-a părut necuratului a fi luminare, știință și curățire. Care sunt și mai mici decât cugetarea omenească, fiind pricepută de dânsa, și numărându-se și cercetându-se se află mai cu seamă pentru mișcarea stelelor. Și dintr-aceasta omul n-are nici un folos, căci ce folosește pe cineva unde are mișcare soarele, luna și celelalte stele?

Atâta trebuință putem zice la cele trupești, pe cât au trebuință corăbierii de a ști semnele pe cer, și de multe ori aceștia cu toată prostimea lor, cunosc cele ale stelelor mai bine ca cei ce se numesc înțelepți.

Iar de face învățătură pentru naștere, crezând în zodii, vai ce mare înșelăciune!!! Căci este ca un închinător de zidire, și împotrivor de Dumnezeu, că nu lasă purtarea de grijă a noastră la bunătatea lui Dumnezeu, ci întru ursitori și noroc, după cum zice Epicur sau în puterile stelelor, iar acesta este sfârșitul nedumnezeirii. Și alt Ptolemeu se arată a fi Varlaam, primind adică cuvintele dumnezeiești precum acel Ptolemeu, a primit pe ale evreilor, pe care le-a și tălmăcit și alcătuit cele 4 cărți ale lui, asupra proniei lui Dumnezeu, așa și acesta, cele ce sunt ale Bisericii zicând că le primește și asupra latinilor scriind, învață a aduce dogma elinească.

Iar și de va aduce cineva nouă, împotriva cuvântul acela al lui Pavel și zice: „Căci cele nevăzute ale lui de la zidirea lumii, prin fapte înțelegându-se se văd”¹⁰⁴; și aceea ce zice David: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu, iar facerea mâinilor lui o vestește țări”¹⁰⁵.

Acestea astfel trebuie să le înțelegem precum aceștia au înțeles, ca bine să cuvântăm pe Domnul și să-L lăudăm pe dânsul din cele văzute și a zice: „Bine să cuvinteze sufletul meu pe Domnul”¹⁰⁶.

„Cât s-au mărit lucrurile Tale Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut”, și „Minunatu-s-a știința Ta de la mine, întăritu-s-a și nu voi putea către dânsa.” „Și de mă voi sui la cer, de mă voi pogorî la iad, Tu acolo ești”¹⁰⁷, și celelalte.

Acestea le zice David propovăduind purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care ca și pescarii Apostoli, făcându-se părinte după trup Cuvântului, celui ce s-a chemat necărturar, întru simplitate se laudă, iar nu întru înțelepție, că zice: „N-am știut cele din cărți”¹⁰⁸, și „M-au luat de la turmele oilor părintelui meu” și Pavel zice: „N-am venit întru înălțarea Cuvântului sau a înțelepciunii” și: „N-am socotit a ști întru noi, fără numai pe Iisus Hristos și pe Acela răstignit”¹⁰⁹. Și mai zice: „Sub stihile lumii sunteți robiți și

---

¹⁰⁴ Rom. 1, 20

¹⁰⁵ Ps. 18, 1

¹⁰⁶ Ps. 103, 25

¹⁰⁷ Ps. 138, 7

¹⁰⁸ Ps. 70, 17

¹⁰⁹ I Cor. 2, 1

deșertăciunii s-a supus făptura”,¹¹⁰ și: „Va trece chipul lumii acesteia, și nebunitu-s-a de-a slujit făpturii mai vârtos decât Ziditorului.”

Vezi dar că nu trebuie să ne îngrijim pentru acestea „de cele de sus îngrijiți-vă, zice, cele de sus căutați”¹¹¹, unde Înaintemergătorul Hristos a intrat pentru noi; și petrecerea noastră este în ceruri.

De ce folos ne este dar, a ne îngriji și a nu rându-i pentru cele schimbăcioase și nu pentru cele veșnice! Acestea sunt ale învățăturii lui Varlaam, asupra înțelepciunii celei adevărate pe care Pescarii au propovăduit-o lumii, nu cu înțelepciunea cuvintelor, pentru ca să nu se facă zadarnică Crucea lui Hristos, ci cu Duhul Sfânt. Și s-au înălțat mai presus de înțelepții lumii, precum și Părinții s-au înălțat prin darul dumnezeiescului Duh, mai presus de Varlaam.

Acest ticălos Varlaam a hulit și a scris multe împotriva sfintei rugăciuni și asupra darului lui Dumnezeu și-al luminării, neînțelegând nici putând a cunoaște cuvântul cel zis: „Neîncetat vă rugați”¹¹². Dar cum va putea înțelege cel cu mintea deșartă și cu nălucirile cugetului unit cu cel trufaș?

Nici ceea ce zice: „Ruga-mă-voi cu Duhul, ruga-mă-voi cu mintea”¹¹³, nici aceea: „cântând și lăudând în inimile voastre Domnului”, Și cum că: „a trimis Dumnezeu Duhul Fiului Său, adică darul în inimile voastre strigând: Avva Părinte”¹¹⁴. Și: „Mai bine cinci cuvinte cu mintea mea a zice în Biserică, decât o mie de cuvinte în altă limbă”¹¹⁵.

Drept aceea și rugăciunea cea cu rândul o defaimă și mai vârtos chemarea Domnului, care este mărturisirea lui Petru, cel ce a propovăduit zicând: „Tu ești Hristos Fiul lui Dumnezeu Celui Viu”¹¹⁶ și aceasta este și poruncă dumnezeiască, căci a zis: „orice veți cere de la Părintele veți lua”¹¹⁷, și întru numele Meu draci veți scoate și celelalte.

De vreme ce și numele Lui Viață veșnică este, iar acestea s-au scris ca să credeți că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu și crezând viață să aveți în Numele Lui.

Și chemarea lui Iisus Hristos este dătătoare de Duh Sfânt căci zice: „nimeni nu poate să zică Domn este Iisus fără numai prin Duhul Sfânt”¹¹⁸ și mii altele sunt pentru aceasta.

---

¹¹⁰ Rom. 8, 20

¹¹¹ Col. 3, 2

¹¹² I Tes. 5, 17

¹¹³ I Cor. 14, 15

¹¹⁴ Gal. 4, 6

¹¹⁵ I Cor. 11, 19

¹¹⁶ Mt. 16, 16

¹¹⁷ Mt. 21, 22

¹¹⁸ I Cor. 12, 3

Iar cele ce le-a grăit întunecatul acesta împotriva luminii dumnezeiești sunt oarecare întunecate, înnegurate, depărtate și potrivnice celei luminate și neînserate dumnezeieștii străluciri, căruia și cetele purtătoare de lumină ale îngerilor, fără sațiu se împărtășesc și se înveselesc, pentru că și desfătarea acestora este dumnezeiască strălucire, de care și oamenii cei curați la inimă se împărtășesc.

De vreme ce era pornit asupra sihăstriilor, ca un diavol, celor ce se depărtează de la tulburări și doresc să se îndeletnicească numai lui Dumnezeu, cărora viclenii, pizmașii și procleții draci, de multe ori le-au adus multe scârbe asupra darului lui Dumnezeu și a dumnezeieștii luminări, închipuindu-se în forma îngerului luminii, cei care sunt întuneric vrând cu aceasta să-i depărteze de la buna osândie, și de a fi cu Dumnezeu, precum sunt ei îndepărtați de Dumnezeu, pentru ca să nu câștige firea omenească și cea cu trupul de materie ca să fie mai presus de firea lor cea fără materie, că dracul cu trufia este de fel pizmaș, pentru care n-a ascultat pe Dumnezeu și s-a gonit din cer, și pururea pizmuiește pe cei ce doresc a se lipi de Dumnezeu prin singurătate, curăție și rugăciune.

Drept aceea aduc și mii de asuprelor asupra celor ce se nevoieșc, și precum am zis în formă de înger al luminii se închipuie, cei ce sunt în întuneric și ca fulgerul au căzut din cer, ca să amăgească pe cineva. Și Varlaam fiind ca un înger al aceloră, prefăcându-se a avea lumină asupra dumnezeieștilor bărbați, cei întocmai cu îngerii, și asupra dumnezeieștii lumini s-a împotrivit, făcând și socotind, aceea ce numai diavolilor s-a cuvenit; căci întunecații diavoli pe ucenicul lor cel întocmai cu dânșii, întunecat l-au pornit asupra dumnezeieștii lumini și a fericitei luminări a îngerilor, de vreme ce n-au cunoscut ce este lumina aceea, împărtășindu-se cu aceea.

Iar mai vârtos departe și la întunericul cel din afară fiind orânduți împreună cu cei ce sunt asemenea lor, pe care ei i-au îndrumat la răutăți, care și păgânește au bârfit, a nu fi dumnezeiasca strălucire, iar deși este aceasta, nu este harul lui Dumnezeu. Vai! Ce au îndrăznit a zice de cel nevăzut, neatins și neapropiat!!!

Și iarăși zicând ca acela ce este pururea fără de minte. Dacă s-a arătat lumina, văzut a fost, și dacă este văzută nu este văzută, și dacă a încetat de a se mai vedea nu mai poate fi.

Și pentru aceasta zic, cum că aceasta este o strălucire, iar de este cu adevărat strălucire, este zidire după vremi, făcându-se și stricându-se.

Darul lui Dumnezeu și strălucirea cea înțelegătoare, păgânul ne învață că este zidită, sau că nu este nici de cum. Întru această păgânătate și nesocotință, păgânul a avut diadoh și pe ticălosul Achidin pe lângă aceasta mai avea la acest eres și un alt diadoh numit Dechios, pe Arghiron cel plin de zgură, care avea multă bârfeală elinească și mai înainte de dânșii pe

Grigora acel împotrivor care a lepădat de tot darul lui Dumnezeu, puterea cea firească și lucrarea zicând că Dumnezeu n-are nici o putere, nici har, nici hărăzire de la Dânsul, vorbind împotriva Evangheliei, a cuvintelor și faptelor ucenicilor lui Hristos și celor alte cete ale Sfinților Părinților noștri, care toți împreună pe acest Domn, Unul Născut Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu întru al Său Ipostas, zic că S-a întrupat și om S-a făcut, rămânând Dumnezeu adevărat, neschimbat fiind.

Dumnezeu nu ne-a luat pe noi cu Ipostas, nici S-a unit cu noi firește, ci peste fire, căci una este luarea trupului, aceea care a luat-o pentru El, Unul Născut, Cuvântul lui Dumnezeu și cu care s-a unit desăvârșit, și nedespărțită de Dânsul rămâne, precum este neamestecată.

De vreme ce fiecare fire, are ale sale: cea Dumnezeiească pe cele Dumnezeiești, iar cea omenească pe cele omenești care sunt nedefăimate. Întru cea Dumnezeiească se găsește necuprinderea, neajungerea, neschimbarea, pururea ființă și prea puternică, iar în cea omenească se află cuprinderea, vederea, pipăirea, schimbarea, începerea. Drept aceea și Cuvântul fiind întrupat, se vedea, se pipăia, pătimea, a murit și a înviat nu după firea Dumnezeiească ci după firea trupului. Drept aceea și iubitul ucenic zice: „Care a fost din început, care am auzit, care am văzut cu ochii noștri, și mâinile noastre au pipăit, pentru Cuvântul vieții. Și vă vestim vouă viața cea veșnică, care a fost la Părintele și s-a arătat nouă”¹¹⁹.

Aceasta dar, adevăratul Dumnezeu, viața cea veșnică Iisus Hristos, singur fiind desăvârșit, Dumnezeu din Dumnezeu, Cuvântul și Unul Născut de la Părintele întrupându-se cu adevărat, s-a făcut om desăvârșit pentru noi oamenii, fiind Însuși Dumnezeu și Însuși om, într-un Ipostas însuși Unul în două firi și voci, și cunoscut lucrării.

Însuși era făcând minunile, umblând pedestru, flămânzind și mâncând, înmulțind pâinile, dormind, oprind suflările vânturilor, înviind morții, murind ca un muritor, pecetluindu-se mormântul, înviindu-și trupul pipăit după Înviere și intrând prin ușile încuiate precum a și ieșit din mormânt, nesticându-se pecețile.

De vreme ce și Dumnezeu a fost și om, același; una mai înainte, iar alta mai apoi făcându-Se, unele suferindu-le ca un om, iar altele lucrându-le ca un Dumnezeu.

Drept aceea, Acela singur este Dumnezeu și nimeni altul, măcar de S-a făcut și om. Și acelaia Unuia îi este după fire Tată, Tatăl, care este Dumnezeul tuturor, iar nouă după har. Care pentru noi Îi este și Lui Dumnezeu după ce a luat trup, care este pârgă a firii noastre. Noi suntem făpturi ale Dumnezeului nostru, ca unui Făcător al nostru, iar nu fii, și deși suntem fii, suntem însă după facerea de fii „și prin Cel după fire Fiu, care

---

¹¹⁹ I In. 1,1

S-a unit nouă cu bunătatea cea desăvârșită. Într-acest chip dar, și după împărtășirea cu care ne împărtășim noi, Darului suntem fii: căci El ca un Fiu din fire, după fire are ale Tatălui și ale Duhului și precum le este de obște, una firea, puterea și harul, așa și trupul cel unit cu Dânsul desăvârșit toate le are, și cele după fire ale Cuvântului care l-au luat, și darurile Tatălui și ale Duhului nedespărțite fiind de Cuvântul. Drept aceea întru Hristos este toată plinirea Dumnezeirii. Iar întru noi sunt unele daruri după vrednicie și după cât ne este cu putință, că din plinirea Lui noi toți am luat har peste har; că în locul umbrei legii, am luat cele ce sunt ale adevărului.

Lumina cea adevărată Care luminează pe tot omul ce vine în lume, a fost acest Iisus Hristos, Dumnezeul nostru, cel ce a zis: „Eu sunt lumina lumii, cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții”¹²⁰. Care ca și noi făcându-Se pentru ca să ne sfințească pe noi, care suntem din două și Tainele a făcut și ne-a dat darul înđoit.

Ne-a dat Botezul începătura darurilor; după aceea Mirul cu untdelemn și cu punerea mâinilor, darurile tămăduirilor, ale proorociei, ale apostoliei, ale propovăduirii și ale Preoției cu punerea mâinilor, cu venirea și umbrirea Duhului, prin limbi de foc, lucrările puterilor, tâlcuirile și osebirile limbilor, darurile slujbelor și alte multe negrăite daruri, care toate sunt lucrări ale Unuia și același Duh.

Așadar și darurile sunt de multe feluri, și la mulți lucrare și unuia se dă una și altuia alta precum zice Pavel: „Că unuia se dă prin Duh Cuvântul înțelepciunii, iar altuia Cuvântul înțelegerii prin același Duh. Și altuia credința în același Duh; iar altuia darurile tămăduirilor, într-același Duh, iar altuia lucrările puterilor, iar altuia proorocia, altuia alegerea duhurilor, iar altuia feluri de limbi, iar altuia tălmăcirea limbilor, și toate acestea le lucrează Unul și același Duh, împărțind fiecăruia îndeosebi precum voiește”¹²¹.

Pentru că și Acela Unul este și împarte fiecăruia darurile precum voiește. Pavel zice: „Un Dumnezeu și Părintele tuturor, și Unul Domn Iisus Hristos”¹²².

Și pentru Duh tot asemenea zice; iar Unul și același Duh împărțind osebit fiecăruia cum voiește.

---

¹²⁰ In. 8, 12

¹²¹ I Cor. 12, 8

¹²² Evr. 4, 6

Capitolul 32
**Asupra catolicilor, cum că numai de la
Părintele purcede Duhul Sfânt**

Așadar este adevărat cum că dumnezeiescul Duh, din Unul Părinte, Unul este ca Cel ce purcede din Dânsul, precum și Unul Domnul și Unul Născut Fiul este născut din Părintele.

Nu este puțință dar, ca Unul și Același să aibă de la doi începătură cum zic latinii, de vreme ce Unul Născut, este Unul din Unul, și Unul din Unul cu nașterea, precum și este Dumnezeiescul Duh, Unul și cu purcederea, Unul din Unul Părintele.

Unul este pricinuitoarea acelora, pentru că și către Dânsul, cei dintru Dânsul se reazemă. Pentru aceea noi ne închinăm unei Stăpâniri, rezemate pe Unul Părintele pricinuitoare, Unul Născut Fiul, neschimbăcios și Unul Duhul Sfânt, purcezător asemenea neschimbăcios.

Prin vorbele: Născut și Purcezător să nu înțelegem pentru fire, ci pentru osebire, precum zic Părinții, căci toate trei Ipostasurile, o Fire sunt, având fiecare osebirea Sa, fiindcă unul este Tatăl, pricinuitoare Unuia Născut și Purcezătorului Duh, pe Unul născându-L negrăit și fără trup, iar pe altul purcezându-L. Așadar, una este dumnezeirea în Treime și Treimea nedespărțită. Că unirea Fiului și a Duhului este Părintele, zice Cuvântătorul de Dumnezeu, iar rodurile Duhului sunt de multe feluri care sunt lucrări și puteri.

Pavel tot asemenea zice: „Rodul Duhului, este într-o toată bunătatea, dreptatea și adevărul”¹²³, și celelalte pe care și cu ceilalți din Apostoli le mărturisesc. Ioan zice. „Dumnezeu dragoste este”. Pavel iarăși zice: „Bucurați-vă în Domnul”¹²⁴, și „Hristos este pacea noastră”. Iar David zice: „Bun este Domnul tuturor celor ce-L cheamă pe Dânsul” și „Gustați și vedeți că bun este Domnul”¹²⁵, „Mărturișiți-vă Domnului că este bun”, pentru bunătate. Și „credincios este Domnul într-o toate lucrurile Lui”. Și Mântuitorul zice: „Învățați-vă de la Mine că blând sunt”¹²⁶.

Și rodul Duhului este blândețea și : „Tu Doamne ești îndelung răbdător și mult milostiv zice David”. Și câți cu Duhul lui Dumnezeu se purtau, aceștia sunt fiii lui Dumnezeu pentru înfrânare.

De care roduri și lucruri ale Duhului și în Părintele se văd și în Fiul, și facerea de fii tot prin Duhul Sfânt avem, pentru că darurile Treimii sunt ale obștei, de vreme ce și puterea și lucrarea Treimii una este.

---

¹²³ Efes. 5, 9

¹²⁴ Filip. 3, 1

¹²⁵ Ps. 85, 1

¹²⁶ Mt. 11, 29

Drept aceasta sunt fără Dumnezeu cei ce nu cred lucrările Treimii, sau cei care mărturisindu-le le numesc zidiri. Că de vor fi la noi aceste zidiri, dar ce avem mai mult? Și de vom avea firea lui Dumnezeu precum mint aceia, vom fi și noi oameni cu ipostas dumnezeiesc, oameni și dumnezei ca și Hristos. Și având nu numai harul, ci și ipostasul Fiului, al Tatălui sau al Duhului. Oare ce alta ar fi fost mai rău, ca hula aceasta? De vreme ce zidire avem întru noi, prin urmare Dumnezeu nu avem.

Și cum este Dumnezeu cu noi? Cum am luat Duhul cel de la Dumnezeu? Cum avem Duhul lui Hristos? Cum am luat harul Duhului Sfânt? Care este făgăduiala Duhului Sfânt care ne-a făgăduit nouă Hristos, care este puterea cea de sus, care a venit pe Apostoli? Ce este Duhul Sfânt care a venit pe Corneliu și pe cei împreună cu dânsul? Ce Duh au luat cei botezați de Filip, punându-și mâinile pe dâșii Petru și Ioan? Și ce au luat cei botezați de Pavel, care mai înainte, nici știuseră, nici auziseră de este Duh Sfânt? Ce sunt lucrările puterii lor, dăruirile tămăduirilor? Darurile cele mai mari? Care este darul Domnului Iisus Hristos? Și „dar vouă și pace de la Dumnezeu Tatăl și de la Domnul Hristos”¹²⁷. Pentru ce se face chemarea dumnezeiescului Dar la hirotoniile care se fac? Oare în zadar zice? O! Cât de mare rătăcire și hulă celor ce se pornesc fără de Dar împotriva Darului lui Dumnezeu!!!

Dar care este Darul Duhului Sfânt? Oare Firea cea în trei Ipostasuri? Ba, nicidecum. Firea lui Dumnezeu nimeni nu poate să o primească.

Deci, dar, zidire este? Dar cum avem pe Dumnezeu între noi? Și cum purtăm pe Hristos? Și cum pe Duhul Sfânt l-am luat în inimile noastre cu adevărat? Deci, harul Treimii este întru noi.

Aceasta ni se dăruiește nouă de la Tatăl, prin Fiul, Care S-a întrupat din Duhul Sfânt. Drept aceea harul acesta lucrează întru noi în multe feluri, căci pe unul îl desăvârșește și-l naște a doua oară prin Botez, pe altul unge și-l pecetluiește cu mirul, iar pe altul îl hirotonisește preot și pe acesta în multe feluri îl săvârșește, pentru că unul este citeț poporului, altul ipodiamon, altul diacon, altul preot iar altul arhieru, care este mai desăvârșit. Și unul este apostol, altul prooroc, altul are puterea și darul tămăduirilor și cele alte; unuia prin Duh i se dă cuvântul înțelepciunii, iar altuia cuvântul înțelegerii, prin același Duh, și celelalte precum am zis.

Deci întru noi nu este ipostasul Duhului, ci prin Duh harul cel de obște al Treimii, și lucrările cele de multe feluri. Pentru aceea și cel ce ia Botezul, nu se face îndată preot, nici diacon, făcându-se, ia puterea preoției, nici preot hirotonisindu-se nu ia darul episcopiei, ci fiecare ce a luat a luat.

---

¹²⁷ I Tes. 1, 1

Unul este cu puterea mai mică, iar altul cu mai mare. Diaconul slujește, preotul jertfește, iar arhiereul hirotonisește, împărtășește din darurile lui Dumnezeu și are putere de a lega și a dezlega păcate.

Dar care este oare această putere? Care este puterea de a hirotonisi și ce este hirotonia? Care este zidire întru noi, și ce poate zidirea, cum îndumnezeiește? Cum curățește, și cum săvârșește? Ce este și chemarea Darului lui Dumnezeu? Oare nu poate ceva? Nu este întru noi Duhul Darului? Vai ce hulă!!!

Departate este de harul lui Dumnezeu cel ce nu propovăduiește acest har ci străin este acesta Duhului lui Dumnezeu și fără nici un dar, neavând împărtășire cu Duhul lui Dumnezeu, ci dimpotrivă cu duhul cel străin, și plin de vicleana putere a acestuia, cu a căruia necurată, întunecată lucrare s-a lepădat ticălosul de darul Treimii, neunindu-se ca unul fără de minte, cugetând deșarte pentru cele dumnezeiești și lumina lui Dumnezeu nu o cunoaște pentru că a lepădat-o pe dânsa, și neavând el, nici pe Dânsul nu L-a vrut.

Și n-a știut să cânte cu David: „Să fie lumina Domnului Dumnezeului nostru spre noi”, și „luminează ochii mei ca nu cumva să adorm întru moarte”, și nici n-a vrut să se arate ca și acei moștenitori Împărăției lui Dumnezeu, pentru care s-a zis: „Sunt unii dintre cei care stau aici care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea împărăția lui Dumnezeu venind întru putere”¹²⁸. Deci care împărăție a și văzut-o în Muntele Taborului, după cât a putut lumina cea neînserată, prin care și dreptii vor străluci ca soarele.

Precum și Însuși soarele dreptății a învățat. Pentru care luminare și fiul tunetului care a văzut acea lumină scrie zicând: „Acum nu știm ce vom fi, dar știm când se va arăta, că vom fi asemenea Lui”¹²⁹. Și Pavel mai înainte fiind necurat și văzând acea lumină, a căzut și curățindu-se s-a sculat dintru aceasta, arătând din cădere a lui sculare, și de la întuneric luminare și iarăși prin dânsul luminare la toată lumea, iar mai pe urmă, răpindu-se la cer ca unul cu totul curat, aceasta mai luminat o a văzut și strigând a zis: „Arătat-u-s-a Darul cel mântuitor oamenilor”. Și: „Cunoaștem acum ca într-o oglindă și în cuvinte întunecoase, iar atunci față către față”¹³⁰, a căruia lumină și arvună a avut-o Moise la Muntele Sinai și pentru aceea n-au putut fiii lui Israel să-i vadă fața lui.

Iar Ștefan mai strălucit a văzut lumina aceasta, și strălucindu-se fața lui era ca fața îngerului precum scrie, că la acea frumusețe era și strălucirea care ieșea din trupul lui; căci dumnezeiescul și netrupescul fulger, harul

---

¹²⁸ Mt. 16, 28

¹²⁹ I In. 3, 2

¹³⁰ I Cor. 3, 12

Duhului, care era vărsat în sufletul lui și sfântul său trup, îl strălucea ca și pe al lui Moise. Această lumină, nu precum este, ci precum era cu puțință, se vedea de către cei ce au văzut-o, precum și în Prooroci se vedea, nu cum era ci după puterea aceloră, ce au văzut-o și pe dânșii îi strălucea. Ce trebuie a zice pentru acea dumnezeiască luminare, prin care dreptii vor străluci ca soarele la venirea Tatălui lor¹³¹. (Precum zice Hristos) împărțându-se razelor Soarelui celui neapus, Care este Lumina cea adevărată, Care luminează pe tot omul ce vine în lume, zice Ioan în Evanghelie, ca și în Apocalips, când zice: „Că nu va fi dreptilor strălucire de soare, ci Mielul le va fi lor lumină neapusă”¹³².

Iar Mielul este Mielul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Care este și Domn al slavei. „Și David pentru Dânsul zice: „Domnul slavei a tunat!”. Și Pavel zice: „N-ar fi răstignit pe Domnul Slavei”¹³³.

Drept aceea și la Evanghelie zice: „Și am văzut slava Lui, slavă ca a Unui Născut din Părintele. Și aceasta nu este ipostas din cele trei ipostasuri, ci plin de har și de adevăr, zice.

Iar Petru aieva mărturisește aceasta zicând: „Că nu basmelor celor meșteșugite urmând am arătat vouă puterea și venirea Domnului Iisus și singur văzător fiind slavei Lui”¹³⁴. Aceasta o numește slavă și cinste căci zice: luînd de la Dumnezeu Părintele cinste și slavă, glas ca acesta viind de la Slava cea cu mare cuvîntă.

Iată dar că și pe Părinte-L grăiește slavă, fiindcă este izvor și început slavei, iar pe Fiul Îl numește Împăratul slavei, și Pavel strălucirea slavei zice: „Care fiind strălucirea slavei”¹³⁵. Tot cu nume, adică al slavei numit și Darul și Ipostasul precum și în multe feluri, numește lucrările Duh, și Duh numește pe Ipostasul Acela al Dumnezeiescului Duh dintre care se dau darurile de obște, dar este slava Treimii. De vreme ce „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de slava Lui. „

Una este dumnezeirea Treimii de vreme ce sunt dumnezei cei ce se îndumnezeiesc printr-Însa. Pentru aceea și zice: „Dumnezeu a stătut întru adunarea dumnezeilor”. Și Una este strălucirea Treimii, pentru care se roagă David, precum am zis: „Și să fie lumina Domnului Dumnezeului nostru peste noi”. Și „întru luminările Sfinților Tăi”, zice.

Iată dar că și Dumnezeu are lumina, și sfinții au luminare, că zice Petru: „Chematu-ne-a pe noi către lumina Sa cea neapropiată”, și alt cuvântător de Dumnezeu învață pentru această luminare a lui Dumnezeu pe care a văzut-o și s-a împărțit de dânsa.

¹³¹ Mt. 13, 43

¹³² Apoc. 21, 23

¹³³ I Cor. 2, 8

¹³⁴ I Petru 1, 6

¹³⁵ Evrei 1, 3

Iar păstorii au văzut-o mai înainte de el, că zice: „Slava Domnului i-au strălucit pe ei”¹³⁶, aceasta și pe îngerii îi arăta luminat, pentru că zice: „vederea feții Lui ca fulgerul, și îmbrăcămintea Lui albă ca zăpada”¹³⁷.

El, Cel ce strălucește pe alții cu atât mai vârtos a strălucit întrupându-Se. După cât a fost cu puțință oamenilor a-L vedea, atât S-a arătat pe Muntele Taborului. „Strălucit-a fața Lui ca soarele zice, iar hainele Lui s-au făcut albe ca zăpada”¹³⁸. Iar alt Evanghelist zice ca lumina.

De vreme ce nu precum era, ci pe cât vederile au putut vedea, iar pe îngerii în mormânt iarăși luminați i-au văzut dumnezeieștile femei; și Petru în temniță.

Dar îngerii după împărtășire cu lumina Sa, de vreme ce aceștia sunt lumini de a doua, slujitori strălucirii cei dintâi, precum oarecare din cuvântătorii de Dumnezeu zice: „Iar Domnul este lumină adevărată și după fire a avut strălucirea”. Pentru care se ruga David zicând: „Trimite lumina Ta și adevărul Tău”, iar altundeva pe aceasta o numește și luminare a feții lui Dumnezeu, și pentru lumina care este întru cei dreپți zice: „Strălucit-a întru întuneric lumina dreptilor”.

Pentru lumina dumnezeiască și pururea fiitoare, toate cetele sfinților s-au nevoit, și-au dobândit după puțință, arvunile acestei luminări și străluciri, căci au știut a se ruga împreună cu David zicând: „Tu luminezi sfeșnicul meu, Doamne, Dumnezeuul meu luminează întunericul meu”. Care luminându-se și umplându-se din aceasta de veselie, a zis: „Lumina a strălucit dreptului și celor dreپți cu inima veselie”, întru care și îndestulându-se a zis: „Sătura-mă-voi când se va arăta slava Ta”, iar mai ales arună luând ca un Tată dumnezeiesc, a propovăduit cele ce sunt pentru slava și strălucirea lui Hristos, prin care ne-am făcut fii luminii. Drept aceea cuvântător de Dumnezeu ne-a scris pe noi „fii ai luminii” și a zis a fi lumina aceasta mângâiere, dar, împărăție, arună și începere a veacului celui ce va să fie, nu trupește gustându-o pe dânsa, de vreme ce lumina aceea nu este trupească ci pentru că suntem noi formați din două părți și acea strălucire din adevăr este din Soarele dreptății și fulgerul este cugetător al dumnezeirii, și nu trupește, ci cugetul strălucește din Duhul Sfânt, strălucindu-ne nu numai sufletul ci și trupul, luminându-ne. Aceasta a arătat-o mai înainte Moise „precum am zis”, iar după aceea însuși Adevărul, cel ce-a izvorât strălucirea aceea Iisus Hristos Dumnezeuul nostru, și cel ce-a pățimit întâi pentru Dânsul moarte, Ștefan și preadumnezeiescul Pavel, care încă nefiind curat, văzând-o i-a iubit luminile, până când s-a curățit cu botezul, iar după aceasta având-o întru sine se înfierbânta zicând:

---

¹³⁶ Lc. 2, 9

¹³⁷ Mt. 22, 3

¹³⁸ Mt. 17, 2

„Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?”¹³⁹, și „Trimis-a Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre”. Și oricare, care nu are Duhul lui Hristos, acesta nu este a Lui, zicând Darul Duhului, care este de obște al Treimii. Petru la straja temniței văzând această lumină s-a întărit și lanțurile au căzut de pe dânsul.

Și mulți din dumnezeieștii ucenici au dobândit această lumină. Luca și Cleopa au luat în fierbințeală lumina aceea, de ardea inima lor într-înșii, căci Lumina cea adevărată, acel foc a venit să arunce pe pământ care și zicea: „Foc am venit să arunc pe pământ și ce voiesc se aprinde”¹⁴⁰. David din acest foc se înfierbânta zicând: „Înfierbântatu-s-a inima mea înăuntrul meu și întru cugetul meu s-a aprins foc”, Antonie văzând această lumină în mormânt s-a mângâiat și-a strigat către Dumnezeu: „Unde erai mai înainte? „ Precum zice Atanasie și mulți dintre sfinții cei închiși întru întuneric s-au învrednicit unui dar ca acesta, ca unii ce sunt fiii luminii și îndumnezeiți de la Dumnezeu, văzând pururea pe Dumnezeu prin rugăciune și dumnezei făcându-se după har, de vreme ce și darului se împărtășesc toți. Pentru că și Hristos S-a făgăduit a locui întru cei ce sunt ai Lui, și Duhul Lui locuiește întru noi.

Pavel zice: „Nu știți că Hristos locuiește întru voi? Până când veți fi neiscușiți!” Și: „Trimis-a Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, strigând: Avva, Părinte!”¹⁴¹.

Iar Hristos locuiește împreună cu Părintele și cu Duhul și locaș face întru noi. Nu cu Ipostas ci după Dar. Pavel ridică glasul zicând: „Darul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu și a Părintelui și împreunarea Duhului Sfânt”. Și: „Fie vouă și pace de la Dumnezeu Părintele și de la Domnul Iisus Hristos”.

Aceasta și-n toate cărțile o zice. Și darul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi. Și la Faptele Apostolilor zice: „Și-a luat Darul Duhului Sfânt”.

Deci luăm harul și dăruirea Sfintei Treimi, iar nu firea, nici ipostasurile, sau vreunul din cele trei Ipostasuri, ci numai dumnezeiască luare a trupului precum am zis: S-a unit cu Ipostasul Cuvântului nedespărțit și neamestecat, și întru care este și toată plinirea dumnezeirii trupește, și din plinirea Lui luăm har după vrednicie. Din această dumnezeiască plinire, ca dintr-un izvor iau darurile, cei ce sunt ai lui Hristos și mai cu seamă cei ce se nevoiește și pățimesc pentru Dânsul și cei ce sunt în temnițe și la întuneric și au mângâierea de la această lumină.

David zice: „După mulțimea darurilor mele în inima mea, mângâierile Tale au veselit sufletul Meu” și cei ce viețuiesc întru Hristos, ca niște

¹³⁹ Rom. 8, 35

¹⁴⁰ Lc. 12, 49

¹⁴¹ Rom. 8, 15

curați cu inima, văd pe Dumnezeu, nu precum îi este firea „Căci pe Dumnezeu nimenea nu L-a văzut niciodată”, ci după dar. Vezi oare harul cel de obște al Treimii? A trimis Dumnezeu Duhul Fiului Său, din plinirea Lui noi toți am luat, dar ce am luat? Darul Duhului și har peste har.

Și au vărsat peste noi (zice) darul Duhului Sfânt și cu Dânsul strigăm „Avva, Părinte!”.

Iar acest „avva” însemnează Părinte. De vreme ce ne-am făcut cu harul fii, făcându-ne fii Părintelui prin Unul-Născut Cel ce S-a întrupat cu Duhul Sfânt.

Prin toate, și prin Scriptura cea veche și cea nouă pot arăta în acesta și chip pentru harul lui Dumnezeu, care mai cu seamă prin întruparea Cuvântului vărsându-se nouă, a umplut din destul toată lumea. Deci, pentru aceasta și Întruparea Cuvântului se numește dar, iar cei ce nu au har, ca unii ce sunt nevrednici a lua darul, leapădă darul și lucrarea Duhului, întunecați de lumină și neluând lumina, nu gustă lumina dulceții cei dumnezeiești.

Drept aceea neștiind nu cred, ci hulesc ca niște împotriviitori ai lui Dumnezeu și cine va să le vestească dulceața dumnezeieștii lumini, ca celor ce nu au gustat? Și care mai cu seamă s-au înșelat și zac întru întuneric și viețuiesc împreună cu întunecații și viclenii diavoli, le place viața aceasta văzută, se ostenesc în deșert spre știința fapturilor celor văzute și schimbăcioase, tocmai ca și elinii cei nebuni, precum zice Pavel: „Slujesc fapturii mai vârtos decât Făcătorului”. Căci cinstind mai mult știința fapturilor, zic că, nu are nici un har dumnezeiesc, credința noastră și se nădăjduiesc numai în știința deșertăciunii.

Afară din cele ce se văd, și peste mintea omenească, socotesc că nu este nimic, depărtându-se de înțelegătoarea rază a lui Dumnezeu ca și neînțelegătorii diavoli. Și din aceasta întunecați sunt de la arătarea luminii celei negrăite și petrecând numai trufește și nebunește, în văzduh și pe pământ.

Așadar căutând numai după învățăturile lor pentru acestea ce se văd, ce sunt hotărâte și se mișcă cu locul sau cu gândul, socotesc că numai este nimic afară din cer, din acestea ce se văd și din gândul nostru acesta hotărât. Și ce este mai presus de cuvânt și cu credința numai de la Dumnezeu dată, o învață ca o învățătură meșteșugită, și pe cel ce nu știe mișcărilor stelelor și meșteșugurile logicești, numărul și punerile schimelor, îi zic că nu-L cunoaște pe Dumnezeu, lepădând cu totul propovăduirea cea cu simplitate, prin care a nebunit Dumnezeu, înțelepciunea lumii acesteia”¹⁴².

---

¹⁴² I Cor. 1, 20

Iar întru noi toată adunarea celor ce a viețuit cu sfințenie prin credință s-a săvârșit și Abel cu credință a pățimit. Enoh cu credință s-a mutat. Noe cu credință a zidit corabia și prin aceasta s-a mântuit. Avraam a crezut lui Dumnezeu și cu credință a văzut pe Dumnezeu.

Isaac și Iacob mai curat au văzut pe Dumnezeu, când a văzut scara pe care Domnul se întărise și cu îngerul se lupta care, zice că este Dumnezeul părinților săi.

Acesta era Cuvântul, Îngerul Sfatului celui Mare pentru noi. Moise în focul rugului, în negură și-n lumină la muntele Sinai a văzut pe Dumnezeu și s-a luminat. Ilie cu car de foc s-a răpît, Isaia pe scaunul slavei a văzut pe Dumnezeu, Iezechiel și Daniel, și împreună cu aceștia prin credință s-au săvârșit. Și Apostolii (arătat este cum au slujit lui Dumnezeu cu credință, numindu-se Lumina lumii din Lumina cea adevărată, cu credință au văzut lumina Lui mai întâi în muntele cel sfânt al Taborului, iar mai pe urmă și-n limbi de foc în foișor și pretutindeni o purta și toate cetele sfinților, precum a putut vedea a văzut.

Las de-a zice toate cu amănuntul cele ce sunt ale sfinților dascăli și părinți, ca nu cumva să aduc îngreuiere cu acest cuvânt, că destule sunt ale proorocilor și ale apostolilor, care și temelie sunt ca să arate aievia adevărul.

Drept aceea noi (zicând întocmai ca Pavel) „prin credință umblăm”¹⁴³ și cele ce sunt ale credinței întru arvună le luăm, căci Pavel iarăși zice: „Acum cunoaștem ca într-o oglindă și cuvinte întunecate, iar atunci față către față”. Deci să se rușineze și să se umple de întuneric cei ce nu primesc lumina, nici pricep Darul ca niște neiscușiți, iar noi luând din dumnezeiasca plinare har peste har lăudăm pe Iisus Hristos Lumina cea adevărată, ce luminează pe tot omul ce vine în lume, precum scrie. Aceluia să fie slava în veci. Amin.

Clericul: Dar ce gândesc ereticii, Părinte, că noi (precum ne-ai arătat și am învățat de la Sfinți) credem că dumnezeiasca Ființă este neapusă și necuprinsă? Iar harul cel din Ființa lui Dumnezeu putem să-l luăm. Pentru aceasta cum zic aceștia?

Arhiereul: Cele ce sunt de la eretici, ca unele ce sunt de multe feluri și pline de păgânătate, trebuie să nu le băgăm în seamă, că sunt nebunești. Ei zic că nimeni nu se împărtășește de Dumnezeu și pentru aceasta, după zisa lor, ei cred că nici nu este Dumnezeu întru noi. Sau dacă se împărtășește cineva de Dumnezeu, se împărtășește după Ființă. Și cu aceasta altă întrupare, mai aduc și întruparea Treimii, pe care nici unii dintre păgânii

---

¹⁴³ II Cor. 5, 7

cei mai dinainte nu au zis-o. Iar harul lui Dumnezeu, puterea și lucrarea ieșită din Ființa Lui, nici nu este nici nu poate a fi, zic ei nedumnezeiește. Iar noi cu bună credință mărturisim într-o dumnezeire Treimea Ipostasurilor, în Unul Dumnezeu Treimea într-o putere, lucrare și împărăție, Îl propovăduim cu bună credință într-un har și mărturisim Ființa nevăzută nimănui și neîmpărțită atât nouă cât și la toată făptura, precum Cel Unul Născut zice: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată”, adică precum este și după Ființă, de vreme ce și lui Moise a zis: „Nu va vedea omul fața Mea și să fie viu”¹⁴⁴. Iar slava Lui și strălucirea cea din Ființă, harul și puterea, credem că pe cât este cu puțință, se poate vedea și lua. Tot în acest chip sunt și vedeniile proorocilor, și luminările cele dumnezeiești care s-au arătat întru sfinți, și toți luăm slujirile, lucrările puterilor și darul dumnezeiesc, Ființa însă nu. Credem că numai acea dumnezeiască luare de trup, ce s-a unit cu Cuvântul după Ipostas, ca prin aceea pe cât se poate să ne împărțăm noi cu Dumnezeu. Și ne împărțăm numai darului celui ce este întru Dânsul, întru care se află trupește toată plinirea dumnezeirii, care întru Dânsul a sălășluit, precum zice Pavel: „Că întru Dânsul a sălășluit toată plinirea Dumnezeirii trupește, iar nu Ipostasului Duhului. Că S-a întrupat din Treime Unul și singur Cuvântul. Și omenirea Aceluia este cu Ipostas dumnezeiesc și întocmai Dumnezeu, ca unită cu Dânsul desăvârșit, nedespărțit și neamestecat al Lui făcându-se cu totul. Drept aceea credem că ne împărțăm harului lui Dumnezeu și dăruirii celei dintr-însul, iar nu Ființei, precum cred mesalienii păgâni și bogomilii. La aceasta este mărturie cel ce s-a rezemat pe dumnezeiescul piept și de acolo a luat din destul darul dumnezeieștii cuvântări. Și destul este mărturia acestuia, pentru că și adevărată este mărturia lui, și el a știut că adevărat grăiește ca un ucenic al Adevărului, pentru ca noi să credem. Acesta pentru dumnezeiasca Ființă așa zice: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată”¹⁴⁵. Și mărturie aduce pe Domnul zicând: Unul Născut Fiul cel ce este în sânul Părintelui, Acela ne-a spus. Iar pentru harul Lui zice: „Și am văzut slava Lui”; și pentru ca să nu zică cineva că numai de ale Întrupării zice adaugă zicând: „Slavă ca a Unuia Născut de la Tatăl”. Și ca să nu zică cineva Firea dumnezeirii, iarăși zice: „Plin de har și de adevăr”. Vedeti dar adevărul propovăduit în Evanghelie. Iar cum că slava lui Dumnezeu s-a arătat Sfinților, Însuși la Evanghelie, pentru Isaia grăiește zicând: „Acestea a zis Isaia când a văzut slava Lui și a grăit pentru dânsul, adică pentru Hristos”.

Însuși Mântuitorul propovăduiește împărăția Tatălui, slava și puterea, care de obște este și a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Și Însuși la

---

¹⁴⁴ Ieșire 34, 20

¹⁴⁵ In. 1, 18

rugăciune zice: „Că a Ta este împărăția, puterea și slava în veci. Amin. „. Iar Biserica propovăduiește cum că Fețele a câte Trei au de obște împărăția, puterea și slava, zicând: „Că a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh”. Și aceasta nu o zice oricum, ci învățându-se de la dumnezeieștile Scripturi. Că de obște se propovăduiește harul Treimii și slava, puterea, lucrarea și împărăția Sa. De vreme ce și cerurile spun Slava lui Dumnezeu. Și acestea cu Cuvântul Domnului s-au întărit și cu Duhul gurii Lui s-au întemeiat. Și din cântarea cea de trei ori sfânt, plin este cerul și pământul de slava lui Dumnezeu se înțelege precum îngerii pe Dumnezeu slavoslovesc. Drept aceea ereticii care leapădă harul și strălucirea lui Dumnezeu, întorcă-se înapoi. Iar noi care am luat din plinirea Lui lumină din lumină și dar pentru dar, să mulțumim Celui ce ne-a dăruit pe noi, ne-a luminat și ne-a gătit împărăția cea veșnică mai înainte de întemeierea lumii, care și nădăjduim a o dobândi cu mila Lui. Să ne rugăm ca să ne dea nouă de aici ca o arvună, și va fi pentru noi, dacă ne vom curăți și ne vom apropia de Cel precurat. Căci tot în acest chip și David poruncește zicând:

„Apropiati-vă de Dânsul și vă veți lumina, și fețele voastre nu se vor rușina”. Dintr-aceasta este arătat cum că Dumnezeu după mila Lui, ne-a dat nouă și putere și lucrarea dumnezeiască. Cum ne botezăm? Ce luăm cu botezul? Ne naștem a doua oară? Că zice: „De nu vă veți naște a doua oară” și ne îmbrăcăm în Hristos, că zice: „Câți întru Hristos v-ați botezat întru Hristos v-ați îmbrăcat”. Dar cum ne-am îmbrăcat? Cu Ipostasul sau cu harul? Arătat este că cu harul, de vreme ce și zice: „Eu și Părintele vom veni și locaș la Dânsul vom face”. Dar Părintele nu S-a întrupat, deci după har locuiește întru noi. Iar Fiul, întrupându-Se, măcar că și ne împărtășim cu Trupul Lui, având asemenea toate câte le avea Hristos după trup, nu ne împărtășim Ființei dumnezeirii, ci harului Lui, căci luăm din plinirea dumnezeirii cei după trup. Asemenea ne împărtășim și din darul Sfântului Duh.

Aceasta se învederează și de la cei ce se hirotonisesc. Se însemnează cel rânduit ca să se cinstească, și luând darul, are darul citețului, și nu poate să lucreze ale ipodiatonului. Diaconul, asemeni, nu poate să lucreze ale preotului, nici preotul ale darului arhieresc (precum am zis mai înainte) deci, darul este cel ce se dă, iar nu Ființa. Căci de ar fi fost Ființa, nu ar mai fi trebuit multe hirotonii, nici hirotoniile nu ar fi fost felurite, pentru că o hirotonie din acestea putea face toate câte acum le face fiecare hirotonie, de ar fi fost harul cel luăm Fire. Drept aceea și Pavel zice: „Având darul după darul lui Dumnezeu cel dat nouă în multe feluri.” Iată că după dar și dăruiri sunt de multe feluri: ori cel ce mângâie întru mângâiere, ori cel ce învață întru învățătură; cel ce miluiește întru blândețe, cela ce este îndeplinitor întru silință; și celelalte. Deci darurile sunt despărțite, iar

Duhul este tot același. Slujbele sunt despărțite, iar Domnul este același; lucrările sunt despărțite, iar Dumnezeu este tot același care lucrează toate într-un tot. Dar ce fel socotiți că este zidirea și purtarea de grijă care o are Dumnezeu pentru zidire? Oare pentru că a zidit Dumnezeu faptele s-au împărțit ele Ființei lui Dumnezeu? (Oh, ce hulire!) Ba nicidecum, fiindcă aceea este neîmpărțită. Însuși Cel mai presus de fire, cu puterea cea atotlucrătoare zidind aceste fapte, le-a dat lor și le dă și Ființa, și are purtare de grijă de acestea ca de niște lucruri ale Sale, și cu prea puternicia, cu toată lucrarea și cu voia Sa cea cuprinzătoare cuprinde toate și le păzește. Nu este nimic din cele ce sunt care să nu se împărțască puterii și Darului lui Dumnezeu. Pentru că nici ar fi rămas, nici ar fi fost, de nu s-ar fi împărțit puterii lui Dumnezeu. Drept aceea, toată făptura cuvântătoare și necuvântătoare, văzută și nevăzută, cu puterea dumnezeiască viază și gândește, se mișcă și grăiește, lucrează și stă și oricâte are cineva din fire le poate ține, dar nu se poate împărți Ființei lui Dumnezeu, căci Unul singur Dumnezeu este mai presus de fire, Treimea cea într-un tot puternică. Pentru aceasta v-am spus vouă acestea cu dreaptă slăvitoare credință, precum am înțeles din Sfintele Scripturi și după putința noastră.

Clericul: Suntem îndestulați Părinte cu cele zise și sunt de ajuns acestea, ca să se încredințeze toți cei într-un Hristos, mai cu seamă că sunt din Sfintele Scripturi. Deci și acest prea viclean eres ce s-a zis mai pe urmă îl urâm și-l anatematizăm împreună cu celelalte necredincioase eresuri. Răsăritul cel de sus Iisus Hristos Dumnezeul nostru să ne cerceteze pe noi cu harul Lui cel dumnezeiesc, și să strălucească în inimile noastre spre luminarea cunoștinței Lui mai arătat și mai curat. Te rugăm însă că de vreme ce am cunoscut credința cea adevărată să ne înveți și tainele Bisericii, câte și care sunt, ce putere are fiecare dintre ele, și ce luăm dintr-însele.

PARTEA A II-A Pentru Sfintele Taine

Arhiereul: Frate! Ceea ce ceri este peste puterea mea. Și câte am zis vouă, trebuie să știți că pentru dragostea voastră le-am zis numai într-aceasta nădăjduindu-mă, cum că acestea care le zic le iau din dumnezeieștile Scripturi. Deci și acum pentru că doriți a înțelege Tainele Bisericii, voi zice și pentru acestea câte voi putea împlinind datoria dragostei. Iar tu să nu te îndestulezi cu cele zise de la mine, ci câte dintre acestea vei afla de folos, luând, cercetează-le totdeauna și întrebă pe cei mai învățați și nu vei fi lipsit de ceea ce dorești.

Clericul: Mulțumim pentru aceasta părinte căci multe pricini de smerenie ai dat nouă, și să ne dea Domnul prin sfintele tale rugăciuni, ca să nu ne înălțăm mintea mai presus decât se cade, ci să socotim ca să fim cu mintea întreagă. Ne rugăm, așadar, arată nouă Tainele.

Capitolul 33 Cum că șapte sunt Tainele Bisericii

Arhiereul: De vreme ce cereți, voi vorbi întru Hristos după putere. Șapte sunt harurile Duhului, precum zice Isaia, șapte sunt și Tainele Bisericii cele lucrute prin Duhul Sfânt care sunt acestea: Botezul, Ungerea, Cuminecătura, Hirotonia, Nunta, Pocăința și Maslul. Pentru fiecare dintre acestea voi vorbi prin puține cuvinte, deși mai înainte, la explicarea Dumnezeieștii Liturghii am vorbit precum s-a putut pentru aceasta mai acoperit.

Capitolul 34 **Pentru Botez**

Botezul naște de a doua oară prin Duhul, de vreme ce am pierdut nașterea cea dintâi, fără patimă trupească, și întru fărădelegi ne-am zămislit, și în păcate ne-au născut, pe fiecare din noi mama noastră, precum zice David.

Capitolul 35 **Pentru Ungere**

Ungerea ne dă pecetea cea dintâi, și asemănarea cea după chipul lui Dumnezeu, care pentru neascultare am pierdut-o. Ne mai dă încă și harul pe care l-am luat în sufletul nostru când ne-am zidit prin dumnezeiasca suflare. Drept aceea și puterea Duhului și buna mireasmă a lui are și este semn și pecete a lui Hristos.

Capitolul 36 **Pentru Dumnezeiasca Cuminecătură**

Cuminecătura ne unește cu Însuși Stăpânul, împărtășindu-ne cu adevăratul lui Trup și Sânge. De vreme ce pentru mâncare am murit, și de Rai și de Dumnezeu ne-am despărțit, prin Cuminecătură iarăși luăm viața veșnică; și lepădând stricarea, ne unim cu Cel fără de moarte, care S-a făcut muritor cu trupul pentru noi.

Capitolul 37 **Pentru Hirotonie**

Hirotonia dă stăpânirea și puterea Făcătorului. De vreme ce nimica din cele sunt nu s-au făcut fără de Dânsul, și El a venit ca să ne aducă pe noi la bine; învățându-se El de la noi ne-a dat această putere prin Preoția Lui. Printr-înșa toate Tainele se lucrează, și nici un lucru nu se sfințește fără de preoție. Încă și din început puindu-ne pe noi stăpânitori celor văzute, acum ne face iarăși stăpânitori mai mari prin Preoție. Drept aceea și David zice: „Pune-vei pe ei stăpânitori peste tot pământul”. Căci cheile cerului ni le-a dat nouă.

Capitolul 38 **Pentru Nuntă**

Nunta este darul lui Dumnezeu, dat după neputința noastră pentru facerea de copii, până ce va sta această lume care este însoțită cu stricăciunea. Dumnezeu n-a voit ca starea noastră să fie ca cea dobitocească, din curgere scârbicioasă. Dar pentru că ne-am făcut muritori de voia noastră, a lăsat starea neamului nostru tot într-acest chip a se lucra ca și la dobitoace, ca să cunoaștem la ce am ajuns. Aceasta se va urma până ce va învia și va face firea noastră nemuritoare, Cel fără de stricăciune, Care a și murit și a înviat pentru noi. Drept aceea și binecuvântează El Însuși Nunta, pentru a nu fi fără binecuvântare începutul vieții noastre.

Capitolul 39 **Pentru Pocăință**

Pocăința lucrează iarăși îndreptarea noastră după cădere. De vreme ce după Botez, noi greșind, nu ne putem îndrepta fără de nevointă și fără de osteneală, decât numai prin întoarcere, prin lacrimi, prin mărturisirea păcatelor, și prin părăsirea de răutăți; pentru aceea s-a dat acest mare har, întru care se cuprinde și cinul cel călugăresc, ca cela ce este făgăduința pocăinței.

Capitolul 40 **Pentru Sfântul Maslu**

Sfântul Maslu s-a dat și acesta ca o Sfântă Taină și închipuire milostivirii celei Dumnezeiești, și s-a dăruit pentru izbăvirea și întru sfințirea celor ce se întorc de la păcate. Drept aceea Maslul dă dezlegare păcatelor, ridică din boli și dă sfințire. Acestea toate le-a dat Iisus Hristos Dumnezeul nostru și printr-Însul dumnezeieștii lui ucenici. Că fiind noi formați din două: din suflet și din trup, îndoit ne-a dat și acestea, precum cu adevărat și El îndoit S-a făcut pentru noi: fiind Dumnezeu cu adevărat și om cu adevărat făcându-Se; și cu Darul Duhului nevăzut să sfințească sufletele noastre, iar cu cele văzute adică: cu apa, cu untdelemn, cu pâinea, cu vinul și cu celelalte care se sfințesc cu Duhul, să sfințească trupurile noastre, și să ne dăruiască nouă mântuirea cu totul desăvârșit.

Capitolul 41
Pentru învierea, adică scularea trupurilor

Aceasta pentru ca să ne facă desăvârșit precum ne-a și zidit, încă ne va și învia după moarte, și ne va împreuna cu trupurile cu care am viețuit și am petrecut, pentru ca cele ce am lucrat să le luăm împreună. Deci, de vreme ce ne va ridica pe noi desăvârșit (căci nimic n-a zidit în deșert), nu va lăsa nici trupurile în stricăciune, pentru că toate le-a făcut ca să fie, și nicidecum nu voiește ca să piară. Dumnezeu fiind desăvârșit și Însuși El cu adevărat, S-a făcut om ca noi, luând trup și suflet cuvântător și gânditor, pentru ca să curățească sufletele noastre cele cuvântătoare și să le umple de Darul Sfântului Duh, și trupurile asemenea să le facă nestricate și să le sfințească. Drept aceea, și Tainele acestea îndoit le-a dat, fiind adică simțitoare din lucruri văzute, iar cu Duhul Sfânt săvârșite și dătătoare de dumnezeiescul har: sufletelor și trupurilor. Aceste Taine le-a dat nu numai cu cuvintele, ci și cu lucrurile. Întâi le-a lucrat întru Sine Cuvântul lui Dumnezeu, făcându-Se trup din iubire de oameni, că fiind nouă pârgă bunătăților, așa se cădea ca dintr-un izvor, de la El noi toți cei ce suntem ai Lui să luăm, că pentru aceasta S-a și făcut om, pentru ca să ne unim cu Dânsul și să ne sfințim printr-Însul, pentru că acesta este Cuvântul lui Dumnezeu, Cel ce ne-a zidit pe noi din început, și Acesta este iarăși Care ne zidește de a doua oară, cu bunăvoința Părintelui și cu lucrarea Duhului Sfânt. Că Treime este Dumnezeu care a făcut toate și îngrijește de toate, și mai cu seamă de noi cei căzuți, cei care suntem făptura cea mai cinstită decât toate cele văzute, și făcute după chipul lui Dumnezeu. Deci Cuvântul lui Dumnezeu, Icoana cea vie, pecetea și strălucirea Tatălui, pe a Sa icoană, adică pe noi vița cea cuvântătoare ne ia întru Sineși, și de vreme ce nu se poate, nu ne înnoiește prin vreo altă oarecare zidire.

Clericul: Dar cum, Părinte, n-a fost cu putință prin înger?

Arhiereul: Nicidecum, pentru că toată zidirea e hotărâtă și nu ajunge pretutindeni, nici nu are putere firească de a mântui; după har însă, ar fi putut și îngerul a mântui, și ar fi dat atunci Dumnezeu harul mântuirii prin înger ca prin vedere (ὁράv), dar iarăși Îngerul n-ar fi putut pe toți să-i mântuiască nefiind din fire cuprinzătoare a toate. Dar Îngerul cum ar fi dat viață, nefiind din fire viață? Sau cum ar fi rămas neschimbat? Fiindcă firea lui poate să se schimbe, cum au și căzut unii dintr-înșii, și mai ales nefiind uniți cu trupul. Drept aceea era trebuință ca Cel neschimbat din fire, Cuvântul cel pururea într-o Ființă, Cel pururea viu, împreună cu Părintele cel viu și cu Făcătorul de viață Duh să Se unească nouă celor muritori, pentru ca cu neschimbarea și cu nestricăciunea Lui să înceteze stricăciunea

noastră. Și fiind Viața veșnică, să gonească moartea de la noi și să sădească nemurirea. Și ca Cea ce este pretutindeni și veșnic, pe cei ce au murit mai înainte, pe cei ce au murit la vremea petrecerii Lui pe pământ, și pe cei ce cred după aceasta până în veci, prin Tainele Lui și prin cei ce sunt ai Lui, care au harul Lui, poate a-i mântui. Și Însuși Unul lucrează pururea și ajunge prin mulți. De aceea a sădit harul lui întru noi, ca prin noi să lucreze. Și noi cei învredniciți preoției suntem mulți și în multe locuri, iar El este Unul în cer, pe pământ, în mare, întru toate, pretutindeni ajungând, pe toți și toate prin toți lucrând, ceea ce nu poate face nici o fire zidită. Drept aceea noi nu lucrăm săvârșind Tainele, ci slujim, adică ascultăm, iar El prin noi lucrează. Drept aceea și mii de preoți jertfind în toate zilele și totdeauna Unul este Trupul și Sângele și una e jertfa, iar nu mai multe. Căci Cuvântul lui Dumnezeu este viu, lucrător, pretutindeni și peste toate.

Clericul: Minunate sunt cele zise, o, Părinte! Multă dulceață aduseră sufletului meu și cunosc mai lămurit Taina Întrupării Cuvântului lui Dumnezeu.

Capitolul 42

Pentru ce Cuvântul lui Dumnezeu nu S-a unit cu firea cea mai înaltă a îngerilor, ci cu a oamenilor?

Arhiepiscopul: Ceea ce zicem, iubitele, nu sunt ale noastre, ci ale Părinților. Cuvintele acestora cercând le vei afla prin multe locuri; și încă din aceasta să înțelegi, din care vei putea înțelege mai cu înlesnire pentru dumnezeiasca Taină a Întrupării: pentru ce Cuvântul lui Dumnezeu, vrând să se unească cu zidirile Sale, nu S-a unit cu cea mai înaltă fire, adică cu a îngerilor? Ca ceea ce este aproape oarecum și are asemănare cu cea dumnezeiască, fiind fără trup, ci S-a unit cu această a noastră stricăcioasă materie? Aceasta s-a făcut cu socotință dumnezeiască și adâncă, căci de s-ar fi unit cu firea cea îngerească, numai aceea singură s-ar fi împărtășit Lui, dar nu s-ar fi mântuit că aceea este mântuită, ci numai s-ar fi înălțat și s-ar fi adus la o mai mare stare, învrednicindu-se împărtășirii lui Dumnezeu.

Nici o altă făptură de nimic nu s-ar fi folosit, ci ar fi rămas în stricăciunea, și mai cu seamă omul cel căzut, pentru care s-a făcut această zidire și pentru care a căzut zidirea în stricăciune. Înțelepciunea lui Dumnezeu și sfatul cel de demult, cu adevărat a făcut lumea și pe îngeri din ce n-au fost și mai pe urmă a făcut pe om, și fiindcă el este bun, zidirea pentru aceasta a făcut-o, pentru ca să se împărtășească bunătăților Lui căci El Însuși fiind nelipsit de nimic plin de toate și prea veșnic, nu avea

trebuință de ceva din cele ce sunt, fiind El Binele cel desăvârșit. Dar de vreme ce zidirea lui Dumnezeu este înțelegătoare și simțitoare, omul singur le are întru sine pe amândouă. Acestea, unite într-unul, având suflet gânditor și trup văzut. Pentru aceasta Dumnezeu pe singur omul îl ia întru Sine și Se unește desăvârșit, luând firea omenească fără păcat din Sfânta Fecioară prin Duhul Sfânt, formându-Se cu trup, cu suflet gânditor și cu voință. Deci prin firea cea gânditoare a sufletului, se unește firii celei gânditoare a îngerilor, iar prin dumnezeiescul Lui Trup Se unește făpturii celei văzute și într-acest chip sfințirea și harul se dă nu numai omului, care este gânditor după suflet și văzut după trup. ci și la toată zidirea și firea cea cuvântătoare a îngerilor și a sufletelor, care se unește cu Dumnezeu, îi înnoiește, se împărtășește lui, se luminează foarte, și ca una ce este de un neam primește dumnezeiasca lumină din Sfântul Suflet cel gânditor și cuvântător al Cuvântului. Căci acum acel Sfânt Suflet al Mântuitorului după fire îl văd Îngerii și lumina de la cel nevăzut mai mult o iau acum și se umplu de mai multă înțelepciune din dumnezeiasca Minte a Înțelepciunii Celei VII. Și ca de unul cel de un neam se apropie de Dânsul și de minune se umplu și mai mult se smeresc cu gândul, căci se învrednicesc unora ca acestora.

Asemenea se împărtășesc și sfintele suflete ale Sfinților. Iar zidirea cea văzută dimpreună cu trupurile noastre, prin acel Sfânt și Dumnezeiesc Trup, sau mai bine a zice Dumnezeu, care s-a jertfit pentru noi pe Cruce și a înviat, și a luat nesticăciune, nădăjduiește să ia nemurirea (și toată această zidire așteaptă, după cum zice Pavel, nesticăciunea), care o va și dobândi când se va arăta Cuvântul cel viu cu trupul cel ce s-a prefăcut întru nesticăciune, împreună cu noi la a doua și înfricoșata Lui venire, când vor fi și mii de îngeri înspăimântându-se și cutremurându-se de frumusețea Lui, și bucurându-se pentru slava Lui cu care se împărtășesc de la Dânsul. Stihiiile se vor schimba și dreptii vor străluci ca soarele luând strălucire de la Soarele dreptății, care S-a unit cu noi. Și așa pururea cu Domnul vom fi. Omule! Ai cunoscut oare taina Întrupării Mântuitorului pe cât putem noi zice?

Clericul: Cunoscui și mă minunai, și slavă fie lui Dumnezeu Cel ce a lucrat acestea pentru noi.

Capitolul 43

Cum că Hristos a primit Tainele și întru Sine

Arhiereul: Trebuie dar să zicem, cum că Mântuitorul a lucrat întru Sine Tainele. Și întâi Botezul, cea dintâi Taină, din darurile Lui cele

duhovnicești. Întâi Însuși S-a botezat în Jordan de la Ioan nu pentru că avea trebuință de botez, căci nu-l trebuia Celui singur curat, ci pentru noi S-a botezat ca să ne curățim și să spălăm spurcăciunea cea din curgerea păcatului strămoșesc. Din început fiind zidiți din lut care este pământ și apă, pământul l-a curățit cu Trupul, și apa cu apa cea sfântă, și cu Duhul născându-ne de a doua oară împreună cu sufletul, să ne facem om nou și fără de păcat. Iar a doua Taină care e Sfântul Mir, pe care Mântuitorul a primit la Botez, a fost pogorârea peste Dânsul a Sfântului Duh în chip de porumb; despre aceasta și Isaia zice, ca și cum ar fi de la singur Hristos: „Duhul Domnului pe mine pentru care m-a uns”.

Pentru aceasta și Petru zice: „Că și Domn și Hristos L-a făcut pe Dânsul Dumnezeu, trupește viind Duhul pe Dânsul. Și într-alt loc Petru mai zice: „că pe acesta l-a uns Dumnezeu cu Duhul Sfânt”. Iar Pavel zice: „Întru Dânsul a sălășluit toată plinirea dumnezeirii trupește”. Deci această ungere este cu tot darul Duhului care, după cum s-a zis, L-a luat ca un om la botez, după cum s-a văzut de Ioan Botezătorul. Și pe acesta l-a avut pururea ca un Dumnezeu Cuvântul, nedespărțit fiind de Dânsul, dar îl dăruise Lui ca unui om Tatăl, îndată ce S-a întrupat, de vreme ce și era pururea cu Dânsul Duhul cel deoființă cu Dânsul și nedespărțit, și cu Duhul Sfânt și a alcătuit Lui și acel dumnezeiesc Trup, dar numai l-a arătat pe acesta Duhul și la botez venind pe Dânsul, pentru noi. Căci și Botezul a suferit pentru noi, cel curat, pentru ca botezându-ne să luăm tot acest Duh. Deci și nouă ne trebuiește acest duhovnicesc mir, și mai cu osebite la botez. Căci nu va putea fi cineva botezat desăvârșit de nu se va unge și cu Sfântul Mir. Cu botezul ne naștem a doua oară prin Duh și ne spălăm de păcate, dar nu câștigăm și arvunile harului, nici mireasma vieții, nici pecetea Duhului. Deci precum trebuie să ne botezăm tot astfel trebuie să ne ungem și cu Sfântul Mir. Pentru aceasta cei botezați de Filip, fiindcă se botezase numai, Petru și Ioan au pus mâinile peste dânșii și au luat Duh Sfânt, care este Sfântul Mir. Căci punerea mâinilor, precum au făcut apostolii și printr-înșii alți mulți, făcea ceea ce face acum Mirul. Atunci era punerea mâinilor, iar acum în locul mâinilor este cel sfințit Care se cheamă Mirul cel mare, care se sfințește nu de preoți, ci de patriarhi și de arhieriei care au puterea lui Petru și a lui Ioan cu sfințele rugăciuni și binecuvântări. Care Mir trimițându-se până la marginile lumii, are puterea punerii mâinilor ce făceau Apostolii. Cu acest Mir trebuie a se însemna fiecare credincios, pentru ca și dumnezeiescul botez în care fiecare botezându-se să-l aibă întru sine desăvârșit.

Căci Mântuitorul botezându-Se a primit Duhul și cei ce s-au botezat de la Filip au luat Duhul cu punerea mâinilor lui Petru și Ioan, pentru ca să nu fie nedesăvârșiți și nepecetluiți cu Duhul, dator sunt dar și credincioșii cei ce se botează a se unge la botez cu Mirul acesta, iar nu să rămână (ca și

copiii latinilor și ai altora), nesăvârșiți și neunși neluând darul Duhului și neînsemnându-se cu semnul lui Hristos. Căci pecetea și semnul lui Hristos este Mielul, pentru Duhul pe care ni-l dă nouă. Și preotul când unge cu Sfântul Mir zice astfel: „Pecetea darului Duhului Sfânt, Amin”. Deci cel ce nu se unge cu Sfântul Mir este fără har și nepecetluit și neînsemnat de Hristos.

Iar Mirul nu este fieșce untdelemn, ci undelemn sfințit cu rugăciune în altar de arhieriei lui Hristos, cei ce au puterea apostolilor mai cu seamă a lui Hristos. Și iarăși nu poate fi Mir mare cel ce izvorăște din moaștele Sfinților, cum este cel ce izvorăște din trupul dumnezeiescului și izvorătorului de Mir Dimitrie, sau al altui Sfânt precum se vestește și la biserica Ciprianilor, a Marelui Mucenic Mamant, sau de la vreo sfântă icoană precum este aceea ce se numește Sitin Aghias, sau untdelemn al candelor celor ce sunt puse la sfintele icoane sau la moaște, care deși sunt cinstite și acestea și au har dumnezeiesc, și fac tămăduiri, nu au însă puterea aceluși dumnezeiesc Mir. Această putere a Sfântului Mir este deosebită și se dă prin rugăciunea arhierieilor. Și nu se sfințește orișicum, ci în sfânta zi, Joia Mare, punându-se în altar pe vremea Liturghiei, la sfârșitul Liturghiei se sfințește cu rugăciuni și cu dumnezeiasca pecete a Crucii săvârșindu-se ca și dumnezeieștile Taine. Precum nu este Trup și Sânge al lui Hristos, pâinea și paharul cel care nu se slujește, nici se sfințește prin rugăciunile preotului, așa nici Mir mare nu poate fi de nu va fi slujit și sfințit prin prea sfintele rugăciuni ale prea dumnezeieștilor arhieriei. Dintr-acest Botez și Mir ne și chemăm și suntem creștini unși, și mai ales din Mir care se cheamă și ungere, pentru că și Hristos, care Se talmăcește Uns, Se numește cu acest nume, fiindcă S-a uns trupește cu Duhul Sfânt. Și aceasta zice Petru (precum am zis), și David: Pentru aceea te-a uns pe Tine Dumnezeule, Dumnezeul Tău cu untdelemn al bucuriei mai mult decât pe părtașii Tăi. Ceea ce va să zică: pe Tine adică Te-a umplut de toate ale harului (că plinirea dumnezeirii ai luat) iar părtașii Tăi ca dintr-un izvor, după vrednicie au luat darurile. Mântuitorul a primit mirul la botez într-acest chip, pogorându-Se Duhul. Și când a vrut să pătimească S-a uns cu mir, zicând a fi aceasta spre îngroparea Lui. Cu aceasta ne-a arătat, că și murind pentru noi era viu, fiind Dumnezeu; și lucrările cele vii ale Duhului, le avea întru Sine nedespărțite.

Capitolul 44

Cum că Liturghia Însuși Mântuitorul a săvârșit-o

Sfânta Jertfă a preasfântului Său Trup și Sânge adică Liturghia, arătat este că Însuși a slujit-o, și pe noi ne-a învățat a o sluji. Căci zice: „Aceasta

faceți întru pomenirea Mea”. Pentru că și El este preot în veac după rânduiala lui Melchisedec (cu pâine adică și cu vin), nicicum încetând. Și mai cu seamă este Preot veșnic, căci S-a jertfit pe Sine de voie prin Cruce și Se jertfește; și adus Părintelui și aduce; și Se junghie de-a pururea pentru curățirea păcatelor noastre; pe Care noi Îl avem Arhiereu mare Care a străbătut cerurile pe Iisus Fiul lui Dumnezeu, și păzim mărturisirea Lui. Și arhiereu ca Acesta cu adevărat ni s-a căzut nouă, prea cuvios, fără răutate, nevinovat, osebit de păcătoși, fiind mai înalt decât cerurile și smerindu-Se pentru noi păcătoșii.

Capitolul 45

Pentru că și preot și arhiereu Mântuitorul S-a hirotonisit trupește

Iar că și preot și arhiereu al nostru S-a hirotonisit, Însuși Mântuitorul a arătat fiind Cuvântul lui Dumnezeu, și întrupându-Se pentru noi, mărturisindu-Se de Părintele și cu Duhul hirotonisindu-Se. Precum și Isaia a proorocit: „Scula-Se-va toiaș din rădăcina lui Iesei, și floare din rădăcina Sa va ridica; și Se va odihni peste Dânsul Duhul lui Dumnezeu”, și celelalte. Și vezi cum a luat El pe această luminată și minunată hirotonie, măcar că era Dumnezeu din fire, preaputernic și preasfânt, fiind Cuvânt viu al lui Dumnezeu, sfânt și întru tot puternic, ci numai pentru noi S-a hirotonisit trupește de la Părintele. Și întâi S-a hirotonisit la botez, că atunci botezându-Se era ca unul ce se hirotonisește, atingându-Se de mâna lui Ioan. Ioan punea mâna pe Dânsul și el lua Duhul, sau mai bine să zicem, se hirotonisea de la Părintele, pogorându-Se peste Dânsul Duhul în loc de mână. Și Părintele zice: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care bine am voit”. Iar a doua hirotonie mai luminată a luat-o în Muntele Taborului, când El cu lumina dumnezeieștii slave a preastrălucit. Dar a fost în mijlocul norului celui luminat care însemna pe Duhul Sfânt, care Duh era pururea împreună cu Dânsul. Și pe Acesta Părintele atunci din nori și după trup Îl mărturisea și întru Dânsul împreună binevoia și propovăduia înțelepciunea Sa cea vie dascălilor. Că iarăși zice: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care bine am voit; și a adăugat: „Pre Dânsul ascultați”. Care cuvânt ascultați, este semn al dascăliei. Însuși Hristos, aceasta învățând pe ucenicii Săi, a zis: „Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă”. Iată cum S-a hirotonisit de Părintele prin Duhul Sfânt.

Capitolul 46

Pentru că și nunta cea cinstită Hristos a binecuvântat-o, și întru Sine prin Biserică a făcut-o cu Duhul Sfânt

Vezi, încă, cum că și nunta a așezat-o ca un Făcător și a binecuvântat-o. Căci ai aflat cum că el a mers la nuntă în Cana Galileii. Și nu numai că a mers la nuntă, ci și S-a născut din cea care era logodită cu bărbat, pentru ca să sfințească și nașterea noastră.

Capitolul 47

Cum că Hristos a ales fecioria mai mult decât nunta

Numai că a ales mai cu osebire decât nunta, fecioria, de vreme ce și Tatăl Său este întru feciorie, fără stricare și fără trup născându-L pe El. Și Maica Sa care a născut pe acest Dumnezeu, fecioară a fost și dânsa după trup și a rămas și este fără stricare născându-L pe Dânsul, de vreme ce L-a și zămislit fără sămânță. Dar vezi și minunata Lui nuntă, feciorească cu adevărat și Dumnezeiască. Că Mirele cel frumos al sufletelor noastre ne-a pofsit, și ne-a iubit pe noi precum a zis. Și pentru dragostea noastră sufletul Său l-a pus. Și zestre ne-a dat nouă pe Sineși, și ne-a logodit pe noi Luiși cu sângele Său cel preacurat, pe noi, zic, care suntem Biserica Lui cea curată. Aceasta o strigă Pavel, bunul logoditor, zicând: „Logoditu-v-am pe voi unui bărbat, a vă pune înaintea lui Hristos, fecioară curată”. Și chiar Evanghelia ne învață pentru nunta acestui minunat și frumos fiu al Împăratului, de o frumusețe mai mare decât a tuturor fiilor omenești ca un curat, într-acesta și chip pentru nuntă întru sine și pentru sine a lucrat.

Capitolul 48

Cum că nunta lui Hristos este fecioria

Drept aceea, și pe cel ce poate a se logodi cu El, și pe cel ce se face famen pentru Împărăția Cerurilor (adică cel ce petrece în feciorie, iar nu cum înțeleg unii nebuni, cel ce-și scopește trupul), ca pe cela ce încapă întru sine acest cuvânt, îl primește Cel Curat și Preasfânt și se unește cu el, ca unui curat i se arată și cu totul locuiește întru el. Iar de nu poate încăpea cuvântul fecioriei, binecuvântează nunta aceluia și facerea de copii nu o leapădă, căci printr-aceasta zice dumnezeiescul Pavel, pot să se mântuiască unii. Și iată cum zice: „Iar ei se vor mântui prin facerea de copii”, pentru că și Înсуși Hristos S-a făcut copil, măcar că fără patimă S-a născut. Și de copil S-a lepădat și pe copii îi binecuvânta și îi lua în brațe. Curvia, însă, și

preacurvia o ura, până și chiar pofta ce o facem noi în gând, căutarea cea cu poftă trupească a oprit-o, pe sodomoni din început i-a ars, și încă ne spune că se vor munci. Că zice: „Mai ușor va fi sodomianului și gomoreanului în ziua judecății, decât celor ce nu primesc propovăduirea”. Deci veșnică este munca acestora împreună cu păgînii. Pentru nuntă așa a făcut și a învățat, iar pentru pocăință și spovedanie a făcut ceva chiar spre pilda noastră.

Clericul: Din cele mai dintâi zice, Părinte Sfinte, destul ne-am folosit auzind de lucruri trebuincioase, și mai vârtos cum s-a hirotonisit Cel ce din fire le poate toate și singur e Sfânt; și cum S-a logodit și a făcut preasfântă nuntă Cel Preacurat cu sfinții, prin sfințenie, unindu-Se cu ei în dragoste dumnezeiască și fierbinte. Dar acum nu știm cum va putea oare să vie la pocăință cel păcătos.

Capitolul 49

Cum că și cele ce sunt ale pocăinței le-a arătat Mântuitorul prin Sine

Arhiereul: Nu pentru Sine, zice, vine, ci pentru noi, căci Însuși a luat fărădelegile noastre și a purtat durerile. Deci nu S-a pocăit, ci a învățat cele ce sunt ale pocăinței. Și aceasta zice mai întâi știind pornirea noastră cea cu înlesnire la rău: „Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția Cerului”. Cel fără greșală între oameni și mai cu seamă Cel singur Sfânt și Curat, de ce ar fi avut a se pocăi? Negreșit cu aceasta ne-a dat lecție nouă, de vreme ce zice: „N-am venit să chem drepti la pocăință, ci pe păcătoși”. Drept aceea a mâncat și a băut cu vameșii și cu păcătoșii, și pentru aceasta Îl vorbeau de rău jidovii. pe curvari i-a primit cu blândețe, pentru că s-au atins de picioarele Lui și pe cap I-au turnat mir și cu lacrimi I-au spălat picioarele Lui și I le-au șters cu părul capului lor. Pe Caananeanca cea păgână n-a gonit-o; pe cea defăimată în curvie neosândind-o, a primit-o zicându-i, să nu mai păcătuiască. Pe pârâșul și pe răpitorul cel ce a întors nedreptatea cu dragoste îl primește. Pe jefuitorul și vameșul cel ce s-a lăsat de a mai fi vameș și pe tâlhar cu un cuvânt l-a mântuit pe cruce, pe cel ce s-a lepădat de trei ori, măcar că era și ucenic, numai pentru că a plâns și cu dragoste iarăși L-a mărturisit de trei ori, l-a iertat; și pe hulitorul și prigonitorul, care s-a întors către dumnezeiasca râvnă, pe Pavel zic, la cât har l-a învrednicit! Prin toate acestea și prin pildele zise curvarului și celorlalți a învățat și a făcut pocăința.

Capitolul 50

Cum că și lucrurile pocăinței pentru noi le-a făcut Hristos

Iarăși, nefiind dator a lucrat întru Sine lucrurile pocăinței, pentru ca să ne arate nouă calea pocăinței și a smereniei. Căci a postit și S-a rugat cu simplitate, cu smerenie și cu înfrânare a viețuit, hrănindu-Se numai cu pâine de orz și cu puține bucate. De multe ori se vede că n-a avut pâine, iar pentru cei ce erau cu Dânsul, pâinile cele puține le înmulțea prin binecuvântare; și pedestru a umblat și S-a înstrăinat, și n-a avut, precum a zis, unde să-și plece capul. Insulte și batjocuri a suferit, și n-a răsplătit rău pentru rău, ci a făcut bine mai mult și în cele din urmă S-a vândut de prieten și a pătimit de la robii Săi, pentru care se nevoia. Și răbda fiind părât, scuipat, pălmuit, gol, bătut, osândit și omorât pe cruce ca un osândit, împreună cu tâlhari, Făcătorul tuturor. De unde și blestem S-a chemat, ca să ne dezlege pe noi de blestemul cel dintâi, și să ne binecuvinteze. Mai pe urmă a primit a muri, pentru ca și celor vii și celor din iad să le dăruiască darurile pocăinței, căci și acolo a mântuit pe cei ce au crezut. Iar înviind din morți a dat la toată lumea învierea și a doua zidire prin pocăință. Că prin aceasta și necredincioșii și cei necurați întorcându-se către credință și sfințenia lui Hristos, către curăția trupului și către feciorie, s-au arătat întocmai cu îngerii. Și până acum Hristos mântuiește și pe cei necredincioși, trăgându-i către credință, măcar de ar fi și făcut mii de răutăți, dăruind ca un dar prin botez, iertăciunea greșalelor strămoșești. Pe cei credincioși care au păcătuit, îi mântuiește prin spovedanie, văzând că prin lacrimi, prin zdrobirea inimii, prin milostenie și prin alte lucruri bune, după putință, vin către Dânsul.

Capitolul 51

Cum că pentru pocăință arhieriei au darul de a lega și a dezlega, și acesta este de la Hristos

Pentru care pricină ne-a dat nouă oamenilor puterea de a lega și dezlega păcatele, dând de la Sine apostolilor acest har. Căci zice: „A suflat și a zis apostolilor: luați Duh Sfânt! Oricărora veți ierta păcatele, ierta-se-vor lor, și oricărora le veți ține, ținute vor fi”. Pentru că cei ce-și vor mărturisi păcatele cu smerenie prin pocăință curată, depărtându-se mai întâi de la păcat, să-și ia iertăciune greșalelor. Aceasta pururea până acum se lucrează și această putere a Duhului prin preoți lucrându-se, pe cei dezlegați și iertați după moarte, îi arată cum că sunt iertați; și pe cei ce sunt sub legătura vreunui păcat, asemenea îi arată precum sunt.

Capitolul 52

Cum că cinul călugăresc la pocăință se cuprinde,
și pentru ce se cheamă cin îngeresc
și îmbrăcăminte de pocăință, și care este puterea acestuia

Într-această pocăință și prea sfântul cin al călugărilor se cuprinde, care este și se numește îngeresc, deoarece călugării se făgăduiesc a păzi și a urma curăției, neaverii, cântărilor, rugăciunilor, ascultării și îngerilor. Iar îmbrăcăminte a pocăinței se numește, pentru că călugărul cu acea taină se îmbracă pentru plângerea păcatelor. Fiindcă cinul călugăresc este smerit, simplu, lepădându-se de toate podoabele omenești, ca unul ce nu se amestecă nici cu griji, nici cu fapte, nici cu cuvinte lumești, ci mai ales fugă de dănsule. Căci acesta este semnul vieții celei mai presus de lume, care învață cum că cele văzute sunt stricăcioase și toate cele omenești trec, și cugetă și se lipsește de înțelepciunea cea de sus și își aduce aminte de moarte și de sfârșitul cel de aici. De aceea este și negru, de vreme ce-și aduce aminte de moarte și de plâns, și nu viețuiește într-această lume, ci dorește altă viață nestricată și către aceea se silește să ajungă. Drept aceea oricare va fi călugăr adevărat, după cum învață Pavel, el iubește pe Hristos și nimic nu-l poate despărți de dragostea lui Hristos, și dorește a muri și a fi împreună cu Hristos. Aceasta o arată aievea fugind în munți, în pustii, în mănăstiri pentru Hristos, și se nevoiește a fi una cu Hristos, pentru ca să locuiască întru Hristos cu Părintele și cu Duhul. Drept aceea și urmează în toate vieții lui Hristos. Se smerește, viețuiește întru sărăcie și supunere, de nimic nu se îngrijește din cele de aici, se răstignește lumii și se făgăduiește a-și păzi fecioria, a nu agonisi nimic și a se îndeletnici în posturi, rugăciuni și privegheri, și până la moarte a petrece întru acestea și într-altele asemenea, răbdând pentru Hristos pe toate, care toate sunt ale pocăinței lucruri. Acestea și fiecare credincios este dator a le păzi, afară numai de feciorie, care se cuvine călugărilor, căci numai călugării sunt mai cu seamă datori a o păzi. Iar și cei din lume, care încă nu s-au căsătorit, și fiecare ce s-a făgăduit a păzi aceasta și tot creștinul, mai cu seamă cel căzut în păcate (și cine este care să nu fi căzut nicidecum?) este dator a urma vieții lui Hristos și a face lucrurile pocăinței. Botezătorul, cel care e mai întâi după Ilie, închipuind cinul călugăriei, a învățat zicând: „Faceți roduri vrednice de pocăință, și pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor”; și pe fiecare în parte îl învață a viețui după cum se cade.

Capitolul 53

Cum că Mântuitorul și prin Sine a arătat chipul cel Sfânt

Mântuitorul și Dumnezeuul nostru dând acest mare dar al pocăinței, pe care mai înainte l-a propovăduit prin Prooroci, prin Botezător, iar mai apoi prin Sine și prin ucenicii Săi, prin Apostoli, zicând: „oricare vor vrea să vie după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să vie după Mine”. Fiind datori a urma lui Hristos, Care a mărturisit în zilele lui Pilat din Pont, pentru buna mărturisire a Tatălui, a Lui și a Duhului Sfânt, datori suntem și noi credincioșii și până la moarte a sta pentru această credință. Deci să nu socotească cineva că acest cuvânt l-a zis Hristos nu pentru toți credincioșii, ci să se înțeleagă cum că porunca aceasta este pentru toți, fiind noi datori a ne mucenici, nu ca ceilalți mucenici, prin vărsarea sângelui, ci prin zdrobirea gândului, înfrânându-ne de toate poftele ce vor veni asupra-ne, aceasta fiind viața cea după urmarea lui Hristos și mai ales petrecerea călugărească. Iată cum Se făgăduiește către Petru care a zis: „Iată noi am lăsat toate și am venit după Tine”. Că le făgăduiește zicând: „Voi care ați venit după Mine, la a doua venire, când Fiul Omului va șede pe scaunul Slavei Sale, veți șede pe douăsprezece scaune, judecând cele douăsprezece neamuri ale lui Israel”. Acesta este darul arhieresc pe care l-a dat ucenicilor, după aceea adaugă zicând: „Și tot cel ce și-a lăsat casele, sau frați, sau surorile, sau pe tatăl său, sau pe mama sa, sau femeia, sau copiii, sau moșiile, pentru numele Meu și pentru Evanghelic, însutit va lua și viață veșnică va moșteni”. Aceasta, zic, ne înfățișează viața călugărească, sub care se înțelege și mucenicia.

Căci mulți lăsând toate au murit pentru Hristos, dar mai cu seamă se înțelege viața călugărească, căci această viață călugărească a petrecut-o și Însuși Mântuitorul și ucenicii Lui. El, Cel bogat, a petrecut întru feciorie și sărăcie, S-a rugat în munte, a fost supus Părintelui până la moartea crucii și n-a făcut voia Sa, ci voia Părintelui Său care L-a trimis pe El, pe care a păzit-o și până la pătimire zicând: „Însă nu voia Mea (adică cea trupească), ci a Ta să fie”, adică voia cea dumnezeiască a Părintelui, care e tot una cu a Lui. Într-alt loc iarăși învățând viața călugărească zice: „Cel ce iubește pe tatăl său, sau pe mama sa mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine, și cel ce nu va lăsa toate câte are, nu va putea fi Mie ucenic”. Și către tânărul a zis: „Dacă vrei să fi desăvârșit, vinde averea ta și o dă săracilor și vei avea comoară în ceruri, și vino după Mine”. Acest cuvânt, după cum se vede nu e pentru mucenicie, ci pentru viața călugărească. Și către cel ce a zis că va veni, numai să-și îngroape întâi pe tatăl său, Cel ce învață, îi zice: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta”. La viața cea mai desăvârșită ridicându-ne pe noi, adică la cea cu chip dumnezeiesc a călugărilor, aici învață a nu băga în seamă pe părinți, și încă mai vărtos, la

cele ce sunt mai trebuință sufletului. Pentru ce? Pentru că trebuie mai ales să cinstim pe Dumnezeu, care ne-a făcut pe noi. De vom vrea să viețuim ca Dânsul, pentru Dânsul, nu trebuie să ne îngrijim noi de părinții noștri cei trupești, căci El fiind purtător de grijă, pe noi adică, cei ce urmăm Lui cu cuviință și de aproape, va să ne facă întocmai cu îngerii, la care nu este nici o patimă, numai dragostea cea fără de patimă. Iar de aceia, pe care noi îi părăsim pentru Dânsul, El va purta de grijă printr-alții.

Capitolul 54

Ce însemnează „Lasă pe morți să-și îngroape morții lor”

Pentru aceea a și oprit pe acela zicându-i: „Lasă pe morți să-și îngroape morții lor”, căci îl ridicase pe el la nesticăciune și îl împreunase cu nemuritorii îngeri, arătându-l următor acelora, pentru că atunci urmând lui Hristos n-avea împărtășire cu părinți muritori. Nu ești mort, zice, drept aceea nu te mai îngriji pentru părinții cei morți, care sunt supuși stricăciunii.

Capitolul 55

Ce însemnează: „Nimeni puindu-și mâna pe plug”

Iar altuia, care a vrut să se lepede de cei ce erau în casa lui, adică de muiere și de alții, i-a zis: „Nimeni puindu-și mâna lui pe plug și întorcându-se înapoi, nu va fi îndreptat întru Împărăția Cerurilor”, de arătură te-ai apucat, zice, nu de cea omenească, ci în cer ari. Nu vei fi îndreptat întorcându-te către cele trecătoare. Cunoaște deci care cu care le schimbi, casa ta și cu cei ce sunt în casă le dai pe Împărăția Cerurilor. Aflăm dar că și Domnul a viețuit viața călugărilor și a arătat-o spre pildă. Această viață au avut-o și Apostolii. Drept aceea și pe dânșii îi învață a nu avea două haine, nici toiag, nici traistă, nici încălțăminte și celelalte, ceea ce face viața călugărească. Și-i îndeamnă la acest lucru nu numai așa, fiecum, cu cuvinte și cu rugăciuni, ci binecuvântând și pentru propovăduire i-a trimis, dându-le putere asupra duhurilor necurate și să tămăduiască toată boala și toată neputința, care putere a fost atunci nu numai la Apostoli, ci și la Sfinți mai pe urmă și mai ales la sihaștri.

Iar cum că taina săvârșirii călugărești a fost taină din început și din vremea Apostolilor, marele Dionisie mărturisește scriind după alte Sfinte Taine și taina săvârșirii călugărești. Se înșeală dar cei ce zic că cinul călugăresc este izvodit de curând, iar nu dat de Mântuitorul sau de Apostoli, căci s-a arătat cum că Hristos Dumnezeuul nostru și ucenicii Lui l-

au dat pe el, și că dânșii au învățat taina săvârșirii călugărești precum și a purta altă haină, iar nu cea mirenească. Aceasta o zice și Sfântul Dionisie, cum că și Sfântul Pahomie, după cum se vede scris, chipul călugăriei mai pe urmă s-a dat de la înger. Și bine și adevărat scrie, căci oare care semne ce s-au dat acestui chip au o mai desăvârșită învățătură ca cel dintâi chip al călugăriei, de vreme ce cu încetul, dreapta slăvitoare credință creștea și sporea. Bunele așezăminte ale Bisericii mai mari se făceau. Rânduiala Liturghiei și a Botezului mai luminat se alcătuia. Cântările, rugăciunile și rânduielele se așezau mai bine de către bărbații cei după vreme îndemnați de Duhul Sfânt, așa și cinul călugăresc s-a arătat de la înger lui Pahomie a se pune spre mai buna rânduială și cuviință. Și în loc de cămașă mai cu cuviință este a purta haină, asemenea și brâul, și analavul și camilafca, și paramantul, și călțunii, și mantia, care însemnează anume lucruri dumnezeiești, care și șapte sunt, precum sunt și veșmintele arhiereului, mărturisind viața cea desăvârșită din cele șapte daruri ale Duhului. Asupra acestora vom vorbi mai pe larg, când vom arăta pe cele ce se fac la fiecare taină.

Capitolul 56

Cum că și taina Sfântului Maslu este dată de la Mântuitorul

Acum să vorbim și pentru a șaptea Taină care e a Sfântului Maslu. Să vedem cum această taină este dată de Mântuitorul nostru, fiind aceea cu care Însuși S-a uns, nu pentru Sine, ci pentru noi, precum a făcut și celelalte Taine. Ce putere are. Deci pe aceasta a dat-o când a trimis pe ucenicii Săi, doi câte doi, înaintea feței Sale, care mergând zice, propovăduiau ca să se pocăiască. Vezi, oare, că și acest Sfânt Maslu săvârșește pocăința? pe mulți draci i-au scos și ungând cu untdelemn, pe mulți bolnavi îi tămăduiau și vindecau nu numai trupurile ci și sufletele¹⁴⁶, și pentru aceasta mărturisește fratele lui Dumnezeu zicând: „De se îmbolnăvește cineva dintre voi, să cheme pe preoții Bisericii și să se roage pentru dânsul, ungându-l cu untdelemn în numele Domnului, și rugăciunea credinței va mântui pe bolnav, Domnul îl va ridica pe el și de ar fi făcut și păcate, i se vor ierta lui”¹⁴⁷. Credința catolicilor în această privință cu totul se surpă. Aceia zic că nu se cuvine a face Sfânt Maslu celor ce au nădejde de viață, ci numai celor ce mor, de vreme ce dă iertare păcatelor. Aceasta este împotriva învățaturii apostolilor, căci fratele lui Dumnezeu strigă: „Și-l va ridica pe el Domnul”; iar, ei zic, că Maslul se face celor ce nu se vor

---

¹⁴⁶ Marcu 6, 13

¹⁴⁷ Iacob 5, 14-15

mai scula. Și iertarea păcatelor zic, că numai cu acest untdelemn se dă, măcar că și prin spovedanie pururea este dăruită această iertare a păcatelor celor ce vin cu pocăință numai, dar și împreună cu acest sfânt untdelemn și prin împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos Dumnezeu nostru. Iar cum că Mântuitorul S-a uns cu untdelemn pentru noi, înțelegem aceasta de la Mirul cu care L-a uns desfrânata aceea care a venit, nu Maria cea curată, sora lui Lazăr, care a turnat mir pe Dânsul aproape de Patimi, și care, precum a zis, a fost spre îngroparea Lui, ci muierea aceea din casa lui Simon leprosul, Maria desfrânată, despre care scrie Luca. Care și cu lacrimi a udat și a uns picioarele Lui și cu părul ei le-a șters, care untdelemn al pocăinței este (cu care a făcut cea care era păcătoasă de a adus Lui acest untdelemn). Că prin părul ei, cu care a șters picioarele, s-a uns pe sine și s-a mântuit de păcate, precum și singură Evanghelia ne spune, zicând: Domnul a zis către Simon, a căruia era casa, întâi pilda acelor doi datornici, dintre care unul era dator cinci sute de dinari, iar celălalt cinci zeci, și dacă le-a iertat lor, a întrebat El, care dintre amândoi va iubi mai mult pe cel ce a iertat datoria? Și Simon zicând că acela căruia i-a dăruit mai mult, Mântuitorul i-a răspuns: „Bine ai zis,” și, întorcându-se către muiere, zice iarăși lui: „Simone, vezi pe această muiere; am intrat în casa ta, apă pe picioarele Mele nu Mi-ai dat, iar aceasta cu lacrimi Mi-a spălat picioarele Mele; cu untdelemn n-ai uns capul Meu, iar aceasta cu Mir Mi-a uns picioarele Mele, pentru care lucru, zic ție, iartă-se păcatele ei cele multe, că a iubit mult, iar căruia se iartă puțin, iubește puțin”. Vezi oare că aceasta arată Sfântul Maslu. Făcând păcate să venim la dumnezeieștii bărbați și, pocăindu-ne, să ne spovedim de cele ce am greșit, cu a căror poruncă să aducem lui Dumnezeu sfântul untdelemn, căci este chipul Lui Dumnezeu și al milostivirii Lui, întru care milostivire strălucește și dumnezeiasca lumină a harului. Pentru că și lumină aducem. Și, de vreme ce aducem și rugăciune, și se sfințește untdelemn, cei ce se ung cu untdelemnul își află iertarea păcatelor, ca și desfrânata care, ungând mântuitoarele picioare dintr-al său untdelemn, și-a luat iertarea păcatelor, astfel primind și ea ungera milostivirii.

Capitolul 57

Pentru ce este untdelemn și la Sfântul și Marele Mir și la Maslu?

Fiindcă și la Sfântul Mir cel Mare și la Maslu, untdelemnul închipuie milostivirea lui Dumnezeu. Adică la Mir, însemnează mântuirea noastră, izbăvire din moarte și pecetea Făcătorului de viață și Blândului Duh, prin care ne-am izbăvit de potopul păcatelor. Drept aceea, și la potopul din zilele lui Noe, porumbița în chipul Duhului aducând în gură ramura de

au dat pe el, și că dânșii au învățat taina săvârșirii călugărești precum și a purta altă haină, iar nu cea mirenească. Aceasta o zice și Sfântul Dionisie, cum că și Sfântul Pahomie, după cum se vede scris, chipul călugăriei mai pe urmă s-a dat de la înger. Și bine și adevărat scrie, căci oare care semne ce s-au dat acestui chip au o mai desăvârșită învățătură ca cel dintâi chip al călugăriei, de vreme ce cu încetul, dreapta slăvitoare credință creștea și sporea. Bunele așezăminte ale Bisericii mai mari se făceau. Rânduiala Liturghiei și a Botezului mai luminat se alcătuia. Cântările, rugăciunile și rânduielele se așezau mai bine de către bărbații cei după vreme îndemnați de Duhul Sfânt, așa și cinul călugăresc s-a arătat de la înger lui Pahomie a se pune spre mai buna rânduială și cuviință. Și în loc de cămașă mai cu cuvință este a purta haină, asemenea și brâul, și analavul și camilafca, și paramantul, și călțunii, și mantia, care însemnează anume lucruri dumnezeiești, care și șapte sunt, precum sunt și veșmintele arhierului, mărturisind viața cea desăvârșită din cele șapte daruri ale Duhului. Asupra acestora vom vorbi mai pe larg, când vom arăta pe cele ce se fac la fiecare taină.

Capitolul 56

Cum că și taina Sfântului Maslu este dată de la Mântuitorul

Acum să vorbim și pentru a șaptea Taină care e a Sfântului Maslu. Să vedem cum această taină este dată de Mântuitorul nostru, fiind aceea cu care Însuși S-a uns, nu pentru Sine, ci pentru noi, precum a făcut și celelalte Taine. Ce putere are. Deci pe aceasta a dat-o când a trimis pe ucenicii Săi, doi câte doi, înaintea feței Sale, care mergând zice, propovăduiau ca să se pocăiască. Vezi, oare, că și acest Sfânt Maslu săvârșește pocăința? pe mulți draci i-au scos și ungând cu untdelemn, pe mulți bolnavi îi tămăduiau și vindecau nu numai trupurile ci și sufletele¹⁴⁶, și pentru aceasta mărturisește fratele lui Dumnezeu zicând: „De se îmbolnăvește cineva dintre voi, să cheme pe preoții Bisericii și să se roage pentru dânsul, ungându-l cu untdelemn în numele Domnului, și rugăciunea credinței va mântui pe bolnav, Domnul îl va ridica pe el și de ar fi făcut și păcate, i se vor ierta lui”¹⁴⁷. Credința catolicilor în această privință cu totul se surpă. Aceia zic că nu se cuvine a face Sfânt Maslu celor ce au nădejde de viață, ci numai celor ce mor, de vreme ce dă iertare păcatelor. Aceasta este împotriva învățaturii apostolilor, căci fratele lui Dumnezeu strigă: „Și-l va ridica pe el Domnul”; iar, ei zic, că Maslul se face celor ce nu se vor

---

¹⁴⁶ Marcu 6, 13

¹⁴⁷ Iacob 5, 14-15

mai scula. Și iertarea păcatelor zic, ci numai cu acest untdelemn se dă, măcar că și prin spovedanie pururea ese dăruită această iertare a păcatelor celor ce vin cu pocăință numai, dar și împreună cu acest sfânt untdelemn și prin împărțășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos Dumnezeuul nostru. Iar cum că Mântuitorul S-a uns cu untdelemn pentru noi, înțelegem aceasta de la Mirul cu care L-a uns desfrânata aceea care a venit, nu Maria cea curată, sora lui Lazăr, care a turnat mir pe Dânsul aproape de Patimi, și care, precum a zis, a fost spre îngroparea Lui, ci muierea aceea din casa lui Simon leprosul, Maria desfrânată, despre care scrie Luca. Care și cu lacrimi a udat și a uns picioarele Lui și cu părul ei le-a șters, care untdelemn al pocăinței este (cu care a făcut cea care era păcătoasă de a adus Lui acest untdelemn). Că prin părul ei, cu care a șters picioarele, s-a uns pe sine și s-a mântuit de păcate, precum și singură Evanghelia ne spune, zicând: Domnul a zis către Simon, a căruia era casa, întâi pilda acelor doi datornici, dintre care unul era dator cinci sute de dinari, iar celălalt cinci zeci, și dacă le-a iertat Icr, a întrebat El, care dintre amândoi va iubi mai mult pe cel ce a iertat datoria? Și Simon zicând că acela căruia i-a dăruit mai mult, Mântuitorul i-a răspuns: „Bine ai zis,” și, întorcându-se către muiere, zice iarăși lui: „Simone, vezi pe această muiere; am intrat în casa ta, apă pe picioarele Mele nu Mi-ai dat, iar aceasta cu lacrimi Mi-a spălat picioarele Mele; cu untdelemn n-ai uns capul Meu, iar aceasta cu Mir Mi-a uns picioarele Mele, pentru care lucru, zic ție, iartă-se păcatele ei cele multe, că a iubit mult, iar căruia se iartă puțin, iubește puțin”. Vezi oare că aceasta arată Sfântul Maslu. Făcând păcate să venim la dumnezeieștii bărbați și, pocăindu-ne, să ne spovedim de cele ce am greșit, cu a căror poruncă să aducem lui Dumnezeu sfântul untdelemn, căci este chipul Lui Dumnezeu și al milostivirii Lui, întru care milostivire strălucește și dumnezeiasca lumină a harului. Pentru că și lumină aducem. Și, de vreme ce aducem și rugăciune, și se sfințește untdelemn, cei ce se ung cu untdelemnul își află iertarea păcatelor, ca și desfrânata care, ungând mântuitoarele picioare dintr-al său untdelemn, și-a luat iertarea păcatelor, astfel primind și ea ungera milostivirii.

Capitolul 57

Pentru ce este untdelemn și la Sfântul și Marele Mir și la Maslu?

Fiindcă și la Sfântul Mir cel Mare și la Maslu, untdelemnul închipuie milostivirea lui Dumnezeu. Adică la Mir, însemnează mântuirea noastră, izbăvire din moarte și pecetea Făcătorului de viață și Blândului Duh, prin care ne-am izbăvit de potopul păcatelor. Drept aceea, și la potopul din zilele lui Noe, porumbița în chipul Duhului aducând în gură ramura de

măslin, însemna mântuirea noastră. Iar noi fiind acoperiți sub potopul păcatului, Duhul în chip de porumbel s-a pogorât la botezul Domnului, mărturisind dumnezeiasca milă și harul. Și aici aducându-se acest untdelemn, în chipul milosârdiei și milostivirii spre noi precum am zis, se sfințește și printr-însul luăm mila lui Dumnezeu. Destule sunt acestea câte s-au zis pentru Sfintele Taine ale Bisericii? Sau aveți trebuință de mai multe?

Clericul: Destule sunt, Părinte, și nu ne trebuie altele. Însă te rugăm, să ne spui fiecare taină, să ne tâlcuiești sfintele semne, și să ne înveți ce putere are fiecare taină.

Arhiepiscopul: Aceasta, frate, precum am zis, este mai presus de puterea noastră, căci și Dionisie și Maxim, cu multă necutezare și cucernicie, se apucau de niște lucruri sfinte ca acestea. Așadar cum va fi nouă cu puțință a le tâlcui? Însă de vreme ce nădăjduindu-se cineva spre Dumnezeu toate îi sunt cu puțință, căci Dumnezeu celor ce cred, după credința și dragostea lor le dă darul, fiind Însuși dragoste. Așadar, și noi pentru dragostea voastră, credem că vom lua cuvântul întru deschiderea gurii. Și iată ne apucăm, făcând ascultare pentru dragostea lui Hristos, a împlini cererea voastră. Pentru fiecare din sfintele însemnări ce vom cunoaște din Sfintele Scripturi vom zice, și ceea ce ne-au învățat părinții noștri, vom vorbi din cât vom putea cunoaște. Mai întâi vom vorbi, deci, pentru Sfântul Botez, fiindcă acesta este la noi începutul Tainelor. Însă, pentru că mai înainte de Botez este nașterea noastră cea trupească, se cuvine a zice și pentru molitfa ce se citește la această naștere. Căci născându-ne trupește, într-acest chip ne povățuim spre a doua naștere, care se săvârșește prin Duh, căci Biserica lui Hristos, ca ceea ce este fără prihană și sfântă întru Hristos, îndată curățește nașterea noastră cea trupească și păcătoasă.

Capitolul 58

Pentru ce la nașterea pruncului se citește de către preot molitfă?

Născându-se pruncul, îndată vine preotul și laudă pe Dumnezeu, mulțumind că s-a născut om în lume, și, însemnând, blagoslovește pe cel născut, se roagă să trăiască și să primească Botezul și Ungerea. Rugându-se și pentru mântuirea maicii lui, îi dă ei, și femeilor celor împreună cu dânsa, din darul și din apa sfințită (aghiasmă), le dă voie să lucreze și de nimic să nu fie oprite, să fie curate și fără temere de nălucirile vicleanului.

Capitolul 59

Arătare cu amănuntul a celor ce se fac mai înainte de Botez și după Botez

Iar blagoslovind apa cu semnul crucii, însemnând mai înainte dumnezeiescul Botez, stropește casa, însemnând și pe prunc, la frunte pentru minte, la gură pentru cuvânt și suflare, și la inimă pentru puterea întru care avem viețuirea, ca să se păzească pâră va lua mântuitorul Botez. Într-acest chip lăsându-l, se duce. Iar a opta zi se aduce pruncul înaintea ușilor bisericii, că încă nu este sfințit cu botezul. Și îl însemnează preotul iarăși la frunte, la gură și la piept, și îi dă lui prin sfânta molitvă numele care-l vor vrea cei ce l-au născut, cu care nume se și botează.

Capitolul 60

Pentru că și Domnul a opta zi a luat numele de Iisus ce I s-a dat

Aceasta s-a făcut și la Domnul, că a opta zi, tăindu-Se împrejur, S-a chemat Iisus. Noi însă tăiere împrejur nu avem, căci Mântuitorul a plinit în locul nostru cele ce sunt ale legii și ne-a izbăvit de robia legii dându-ne altă tăiere împrejur întru toată firea, pe dumnezeiescul Botez, care nu taie trupul ci curățește păcatele. Fiecare dintre prunci, ca și Iisus Hristos, într-al său nume se botează, dar nu se botează toți Ican și Maria, precum zic unii din cei proști și neînvățați. Întru a opta zi la jidovi era atunci tăiere împrejur, iar acum noi credincioșii într-această zi luăm numele, pentru că a opta zi însemnează înnoire. Căci împlinindu-se numărul de a șaptea zi, precum vedem totdeauna, se începe iarăși a opta zi, care este închipuirea învierii și a vieții celei veșnice. Pentru că a opta zi și Domnul a înviat, și în ziua de apoi a vieții celei veșnice și noi nădăjduim, care precum ne învață, va fi fără de sfârșit. Deci într-această a opta zi, jidovii se tăiau împrejur numai la partea cea bărbătească, însemnându-se la partea trupului care are dulceața trupească, ca unii ce nu aveau împlinită legea, mărturisind și ei învierea, a opta zi. Tăierea împrejur însemnează cum că dulceața cea trupească va conține odată și va fi viața cea nestricată și fără patimă trupească. Neînțelegându-se, nici socotindu-se tăierea împrejur cea adevărată, adică lepădarea păcatului, ceea ce este sfântul Botez, că acesta învață a fi toți nestricăți și nevătămați (cel ce taie și vatămă trupul și nu are întregimea firii). Și arată că cu patimi din dulceața trupească ne naștem noi. Pentru aceea, stricându-se nașterea noastră din dulceața trupească, se va da nouă prin botez a ne naște nu din voie trupească, nici din voie bărbătească, ci de la Dumnezeu. Și aceasta este a ne naște prin baie de a doua naștere. Drept aceea și pruncul ia numele a opta zi, precum a lăsat și

Domnul numele cel mântuitor de Iisus. Și, însemnându-se, ia ca un adus Domnului rugă sfântă, și, cu cruce însemnat fiind la frunte, precum am zis, pentru înțelegere, la gură pentru cuvântare, la inimă pentru viețuire, cartea vieții scriindu-se prin numele ce i s-a pus lui, se aduce la mumă-sa. Iar la a patruzecia zi, iarăși, se aduce de mumă-sa la biserică, aducându-se aceasta ca un dar lui Dumnezeu, preotul, stând înaintea ușilor bisericii (pentru că nu se cuvine a intra mai înainte de molitvă), însemnează pe mumă împreună cu pruncul și îi sfințește pe dânsii. Și mumei îi dă curăție de nașterea cea spurcată și cu dulceață trupească, plinindu-se după naștere patru zeci de zile, în care și pruncul s-a făcut desăvârșit și a început a sălta. Și dându-i ei voie a intra în biserică, nefiind până atunci vrednică de a intra, nici a se împreuna cu Cel curat, însuși ia pruncul în mâini, închipuind pe Simeon, care a luat în brațe pe Domnul prunc. Preotul zice rugându-se: „Acum slobozește, ca să se slobozească pruncul din păcat și a vedea lumină pe Hristos, descoperirea neamurilor și slava noului Israel,” păstorindu-se și acesta cu duhul și pe Dumnezeu văzându-L aievea. Și de va fi pruncul botezat îl aduce pe el și în altar și înconjură cu el, ca și cum ar face închinăciune, arătând că acesta este dăruit lui Dumnezeu și se închină Făcătorului. Iar de nu va fi încă botezat pruncul, stând înaintea sfeșnicilor și făcând închinăciune cu pruncul la altar, îl slobozește, dându-l mumei sale. Dintru aceasta pruncul este chemat, iar mumei sale i s-a dat voie, fiindcă s-a curățit să intre în biserică, să se împărtășească cu sfintele Taine, când va voi și va fi gata. Acestea într-acest chip sunt.

Capitolul 61

Învățătură pentru cele ce se fac la Sfântul Botez

Pentru Sfântul Botez să știi mai întâi aceasta, că botezul nu are zile sau ceasuri hotărâte, pentru ca să nu se întâmple să moară nebotezat. Și de va fi frică de moarte, îndată ce se naște, după cum scrie tipicul, poate să se boteze. Însă preotul cucernic să fie, cu luare aminte și deșteptat cu mintea, iar de va avea vreme și nu va fi frică de moarte, să se boteze pruncul îndată după liturghie, pentru ca să se și împărtășească cu Dumnezeuieștile Taine. Pentru aceasta Dionisie zice: „Toate Tainele ne duc pe noi spre Sfânta Împărtășanie, că aceasta este sfârșitul tuturor Tainelor.” Dator este preotul a citi deslușit sfintele rugăciuni și a le zice rar și cu socotință, de nu va fi vreo nevoie să citească în șoaptă. Căci am auzit noi de la părinți că cei ce se înfricoșează de multe ori de năluciri, pătimesc aceasta pentru că preoții care i-au botezat pe ei n-au zis rugăciunile cele de lepădare a diavolului și celelalte sfinte rugăciuni cu luare aminte. Deci, de va îngădui vremea rugăciunile lepădărilor și celelalte rugăciuni trebuiesc zise nu numai o dată

din început, ci de mai multe ori, pentru că și la Molitfelnic, de opt ori sau de zece ori scrie a se zice. Și era și un obicei vechi al Bisericii a se zice acestea de către preoții cei chemători, în fiecare zi, adică în cele șapte zile ale săptămânii, celor ce se botează, și a opta zi iarăși a se zice de arhieru sau de preotul cel ce vrea să boteze, și într-acest chip se boteza de la arhieru sau de la preot. Iar noi am văzut preoți cucernici zicând acestea de trei ori fără lipsă și așa botezând. Iar prea dumnezeiescul botez se face într-acest chip: se aduce cel ce vrea să se boteze, de este prunc, ținându-l femeia și nașul de față fiind, iar de este în vârstă trebuie să vie singur și împreună cu dânsul nașul, căci el îi este lui chezaș la Hristos cum că va păzi credința și va viețui creștinește. Și numele nașului (care se înțelege primitor) arată cum că primește și ia asupra lui pe finul său.

Capitolul 62

Cum că trebuie ca nașul celui ce se botează să fie dreptslăvitur creștin și binecinstitor

Aici însă trebuie să luăm bine seama a face nași pe cei dreptslăvitori creștini, și, în scurt, dascăli ai credinței. Cu toate astea, eu am auzit ceva foarte greu și fără cale, că pe gonacii, pe vrășmașii credinței, pe cei fără Dumnezeu și pe eretici, unii îi fac nașii fiilor lor pentru vreo pricină omenească, nădăjduind într-înșii ceva din cele lumești. Aceștia Taina nu o primesc și pe copiii lor nu-i luminează, ci mai mult îi întunecă. Iar preotul cel ce slujește, se face părtaș celor depărtați de Dumnezeu. Căci cum cel ce hulește pe Dumnezeu, ar putea să învețe dreptslăvitoarea credință? Sau, ce împărtășire are lumina cu întunericul? Sau ce parte poate avea cel credincios cu cel necredincios? Precum scrie: că cel ce face unele ca acestea este osândit. Asemenea, și cel ce primește pruncii păgânilor este osândit, de nu vor mărturisi mai înainte acești păgâni, cum că sfânt și dumnezeiesc este botezul și curățitor al păcatelor, născând de a doua oară întru Hristos, și că creștin este cel ce primește botezul. (Că de va fi așa, adică de vor mărturisi păgânii cum că botezul este sfânt și curățitor păcatelor, și că celelalte daruri le dă celui ce botează, precum s-a zis, atunci se înțelege, cum că acel păgân ce dă astfel de mărturisire, va mărturisi, cum că și pruncul lui va fi credincios, iar el de vreo frică își ascunde credința, făcându-se la arătare păgân). Într-acest chip este bine a se face cineva naș, a sfînti pruncul ca nu cumva să i se întâmple moarte.

Așadar, cel ce se botează stă împreună cu nașul, arătând că de voie a venit și chezaș are, și blagoslovind preotul se cade a mulțumi întâi și pururea lui Dumnezeu pentru mântuirea celui pierit. Și fiind cel chemat gol, îmbrăcat numai cu cămașa și cu capul descoperit, suflă preotul de trei

ori asupra lui în chipul crucii, prin care suflare atâta cea însuflare ce s-a însuflat în Adam, suflând în fața lui (zice) suflare de viață. Căci și preotul lui Hristos, pe Dumnezeu închipuie. Așadar este bine ca întâi să se împărtășească pruncul cu Dumnezeu, prin lepădarea de satana, mai apoi după împărtășirea lui Hristos să-l boteze, și să sufle asupra-i. Suflarea de trei ori însemnează Treimea, căci de obște este darul și lucrarea Treimii. Iar în chipul crucii este pentru Unul din Treime, Hristos, Care S-a întrupat pentru noi, a pățimit cu trupul și cu Crucea a biruit. Așadar, chipul crucii însemnează jertfirea, smerenia și biruința. Pentru că printr-înșa a sfărâmat legăturile morții și a surpat împotrivoarele și prea viclenele puteri. Cu care cruce și noi întru Hristos biruim pe diavolul și pe draci îi izgonim, fiindcă crucea este semn al Mântuitorului, pecete și biruință.

Așadar, suflând de trei ori preotul peste cel chemat și însemnându-l de trei ori cu mâna, cu semnul Crucii, zicând: „Mântuitorule, mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit”, și la frunte precum am zis mai înainte însemnează că acolo este starea minții, la gură pentru cuvântare și la inimă pentru că acolo se află starea vieții. Își pune peste dânsul mâna cea sfințită și cu Duhul lucrătoare, citindu-i și sfintele molitfe; însă mai înainte de a sufla și a-l însemna, precum am zis, îl descinge de brâu și-l dezbracă pe cel chemat și fiind cu capul descoperit și cu picioarele goale, stă căutând spre răsărit. Ce însemnează oare aceasta? Însemnează cum că cel ce vine către Dumnezeu, către Lumina Cea Adevărată, care Lumină e închipuită de răsărit (că de acolo vine lumina), trebuie să fie slobod de patimi, dezlegat de necredință, de îmbrăcămintea păcatului străin și supus lui Dumnezeu. Pentru aceasta stă gol. Iar încă și pentru că gol s-a făcut omul cu păcatul și a pierdut îmbrăcămintea cea țesută de Dumnezeu. Aceasta mărturisește chipul goliciunii. Că de vreme ce vine ca să-și dezbrace spurcăciunea păcatului și a necredinței și să se facă cu totul nou, în chipul lui Adam celui nou să se îmbrace, vrând să vie la cea mai mare sau, să zic așa, la cea dintâi stare, arată goliciunea, mărturisind rușinea. Și într-acest chip stând, se curățește, cerând a doua înnoire.

Însă, ca să nu dăm supărare ascultătorilor, vom vorbi mai pe scurt.

Așadar, arhierul și preotul cel ce botează închipuie pe singur Domnul, care le face toate întru toți, fiind a Domnului putere, care și mai înainte a zidit și acum din nou zidește. Iar cel ce se botează închipuie pe Adam cel căzut, arătând cum că de bună voie a venit către botez. Și copilul aducându-se de vreun credincios, însemnează cum că se aduce la credință, iar nu că se aduce cu sila. Cel ce primește pe prunc, adică nașul, însemnează că este chezaș pentru credința și viața finului, cum că o va păzi după cum se cade. A se descinge și a se dezbrăca, stând încins numai cu fota, însemnează că leapădă toată răutatea, viind către Hristos gol de înșelăciune și de stricăciune, și că prin înșelăciune a rămas gol pierzând

veșmântul cel dintâi, și astfel vine ca mai luminat să se îmbrace prin botez. Se uită spre răsărit, căutând Lumina Cea Adevărată, care este Sfânta Treime, și Cel din Treime Unul Hristos, Care S-a întrupat viind de la răsărit. Însă căutarea spre răsărit mai însemnează și raiul cel sădit la răsărit, din care a căzut. Se suflă de arhieru, pentru suflarea cea dintâi, căci atunci se înnoiește. Iar de trei ori suflă pentru dumnezeiasca lucrare a Făcătoarei de viață Treimi. Căci de către Dânsa s-a zidit, și acum din nou se zidește. Și se însemnează cu mâna arhierelui prin cruce, căci mâinile lui Dumnezeu ne-au zidit pe noi, Fiul și Duhul, iar crucea este semnul lui Hristos și biruința. Căci cu dânsa biruind pe diavoli i-a sfărâmat, și acum numai de singură închipuirea crucii fug dracii.

Se însemnează întâi la frunte, pentru ca să se sfințească la minte cel ce se botează, fugind înșelăciunea. A doua oară la gură, pentru ca cuvântul să se sfințească și să se mărturisească adevărul. Iar a treia oară la piept pentru ca să fie curat cu inima și să vadă pe Dumnezeu, și nimic să nu ascundă, și să viețuiască și să rămână întru Dânsul. După aceasta binecuvântează arhierul pe Dumnezeu. Că se cuvine a-L lauda pe El pentru aflarea celui pierit și pentru mântuirea omenească. După aceasta punerea mâinii este pentru darul ce se dă și pentru zidirea din nou. Și cea dintâi molitfă este în numele Treimii, pentru că se face ca să fie cel ce se botează numai al lui Dumnezeu, și totdeauna să mărturisească numele Treimii. Și printr-înșa se sfințește și se face desăvârșit cu dumnezeiescul botez, cu Ungerea și cu Sfânta Împărtășire. Iar a doua molitfă este de lepădare, blestemând și izgonind pe diavoli cu înfricoșatele și dumnezeieștile nume și taine. Și îl gonește pe diavol de la om și pe dracii lui, poruncindu-le să fugă de la dânsul și să nu-l mai supere. Asemenea și a treia molitfă, fiind pentru lepădare izgonește pe draci cu dumnezeiescul nume. Iar a patra rugăciune iarăși către Dumnezeu este, cerând ca să izgonească desăvârșit pe vicleanul de la dumnezeiasca zidire, și să-l întărească în credință. Drept aceea, îndată face și a cincea rugăciune, fiind mai trebuincioasă și printr-înșa închină pe cel botezat lui Dumnezeu.

Întru care rugăciune, iarăși suflă spre el a doua oară, ceea ce este mai adevărat semn al înnoirii, și îl însemnează iarăși de trei ori: la frunte, la gură și la piept, pentru mintea, pentru cuvântul și pentru viața lui. Și cum că Treimea Dumnezeului nostru este Minte și Cuvânt și Duh. Care îl înviază din nou și îi dă chipul pe care l-a pierdut. Și gonește (zice) de la dânsul tot duhul viclean și necurat, cel ce se ascunde și se încuibează în inima lui. Căci se sălășluiesc dracii în sufletele celor nebotezați vrând să-i înșele și să-i surpe. Și aceasta o pot dracii din călcarea poruncii aceleia. Pentru aceea în inimile celor necredincioși locuiesc de le spurcă pe ele și la cele urâte de Dumnezeu le îndeamnă. Iar la sfârșitul rugăciunii, lepădarea de diavolul, și împreunarea cu Hristos într-acest chip se face. Întoarce

arhiereul pe cel ce se botează către apus, cu care arată întunericul întru care este diavolul, și poruncește a-și ridica mâinile în sus, arătând că nu are cel ce se botează ceva ascuns întru sine, de-ale diavolului și că Celui răstignit pentru noi începe a-l urma. Și se poruncește de arhiereu ca să zică: „mă lepăd de satana, și de toate lucrurile lui” și celelalte. Și cel ce se botează face lepădare de satana și de lucrurile lui. Și aceasta o zice de trei ori, cu care adeverește lepădarea de vicleanul și cum că fuge cu tot sufletul de dânsul. Iar încă se face aceasta și întru cinstea Treimii, Care toate le adeverează și le plinește. Și întrebându-l iarăși de trei ori: lepădatu-te-ai de satana? Și cel ce se botează răspunde de trei ori: m-am lepădat și l-am gonit pe vicleanul de la mine. Că de față se cade să fie lepădarea de cel rău. Arhiereul zice: suflă spre dânsul, care va să zică, leapădă-l și-l gonește din inimă și rușinează-l pe vrășmașul. Și aceasta o face de trei ori, pentru ca să fie întărită lepădarea de vicleanul, și întru slava Unuia în Treime Dumnezeu nostru, Celui ce a surpat pe diavol. După aceea îl întoarce pe el către răsărit, că la lumină îl ridică de la întuneric, și de la minciună la adevăr. Și zice arhiereul, zii: și mă împreună cu Hristos. Și cred întru Unul Dumnezeu Tatăl Atotțiitorul, și celelalte.

Că i se cade curat a mărturisi el lumina cea în trei străluciri, ca și în inimă să primească strălucirea ei. Deci mărturisirea toată a sfântului simbol deplin o zice el însuși. Și aceasta o zice de trei ori, adevărind mărturisirea pe care a făcut-o. Aceasta o zice și întru cinstea Dumnezeirii celei în trei Ipostasuri, precum am zis, și mărturisește aceasta întru auzul tuturor, de vreme ce adevărul vestește. Și cum că înaintea îngerilor și a oamenilor se cade să o propovăduiască pe ea, prin care se va și mântui. Și pe Dumnezeu tuturor trebuie să-L vestească, adică Treimea cea de o Ființă, pe Cel ce este cu adevărat Unul Dumnezeu. Dar trebuie a mărturisi și întruparea Unuia din Treime, a Cuvântului lui Dumnezeu, cea pentru noi. Deci aceasta făcând de trei ori și întregat fiind iarăși de trei ori: împreunatu-te-ai cu Hristos? și răspunzând din inimă și zicând: m-am împreunat cu El. Arhiereul zice: și te închini Lui? Și însemnându-și crucea cu mâna lui, însemnează mărturisirea și semnul lui Hristos. Și închinându-se de trei ori, arată cum că împreună cu mărturisirea ce a făcut este rob și supus lui și se întoarce către răsărit. Și binecuvântează arhiereul pe Dumnezeu, Cel ce vrea ca toți să se mântuiască. Că așa se cade a mulțumi de toate, și mai vărtos pentru mântuirea oamenilor, și așa ținând de mână pe cel chemat, ca și cum ar fi aflat pe cel pierdut, și îl duce în biserică, închipuind intrarea cea în cer, sau în rai și cum că l-ar duce pe el Stăpânului celui ce l-a pierdut. Iar bucuria aceea arătând, care împreună cu îngerii se bucură pentru păcătosul cel ce se pocăiește, zic cântând: „Bucură-te cea plină de dar”, și, laudând, intră în biserică. Că aceasta este începătura bucuriei celei de mântuire, ușa cea mântuitoare care ne-a solit nouă mântuirea. Și lumii

bucuria cea adevărată născând, dintr-însa pe Dumnezeu Cuvântul întrupat, întru sfințenie și întru feciorie spre a noastră a doua zidire. Și ceea ce a făcut Simeon închipuind arhiereul, aduce pe cel ce se botează înaintea altarului, arătând cum că l-a închinat. Și-l face pe el de se închină de trei ori lui Dumnezeu, căci s-a împăcat cu Dumnezeu prin întoarcere, ca și acel curvar, și se face prin botez fiu lui Dumnezeu, îmbrăcându-se cu nesticăciunea hainei celei dintâi a Duhului.

Iar pentru ca și întoarcerea și mărturisirea să fie întărită, cheamă arhiereul pe nașul și-i zice să se închine de trei ori altarului întru care locuiește Dumnezeu. Cu aceasta arătând cum că se făgăduiește să păzească cu întărire, în credință și în dreaptă slăvire pe cel ce se botează. Deci de este prunc cel ce se botează, plecându-se nașul îl ia pe el, (care este pus înaintea sfintelor uși) ca din mâna lui Hristos. Iar de este în vârstă cel ce se botează, îl ia de mână, iarăși aceea arătând, cum că de la Hristos l-a luat, și chezaș s-a făcut pentru el la Hristos și să-i fie tată duhovnicesc. Drept aceea, ținând, îl aduce pe el la sfânta scăldătoare, arătând că de voie, iar nu de silă vine la botez cel ce se botează și cu mărturii, întâi și mai ales spre Dumnezeu arătând mărturie, apoi spre arhiereu și spre credincioșii de față care, toți, martori sunt celor ce se fac și pe însuși nașul, care l-a adus pe el, îl are mărturie și mai ales pe dumnezeieștii și prea curății îngeri, care nevăzuți sunt atunci și se veselesc de dumnezeiasca naștere prin Duh și de mântuirea celui ce se botează și îl scriu pe el în cer, și cunoscuți și prieteni se fac, din curăția dumnezeieștii scăldături și din ungerea Mirului. Drept aceea, trebuie să vie atunci cu evlavie și cu bucurie mai toți credincioșii și să creadă, cum că vin îngerii, care se bucură pentru un păcătos ce se pocăiește. Și cum că se dă atunci cel ce se botează sfântului înger păzitor al lui. Și acesta este pururea cu dânsul, izgonind pe pizmașii diavoli, și toată asuprea la prea vicleanului vrășmaș. Numai de va păzi cel ce se botează botezul curat cu credința și cu faptele, îl va duce pe el la Împărăția Cerurilor.

Deci, căci este mare lucrarea dumnezeiescului botez, pentru aceasta și Biserica mai înainte prin arhierei în bisericile cele mari, făceau botezurile celor ce veneau la botez. Și la sărbători mari, la dumnezeiasca liturghie, când cântăm noi: „câți în Hristos v-ați botezat”, și mai ales în Sâmbăta cea Mare, înaintea dumnezeieștii liturghii, când se citesc paremiile cele multe. Pentru că prea sfântul Botez este și nașterea de-a doua și zidire din nou, curățire și luminare, facere de fii și dăruire și sfințire și altele nenumărate câte au zis părinții. Iar mai ales închipuie moartea lui Hristos și învierea cea de a treia zi, care și vremea aceea mai curat arată că de la moartea lui Hristos și de la îngroparea cea de trei zile, și de la înviere am luat nemurirea și nesticăciunea. Și nădăjduim acea înviere și înnoire ce va să fie și viața veșnică, căreia i-a fost începătură Hristos, singur fiind fără de

păcat, pătimind pentru noi păcătoșii, și cel ce nu era dator a muri ca Unul ce n-a greșit nicicum. pentru noi murind. Pentru că păcatul este boldul morții. Precum Isaia și Pavel zic: adică începutul și rădăcina și solitorul morții. Iar însuși Hristos nefăcând păcat și nefiind dator să moară, a murit pentru noi. Și pentru aceasta, prădând moartea, a înviat, și patimile noastre și osândirea a dezlegat. Pătimind cel nepătimitor și făcându-se povătuitorul vieții noastre, la ceruri S-a suit și noi cei ce ne-am îmbrăcat într-Însul prin botez, din cer Îl așteptăm pe Dânsul, când ne va învia pe noi și nestrucăciune desăvârșit ne va da, ale cărei arvune acum prin botez ni le-a dat. Însă, și în toată vremea trebuie a boteza și niciodată vreo oprire să nu facă, ca nu cumva cineva să moară nebotezat. Mare primejdie va fi dintr-aceasta, că cel ce nu se botează nu se va mântui. Ci se cade cât se poate a face botezurile, întru cunoștință și cu cucernicie. Preotul trebuie să fie cu luare aminte și treaz, că lucrul cel mare al lui Dumnezeu lucrează, zidirea de-a a doua a oamenilor.

Ci iară să venim la cuvântul nostru.

Arhiepiscopul mergând înainte, aduce nașul pe cel ce se botează la sfânta scăldătoare, adică cel ce a luat în chezășie pe cel ce vine de voie. Și stă arhiepiscopul închipuind singur pe Hristos și a lui putere, având și se umple scăldătoarea de apă, închipuind Iordanul, și se aprind lumini, arătând luminarea Duhului și cum că cel ce botează de la întuneric vine la lumină și fiu luminii se face. Și cădește arhiepiscopul scăldătoarea împrejur arătând mireasma și sfințenia Duhului, care spală toată împuțiciunea păcatelor, că sfânt este Duhul. După aceea, binecuvântează arhiepiscopul și laudă împărăția Treimii celei sfinte, a Unuia Dumnezeu. Că numai Aceasta împărățește, și cum că acum a împărășit, izbăvind de la vicleanul pe cel ce se naște acum a doua oară. Deci zicându-se ecteniile și cererile de către diacon, și oamenii zicând „Doamne miluiește”, cu adevărat acolo se dă mila cea mare a lui Dumnezeu, făcându-se fiu cel ce era mai înainte vrășmaș și necurat. Arhiepiscopul întru sine se roagă pentru sine-și, cerând de la Dumnezeu să afle curățire și iertăciune, ca nu pe alții curățind el să fie spurcat cu păcatele. Și putere cere și har ca să slujescă Tainei bine și cum se cuvine: că mare este Taina. Îngerii stând înainte, Hristos unindu-se cu apele, Duhul Sfânt viind și cel ce se botează din spurcat, păcătos, necurat, vrășmaș și stricăcios, făcându-se sfânt și curat, fiu lui Dumnezeu și nestrucăcios. O, ce mare har! O, ce dăruire a lui Dumnezeu! O, ce facere de bine și har!

Drept aceea, plinindu-se rugăciunile și sculându-se arhiepiscopul de la rugăciune, strigă: „Mare ești, Doamne, și minunate sunt lucrurile Tale.” Aceasta o mai strigă de trei ori, cântând întreirea Dumnezeirii și slăvind pe Făcătorul de bine. După aceea, către Fiul lui Dumnezeu Cel ce S-a întrupat pentru noi aducând rugăciunea, și de la început toate minunile Acestuia zicându-le, mai apoi aduce aminte și de întruparea Acestuia din Fecioară

prin Duhul Sfânt și Botezul cel de la Iordan, prin care pe noi ne-a zidit din nou, sfărâmând capetele balaurilor în ape, precum zice proorocul. Drept aceea, Îl și roagă pe El să vie prin pogorârea Sfântului Duh să sfințească apa. Că nedespărțit este Fiul de Tatăl și de Duhul și de obște este harul Lor. Și însemnează apa cu mâna de trei ori în chipul crucii, închipuind într-însa pe Hristos și se roagă să o facă pe ea izvor de nestrucare, și celelalte. După aceea, peste puțin, iarăși suflă în apă de trei ori, urmând și mai mult lui Hristos, dând ei dumnezeiescul har, căci Duhul lui Dumnezeu ce se purta peste ape¹⁴⁸, pentru botez a fi din început mărturisește, și o însemnează pe ea iarăși cu semnul crucii și zice: „să se sfărâme de sub chipul Crucii Tale toate puterile cele potrivnice.” Iar celelalte le zice pentru ca să fie apa duhovnicească și sfântă, și nimic dintr-ale vicleanului să nu se ascundă într-însa, și mai vârtos împotriva și izgonitoare să-i fie lui aceasta, și puternică a zidi din nou, a sfinți și a face fii pe cei ce se botează într-însa, făcându-i fiii luminii.

Deci, într-acela și chip rugându-se, și pace dând, care este Iisus Hristos, că este acolo Hristos, Care covârșește toată mintea. Și primind pacea arhiereul și plecând capul, iar se roagă pentru sine cu tăcere, chemând pe Hristos, Cel ce este iubitor de pace, zicând: „Tu cel ce ai venit la Iordan și ai sfințit apele, primește-ne și pe noi care cădem înaintea Ta ca niște robi, și sfințește apa aceasta și pe noi și să fie nouă întru sănătatea sufletului și a trupului”. Și sculându-se, arată că, fiind noi căzuți, Hristos ne-a ridicat, Îl slăvește propovăduindu-L pe Dânsul; că Acela este sfințirea tuturor. Atunci dar, scaldătoarea este plină de Duhul Sfânt, și apa este sfântă și pe Hristos purtându-L în chip nevăzut într-o sine. De vreme ce și chipul dumnezeieștii milostiviri trebuie să fie acolo, și untdelemn sfânt se lucrează, că apa adică însemnează spălare și curățire. Și atunci s-a sfințit. Iar untdelemnul arată mila cea dumnezeiască și blândețea bunătății Lui, care se dă și celor răniți și betejiți de vrășmașul cel de obște, precum zice Hristos la Evanghelie. Aceasta și la Noe s-a arătat. Că porumbelul a venit la cei ce încă erau cu corabia pe apă aducând în gură rămurea de măslin. Și apa preînchipuia Botezul, porumbelul pe Duhul Sfânt, iar rămureaua măslinului pe care o ducea în gură, întru arătarea milei și a nemăsuratei bunătăți ale lui Dumnezeu era. Drept aceea, și aici, la Botez, untdelemn sfânt se aduce și se sfințește într-acest chip. Se aduce într-un vas curat, la arhiereu sau la preot, de nu va fi arhiereu, suflă într-însul și-l blagoslovește de trei ori cu mâna în chipul crucii, cu suflarea arătând darul Duhului pe care l-a luat arhiereul de la Hristos, prin suflarea cea dumnezeiască spre Apostoli, iar cu crucea închipuind pe Însuși Cel răstignit pentru noi, care prin Cruce ne-a săvârșit nouă mântuirea. Drept aceea, făcătoare de

---

¹⁴⁸ Fac. 1, 2

desăvârșire este această Cruce și fără de Cruce nu se săvârșește nici una din cele dumnezeiești. După aceea, plecând capul, se roagă ca să se sfințească untdelemnul cu Duhul Sfânt, de la Însuși cel ce a trimis rămureaua măslinului la Noe prin porumbel, și în lege a dat untdelemnul acesta, așijderea și Apostolilor l-a dat, iar săvârșind rugăciunea, și mulțumind, toarnă cruciș întâi în apă sfântul untdelemn, cel ce s-a sfințit de trei ori, cântând cântarea cea lăudată: Aliluia.

Capitolul 63 Ce însemnează "Aliluia"

Această cântare „Aliluia” o ziceau prorocii cei însufiați de Duhul Sfânt, care însemnează venirea lui Dumnezeu: „și vine Dumnezeu”, și „pe Acesta lăudați-L”. Proorocește s-a zis și s-a cântat aceasta, pentru că urma să vie Domnul, și la cea dintâi, și la ce-a de-a doua venire a Lui și darul Lui pururea îl trimite nouă prin Duhul Sfânt.

Drept aceea, și cântarea aceasta o cântă pururea în Sfânta Biserică, lăudând pe Hristos din cer așteptându-L, precum am zis. Deci dumnezeiescul Dionisie la Sfânta Scăldătoare zice să se toarne Mirul. Iar acum se toarnă untdelemn, acesta fiind închipuirea Mirului, iar Mirul îl toarnă și mai pe urmă, dar trebuie a socoti și ce zice Sfântul Dionisie. Acest untdelemn ca o începătură Mirului, Mir îl numim, că printr-acesta cel ce se botează luând începere de sfințire, și spre dumnezeieștile lupte îmbărbătându-se, iar mai apoi se întărește desăvârșit. Se desăvârșește, ungându-se cu Mirul cel preadesăvârșit al Darului. Drept aceea și amândouă acestea le pomenește la botez. Arhierul, după ce sfințește untdelemnul, îl unge spre desăvârșire pe cel ce se botează. Dar ce trebuință a fost mai apoi a-l unge cu Mir pe cel botezat, dacă a fost Mir și la botez? Deci din untdelemnul acesta unge el întâi pe cel ce va să se boteze, zicând: „Unge-se (cutare) cu untdelemnul bucuriei”, în numele Treimii. Iar bucuria este a Duhului care ne mântuiește cu blândețe, că David zice: „Dă-mi bucuria mântuirii Tale, și cu Duhul cel stăpânitor întărește-mă”. Apoi de oarecare diacon sau vreun om bisericesc de la cap peste tot trupul a se unge. Către dumnezeieștile lupte cu totul se gătește, că n-au venit la botez ca să viețuiască în odihnă, ci pentru ca să urmeze lui Hristos, întru Care se îmbracă. Și asupra vicleanului să se lupte și să se îmbărbăteze, iar și cei ce se luptau mai demult cu untdelemn se ungeau pe trup. Și atunci dar se bagă gol de tot în apă precum s-a născut, și cum s-a zidit întâi. Ci întâi a avut acel dumnezeiesc veșmânt, și fiind gol nu se rușina. Iar acum născându-se gol, poartă de la trup rușinea călcării de poruncă, însă intrând în apa cea sfântă, rușinea păcatului o leapădă și ia slava nestrăciunii și

îmbrăcămintea. Că apucându-l arhiereul sau preotul pe dânsul de cap, întru care lucrează toate simțirile și mintea care este stăpânitoare, și afundându-l o dată în apă zice: „Botează-se robul lui Dumnezeu (cutare), în numele Tatălui”, și îndată îl ridică, apoi îl afundă iarăși zicând: „și al Fiului”, și iarăși îl ridică, și a treia oară afundându-l zice: „și la Sfântului Duh”. Și într-aceiași chip îl ridică pe el, fiind atunci desăvârșit cu dumnezeiescul Botez, împreună și prin Sfânta Treime zidindu-l a doua oară și desăvârșindu-l, și câte trei Ipostasurile într-o Dumnezeire propovăduindu-Le, rostind numele care arată unirea unei singure Dumnezeiri, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, care este mărturisirea a celor trei Dumnezeiești nedespărțite și neamestecate Persoane. Iar împreună prin trei afundări și trei ridicări arătând cea de trei zile îngropare și înviere a Celui ce S-a răstignit cu trupul pentru noi și a înviat.

Capitolul 64

Cum că zicerea „botează-se robul lui Dumnezeu” se deosebește de „cu botez pe robul lui Dumnezeu”

Și zice, „botează-se”, iar nu „botez eu”, precum zic catolicii, mărturisind arhiereul cum că de voie vine cel ce se botează: că „botez eu” nu arată pe cel botezat că se botează de voia lui, ci de nevoie, cu oarecare silă, și cum că el botează singur, de la sine, pe cel ce se botează. Iar „botează-se” însemnează cum că de bună voie se botează cel ce se botează, și cum că de la arhiereu sau de la preot se botează, care atuncea lucrează lucrul lui Dumnezeu cel în Treime, și numele celui ce se botează întru auzire îl grăiește. Deci, într-aceiași chip născându-se a doua oară cel ce se botează, iese cu totul curat și fiu al lui Dumnezeu din sfânta scăldătoare, maica noastră cea duhovnicească, care este locul cel fecioresc și curat pântece. Că precum Hristos din Fecioară S-a născut, pentru ca să curățească nașterea cea spurcată, așa și noi ne naștem din curata scăldătoare. Cum acolo sângele și pântecelul cel curat al Fecioarei prin Duhul Sfânt au lucrat Întruparea Cuvântului, așa și întru noi apa curată a scăldătoarei și Duh Dumnezeiesc au săvârșit curata naștere de-a doua oară. Precum la botezul Mântuitorul era și pogorârea Duhului, pentru ca să arate toată desăvârșirea Dumnezeirii. Cum că este trupește Întru Cel ce s-a întrupat, așa și noi ne ungem cu Mir după botez, ca și noi să luăm darul Duhului, că din desăvârșirea Lui, zice, noi toți am luat har peste har.

Capitolul 65

Ungerea, adică Mirul, ce dă celui ce se botează?

Drept aceasta și cu dumnezeiescul Mir îndată îl unge, care nu este numai untdelemn, ci și din alte multe feluri de miresme alcătuit, care arată și cu semne cea multă a lui putere, cele multe feluri de lucrări și daruri ale Duhului, și buna mireasmă a sfințeniei Acestuia. Deci, acesta se dă nouă ca și o pecete și semn al lui Hristos, de vreme ce și Hristos, care se talmăcește uns, din această ungere se numește astfel. Pentru că avea întru Sine trupește toată puterea Duhului de la Părintele. Isaia zice despre aceasta: „Duhul Domnului peste Mine”, prin care Mântuitorul S-a uns. Așa și noi luând, prin Mir, harul de la Dânsul, ne numim creștini (χριστιανοί), adică unși, și suntem unșii Domnului, căci primește a ne numi cu numele Lui, pentru că și fii după dar ne numește Cel din fire Fiu, și dumnezei după dar, Cel ce este din fire Dumnezeu. Și unși cu darul ne numește, Cel ce din fire are Dar întru Sine, nedespărțit fiind de Duhul. Deci atunci arhierul ungând pe cel ce se botează, zice astfel: „pecetea darului Sfântului Duh, amin. „ Cu aceasta arată că ungerea este semn al lui Hristos, de vreme ce și în chipul crucii se unge cel ce se unge, și dă harul Duhului Sfânt.

Capitolul 66

Cum că poate cel ce se botează și se unge a avea întru sine toate dumnezeieștile daruri, însă nu poate atunci a le lucra, ci cu vremea descoperindu-se, afară de preoție

Cel ce se botează și se unge poate a avea întru sine Dumnezeieștile daruri, descoperindu-se lui acestea după vrednicie, după cum se va curăți pe sine și după cât se vă arăta vrednic a lucra întru sine acestea, afară de dumnezeiasca preoție. Preoția, ca un dar deosebit și singur, lucru al lui Dumnezeu, se dăruiește prin hirotonie, și nimeni nu va lucra ceva din cele sfinte fără hirotonie, măcar de ar fi și făcător de minuni. Iar a face tămăduiri, a prooroci, a fi curat cu trupul și cu cugetul, a se păstra într-adevăr în feciorie, a se ruga pururea, a fi fără de cugete rele, a se înfierbânta către dragostea Dumnezeiască, a se învrednici dumnezeieștilor luminări, Sfintelor descoperiri, tainelor, vedeniilor cerești și a altora ca acestea și îngerilor a se asemăna, precum au făcut mulți, se poate și fără hirotonie. Mulți prin darul de la Botez și de la Mir au putut câștiga și câștigă acestea, învrednicindu-se unora ca acestea. Iar după ce se botează, mai înainte de a se unge, cel ce s-a botezat, îmbrăcându-se cu haina care se binecuvântează de arhieru, mulțumește arhierul lui Dumnezeu, laudându-L pentru mântuirea celui ce s-a născut a doua oară prin apă și

prin Duh. După aceea se roagă ca să-l învrednicească și Ungerii, și printr-însa Harului și Sfințeniei Sfântului Duh, că Sfânt se arată și însemnat cu Hristos, cunoscut îngerilor prin dumnezeiescul Mir, și nebiruit de vrășmași, numai de va viețui cu luare aminte. Apoi se roagă a se împărtăși cu Sfintele Taine cel ce s-a botezat, și a nu mai fi el fiu trupului, ci fiu împărăției lui Dumnezeu.

Capitolul 67

Pentru ce se tund cei ce se botează, și ce însemnează scufia și cămașa

După ungere, adică după preasfântul Mir, se tund perii capului lui în semnul crucii, întâi pentru că are pe Hristos cap, și e dator a se ruga cu capul descoperit, precum învață și Sfântul Pavel; și-n al doilea rând această tonsură se face ca o pecete, de vreme ce și în chipul crucii îl tunde, pentru ca toată prisoseala rea a cugetelor să o lepede. Pentru aceea, dar, și călugării se tund. Și fiecare credincios dator e să lepede cele netrebnice. Încă pe lângă acestea, părul, ca o pângă și jertfă a trupului omenesc, se aduce lui Hristos de la cel ce s-a botezat, căci părul din tot trupul este ca o podoabă și de folos. Drept aceea și arhiereul luând acest păr, nu-l leapădă fiecum, ci-l pune în loc sfânt. Deci, cel ce s-a botezat îmbracă haina, ungându-se, tunzându-se și pune scufia în cap, care se numește coif, întâi pentru nerăutate, pentru copilăria și curăția lui; al doilea pentru acoperământul cel de la Dumnezeu, și paza simțurilor, căci cele mai multe simțuri se află în cap. După aceea îmbracă și haina albă, care se numește și acoperământ în chipul Dumnezeieștii lumini și a îngereștii curății, căci cel ce s-a botezat este fiul luminii, cu totul nespurcat și s-a făcut curat. Astfel săvârșindu-se, stă întru Botez, de este în vârstă, purtând făclie întru arătarea și Slava Dumnezeieștii lumini, iar de este prunc, ținând făclia nașul în locul lui și cântăreții bisericii cântă: „câți întru Hristos v-ați botezat. „ Arhiereul săvârșind și celelalte rugăciuni, ca cel ce s-a botezat să-și păzească botezul nespurcat, pecetea nestrictă, tunderea să fie spre întărirea simțurilor, și multe alte rugăciuni spre mântuire, laudând pe Dumnezeu și bucurându-se ia pe cel ce s-a botezat iarăși de mână, mergând nașul după dânsul și fac horă, precum ar dănțui împreună cu îngerii, și bucurându-se înconjoară scâldătoarea de trei ori bucurându-se de mama cea duhovnicească și de cel născut cu dumnezeiescul Duh dintr-însa, și cântă împreună cu cântăreții: „câți întru Hristos v-ați botezat”. După aceea cântăreții zic: „Fericiți căroră s-au iertat fărădelegile” și celelalte ale psalmului. Însuși arhiereul mergând înainte aduce pe cel botezat înaintea altarului, și acolo îl împărtășește pe el cu înfricoșatele Taine.

Cum că sfârșitul Botezului și al Mirului este împărtășirea Tainelor

Aceasta este și sfârșitul a toată Taina, ca izbăvindu-ne de înșelăciunea și spurcăciunea păcatului, făcându-ne curați și însemnați de Hristos prin Duhul Sfânt, să ne împărtășim Trupului și Sângelui lui Hristos și desăvârșit să ne unim cu El. Astfel și proorocul zice: „Mă voi sălășlui într-înșii și voi umbla”, Care și Însuși S-a rugat către Părintele zicând: „Ca să fie una, precum și noi și aceia”. „Iată că Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului”. De vreme ce până atunci va să fie cu noi, nevăzut, prin Taină, iar atunci se va arăta precum este, după cum zice iubitul ucenic. Și pentru aceasta S-a întrupat din Fecioară pentru ca să Se unească cu noi și pentru aceasta S-a răstignit și sângele Și-a vărsat, pentru ca să ne împărtășim cu El, și pentru aceasta, mai înainte de cruce, prin liturghie, ne-a dat Tainele, pentru ca să fie cu noi, și părtași să fim Lui, acum și în veacul ce va să fie, și bunătăților lui toți să ne împărtășim, că aceasta a iubit. Și „Părintele Lui astfel a iubit lumea, încât și pe Fiul Său Unul Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce va crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Drept aceea, asemenea Și-a împărtășit Trupul și Sângele, ca să avem noi împărtășire cu Dânsul, că acesta este Dumnezeu cel adevărat și Viața cea veșnică, precum iarăși iubitul ucenic zice: „Acelei adevărate Lumini fie slava în veci, amin. „ După ce arhiereul împărtășește pe cel botezat, mulțumește Mântuitorului și, făcând otpustul, binecuvântează pe cel botezat, și acesta, împreună cu nașul său, pleacă. Cel botezat se duce la casa sa cu lumină, fiind atunci ca un fiu al luminii, și „Câți întru Hristos v-ați botezat”, cântă cei ce îl petrec, că „întru Hristos s-a îmbrăcat” cel ce s-a botezat, și Hristos a luat chip într-însul și harul Duhului a venit pe el. Cu sfintele veșminte, adică scufia și cămașa, care și veșmânt luminat (εμφωτισιο) se cheamă, și care mai înainte era îmbrăcămintea celor botezați. Până la a șaptea zi cel botezat este dator a se îmbrăca pentru ungerea cea sfântă, și a nu se spăla nicidecum, și cu aceste veșminte să-și șteargă mâinile, ca cel ce este sfințit. Iar după a șaptea zi, care arată sfârșitul acestei înșeptite vieți, să vie la biserică și la preot, de care însuși să se spele prin sfintele rugăciuni cu buretele și cu apă pe unde s-a uns cu preasfântul Mir, la cap și la mâini, afară de alte părți ale trupului, căci la aceste locuri însuși cel ce s-a botezat se spală la loc osebit, ca nu cumva ceva din apa botezului sau din Mir căzând să se calce, fiind sfințite.

Drept aceea, și pentru aceasta cel ce este în vârstă, să ia sfatuire de la preot cum să se păzească, precum și pentru rugăciune și mergerea la biserică, și pentru curățenie, și pentru împărtășirea cu Sfintele Taine, căci

aceasta este viața cea adevărată, iar de va fi prunc cel ce s-a botezat, pentru acestea mama lui trebuie să se îngrijească, și să aibă sfătuire ca după a șapte zi să aducă pe prunc spre a fi spălat de către preot și să-l spele mamăsa peste tot trupul, și acea apă să o verse la loc curat și osebit, și scutecele în care a înfășurat pruncul, în acele șapte zile, datoare este să le spele iarăși deosebit, și adesea să cuminece pe prunc cu Dumnezeieștile Taine, că într-acest chip va fi mult păzit și crescut de Hristos.

Capitolul 69
**Asupra catolicilor,
că nu se cuvine a opri pruncii de la cuminecătură**

Iar nu ca aceia care, sub cuvânt că nu știu pruncii cui se împărtășesc, opresc pruncii de a se cumineca. Vai ce lucru dobitocesc și fără de cale! Dar pentru ce-l mai și botează? Sau pentru ce-l unge cu Mir? (cu toate că mai cu seamă catolicii, precum am înțeles, nici nu-l mai ung la botez și toate ale lor sunt împotriva Soborniceștii Biserici). Iar, precum cel ce crede drept cu credință aduce pruncul la Dumnezeu, și pruncul cel botezat face mărturisirea prin naș credincios, și se naște de a doua oară întru Împărăția cerului, și se unge cu Mir și se desăvârșește, și murind este al Împărăției lui Dumnezeu, tot astfel, prin credincios, să se aducă pruncul și la Cuminecătură, căci aceasta este viața cea veșnică. Și precum cel ce nu se naște a doua oară prin apă și prin Duh, nu va intra întru Împărăția cerului, așa și cel ce nu va mânca Trupul Fiului Omului (precum a zis Însuși Domnul) și nu va bea Sângele Lui, nu va avea viață veșnică. Acestea am zis vouă iubiților pe scurt pentru Sfântul Botez, și primiți după putință, iar cuvinte mai înalte pentru cele Dumnezeiești veți auzi de la cei mai învățați. Acestea noi, ce suntem proști, le-am zis pentru voi care întrebați și pentru unii care nu întreabă nicidecum și nici nu știu pricinile Tainelor ce se fac. Vom vorbi vouă și despre celelalte Taine, precum ați cerut.

Capitolul 70
**Cum că se cuvine ca apa Botezului
și celelalte lucruri sfinte să le puie preotul într-un loc curat**

Încă se cuvine a socoti și întru acestea iubitule, care de unii sunt nebăgate în seamă și li se par mici. Arhiereul și preotul nu așa, fiecum, să ție acel untdelemn al bucuriei ce va fi rămas, căci acesta este închipuirea dumnezeiescului Mir, ci să-l păzească, și în candela altarului să-l ardă, avându-l în vas osebit și sfințit, iar nu să-l mănânce. Și dumnezeiasca apă a

Botezului întru care s-a înecat păcatul, a venit Hristos, S-a pogorât Duhul Sfânt și omul s-a zidit din nou, să se păzească și în loc sfânt să se verse, ca nu cumva, vărsându-se așa fiecum, să se calce de cei ce nu știu Taina. Căci această apă nu este mai mică decât Aghiazma de la Bobotează, și încă și cu mai multe rugăciuni s-a sfințit, pentru zidirea de a doua a celui ce s-a botezat, și untdelemnul bucuriei a primit. Trebuie să se socotească și să se cinstească. Aceasta o zic pentru cei ce nu știu, căci am văzut pe mulți neîngrijindu-se pentru acestea și drept nimic socotindu-le. Pentru acestea cât am putut cunoaște (cu toată prostimea mea) am oftat.

PARTEA A III-A Pentru Sfânta Taină a Sfântului Mir

După Sfântul Botez urmează să vorbim pentru Dumnezeiescul Mir cum se săvârșește. Despre aceasta am vorbit destul mai înainte, cum că Mântuitorul l-a lucrat pe acesta și cum că l-a dat Apostolilor, și ucenicul lor, Sfântul Dionisie, pentru acesta zice cum că și în legea veche a fost, măcar că atunci era nedesăvârșit și că se ungeau numai împărații și arhieriei; iar acum ne ungem toți credincioșii și de aceea ne numim creștini, adică unși, că dă ungerea dumnezeiescului Duh, adică harul Lui. Căci Hristos Mântuitorul nostru a primit toate darurile și trupește, avându-le pe ele din fire întru Sine, fiind Cuvântul lui Dumnezeu. Iar din plinirea Lui și noi luăm har, precum scrie Evanghelia. Pentru că pecetea lui Hristos este și pecetea Darului Duhului Sfânt. Și acesta este Darul pe care Apostolii prin punerea mâinilor L-au luat, și prin mâinile Apostolilor L-au luat cei botezați de Filip, și cei peste care, după botez, și-a pus mâinile Pavel și au luat Duh Sfânt. Căci acesta, (Mirul), s-a dat în locul punerii mâinilor de către Apostoli, celor ce se botează în Hristos. Iar punerea mâinilor și chemarea darului s-a păstrat la cei ce se hirotonească preoți, care iau ungerea aceasta mai întâi la Botez, și au atunci ungere și pecete ca a lui Hristos. Cu punerea mâinilor arhierelui iau și darul Duhului și Hirotonia, după cum a fost venirea Duhului cea în chipul limbilor de foc, că au șezut, zice, pe către fiecare dintre ei și s-au umplut toți de Duh Sfânt.

Capitolul 71 **Pentru slujba și fierberea Dumnezeiescului Mir**

Deci Sfântul Mir se face în chipul următor: prea sfântul Patriarh, având cu dânsul clerul, de vreme ce el este izvorul preoției și cei ce sunt împreună cu dânsul de la el au luat și iau darul, merge la locul cel rânduit a

se fierbe Mirul, și puind sfântul patrafir, care arată darul Duhului cel dat de sus, și omoforul care arată întruparea lui Hristos, binecuvântează pe Dumnezeu cel în Treime și se citesc rugăciunile „Împărate Ceresc... „ „, „Sfinte Dumnezeule... „ „, pentru că dumnezeieștile lucruri ale Duhului trebuie să înceapă prin rugăciuni și, mai înainte de toate, chemându-Se Duhul Sfânt. Căci Pavel zice: „Cu Duhul să ne rugăm”. După aceea patriarhul zice „că a Ta este Împărăția... „ și zice troparul „bine ești cuvântat Hristoase Dumnezeul nostru” și alte tropare, care zicându-se, patriarhul toarnă untdelemn în vasul în care se fierbe Mirul, și-l blagoslovește cu mâna, arătând că el însuși începe lucrul și că el slujește Sfintelor. Apoi ceilalți slujitori toarnă celălalt untdelemn. Și pentru apă tot patriarhul întâi aprinde focul, ca un slujitor al Tainei Duhului, și face otpustul și se duce. Iar untdelemnul acela al Mirului se fierbe de preot cucernic, care să aibă știință la aceasta, cu multă luare aminte, untdelemn care și mai cu seamă se fierbe în Sfânta și marea Miercuri, când și desfrânata aceea cu mirul cel scump a uns pe Domnul. Și atunci se citește Evanghelia aceea pentru acest Sfânt Mir. Deci, untdelemnul se fierbe într-acest chip, arătând mila lui Dumnezeu cea nemăsurată. Iar aromatele fiind de multe feluri se pisează și se pregătesc, și când untdelemnul e aproape de fiert, atunci patriarhul iarăși vine și binecuvântând aromatele le pune în untdelemnul cel fiert, care aromate arată darurile cele de multe feluri ale Duhului Sfânt. Astfel gătindu-se și fierbându-se se face Mirul, și patriarhul face sfârșitul și se duce. Iar Mirul răcindu-se este sfânt pentru rugăciunile și binecuvântarea patriarhului, dar nu desăvârșit încă cu sfânta Taină.

Capitolul 72 **Pentru Sfânta Taină a Sfântului Mir**

Deci a doua zi, care este Sfânta și Marea Joi, toarnă mirul acesta într-o năstrapă osebită, care se cheamă alabastru, în chipul mirului celui vărsat pe capul lui Iisus de desfrânata sau de Maria sora lui Lazăr, și cu sfântul aer acoperindu-se, îl pune în câmara sfintelor vase. Deci, făcând-se proscomidie, începându-se dumnezeiasca liturghie și făcându-se vohodul cel mare, merge întâi cel ce este orânduit proistos, apoi citeții ducând sfeșnicele, închipuind dumnezeiasca strălucire a Duhului. Cel ce va fi mare dintre preoți apucând alabastrul Mirului cu mâinile, arată pe singurul Har al Duhului, căci pentru aceea ține preotul cel mare alabastrul, pentru că este mai desăvârșit. Înainte, pe de-a lături și pe urma lui merg șase diaconi, ținând douăsprezece aripi, precum zice marele Dionisie, adică ripidele. Acestea arată dumnezeieștile Puteri îngerești și chipul lor cel nevăzut și fără trup, de vreme ce și Serafimii și Heruvimii cu aripi s-au

arătat proorocilor. Și precum aceia se înfricoșează primind darul, și noi suntem datori a face aceasta. Și prin cele mai sus zise aripi arătăm că, precum la cort pe deasupra chivotului aceleia al Legii erau heruvimi ciopliți și săpați, cu aripile lor acoperind chivotul pentru cinste, ca pe Cela ce-L avea înlăuntru, în lespezile cele de piatră, închipuit fiind de dumnezeieștile cuvinte, așa și acestea sunt deasupra Mirului și Sfintelor, și încă și a Sfintei Mese, ca cele ce sunt mai înalte decât acelea și mai cu seamă închipuie Adevărul, Cel ce a venit în locul legii.

De vreme ce acolo toate au fost închipuiri, pâinile nedospite în locul acestei Pâini vii, prinoasele de sânge de jertfe dobitocești în locul Sângelui lui Dumnezeu Cuvântul, și untdelemnul ungerii, în locul harului Duhului Sfânt. Iar aici este Pâinea vieții, însuși Trupul și Sângele lui Hristos, jertfit neîncetat pentru noi, și ungera Harului Duhului celui de viață Făcător. Iar, după cele douăsprezece aripi, adică după ripide, ceilalți diaconi merg câte doi înaintea Sfintelor, după cum este obiceiul și urmează cealaltă rânduală a vohodului. Iar cele douăsprezece aripi sunt pentru cei doisprezece ucenici pe care harul Duhului dintru început i-a sfințit, și pentru cei doisprezece heruvimi care erau înaintea cortului, având douăsprezece aripi, șase aripi la unul, șase la altul, care și pentru serafimi scrie, căci unii scriu „heruvimi cu patru aripi” iar „serafimi cu șase”, zicând că sunt mai mari decât heruvimii.

Drept aceea, Biserica, fiind mai presus de lege, face închipuirea serafimilor și cele douăsprezece ripide le poartă în locul a doi serafimi. Deci, când intră citeții, diaconii care țin aripile, stau de fiecare parte a preotului celui ce ține mirul, dându-i lui cinste, ca și cum ar fi umbrind, iar el ajungând la Sfintele Uși, patriarhul se pogoară de pe treapta cea sfântă și ia mirul din mâinile preotului și-l pune pe Sfânta Masă, dând mai mare cinste Mirului decât Darurilor, ele atunci nefiind încă sfințite. Că este mai mult sfințit cu rugăciunile, căci și darurile sfinte sunt și puse înaintea lui Dumnezeu, dar sunt încă nesăvârșite și numai închipuiri, cu toate că Mirul nu este încă săvârșit, ci a luat de la arhieru rugăciuni de două ori și s-a binecuvântat. Pentru că Sfântul Mir apucă mai înainte de Sfânta Cuminecătură, căci întâi cu Mirul ne ungem, apoi ne împărtășim cu Sfintele Taine, și altarul întâi cu Mirul se sfințește, și după aceea se săvârșesc într-însul liturghii, căci trebuie mai întâi să ne sfințim și atunci să primim pe Cel Sfânt. Deci, punând patriarhul mirul pe Sfânta Masă în stânga discului și lucrând cele ce sunt ale liturghiei, după ce se săvârșesc Sfintele, și după ce zice „Și să fie mila Marelui Dumnezeu”, mai înainte de a zice diaconul „Pre toți sfinții pomenindu-i”, se suie pe treapta Sfintei Mese și descoperind Mirul îl binecuvântează de trei ori, căci atunci primește Mirul Taina, și nu trebuie a fi acoperit, ci însuși curat a primi Taina fără altă mijlocire.

Învățătură pentru rugăciunea care se citește la Sfântul Mir

După ce arhiereul binecuvântează, își pleacă capul și zice rugăciunea cea dintâi: „Doamne al milei și Părinte al milelor”. Semnul milei este untdelemnul, iar celelalte care sunt în Mir, sunt închipuiri ale Sfințelor haruri. Iată, că primește curat harul Duhului, căci arhiereul zice: „De la care este toată darea cea bună și tot darul desăvârșit”. Și că Tu ești Cela ce ai dat acestea în Lege, în Prooroci și în Apostoli, trimite într-însul Duhul Tău cel Sfânt și-l fă pe el Ungere Împărătească, dăruire duhovnicească, sfințitor trupurilor și sufletelor. Iată că Mirul sfințindu-Se, sfințenia Duhului, dăruiește untdelemnul bucuriei, în grecește se numește *eleon*, însemnând „dare de milă dumnezeiască”. Cu închipuirea acestui Mir al nostru, de acum, s-au uns mai înainte în Legea cea veche preoții și arhieriei, proorcii și împărații, căci ei au luat Duhul întâi precum Moise. Cei șaptezeci, care au luat din Duhul în sine, precum Aaron, Samuel și Saul. Chiar David, prin ungere a luat împărăția și încă și cei de după el, prin care Duh zice: și pe înșiși apostolii Tăi i-ai uns. Venirea Duhului peste aceștia a fost ungere sfântă. Toți, cei care prin baia de a doua se nasc, de la episcopi și preoți, până astăzi au Duhul Sfânt prin ungere. Iar, că nu numai arhieriei, preoții, proorcii și împărații au luat dumnezeiescul Mir, ci și toți cei întru Hristos botezați s-au făcut unșii Domnului. Drept aceea credincioșii din ungerea aceasta au puterea (numai de se vor păzi pe ei întru sfințenie) de a prooroci, a face tămăduiri și a avea alte mii de daruri ale dumnezeiescului Duh.

Că zice: „Așa, Stăpâne Dumnezeule Atotțitorule, arată-l pe el cu venirea închinatului și Sfântului Tău Duh. „Prin aceasta iarăși cere venirea Preasfântului Duh. De la Tatăl, prin Cuvântul, cu Duhul Sfânt toate se fac întru noi și cum că cu Cuvântul Domnului, cerurile s-au întărit și cu Duhul gurii Lui toată puterea lor, căci cu Însuși Duhul s-au săvârșit, întru acest chip și tot harul se dă de la Tatăl prin Fiul cu Duhul Sfânt, și mai cu seamă, după întruparea Domnului nostru Iisus Hristos. Căci Tatăl binevoiește, Fiul lucrează, Sfântul Duh desăvârșește. Și zice: „îmbrăcăminte nesticăciunii și pecete făcătoare de desăvârșire, care dă celor ce se botează Sfânt numele Tău și al Unuia Născut Fiului Tău și al Sfântului Tău Duh”. Zice îmbrăcăminte a nesticării, căci Duhul e Făcător de viață și dă nemurire; pecete făcătoare de desăvârșire, căci dă nouă harul și numele Sfintei Treimi, numindu-ne noi unși din ungerea Mirului, de vreme ce și prin Treime ne desăvârșim (și iar zice și ca să fie și ei înaintea Ta cunoscuți). O! Ce dar dumnezeiesc este Mirul! O, de cât har se lipsește cel ce nu se împărtășește acestui dar! (și iar zice: și ca să fie robi și cetățeni ai Tăi).

Deci iată, că prin Mir ne facem cunoscuți și slugi credincioase lui Dumnezeu. „Mare dăruire este cu adevărat, sfințiți, zice, cu sufletul și cu trupul”. Iată că și sfinți îi face pe ei și fără păcat. Că iarăși zice mai jos: „feriți de toată răutatea și izbăviți de tot păcatul, cu îmbrăcămintea veșmântului nesticăciunii. „ Care îmbrăcămintea a nesticăciunii este Mirul, dimpreună cu Botezul. Și iată alt dar și mai mare. Și a se cunoaște, zice, prin această sfântă însemnare de sfinții îngeri, de arhangheli și de toate puterile cele cerești. Deci prin Mir ne facem într-un chip cu îngerii și cunoscuți lor. Prin urmare, cei ce nu se unge cu Mir, nici lui Dumnezeu, nici îngerilor nu sunt cunoscuți, și aceștia sunt nepetcetluiți și neînsemnați de Hristos. Iată, încă, și alt har mare: și înfricoșați, zice, tuturor viclenilor și necuraților draci. Deci cei însemnați cu dumnezeiescul Mir sunt înfricoșați și dracilor. O, ce mare dar al lui Dumnezeu! Iarăși iată ce ne facem noi credincioșii prin Dumnezeiescul Mir: „pentru ca să-Ți fie Ție, zice, popor ales, Împărătească Preoție, neam sfânt, pecetluit prin acest prea curat al Tău Mir”. Deci prin acesta purtăm întru noi pecetea Sfintei Treimi. Deci cel ce nu se unge cu acest Dumnezeiesc Mir, este nepetcetluit. Iată și ce alt mare dar dă molitfa aceasta (pentru aceea am pus toată molitfa Mirului, pentru ca să cunoaștem ce daruri luăm noi prin Mir), și având, zice, „pe Hristosul Tău în inimile lor, întru sălășluirea Ta, a Dumnezeului și Părintelui cu Duhul Sfânt”.

Iată că printr-însul și Hristos este în inimile noastre și sălaşuri și biserici ne facem lui Dumnezeu Părintelui, precum și Fiului Său, lui Iisus Hristos și Duhului Sfânt. Deci Mirul acesta săvârșește Botezul și ne face pe noi Biserică Treimii. Drept aceea se dă după Botez, dând venirea Duhului Sfânt întru noi, care o a arătat Mântuitorul, botezându-Se în Iordan. Prin acest Mir ne facem duhovnicești și plini de dar, însemnați cu dumnezeiasca Treime, că ne sfințim și ne curățim și ne naștem de-a doua oară în Sfânta apă cu numirea Acesteia. Iar prin Mir luăm pecetea și darurile Acesteia. Și precum cel ce nu se botează nu se curățește, nici se naște a doua oară întru viața veșnică, astfel și cel ce nu se unge după botez, nu are pecetea și semnul Sfintei Treimi, nici Harul Duhului; căci dumnezeieștile Taine, una într-alta se cuprind, și precum este Treimea nedespărțită, așa și darurile Sfintei Treimi. Această molitfă săvârșindu-o patriarhul zice: „Că Sfânt ești Dumnezeu nostru și întru sfinți te odihnești.” Și mai pe urmă mulțumește Tainei Mirului. Căci sfințitor este Mirul, ca unul ce dă darurile și sfințirile Prea Sfântului Duh.

Apoi zice „Pace tuturor”. Și aceasta cu drept zice, căci Dreptul și Blândul Duh este dătător de pace. Și diaconul zicând "Capetele voastre...", și apleacă capul, căci se cuvine a se cădea la niște haruri așa de mari și a mulțumi lui Dumnezeu. A doua rugăciune zice: „Ție Dumnezeului tuturor și Împăratului am plecat grumajii inimii noastre mulțumind, căci aceasta se

cuvine să facă robii cei mulțumitori”. Și pentru ce? Pentru că pe noi, nevrednicii, ne-ai învrednicit a sluji acestor dumnezeiești Taine ale Tale. Și, în adevăr, mare este harul, căci pe cei pământești și stricăcioși i-a făcut slujitori celor cerești. Și iarăși zice: „Propovăduind mila Ta pe care ai vărsat-o din destul peste noi”, cu aceasta iar învață pentru ce se sfințește untdelemnul, pentru că este în chipul dumnezeieștii mile. Iar prin zicerea „varsă” vrea să înțeleagă Duhul, care, prin Ioil, a zis „că va să se verse peste tot trupul”. Rugămu-ne, zice, a primi de la Tine sfințenia, ca Mirul pe cap. Iată mai aleas puterea și sfințirea Mirului, pentru că Mirul vărsat, va să zică numele Unuia Născut Fiului Tău, al lui Hristos Dumnezeuul nostru, întru care toată lumea se umple de mireasmă, atât cea văzută cât și cea nevăzută, din „Cântarea Cântărilor”, aducând cântarea rugăciunii arhierelui Cerescului, Frumosului și Prea Mirositorului (Înmiresmatului) Mire al sufletelor. După aceea sculându-se zice: „Că Ție se cuvine (cea peste) toată închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”. Adică Tu singur ești închinat, iar nimeni altul. Pe toți Tu sfințești și toți sunt datori Ție a-Ți da închinăciune.

Capitolul 74

Cum că toți credincioșii primesc Mirul, iar hirotonia numai arhieriei și preoții

Acestea făcându-se și zicându-se, atunci Mirul pe Sfânta Masă este săvârșit, și tot cel ce se botează și se unge dintr-însul, însemnându-se se sfințește. Bisericile împreună cu altarele ungându-se se sfințesc, și cuprind slava lui Dumnezeu și sfințirea. Împărații ungându-se, de a doua oară se fac unși Domnului și se arată stăpânitori binecredincioșilor. Iar arhieriei și preoții numai cu hirotonia se săvârșesc. Ungerea nici împărații nici călugării nu o iau împreună cu darul lor, căci acest dar este osebit, darul hirotoniei îl dă puterea lui Dumnezeu cea atotlucrătoare, din nou ziditoare a toate și a toate sfințitoare. Însă, de vei lua seama, vei afla săvârșindu-se hirotoniile și în Mir.

Clericul: Pentru cele zise cu amănuntul, Părinte, m-am încredințat și m-am umplut de veselie și har fie lui Dumnezeu celui ce lucrează acestea pentru noi. Dar mai arată-ne nouă și pentru celelalte și mai cu seamă despre aceea, ce zicem, că hirotoniile se fac în Mir.

Capitolul 75

Cum că Tainele ce se dau unele printr-altele, și unele printr-altele se săvârșesc

Arhiereul: Pentru ca să rămână harul de la Hristos întru noi, nici Mirul fără de Mir nu se face, nici hirotonia fără de Mir. Drept aceea și hirotonia prin Mir se face. Aceasta o vei cunoaște din aceea că Mirul se pune și se săvârșește în altar, că fără de altar nu se poate face. Iar altarul este uns cu Mir și printr-însul sfințit. Deci Mirul în altar se săvârșește și prin arhiereu se slujește, și nu se poate fără arhiereu, iar arhiereul e uns cu Mir la botez și are hirotonie cu Harul Duhului. Iată dar că harurile se dau unul dintr-altul, căci sunt haruri ale Unui Singur în Treime Dumnezeu. Și, precum am zis, hirotoniile prin Mir se fac, și aceasta în altar, iar altarul e uns cu Mir, și fără altar nimeni dintre dreptslăvitori nu se hirotonisește. Deci în Mir este și hirotonia preoților, având deosebit punerea mâinilor și chemarea Duhului. Deci catolicii izvodesc, ungându-se cu Mir, când se hirotonesc, și când primesc hirotonia fără de jertfelnic; aceștia sunt fără de har. Numai arhiereul face mirul, precum aceasta se scrie la Taina Mirului, căci arhiereul este luminător și are harul Duhului. desăvârșit. Pentru aceasta are harul cel dătător al dumnezeieștilor lumini, care este dăruirea harurilor, urmând lui Dumnezeu, Care este Tatăl luminilor.

Capitolul 76

Cum că șapte Taine are întru sine arhiereul

Drept aceea, arhiereul are șapte Taine întru sine, după numărul dumnezeieștilor lucrări ale Duhului care sunt acestea: Botezul, Ungerea Mirului, semnarea citețului, hirotesia ipodiaconului, hirotonia diaconului, a preotului și a episcopului. Deci într-acestea fiind săvârșit, singur are harul cel dătător, drept aceea și însuși face hirotoniile și Mirul. Printr-acestea două ajunge pretutindeni și toate el le lucrează, urmând lui Dumnezeu și având harul Lui. Pentru că arhiereul este cel ce prin preoți și prin ceilalți clerici (hirotonindu-i), lucrează prin Taine, ceea ce și Dionisie zice.

Clericul: Dar cum se face acesta, Părinte?

Capitolul 77

Cum că numai arhiereul face Mirul și hirotonia, și printr-însul darul arhieresc ajunge întru toate Tainele

Arhiereul: Ascultă, nici un preot nu poate sluji liturghie cu Duhul, sau

lucra altceva de nu va avea hirotonie, și aceasta vine de la arhieru. Deci arhieru lucrează printr-însul. Asemenea, preotul nu lucrează liturghie fără altar, și altarul se sfințește prin Mir, și Mirul se face prin arhieru. Deci, fără arhieru nici jertfă, nici preot, nici jertfelnic, nici altceva nu se săvârșește. Toate acestea se fac prin arhieru. Și iarăși, nimeni nu botează de nu va avea hirotonie și această hirotonie e de la arhieru. Nimeni asemenea nu poate să boteze fără de Mir. Și acest Mir e făcut de arhieru. Deci toate Dumnezeieștile Taine, întru toți cei hirotonisiți, lucrează arhieria și fără de dânsa nu poate fi nici jertfelnic, nici hirotonie, nici Sfânt Mir, nici Botez, și astfel nici creștin nu este. Deci arhierie este creștinătatea cea adevărată și toate Tainele lui Hristos printr-însa sunt. Bine este că cei ce se hirotonesc nu se ung trupește, căci nici una din cele trupești nu lucrează, ci toate cele duhovnicești și pentru că s-au apropiat de Mirul cel adevărat Care este Iisus Hristos al Cărui Nume va să zică Mir vărsat.

Capitolul 78

Că izvorul preoției este Hristos și că harul se împarte de la Dânsul prin Ucenicii Lui

Deci, luând din acele dumnezeiești mâini și din acea gură binecuvântarea, suflarea, hirotonia, și darul, prin cei sfințiți luăm și noi cei hirotonisiți harul de la Dânsul. Și izvorul darului nostru este Hristos care și lucrează toate întru toți.

Clericul: Dar zici că arhieru are numai șapte Taine, pentru ce însă și cuminecă și este și călugăr?

Arhieru: Taina Cuminecăturii (Împărtășaniei) ea însăși, de sine este Taina Tainelor, prin jertfirea Sfântului Trup și Sânge al lui Hristos. De aceea, toți credincioșii se împărtășesc ei, și Cuminecătura nu adaugă nimic la Arhierie, numai cele șapte Taine săvârșesc Arhieria. Asemenea nici călugăria, pentru că e semn al pocăinței călugăria, care și surpă pe cel ce greșește, sau înalță pe cel ce adaugă bunătățile, dar nu săvârșește preot. Drept aceea și fără de chipul călugăriei se face arhieru. Iar călugării de nu vor avea viață cuvioasă, nu pot să se preoțească. Iată ce frumos așezământ are Biserica.

Clericul: Am înțeles și pentru aceasta. Dar învață-ne Părinte și cele ce sunt după acestea, căci trebuie să le știm când ne va întreba cineva despre ele.

PARTEA A IV- A Pentru Sfânta Liturghie

Pentru Sfânta Liturghie, vă mulțumesc, dar, fraților, că și eu fiind îndemnat de voi, întru unire din cele trebuincioase către aceasta, și nu mă rușinez a mărturisi aceasta. Pentru voi dar, și pentru mine, încă voi arăta cele după putință. Deci după rânduială trebuie să vorbim pentru înfricoșata și Dumnezeiasca Liturghie, căci așa învață și Marele Dionisie, vorbind despre Liturghie după săvârșirea Dumnezeiescului Mir. Însă să nu ne creadă pe noi cineva a fi îndrăzneți, nici să ne clevească ca pe niște trufași pentru că voim a vorbi pentru acest fel de lucruri mari care apostoleștii și dumnezeieștii bărbați le-au arătat, care și la cer s-au înălțat și au învățat cele negrăite Taine ale lui Dumnezeu, dintru care de vreme ce cu rugăciunile lor ne-am învrednicit darurilor, trebuie să întrebăm și să ne grijim pentru cele dumnezeiești pe care le lucrăm, pentru a ne forma o mai întinsă cunoștință despre acestea, care pentru acest cuvânt acei bărbați au tâlcuit cele dumnezeiești. Deci Sfânta Liturghie care și Euharistie, adică mulțumire, și cuminecătură o numește Sfântul Dionisie cel întocmai cu Apostolii. De la acesta și de la alții asemenea învățându-ne și într-altele am vorbit după putință pentru Dumnezeiasca Biserică, pentru Sfintele odăjdii și pentru Sfânta Liturghie. Dar și acum pe scurt vom vorbi pentru aceasta: Cuminecătura este unirea lui Dumnezeu cu noi, îndumnezeirea noastră, sfințire, plinirea darului, strălucire, gonire a toată împotrivirea, dăruire de tot binele și tot ce mai poți zice; a lui Dumnezeu amestecare și împărtășire. Aceasta este Taina Tainelor, Sfințirea Sfinților, adevărat Sfântul Sfințitor, a toate săvârșirilor săvârșire, începătoare de săvârșire și săvârșitoare. De vreme ce Însuși Cuvântul cel începător de săvârșire a lucrat-o pe dânsa, a dat-o și Însuși El este acesta; și pentru ca să rămână cu noi a dat-o pe dânsa. Deci învățătura ce o face dumnezeiescul Dionisie pentru această mare Taină, precum și pentru celelalte Taine o face pe scurt și cu mare înțelegere. Noi însă proști fiind, și cei mai de apoi ai ucenicilor

Lui ucenici, cum vom putea cunoaște ale aceluia? Cu toate acestea, cât am putut învăța întru luminarea sufletelor noastre de la acesta și de la ceilalți dumnezeiești părinți ai noștri, care au fost lui unul după altul primitori harului, vom zice după putere precum ați cerut. Drept aceea și pentru toate cele ce se săvârșesc la proscomidie și cele de la jertfelnic ne vom nevoi a le spune, cercetând în această privință cât ne va fi prin putință, pentru care pricină se fac fiecare.

Capitolul 79

Ce închipuie pogorârea arhierelui din scaun, sfintele veșminte și îmbrăcarea cu ele?

Pogorârea arhierelui din scaunul său închipuie pogorârea lui Dumnezeu. Prin închinarea de trei ori lui Dumnezeu, arhierul cere har și putere ca să slujească cele ce sunt ale lui. Astfel se îmbracă cu sfintele veșminte, care sunt șapte, după numărul celor șapte daruri ale Sfântului Duh, care sunt: stiharul, epitrahilul, poiasul, mânecile, bedernița, sfita sau sacosul sau polistavrosul și omoforul. Toate împreună însemnează omenirea lui Hristos și cele ce sunt ale omenirii; fiecare în parte însăși are însemnarea sa. Deci stiharul fiind alb, însemnează lumina lui Dumnezeu și curăția, adică firea noastră s-a zidit curată și au luat-o întru sine. Iar, de este roșu, însemnează patima Cuvântului Care S-a întrupat, că și-a vărsat sângele pentru noi; râurile care sunt într-însul însemnează darurile învățaturii și pâraiele de sânge ale Mântuitorului nostru, pentru aceea numai stiharul arhieresc are acestea. Mantia închipuie darul lui Dumnezeu cel purtător de grijă, cuprinzător și acoperitor, pentru că cuprinde și acoperă trupul. Iar râurile însemnează învățăturile cele felurite ce izvorăsc neconținut din două legi, din legea cea veche și din cea nouă, pe care legi, lespezile le însemnează și din cea de la piept însemnează Evanghelia lui Hristos ce o are arhierul deschisă, adică știută în inima sa, care Evanghelie i s-a ținut pe cap deschisă când s-a hirotonit. Drept aceea și zice: „Cel ce crede în Mine, râuri de apă vie vor curge din pântecele lui”, adică darurile Duhului, precum Sfânta Evanghelie însăși învață, zicând: „Iar aceasta grăia pentru Duhul pe care aveau să-L ia cei ce vor crede întru Dânsul”. Și că luăm harul, iar nu firea Duhului, arată, zicând, că nu era Duhul Sfânt, că Iisus încă nu era proslăvit. Ce va să zică aceasta: că încă nu era Duhul Sfânt? Căci este și va fi după Fire și după Ipostas pururi izvor al darurilor. Nu se dăduse încă acestui Duh darurile, de vreme ce se nu se adusesse Jertfa cea prin Cruce, pentru că aceasta însemnează ceea ce zice: că Iisus încă nu S-a proslăvit, căci slava Lui Hristos este Crucea Sa.

Pentru mantia arhiereului, pentru engoliu și pentru cea păstorească

Atunci S-a pogorât Duhul Sfânt și am luat darul, când Hristos S-a jertfit, a murit pentru noi, a înviat și S-a înălțat. Și mantia însemnează că din inimile credincioșilor izvorăsc râurile darurilor. Iar pecetea și mărturisirea credinței se arată la pieptul arhiereului spânzurată prin cruciuliță sau prin engoliu, căci și pe acesta-l poartă la piept pentru mărturisirea cea din inimă; iar toiagul ce ține în mână însemnează puterea Duhului Sfânt, întărirea norodului, păstorirea și că poate a povățui și a pedepsi pe cei neplecați; și a aduna la sine pe cei depărtați. Drept aceea, are și cârlige din sus ca ale ferului corăbii, ca să gonească pe cei ce sunt ca fiarele sălbatice și vătămători de suflet. Cea mai de apoi arată și închipuie Crucea lui Hristos și biruința cu care biruim, ne întărim, ne povățuim, ne păstrăm, ne învățăm și ne tragem la Hristos, omorând poftele gonind pe vrăjmașul și păzindu-ne de pretutindenii. Făclia, care se poartă înaintea arhiereului, arată strălucirea Harului ce are puterea ce are el, de a da dar preoților și tuturor credincioșilor. Căci toate darurile tuturor prin harul arhiereului se dau și nimic nu se dă fără dânsul. Pentru aceea Sfântul Dionisie numește pe arhiereu și luminător și urmează Părintelui Luminilor și luminii celei adevărate a lui Iisus, și are harul Apostolilor, care s-au chemat lumina lumii. Iar darul învățaturii îl însemnează făclia ce o duce înaintea luminându-l spre cunoștința lui Dumnezeu și a bunătăților. Și încă aceasta mai însemnează luminata viață îngerească, dumnezeiască, curată și luminată a bărbaților celor sfinți și mai însemnă a da dascălilor, pentru care scrie: „așa să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor ca să vadă lucrurile voastre cele bune și să proslăvească pe Părintele vostru Cel din ceruri”. Încă însemnează că arhiereul povățuiește spre milă, urmând lui Hristos Care este lumina lumii, precum am zis, pentru că are și darul lui Hristos din destul și către Hristos trage pe cei ce urmează Lui. Aceasta însemnează unele ca acestea și încă altele și mai mari.

Capitolul 81

**Că șapte sunt sfintele veșminte ale arhiereului,
care sunt acestea și ce arată fiecare dintr-acestea?**

Precum am zis, arhiereul se îmbracă în stihar ca într-o îmbrăcăminte luminată a nesticăciunii și a sfințeniei, însemnând curățenia și luminarea lui Iisus și strălucirea și curățenia îngerilor. Rugăciunea din Psalmi zice: „Bucura-se-va sufletul meu de Domnul”. După aceea pune epitrahilul, însemnând darul cel dat de sus din cer pe capul lui și aceea o zice și chiar

rugăciunea zicând: „Bine e cuvântat Dumnezeu Cel ce a vărsat Darul Său pe preoții Săi”. Apoi se încinge cu poiasul, care închipuie puterea cea de la Dumnezeu ce i s-a dat lui pe mijlocul său. Și aceasta o mărturisește rugăciunea, căci, când se încinge, zice: „Bine e cuvântat Cel ce mă încinge cu puterea”. Iar împreună cu aceasta arată și lucrul de slujire, că cel ce slujește se încinge. Asemenea mai arată și curătenia care se află la rărunchi și la vintre.

După aceea pune bedernița care se arată biruință asupra morții și învierea Mântuitorului, și pe care o are ca în chip de armă, și zice rugăciunea în aceste cuvinte: „Încinge arma Ta pe coasta Ta puternice”, arătând cu aceasta puterea, biruința și sculara lui Hristos, pe care le-a săvârșit prin curătenie și nepăcățuire. Pentru aceea, și aceasta se spânzură la coastă și zice: „Cu frumusețea Ta și cu podoaba ta, încordează, bine sporește și împărățește pentru adevăr, blândește și dreptate”. Pentru adevăr, căci însuși este Adevărul, mila și adevărul înaintea feței lui Dumnezeu ; blândețea, pentru răbdarea patimilor; iar dreptatea, pentru că nefăcând păcat și murind a sfărâmat moartea. După aceea ia mânecile, care însemnează lucrarea a toate cele ce sunt ale lui Dumnezeu, zicând rugăciunea aceasta: „Dreapta ta, Doamne, s-a proslăvit în putere”. Și aceasta: „Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit”. Cu aceasta mai însemnează că El însuși a slujit Tainele Lui cu mâinile Sale. Apoi ia sfta sa, sacosul său sau polistavrosul, sfta însemnează haina cea roșie de la patimi. Sacosul și polistavrosul însemnează darul lui Dumnezeu cel purtător de grijă, păzitor și cuprinzător, pentru care s-a arătat nou și a suferit patimile.

Capitolul 82

Că omoforul trebuie să se facă de lână, iar nu de alte lucruri.

Pe cine închipuie cei ce îmbracă pe arhiereu?

Ce însemnează a se pogori către apus?

În cele din urmă pune omoforul, pe care-l înfășură pe umeri însemnând mântuirea și chemarea oii celei rătăcite, care suntem noi oamenii al căroră chin l-a luat Mântuitorul, întru care a și pățimit cu crucea, mântuindu-ne pe noi. Drept aceea și este de lână având înainte, înapoi și la piept cruciș, patru cruci ce închipuie răstignirea. Astfel arhiereul împodobindu-se, stă și binecuvântează pe cei ce i-au slujit; aceștia sunt diaconii, care închipuie pe îngerii care au slujit întrupării. Ei împreună câte doi înainte, după buna tocmire din cer, urmează și ei pe pământ, merg în tăcere înainte spre apus. Și însuși arhiereul, venind pe urmă, după dâșșii, arată cu aceasta că, cu smerenie a viețuit Mântuitorul la venirea Lui cea dintâi, și înaintea feței Sale a trimis pe apostoli câte doi. Cu care Apostoli arau împreună și

îngerii, ajutându-le la toate. Deci arhiereul stă la ușile cele dinspre apus cu diaconii, arătând cea până la pământ și până la iad, chiar, mântuitoarea pogorâre a lui Hristos, prin care a izbăvit și pe cei vii și pe cei morți.

Capitolul 83

Ce însemnează a lua binecuvântare de la arhiereul cel mai mare arhieriei cei mai mici, asemenea și preoții și clericii când vor să se îmbrace, și a face metanie?

Preotul, vrând să intre la Jertfelnic, face metanie la arhiereu, arătând plecăciune și, luând binecuvântarea, proscumidește, că se cade a face rugăciune înaintea dumnezeieștilor lucruri și a cere iertăciune. Drept aceea, întâi luând binecuvântare și sărutând mâna arhiereului se duce să slujească Liturghie: precum fac și diaconii lui mai înainte când vor să se îmbrace în odăjdiile cele preoțești, mărturisind și preoți și arhieriei că fac aceasta după datorie, ca și cum ar fi aceștia hirotonisiți de mâna arhiereului celui mai mare, și de la dânsul iau și binecuvântare, prin care arată smerenie, și că vin fiecare către Dumnezeu cu binecuvântare și cu iertăciune, cu plecăciune și cu pace spre a-și săvârși slujba lui. Deci după iertăciune și după binecuvântare venind cel ce este după cinste al doilea din preoți face proscumidie, căci proscumidia însemnează lucrurile și propovăduirile cele ascunse ale proorociilor, fiindcă proscumidie zice cele pentru junghierea și moartea lui Hristos, de la Isaia și de la ceilalți. Iar când gătește darurile zice toate cele ce sunt ale Botezătorului până când a venit Domnul. Căci Botezătorul, botezând, despre Hristos învăța, pentru Dânsul propovăduia și Lui Îi slujea.

Și aici cel de-al doilea din preoți slujește. Deci merge acesta împreună cu ceilalți preoți și se îmbracă în veșmintele preoțești. Și închinându-se înaintea jertfelnicului de trei ori, și precum s-a rugat arhiereul rugându-se și el și sărutând Sfânta masă, arată unirea și dragostea cea către Dumnezeu, și că de la Jertfelnic s-a sfințit. Că și arhiereul binecuvântând pe fiecare din sfințele odăjdii, le sărută și așa se îmbracă, arătând că sunt sfințe și cu Crucea lui Hristos se sfințesc, și îmbrăcându-se cu ele preotul sunt iarăși dătătoare de sfințenie, deci se îmbracă cu cinci odăjdii, fiind și el desăvârșit și ca unul ce are dar făcător de săvârșire, căci cinci sunt desăvârșitele simțiri ale trupului și cinci puteri ale sufletului pe care și preotul le sfințește, botezând și sfințind pe om. Acestea cu care se îmbracă sunt: stiharul, epitrahilul, poiasul (brâul), rucavițele (mânecuțe) și sfita, ele sunt albe pentru curăția și lumina darului. De multe ori sunt și negre în vremea posturilor, ca să plângem, noi care am greșit și mai cu seamă pentru Cel junghiat pentru noi. Ca aducându-ne aminte de patima Lui, care voim să o prăznuim, să urmăm Lui. Iar oarecare din preoții cei dintâi, adică

stavroforii și arhimandriții, au și bedernițe, pe care le poartă cu binecuvântarea arhierelui ca și crucea. Căci nimeni fără de voic de la Arhieriu nu poate să poarte cruce pe sfită și pe cap, asemenea și bederniță. Iar acestora pentru că s-au hirotonisit și mai mari decât ceilalți li se dă a purta cruce pe cap și bederniță pentru că hirotonisindu-se preoții li se dă și dregătorii, unii având slujbă bisericească iar alții se fac păstori oareșicum sufletelor, și pentru aceasta poartă oarecare semne ale Păstorului celui dintâi, ca și cum ar urma Aceluia.

Capitolul 84

Pentru cele ce se săvârșesc la proscomidie

Iar cel de-al doilea preot, ducându-se la proscomidie cu diaconul care a gătit sfintele vase, se închină de trei ori lui Dumnezeu zicând: „Bine este cuvântat Dumnezeul nostru”. Și luând una din pâinile cele aduse, o însemnează pe ea cu copia în chipul Crucii, închipuind mântuitoarea patimă a lui Hristos, pomenind patimile precum s-a zis, și zicând de trei ori : Întru pomenirea Domnului Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, arătând aieva cum că lucrează vânzarea Lui. Apoi cu copia închipuind acea suliță cu care s-a rănit Domnul, taie prescura în pecete în patru părți zicând cuvintele lui Isaia: „Ca o oaie spre junghiere S-a adus” și celelalte. Arătând cum că Taina aceasta s-a propovăduit prin Isaia. Iar când zice:

„Că s-a luat de pe pământ viața Lui” tăind cu copia în lături, scoate pâinea cu pecetea în patru corpuri și o pune pe dânsa pe disc.

Capitolul 85

Ce însemnează la proscomidie sfântul disc și celelalte?

Discul închipuie Cerul, și pentru aceea este rotund și cuprinde pe Stăpânul Cerului, iar ceea ce se cheamă zvează (steluță), închipuie stelele și steaua care s-a arătat la nașterea lui Hristos, asemenea și procovețele însemnează tăria cerului, scutecele și giulgiul mormântului și cele de îngropare.

Și ale Întrupării și ale îngropării împreună sunt închipuite, pentru că Hristos S-a întrupat ca să se junghie pentru noi. Proscomidia este preînchipuirea peșterii și a ieslei, iar potirul închipuie acela întru care Mântuitorul și-a jertfit sângele Său, drept aceea după ce zice la pâine cuvintele cele proorocești, care înainte vestesc junghierea lui Iisus, pentru că acesta este Mielul lui Dumnezeu, Cel ce a luat păcatele lumii și Și-a

ridicat viața Lui de pe pământ după patimă, înviind și înălțându-se la cer viu fiind și de acolo ne sfințește pe noi; taie preotul iarăși pâinea cruciș prin mijloc arătând întru tot răstignirea lui Hristos și jertfa aceasta zice că este răstignire a lui Hristos. Și zice: jertfească-se Mielul lui Dumnezeu pentru viața și mântuirea lumii, după cum zice proorocul. Apoi împunge Agnețul cu copia, însemnând toate câte s-au făcut la patima Mântuitorului, îndată binecuvântându-l vinul și apa le toarnă în potir, și când împunge zice: „unul din ostași cu sulița coasta Lui a împuns”, iar când toarnă vinul și apa zice: “și îndată a ieșit sânge și apă”.

Capitolul 86

Pentru ce se face Liturghia cu pâinea dospită?

Pâinea dospită se aduce, având oareșicum aluatul ca un suflet cu adevărat desăvârșit, și mărturisind cum că a fost desăvârșită luarea trupului de către Cuvântul, care S-a făcut trup neschimbându-se, fiind cu suflet cuvântător și gânditor; Dumnezeu desăvârșit făcându-se și om desăvârșit. Trei lucruri se află în pâinea dospită, însemnând cele trei părți ale sufletului și întru cinstea Treimii. Făina cu aluat care însemnează sufletul, apa care însemnează Botezul, și sarea care însemnează gândul și învățătura Cuvântului. După cum a zis către ucenici: Voi sunteți sarea lumii, adică dascăli. Și iarăși: aveți întru voi sare, arătând cu aceasta știința și dragostea, căci unul din Treime este Cel ce S-a întrupat. Iar pâinea coaptă prin foc arată, cum că, Dumnezeu fiind, cu totul S-a unit cu noi și ne-a dat nouă din puterea Lui și din lucrarea Lui. Și mai ales trebuie să zicem: tot El S-a unit cu pârga noastră.

Capitolul 87

Pentru ce este în patru corpuri prescura care se aduce la Liturghie?

Pâinea la Liturghie se aduce în patru corpuri, iar nu rotundă și fără aluat, după cum fac latinii, pentru ca să fie desăvârșită. Pentru că și Dumnezeu S-a făcut om cu totul desăvârșit, alcătuit din suflet și din cele patru stihii; pentru că și lumea este din patru părți, și cuvântul acesta a lui Dumnezeu este trupul care l-a luat Hristos, și că toate marginile lumii le-a sfințit Cuvântul; și pentru că acest fel de făptură a prescurii însemnează și Crucea lui Hristos.

Capitolul 88

**Cum că latinii nu fac bine de aduc azimi la jertfă
și că le fac rotunde căci Hristos S-a întrupat și trupul este din stihii**

Latinii zic că forma rotundă însemnează că Dumnezeu n-are nici început nici sfârșit. Noi, dretcredincioșii, răspundem cum că atunci nu avem să facem vreo însemnare pentru dumnezeire, ci numai pentru întrupare și pentru patimă. Dar și chipul acestei rotunjiri este făcut în colțul prescurii cu pistornicul în bună regulă, căci ale întrupării se văd toate desăvârșit întru pâinea prescurii care este făcută în patru corpuri iar ale Dumnezeirii se închipuie întru corpul prescurii, care este făcut cu pistornicul rotund și în mijlocul pistornicului crucea sau și Însuși Mântuitorul închipuindu-Se. Toate acestea arată pe Cuvântul Cel fără de început, și fără de sfârșit, Care S-a întrupat, și Care fiind Dumnezeu S-a făcut ca noi și a pățimit. Deci, trebuie a închipui nu numai ale Dumnezeirii ci și ale omenirii, ca să nu se pară la oarecare eretici că a pierdut cu prefacerea cele ce sunt ale omenirii și s-a făcut cu totul Dumnezeu, precum zic cei ce-L mărturisesc a fi întru o Fire, fără să fie astfel, și fără să ne fi învățat cineva astfel. Adevărul e că este desăvârșit întru amândouă firile, unindu-se desăvârșit Dumnezeirea Lui cu omenirea. Căci cu totul a îndumnezeit omenirea și întocmai Dumnezeu a făcut-o cu unirea cea desăvârșită, păzind însă și cele ce sunt ale omenirii, și este om desăvârșit, cuprinzându-se în loc și nefiind pretutindeni precum este și Dumnezeu desăvârșit, fiind pretutindeni și peste toate. Și Se arată cum că a avut trup, căci pentru aceasta și după înviere și nesticăciune, S-a văzut, S-a pipăit și a intrat prin ușile încuiate. Iată că și fără stricăciune era, și cele ce erau ale Sale le păzea. Și Însuși este nezidit și zidit, din amândouă firile, cu toate că Unul este după Ipostas. Deci țineți drept slăvitoarea credință și nu aduceți cele moarte și neînsuflețite, nu izvodiți cele jidovești, nici urmați după legea cea veche, și nu prăznuiți în cele fără de aluat.

Capitolul 89

Asupra latinilor care aduc cele nedospite

Pavel astfel grăiește (zice latinul), că să aducem fără de aluat. Deci să prăznuim (zice) nu în aluatul cel vechi, ci în azimile curăției și ale adevărului. O! Ce neînțelegere! (zicem noi dreptcredincioșii). Așa înțelegeți cuvintele dumnezeiescului propovăduitor? Aceasta o zice Apostolul Pavel (omule, pentru stricarea rădăcinii păcatului). Drept aceea zice: nu în aluatul cel vechi al răutății și al vicleniei; și bine zice cu adevărat. Ci și tu leapădă acest aluat, adică curvia celui ce a curvit în

Corint, și toată altă necurăție. Pentru aceasta i-a fost toată nesocotința și pentru aceasta i-a fost cuvântul. Scoateți, zice, pe unul ca acesta dintru voi, au nu știți că puțintel aluat toată frământătura dospește. Astfel este răutatea, ca o boală de care cineva apropiindu-se se umple. Drept aceea și zice: lepădați aluatul cel vechi, ca să fiți frământătură nouă, frământați întru Hristos ca niște înnoiți, și fără păcat ca Hristos. Pentru că Hristos este Adam nou, și printr-Însul voi sunteți fără aluat, adică nepărtași păcatului cu Botezul și cu Mirul. Pentru că Paștele noastre S-a jertfit Hristos pentru noi, trecându-ne pe noi din Egiptul păcatului. Acesta este înțelesul cuvântului lui Pavel, și pentru aceea gonește aluatul păcatului.

Capitolul 90

Ce va să zică: „Asemănatu-sa Împărăția cerului, aluatului”

Deci nu lepăda aluatul nesticăciunii, cu care s-a asemănat Împărăția Cerului, fiindcă Împărăția Cerului adună, unește cu dânsa și preface întru ea pe cei ce primesc dumnezeiasca propovăduire. Pe care aluat (precum zice Evanghelia) l-a ascuns femeia în trei măsuri de făină, care însemnează cum că biserica Dumnezeiescului Mire are trei cete de oameni ce se mântuiesc: ceata robilor și a năimiților, a fiilor și a celor ce-și păzesc în căsătorie curăția și a celor ce petrec în feciorie, până când s-a dospit toată, învrednicindu-se la învierea Împărăției lui Dumnezeu. Mai însemnează asemenea și pe dreptii cei mai înainte de lege, și pe cei după lege, și pe cei ce cu darul i-au adunat, care și darul Evangheliei au săvârșit. Căci Însuși Mântuitorul cel dumnezeiesc cu adevărat și Aluatul cel preacurat, care este și Pâinea vieții și Împăratul cel veșnic întrupându-se și venind în lume a mântuit pe cei mai înainte de lege și pe cei din lege, scoțându-i din legături și împreunându-i cu cei ce cred într-Însul. Și această explicare putem zice că Mântuitorul nostru ca niște aluat curat și viu, se acoperă în zidirea Sa cea cuvântătoare care se împarte în trei: îngeri, sfinții cei mutați de aici și noi cei ce credem într-Însul și suntem în viață, până ce s-a dospit toată, înviind toată printr-Însul, și făcându-se toată firea îngerilor și a noastră una și împărțându-se slavei Lui.

Capitolul 91

**Pentru ce în legea veche se obișnuiau azime,
iar acum în legea darului se obișnuiește pâine dospită?**

Fii dar și tu dospit în Domnul și silește-te a fi din Aluatul Împărăției Cerurilor și a nu te împărtași pâinilor legii celor nedospite. Pentru că legea

este umbră și iicoană neînsuflețită, și pentru aceea aveau mai înainte pâinile cele nedospite ca niște lucruri moarte și ca niște umbre, care nu se chemau pâini, ci azime, căci pâini erau numai cu numele, pentru că se făceau tot din făină ca și cele dospite. Fii dar părtaș jertfei celei mari a lui Melchisedec, a căruia jertfă era pâine dospită și vinul închipuind jertfa cea nouă a preaveșnicului și adevăratului Melchisedec, și singurului Arhiereul Iisus Hristos.

Pentru care scrie: „Tu ești preot în veac după rânduiala lui Melchisedec”, iar de nu vei vrea să faci după cum îți zic, poate că făcând jertfă cu azimă vei jertfi și miel necuvântător, și te vei asemăna jidovilor, sau vei și prăznuți împreună cu dânșii, sau te vei și tăia împrejur și vei ține sâmbăta, căci acestea urmează una alteia. Și de vreme ce nu-ți este ție urată nici una dintr-acestea, căci te împreunezi de multe ori și mesei jidovești și puțină despărțire este întru tine și între ucigătorii de Dumnezeu păgâni evrei. Iar noi nu avem nici o împărtășire cu dânșii, și cele vechi au trecut și toate s-au făcut noi cum strigă Pavel: „în locul tăierii împrejur este nou Botezul, în locul jertfei dobitoacelor, Mielul lui Dumnezeu, în locul pâinilor celor nedospite avem Pâinea cea dospită a Împărăției lui Hristos, Care e Pâinea cea vie care S-a pogorât din cer în locul manei aceea, și cel ce va mânca pâinea aceasta nu va muri, precum a zis Hristos”. De vei mai sta împotriva precum ai obicei, și vei zice cum că Hristos la Cină când ne-a învățat pe noi cum să facem Taina Jertfirii a adus spre jertfire azime, îți voi spune cu multe și adevărate cuvinte ale dumnezeieștilor bărbați împotrivoare nebuniei tale: că nu se ridicase aluatul când a dat Mântuitorul Tainele.

Ceea ce și Evanghelia mărturisește că n-a fost ziua azimilor când S-a jertfit pe Sine Hristos, ci era mai înainte de azime și mai înainte de praznicul Paștilor, știind Iisus. Și jertfa a dat când a făcut Cina, și atunci a săvârșit și alte spălări. Și acestea a făcut Hristos mai înainte de paștile jidovești. Iată ce zice în ziua patimii: și ei n-au intrat în divan ca să nu se spurce, ci ca să mănânce paștile. Și la răstignire iarăși zice; pentru că vineri era, și ziua aceea a sâmbetei mare era. Și din cele ce zice Evanghelia iarăși îți pot sta împotriva, căci zice: a luat pâine, iar nu azimă, și iarăși ceea ce zice Domnul: cu poftă am poftit aceste Paști împreună cu voi mai înainte de patima Mea. Ne arată dar lămurit că a poftit cele jidovești, căci de multe ori le săvârșise și venise ca să contenească umbra. Deci măcar că a și făcut paștele legii dar le-a făcut mai înainte, și mai apoi a dat Paștele Sale. Acestea a poftit ca să le dea mai înainte de pătămiri, pentru ca să rămână cu noi, ca să fie adevărat precum a zis: „Cel ce mănâncă din Trupul Meu și bea Sângele Meu petrece întru Mine și Eu întru el”. Drept aceea nu toate ale legii a făcut la cina aceea, ci a făcut spălarea și a șezut și erau nu numai pești fripți, ci și blid, întru care a întins Iuda. Deci nu era vremea paștilor

jidovești și nici a săvârșit atunci paștile evreiești, ci mai vârtos ale Sale, pentru care și zicea: „Acestea faceți întru pomenirea Mea, și Trupul Meu este adevărată mâncare și Sângele Meu adevărată băutură”. Și cum că El Însuși le-a conținut pe cele vechi iarăși mărturisește zicând: „Legea și Proorocii până la Ioan”. Adevărat dar că atunci n-a iubit și nu ne-a dat paștile jidovilor cele de miel necuvântător și de sânge dobitocesc, ci poftea a da ucenicilor Paștile Său și l-a dat, pe care atunci însăși o dată le-a făcut și în veci le-a poruncit să se facă. Dar și azimă chiar să fi fost cea adusă de Hristos după vremea de atunci, trebuie ca tu să lucrezi mai desăvârșit precum și celelalte ale legii. Hristos ne-a învățat a le face mai presus de lege, și a prisosi dreptatea noastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor și încă cu Sângele lui Iisus Hristos noi suntem slobozi din lege.

Căci Pavel zice: „Hristos ne-a slobozit pe noi din blestemul legii”. Și noi n-avem nimic din slujirea legii. Și iarăși Pavel zice: „că de vom face iar cele ce sunt ale legii, Hristos nimic nu ne va folosi”. Hristos toate primindu-le pentru noi, pe noi ne-a slobozit. Și de vreme ce El S-a tăiat împrejur noi nu ne tăiem ci ne botezăm în Duhul Sfânt; și nu mâncăm cărnuri și sânge jertfite ci Trupul și Sângele Lui. Deci este arătat mai cu seamă că ceea ce Hristos ne-a dat la cină era jertfa acestei înfricoșate Pâini și a Paharului, iar nu paștile legii. Căci zice: Aceasta este Legea cea nouă întru Sângele Meu. Și iarăși: „Acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi”. Precum și mai înainte de aceasta dând nouă Trupul Său întru mâncare zice: „Luați de mâncăți, Acesta este Trupul Meu”. Acestuia tu nu poți urma. Într-atâta te-ai biruit de obiceiul celor ce slujesc cu nedospită. Tu nu poți să tai și să dai trupul precum nici sângele, măcar că zice Hristos: „Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu”. Aceasta tu nu o faci, căci nu dai paharul celor ce vin către tine să se cuminece; până într-atâta toate le-ai prefăcut! Noi însă facem Liturghie întru Hristos ca și Dânsul: Pâinea o frângem ca și El, mâncăm precum a zis și dăm și celor credincioși. Și pâine desăvârșită aducem, de vreme ce și El om desăvârșit este. Facem aceasta încă pentru că s-a stricat și jertfa legii vechi, arătându-se Adevărul. Și credem cum că și Mântuitorul la Paștile care a poftit a sfințit pâine dospită desăvârșit, măcar că și paștile legii le-a făcut mai înainte, de vreme ce șezând și având blid, întru care a întins Iuda, nu se arată a fi făcut atunci paștile legii. Căci acolo zice legea trebuie să fie toate fripte pe foc, iar nu fierte cu apă. Deci într-altă vreme a făcut paștile legii, și atunci a făcut Paștile Lui, pentru care a și poftit.

Aceasta o zic eu, de multe ori dorind și eu întru Dânsul a gusta cu mila Lui aceste Paști vii, acum și în veacul ce va să fie. Aceasta mă rog ca să-mi fie mie și tuturor fraților. Și sfințind Sfântul Potir întru Iisus Hristos Dumnezeuul nostru care S-a dat pe Sine nouă, tuturor fraților le dăm cu dragoste abia dintr-Însul, precum ne-a poruncit, făcându-se una precum

ne-a făgăduit, și împreună cu Dânsul, cu Părintele și cu Duhul, una fiind precum am zis. Crezi că destule sunt acestea.

Clericul: Cele de trebuință, Părinte, s-au zis și pentru acestea fie har lui Dumnezeu căci prin ele ne întărim și ni se adeverește dreptslăvitorea credință.

Arhiereul: Cu adevărat frate, mulți dumnezeiești și înalți cu socotință au vorbit despre acestea. Dar primiți și de la noi, după putință; iar cele mai desăvârșite căutându-le le puteți învăța de la cei mai mari, căci zice: „Tot cel ce va căuta, va afla”.

Capitolul 92

Pentru cele ce se săvârșesc la proscomidie

Așa preotul, scoțând din mijlocul prescurii acea pâine dospită, arată cu aceasta că din firea noastră, iar nu din altă ființă S-a întrupat Mântuitorul; și din o femeie binecuvântată și sfântă, din Cea Pururea Fecioară, și punând în potir vin și apă după orânduială, aduse lui Dumnezeu și alte miride. Deci cum că cu vin și cu apă trebuie să săvârșim jertfa, este dovedit căci zice unul din ostași cu sulița a împuns coasta Lui și îndată a ieșit Sânge și apă. Deci acest potir este și dintr-această coastă a Mântuitorului care a zis: „Acesta este Sângele Meu cel vărsat pentru voi”.

Capitolul 93

Asupra armenilor

Iar Sângele s-a vărsat împreună cu apă, precum zice Evanghelia, și din coasta aceasta bem, și Ioan Gură de Aur de multe ori zice pentru aceasta (pe care armenii îl clevetesc) și ceilalți sobornicești părinți tot astfel zic. Tot acel Sânge care a curs din coasta Mântuitorului este Cuminecătura; de vreme ce a curs din trupul Domnului, și dintr-acesta este, iar nu dintr-altul. Și adevărat este, precum s-a mărturisit, sânge și apă sunt. Căci trebuie a se arăta acele două izvoare prin care ne naștem de-a doua oară și viețuim în Duhul. Acestea ne-au izvorât nouă de la însuși Viața. Pentru aceea, pururi trebuie a se pune în înfricoșatul potir vin și apă, iar nu numai apă precum zice eresul cel păgânesc al celor ce puneau numai apă, schimbând rânduiala Tainelor; precum și nedumnezeirea și credința cea rea a păgânilor, care leapădă vinul ca un rău, iar nu beția, cu învățătura vicleanului drac care-i îndeamnă pe dânșii și-i pornește asupra noastră a

creștinilor, ca să lepede Preasfânta Jertfă. Dar nici vin simplu să nu se pună precum fac ereticii armeni, care vrând să strice un eres au căzut într-alt eres și mai rău. Căci aceștia vrând să stea împotriva lui Nestorie, care zicea că în Hristos e despărțire, adică că Cuvântul Său, Dumnezeuirea e deosebită de omenire, au zis că întru Hristos este o fire, lepădând ticăloșii întruparea Lui. Dar cum Dumnezeu Cuvântul, întrupându-Se, a avut numai o fire? Care este acea fire? Cea dumnezeiască sau cea omenească, căci după cum zic ei, o fire se leapădă.

Cel cu Gură de Aur stă împotriva eresului celor ce pun numai apă, cu cuvântul care a zis Domnul: Nu voi mai bea din rodul viei, căci via face vin, iar nu apă. Deci cu aceasta Gură de Aur strică eresul celor ce pun numai apă, iar nu ne zice să nu punem apă în sfântul potir, căci nici a zis: vinul fără apă, și via vinul naște, iar nu apă. Deci, trebuie să fie și vin și apă, de vreme ce amândouă au curs din dumnezeiasca coastă. Dar vicleanul drac cel înșelător a rătăcit pe mulți de la calea cea dreaptă. Iar noi, umblând pe dreapta cale precum ne-am învățat, știm că din coasta cea făcătoare de viață a curs sânge și apă. Și astfel turnăm în potir vin și apă și împreună cu pâine dospită aducem Sfintei Treimi, precum am și luat de la Hristos Dumnezeuul nostru, de la Apostolii Lui și de la Părinții noștri. Și pâine dospită s-a dat nouă din început a se aduce, aceasta o mărturisește sfințele rugăciuni, rânduielile cele vechi și obiceiul. Pentru apa și vinul din potir ne arată Sfânta Liturghie a lui Ioan Gură de Aur și mai cu seamă Sfânta Liturghie a Marelui Vasile.

Că după ce zice: „Și luând pâine în Măinile Sale cele sfinte, preacurate și fără prihană, și arătând Ție Dumnezeului și Părintelui, mulțumind și binecuvântând, sfințind și frângând, a dat ucenicilor. Atuncea și zice: „așisderea și paharul din roada viei luând amestecându-l, mulțumind, binecuvântând și sfințind a dat”. Iată dar, că zice din roada viei, luând și amestecând, adică cu apă, căci aceasta însemnează Cuvântul amestecând. Dar încă și Dumnezeiescul Iacob în Sfânta Liturghie zice astfel, precum asemenea se află la mulți: „și luând paharul și amestecând din vin și din apă.” Toți părinții noștri astfel au adus la biserică cele sobornicești și la scaunele cele Apostolești și dintâi de la dânșii avem această învățătură pentru Sfânta Jertfă, căci rânduielile nu le-am luat pe ascuns sau numai de la puțini, ci dintâi de la toți cei următori ai Sfinților Apostoli și de la Părinții cei mărturisitori care au strălucit cu minuni și care s-au adunat de multe ori în hotarele noastre și mai cu seamă în acea cetate iubitoare de Hristos, numită a lui Constantin, care este întemeiată, crescută și păzită întru Hristos de Preacurata Maica Lui, unde s-a săvârșit și simbolul Credinței al celor din Niceea, săvârșindu-se s-a pecetluit de Dumnezeiescul al doilea sobor a toată lumea.

Și atunci, dimpreună adunați fiind Părinții și după aceasta de multe ori de pe la marginile lumii, și slujind împreună, cu multă socotință ne-au dat nouă toate cele ce sunt ale Dumnezeieștii Liturghii. Și mai ales Biserica aceasta a lui Constantin este adevărată și curată la credința lui Hristos, mai mult decât altele, ținând nemișcate obiceiurile cele vechi, de vreme ce s-a așezat cu bună credință, s-a arătat la dânsa păstorii întocmai cu apostolii, are temelie pe apostolul cel de frunte și întâi chemat, și așezată și păzită de Constantin și ceilalți împărați creștini râvnitori pentru Hristos. La întrebările ce s-au făcut pentru dumnezeieștile dogme, și alte sfinte rânduieli, hotăra nu numai arhierul Constantinopolului, ci cu porunca și cu stăruința bine-credincioșilor împărați, din toată lumea se adună arhierii și patriarhii, chiar și al Romei venea, sau însuși precum Agapiton și Martin, sau prin trimiși. Al Alexandriei, al Antiohiei, al dumnezeieștii cetăți Ierusalim și cu un cuvânt, de pretutindeni toți cei aleși și de cinste care, adunându-se, dezlegau cu un rând cele ce erau în îndoială, întemeind și întărind cele adevărate. Acestea le lua de la Apostoli, căci atunci când s-a întrebat de oarecare pentru tăierea împrejur, nu au cutezat Pavel și Barnaba între ei a hotări, ci cu soborul tuturor Apostolilor, care prin scrisori învăța ceea ce se cade a se face, când grăia nu numai Petru ci și Iacob, Ioan și ceilalți. Așa, dimpreună scriu în epistola acestora. Și mai înainte de aceasta Petru, când a vrut să aleagă pe unul întru plinirea celor doisprezece ucenici, nu a cutezat singur a face aceasta, ci dimpreună cu ceilalți, cu care a și săvârșit lucrul. Și când prin descoperire au primit pe Corneliu, le-au adevărit celorlalți Apostoli cu multe cuvinte și mărturii cele ce s-au întâmplat, că de la Dumnezeu era lucrul, iar nu de la dânsul, pentru ca și ei să-l primească. Pavel asemenea mergea și spunea și la ceilalți propovăduirea sa, ca nu cumva să-i fie osteneala în deșert. Și cine era acesta? Pavel, cel ce purta pe Hristos, care pururea era îndemnat de Duhul Sfânt. Destule sunt pentru aceasta. Iar Sfântul Disc poartă Preasfânta Pâine, și dumnezeiescul potir are vin și apă pus înaintea lui Dumnezeu. Preotul însuși ia alt colț de prescură și scoate cu copia părticică din mijlocul pecetii și o aduce întru cinstea și pomenirea Maicii lui Dumnezeu și aceasta o pune de-a dreapta Sfântului Agneț celui din disc, căci această pâine mai închipuie și Trupul lui Hristos, iar părticica aceea în locul celei ce L-a născut pe El cu feciorie.

Deci păzindu-se și întru închipuire adevărul, stă Împărăteasa cum scriu psalmii de-a dreapta Fiului și Împăratului Hristos, luând ca o Maică cinstea cea mai mare, pentru că partea cea din dreapta este mai de cinste și întâia.

**Pentru miridele cele aduse la proscomidie,
pentru sfinți și pentru toți creștinii**

Iar de-a stânga, dintr-alt colț al prescurii, preotul, scoțând cu copia miride din pecete în chipul crucii, face pomenire tuturor Sfinților și le pune. Una adică o aduce pentru cinstea și pomenirea cinstitelor și cereștilor puteri a celor fără de trup. Și trebuie a aduce pentru dânșii, pentru că și ei au slujit Taina Întrupării; pentru că s-a unit cu noi, și suntem o Biserică, pentru că poftesc să se plece la Tainele Bisericii, să vadă luând și ei dintr-acestea mai mare înălțare; și pentru că ne sunt nouă paznici și mijlocitori către Dumnezeu. Iar a doua miridă o scoate întru cinstea și pomenirea Cinstului Botezător și a tuturor sfinților Prooroci și dreptilor ce au vestit mai înainte întruparea Domnului. Iar a treia întru cinstea și pomenirea sfinților și prea lăudaților Apostoli, ca unor slugi ale lui Hristos și ca unor întâi preoți și învățători ai credinței și a celor după dânșii nevoitori pentru credința cea bună sfinților arhieriei, sfinților și bunilor biruitori mucenici și a preacuvioșilor împreună cu toți sfinții. Iar cea mai de apoi aduce întru cinstea și pomenirea sfântului a căruia este pomenirea sau a celui ce se prăznuiește și a Sfântului Părintelui nostru Ioan Gură de Aur sau Vasile, a cui va fi Liturghia, și iarăși împreună a tuturor sfinților. De vreme ce întru Hristos toți se unesc și trebuie dimpreună cu pomenirea Domnului a face pomenire și robilor Lui.

Întâi trebuie a face pomenire aceleia ce L-a născut pe Dânsul nenuntit, prin care Tainele mântuirii noastre s-au săvârșit, după aceea a sfinților îngeri, ca celor ce au slujit Tainei și printr-însa s-au unit nouă și ne păzesc pe noi: a proorocilor și a dreptilor, care au propovăduit cele ce sunt ale Tainei, a căroră pecete și mai ales este Botezătorul; a învățătorilor de Dumnezeu propovăduitori și a Apostolilor, care au luminat lumea, împreună cu a dascălilor lor, arhierieilor lor, mucenicilor și preacuvioșilor; și mai apoi a tuturor împreună. De vreme ce cu această Sfântă Jertfă toți împreună, îngerii și oamenii cei sfinți s-au unit cu Hristos și întru Dânsul s-au sfințit. Și cu Dânsul ne unesc pe noi, cu ale căroră rugăciuni (zice) cercetează-ne pe noi, Dumnezeule și ne dăruiește nouă toate cererile cele de mântuire și viața cea veșnică. Cunoști că sunt miridele în locul sfinților, întru cinstea și pomenirea lor, și prin ei întru mântuirea noastră se aduc, că și aceștia prin această înfricoșată Taină, ca cei ce s-au nevoit împreună cu Hristos, în mai mare slavă și înălțare, adică prin împărtășirea mântuitoarei jertfei ne împacă pe noi cu Dânsul și ne adună cu cât mai mult îi vom pomeni pe ei. Miridele însă nu se schimbă, nici în Trupul Stăpânului, nici în trupurile sfinților, ci sunt numai daruri, prinoase și jertfe prin pâine, după urmarea Stăpânului, în numele Acestuia aduse Lui, care prin lucrarea

de sfințire a Tainelor, fiind sfințite cu unirea și împreunarea cu acestea, dau sfințenia și celor pentru care se aduc. Pentru cele ce sunt pentru sfinți asemenea spre noi precum și prin rugăciune, se face aceasta când îi pomenim pe ei, sau când la biserici, sau la moaștele lor, sau la icoanele lor aducem ceva, căci ei se sfințesc de la Dumnezeu. Primind dar cele ce noi le aducem lor, printr-aceasta ne sfințesc pe noi.

Deci de primesc ei a le aduce altele mai mici întru cinstea și pomenirea lor, cu mult mai vârtos vor primi a aduce pentru dânșii la Preasfânta Jertfă. Căci de vreme ce netrupește și cu gândul se împărtășesc împreunării lui Hristos cu sufletele, dar și prin Sfânta Liturghie, care a dat să se facă pentru lume, se împărtășesc marii slave, ca cei ce au pățimit împreună. Și dumnezeieștii îngeri, ca unii ce s-au unit cu noi și au slujit Tainei, se împărtășesc Harului.

Iar mai ales Maica Cuvântului lui Dumnezeu, mai întâi decât toți ia slava și strălucirea, de la Cel ce S-a întrupat dintr-însa, pentru că stă de-a dreapta, și precum mirida care este pentru dânsa, de-a dreapta Sfântului Agneț. Cu aceasta se arată că Dânsa este mai presus decât toți și mai aproape de Dumnezeu; iar de-a stânga ale îngerilor și ale tuturor sfinților, pentru că toți aceștia de o rânduială sânt, și mai cu seamă pentru că aceștia nu au nici o asemănare cu covârșirea aceea, căci printr-însa se luminează, și dintr-aceasta întâi noi prin sfinți ne mântuim, fiindcă printr-însa ne-am unit cu Dumnezeu. Aceasta dar săvârșind preotul aduce și celelalte miride, întâi pentru arhieriu ca unul ce este izvorul preoției; apoi pentru tot cinul preoțesc, celor ce slujesc Tainei, căci trebuie să ia întâi cel ce ostenește, precum zice și Pavel; apoi pentru credincioșii împărați, care se luptă pentru buna credință și mântuirea tuturor; apoi pentru iubitorul de Hristos popor, după care pentru egumen și pentru toată frățimea, de se va face Liturghia în mănăstire, iar de va fi în vreo oarecare biserică, pentru cel ce a zidit-o, sau pentru cei ce săvârșesc pomenirea, pentru cei adunați acolo, pentru cei ce au adus darurile și pentru care s-au adus, iar mai apoi pentru cei adormiți întru Hristos și pentru tot cinul preoțesc și călugăresc și încă pentru toți credincioșii care s-au săvârșit întru dreapta credință; iar încă și pentru cei care va vrea sau este dator preotul; și cea mai de pe urmă miridă să se aducă pentru tot sufletul dreptslăvitorilor creștini.

Și zice toată rugăciunea care se zice la Litiile Deniilor: „Primește Doamne Jertfa aceasta în prea cerescul Tău Jertfelnic pentru toate sufletele credincioșilor cele scârbite și supărate, cărora le trebuie mila și ajutorul Tău,” și celelalte până la sfârșitul rugăciunii. Și aceste miride care sunt pentru cei vii și pentru cei morți, le pune mai jos de Sfântul Agneț, ca aduse pentru noi smeriții, cărora ne trebuie curățire și solire, și așteptăm mila lui Dumnezeu, cea mare. Trebuie a se ști că la cuminecarea Înfricoșatelor Taine, preotul să nu ia din miride, ci din Trupul Stăpânului

să cuminece pe cei ce vin către dânsul, căci măcar că toate s-au făcut una prin unirea Preasfântului Sânge și de se va cumineca cineva cu miride se împărtășește Sângelui celui Stăpânesc, dar de vreme ce trebuie din Trupul și din Sângele lui Hristos să se cuminece tot credinciosul, preotul luând cu lingura Sângele și Trupul Stăpânului cuminecă pe cel ce vine la dânsul. În adevăr toate miridele punându-se în potir s-au împreunat Trupului și Sângelui lui Hristos, mai bine este însă după cum socotesc a păzi și a lua cu lingurița din Dumnezeiescul Trup. Am înțeles că prin acest dumnezeiesc chip și lucru al sfintei proscomidii vedem pe trupul lui Iisus și pe toată Una Biserica ca avându-L pe Dânsul în mijloc Lumina cea adevărată și viața cea veșnică, luminată și păzită de Dânsul. El este în mijloc prin Agneț, iar Maica Lui de-a dreapta prin miridă, sfinții și îngerii de-a stânga, și dedesubt toată adunarea a celor binecredincioși care au crezut într-Însul.

Aceasta este Taina cea mare. Dumnezeu între oameni, Dumnezeu în mijlocul dumnezeilor care se îndumnezeiesc de la Cel cu adevărat din fire Dumnezeu, Care S-a întrupat pentru dânșii. Aceasta este împărăția ce va să fie și petrecerea vieții celei veșnice, Dumnezeu cu noi, văzut și împărtășit. Cei necredincioși și cei care nu sunt dreptslăvitori nu trebuie pomeniți, căci ce împărtășire are lumina cu întunericul? De vreme ce vor alege (zice) pe îngerii pe cei răi de cei drepti. Drept aceea preotul nu trebuie a aduce miride pe vreunul care este de altă credință, și nici pe cei ce fac păcate la arătare și nu se pocăiesc, căci pomenirea pentru ei este o osândire ca și celor ce nepocăiți se împărtășesc cu înfricoșătoarele Taine precum zice Pavel.

Capitolul 95

Pentru ce tămâie după proscomidie?

Deci cu acestea săvârșind preotul proscomidia, aduce lui Dumnezeu tămâie, pentru mulțumirea lucrului și venirea Harului Duhului Sfânt, căci tămâia însemnează chipul Duhului, după cum mărturisește și rugăciunea care zice: „Tămâie aducem Ție Hristoase, Dumnezeul nostru; întru miros al buneii miresme celei duhovnicești, care primind-o întru cerescul Tău Jertfelnic, trimite nouă Harul Preasfântului Tău Duh”. Preotul cu aducerea buneii miresme a tămâii cinstește împreună și pe Dumnezeu arătând că lucrează și cu Duhul Sfânt, și că de la Taina aceasta se varsă în lume Harul Duhului Sfânt.

Ce însemnează steaua, sfintele procovețe și aerul?

Drept aceea întru cinstea Mântuitorului tămâind steaua o pune deasupra Agnețului zicând: „și iată steaua venind a stătut deasupra unde era Pruncul,” arătând cu semne cele ce s-a făcut la naștere; căci am zis că proscomidia este chipul peșterii și al ieslei. Deci luând procovățul discului, care însemnează cu celelalte procovețe scutecele, zice cuvintele psalmului, care închipuie întruparea Cuvântului: „Domnul S-a împărțit, întru podoabă S-a îmbrăcat” și celelalte. Și la procovățul pe care-l pune ori pe un potir ori pe mai multe, zice cele ce arată asemenea întruparea Domnului: „Acoperit-au cerurile bunătatea Lui, și de înțelepciunea Lui este plin pământul, și Înșuși este care acoperă cerul cu bunătățile, ca Unul Dumnezeu Iisus Hristos,” și pământul plin de înțelepciunea Lui, adică de cunoștința Lui.

Căci El întrupându-Se, tot pământul L-a cunoscut pe Dânsul împreună cu Părintele și cu Duhul Sfânt. Iar stihul psalmistului: „Acoperit-a cerurile bunătatea Ta” și celelalte. Se zice peste tot, deși sunt potire mai multe, căci Unul este Cel Care Se aduce, și toate potirele se socotesc a fi unul, deși se văd în mai multe locuri, pentru că Trupul și Sângele este al Unuia. Deci mai pe urmă, punând preotul deasupra aerul, îl tămâiază; acest aer însemnează cerul întru care era steaua și giulgiul, căci de aceea la multe locuri se află însemnat pe aer Iisus mort, uns cu smirnă; acesta se numește și epitaf. Acesta până în sfârșit învață lămurit ca într-o tablă taina, că Mielul Acesta ce S-a proorocit, mai presus de ceruri S-a suit și în peșteră și în iesle trupește S-a născut, și cele ale patimilor îndată la naștere s-au închipuit într-Însul. Pentru că steaua a stătut deasupra Lui arătându-L magilor, Irod L-a gonit și Simeon luându-L în mâini L-a propovăduit că va fi semn de griji și sabie va trece prin pântecele Maicii Sale. Drept aceea aici se cuprind și ale patimii. Deci tămâind Darurile cele ce sunt la dumnezeiasca proscomidie, ca pe unele aduse și dăruite lui Dumnezeu și ca pe niște închipuiri ale Preasfântului Trup și Sânge, zice rugăciunea proscomidie, și cheamă pe Dumnezeu și Tatăl Cel ce a trimis către noi pe Fiul Său, Pâinea cea cerească ca să binecuvinteze pe cele puse înainte; și să le primească pe dânsule întru preacerescul Său Jertfelnic și să pomenească pe cei ce le-au adus și pe cei pentru care s-au adus acestea, și să păzească pe cei ce slujesc la Liturghie a fi neosândiți. Astfel, făcând sfârșit, cădește proscomidia și Sfânta Masă, în chipul crucii, după aceasta toată partea bisericii, arătând că Dumnezeu întâi a dat darurile întru sfinți, și prin sfinți întru ceilalți. Pentru că am văzut pe oarecare tămâind toată biserica și poporul, ceea ce zice și Sfântul Dionisie. Mai înainte de Liturghie se începe tămâierea de la Jertfelnic dându-se în toată biserica și iarăși la Jertfelnic se întoarce, pentru că începutul și sfârșitul bunătăților

este Dumnezeu, iar scaunul și locul Său este Jertfelnicul. Drept aceea totdeauna așa se tămâie, adică să se înceapă de la Jertfelnic tămâierea și la Jertfelnic să se sfârșească. Și de vreme ce arhiereul este chipul lui Hristos, având puterea Lui și fiind păstorul sufletelor închipuie pe Hristos, și la dânsii se face aceasta.

Căci arhiereul binecuvântează întâi tămâierea ca și cum o aduce lui Dumnezeu, și după ce tămâie Sfânta Masă și sfintele icoane întâi pe dânsul tămâiază, după aceea pe ceilalți și după dânsii iar îl tămâie pe dânsul, pentru că el este începutul și sfârșitul lucrurilor sfinte și Dumnezeieștilor Daruri. Prin asemănare, după cum e obiceiul, tot astfel se face aceasta și celor ce sunt în locul arhierilor, adică egumenilor. A tămâia la începutul Liturghiei și înăuntrul și afară, aceasta o vedem că se face și la biserica cea mare a Colonului. La vohodul cel mare, cel dintâi al Sfintei Liturghii, diaconul ieșind de la Jertfelnic cu cădelnița, tămâie întâi Evanghelia, pe arhiereu și pe cei ce slujesc împreună cu dânsul, cu aceasta se arată harul și dăruirea cea din cer care s-a vărsat lumii prin Iisus Hristos și buna mireasmă a Duhului, care iarăși printr-Însul ridicat la cer și aceasta pururi ni se face prin Iisus Hristos. Deci proscomidia așa se face. Preoții fac pomenire pentru care va fi trebuință și mai cu seamă pentru cei ce săvârșesc praznicul, pentru arhiereu și pentru ceilalți, asemenea și diaconi, toți fac pomenire prin preoți, căci ei nu pot să pomenească, de vreme ce n-au har de a proscomidi lui Dumnezeu, fiind slugi și având numai vrednicia slujirii.

Că de nu le este cu puțință diaconilor a îmbrăca veșminte fără binecuvântarea arhiereului sau a preotului, nici a începe vreo săvârșire, cum ar putea și a proscomidi? Și de vreme ce pravila oprește pe diaconi a se cumineca mai înainte de preot, pentru ca să-și păzească fiecare rânduiala sa, cum va putea oare diaconul a proscomidi la Daruri? Drept aceea se obișnuiește la Tesalonic și acum la Sfântul Munte al Atonului, ca diaconii să nu proscomidească, și aceasta trebuie să se păzească. Iar oricare din diaconi va voi să aducă lui Dumnezeu miride după datorie, aceasta să o facă prin preot, ținând preotul prescura și copia, și când scoate mirida zicând: „Primește Doamne jertfa aceasta pentru (cutare) în cinstea și pomenirea vreunuia din sfinți și întru curăția și iertarea păcatelor a vreunuia din vii sau morți”. Diaconul însă la fiecare miridă zice: „Pomenește Doamne pentru cinstea și pomenirea cutărui sfânt, sau pentru iertarea fiecăruia din care va vrea, sau mai vârtos și mai ales a zice: Pomenește Părinte pe (cutare)”, căci diaconul nu poate pomeni la Dumnezeu, fiind preotul aci. Deci și vremea începerii Liturghiei se dă de arhiereu arhidiaconului, căci nu se poate săvârși ceva fără voie de la arhiereu, căci și Marele Arhiereu Iisus zice aceasta: Fără de Mine nu puteți

face nimic. Deci diaconul cere, zice preotului să binecuvânteze, iar preotul binecuvântează pe Dumnezeu, și așa făcând și celelalte.

Capitolul 97

Cui se închipuie arhiereul și cui se închipuie cei ce sunt împreună cu dânsul?

Aici și mai pe scurt putem spune că preoții care sunt înăuntrul altarului, închipuie cetele îngerești cele dintâi, iar arhiereul pe Domnul, și cei ce sunt împreună cu dânsul pe îngerii care au slujit dumnezeieștii întrupări și pe Apostolii povovăduitori de Dumnezeu.

Capitolul 98

Ce închipuie Sfântul Altar și Sfântul Prestol?

Altarul închipuie Sfintele Sfintelor, cele mai presus de ceruri, și cerul. Sfântul Scaun, însă, închipuie scaunul lui Dumnezeu, Învierea lui Hristos și cinstitul mormânt. Iar Biserica închipuie cele cerești împreună și raiul. Cele de la sfârșitul bisericii și tinzile (pridvoarele) închipuie zidirea pământului și cele de pe pământ care s-au făcut pentru noi. Pogorârea arhiereului spre apus îmbrăcat cu cele arhierești, închipuie pe Domnul cel întrupat care pe pământ și până în partea cea mai de jos de pământ a iadului a venit cu sfinții îngeri, a surpat pe stăpânitorul întunericului și a mântuit sufletele cele ținute acolo din veci.

Pentru aceea și vohodul cel dintâi însemnează pogorârea pe pământ, moartea, Învierea și Înălțarea, pentru că pogorându-Se pe pământ, întâi aceasta a făcut. Pentru aceea se cântă înainte de vohod antifoanele, care sunt trei, și prin care se cinstește Treimea și ceea ce a născut pe Dumnezeu, cetele sfinților și mai pe urmă se slăvește Unul Născut, Fiul lui Dumnezeu. Căci Acesta Unul S-a întrupat din Treime, a ales pe Maica Lui pentru noi, și pentru noi sunt cetele sfinților și rugători, și El Însuși Care S-a întrupat pentru noi este rugătorul nostru către Părintele. Pe prooroci îi înfățișează cei ce cântă cele proorocești, de vreme ce și proorcii au povovăduit pe Hristos. Preoții, ieșind din altar cu bună regulă, închipuie dumnezeieștile cete dintâi ale îngerilor, și, venind către arhiereu arată bucuria ce o au de Hristos pentru biruința Lui cea de pe Cruce, cu Învierea și cu Înălțarea, și arată întâmpinarea Sa cu ucenicii Săi după Înviere. Aceasta se arată mai bine dintr-aceasta că arhiereul și toți preoții plecându-și capetele și rugându-se, însemnează că Domnul S-a pogorât până la noi, a murit, S-a îngropat și S-a pogorât în iad. Deci, după rugăciune ridicându-

se, se arată încă cu înălțarea Sfintei Evanghelii și cu glasul diaconului, care zice: „Înțelepciunea îndreptează”, adică înviind ne-a îndreptat și ne-a înălțat pe noi. Pentru aceea se face și cinstea înălțării Lui, precum zicea și El Însuși atunci când Se înălța Hristos: „Cine este acest Înălțat al slavei?”

Drept aceea și arhiereul mergând înainte și închipuind pe Hristos care S-a înălțat la cer Se slăvește, și cântăreții cântă „Întru mulți ani”, mărturisind că nu se slăvește prin ei omul, ci Însuși Iisus Hristos Marele Împărat și Arhiereu, Care a așezat buna cinstită împărăție pe pământ și arhieria. Drept aceea arhiereul având harul Lui se slăvește ca Hristos, și mai vărtos, precum am zis, Hristos se slăvește printr-însul. Înaintea arhiereului și pe lângă dânsul merg diaconi ca îngerii și cântăreții-l întâmpină pe el cu cântări și se închid ușile, pentru cuvântul care zice: Ridicați porțile, pe care Arhiereul sărutându-le se deschid (pentru că Hristos este ușa oilor celor de sus și a vieții). Căci Hristos este Cel Ce ne-a dat intrare întru cele sfinte prin jertfa trupului Său. Arhiereul binecuvântează pe cel ce deschide ușile, pentru că Hristos este Domnul puterilor și îndată tămâie împrejurul Jertfelnicului ca unul ce este scaunul lui Dumnezeu de odihnă; și închipuie pe singurul Hristos junghiat și viu, care se jertfește acolo în altar; și însemnează și scaunul cel luat al lui Dumnezeu care este către răsărit adică șederea din cer cea de-a dreapta Tatălui a lui Hristos. Treptele însemnează suirile, cetele îngerilor și ale sfinților bărbați aleși, pe aceste trepte diaconii nu șed.

Deci, după tămâiere, se face scularea împăraților și a arhiereilor, căci Hristos înălțându-Se, a lăsat arhieriei drept-slăvitori și printr-înșii împărați credincioși, și după aceasta cu dicherul binecuvântează Sfânta Evanghelie, arătând arhiereul cele două firi ale lui Hristos, Care cu Ipostasul Unul este nedespărțit, și cu tricherul iarăși când cântă „Cântare Sfântă”, la slava Tatălui, pentru că Sfânta Treime e în Trei Fete, cu Firea Una, cunoștința căreia Treimi și a Celui Unuia din Treime întrupat în două firi, Evanghelia o a strălucit în toată lumea. Arhiereul se roagă ca să se cerceteze aceasta ca o vie însuflețită făcând roadă viei, veselă și răsădită de sus. Drept aceea, se suie și șade în sfântul scaun din altar închipuind pe Iisus Hristos Care S-a suit în cer și a șezut de-a dreapta Tatălui și îndată se citește Apostolul, căci Hristos suindu-Se în ceruri a trimis pe ucenici să propovăduiască pe Domnul în toată lumea. De aceea după Aliluia, se propovăduiește Sfânta Evanghelie în amvon, că mergând Apostolii au propovăduit aceasta, și că propovăduirea lui Iisus Hristos și cuvintele Evangheliei sunt ale singurului Domn Iisus Hristos. Arhiereul ca o slugă a lui Hristos când se citește Evanghelia scoate omoforul și zice: „Pace și binecuvântare celui ce a citit”, și la început și la sfârșit; la început ca să ia putere să propovăduiască, iar la sfârșit ca plată ostenelii. Asemenea și celui ce a citit mai înainte graiurile apostolești îi zice: „Pace și binecuvântare”, însă nu

zice oricine „Pace” când sunt și alții, ci numai arhiereul care va fi mai mare întru dânșii, sau preotul, căci și aceștia se socotesc în locul Apostolilor, iar cel mai mare arhiereul este în locul lui Hristos. Drept aceea, el zice: „Pace celui ce a citit Evanghelia”, ca cel ce are chipul lui Hristos, ceilalți mai mici zic „Pace” celui ce a citit Apostolul ca cei ce sunt în chipul Apostolilor, și nici aceasta nu fac ei de la dânșii și zic: „Pace” luând binecuvântare, căci acest cuvânt al păcii este osebit al lui Hristos și lăsat nouă moștenire de la Dânsul. Și îndată arhiereul, scoborându-se din scaun, zice lăudarea pentru împărați, arătând că Hristos biruind lumea cu propovăduirea a chemat împărăția cea binecinstitoare de la necredință și a așezat-o la credință, a binecuvântat-o, și o binecuvântează prin arhiereu. Apoi face ieșirea celor cerești, arătând despărțirea păcătoșilor din cei dreți, după propovăduirea Evangheliei la sfârșitul veacurilor, căci după ce s-a propovăduit Evanghelia în toată lumea întru mărturia tuturor limbilor, precum zice, va veni sfârșitul.

Drept aceea, și după cei chemați este al doilea și marele Vohod care arată a doua venire cu slavă a lui Hristos din cer. Pentru aceea se face acest vohod cu multă ceată preotească, precum lumina acelei slave a Domnului cu care va veni atunci. Și ținând omoforul care are Cruce dinainte, arată semnul lui Hristos, care atunci se va arăta înainte din cer, precum scrie. De aceea și purtătorii de sfeșnice și purtătorii de ripide merg înaintea lui Hristos, Cel Ce Se află atunci de față prin taine, cer este Pâinea cea Cerească, bucuria cea viețuitoare și necheltuită, care se vede atunci ca un Miel junghiat, că se va arăta și viu și rănit și-L vor vedea aceia care L-au împuns, adică cei ucigători de Dumnezeu. Iar noi cei ce am crezut într-Însul ne vom veseli de Dânsul, căci cu rănilor Lui noi ne-am tămăduit. Drept aceea se închid ușile împărătești, căci s-a rânduit ca cele înalte să nu fie văzute în veacul ce va să fie celor mai mici și mai de jos, și nici Tainele nu sunt cunoscute de toți, pentru că și atunci va fi acoperit pentru mulți, și numai câte puțin descoperindu-se Iisus.

Apoi se deschid ușile, precum și în veacul viitor celor aleși și mai desăvârșit vederea asemenea după bunătăți le va fi. Mărturisirea propovăduindu-se și Simbolul Credinței citindu-se de toți, se arată prin sărutare dragostea și unirea îngerilor și a oamenilor, căci atunci într-un gând vor fi, și toți vor fi prieteni și iubiți. Iisus, Jertfa cea bună, va fi în mijlocul tuturor sfinților, fiind pacea și unirea tuturor, preot și jertfă, unind pe toți și cu toți unindu-se, însă după asemănarea bunătăților, căci nu se vor împărtași toți asemenea, ci unii mai curat și fără acoperire vor fi aproape ca niște jertfitori de cele sfinte și se vor apropia de cele mai desăvârșite.

Pentru ce precum în cer așa și pe pământ partea bisericească și cea mirenească stau după rânduială și se împărtășesc Tainelor în Altar și afară din Altar?

Și aceasta însemnează arhierul cel mai mare, apropiindu-se, atingându-se și jertfind Tainelor, singur închipuindu-se Celui jertfit pentru noi. Iar alții printr-însul împărtășindu-se ca printr-un mijlocitor. Drept aceea în altar se împărtășesc Tainelor episcopii și preoții, de vor fi împreună slujitori, însă nu se apropie ca cel dintâi. Și alți preoți se cuminecă iarăși după a doua rânduială și pot zice fiecare tot aceleași cuvinte ca cel dintâi. În urma tuturor se cuminecă diaconii. După aceștia se cuminecă înaintea sfintelor uși ipodiaconii, citeții, cântăreții, după dâșii monahii, apoi după rânduială mirenii, căci nici aceștia toți nu sunt deopotrivă, unii sunt necăzuți în păcat iar alții pocăindu-se. Din aceasta se arată înălțarea și rânduiala fiecăruia din cei ce se cuminecă și încă mărirea ce are Sfânta Cuminecătură. Sărutarea ce se face când se citește mărturisirea credinței, arată că noi mărturisind credința cea dreaptă, trebuie să avem pace și dragoste. După sărutare se face săvârșirea tainelor cu chemarea Duhului Sfânt, căci una este puterea Treimii și Fiul întrupându-Se Părintele era binevoind, și Fiul Însuși lucrând și Duhul Sfânt era împreună lucrând. După săvârșirea Tainelor se face pentru toți pomenire, pentru că Jertfa se face spre mântuirea tuturor; atunci se face și pomenirea sfinților, căci au pățimit și ei împreună cu Dânsul și acum se slăvesc împreună cu Dânsul; dar mai ales se face pomenirea Preacuratei și uneia Născătoarei de Dumnezeu, căci și atunci și acum ea este mărturisitoarea tuturor de obște, pe care toți o laudăm, de vreme ce și printr-înșa nădăduim mântuirea. Iar după pomenirea tuturor se zice ectenia de către arhierul ca o pecetluire a tuturor ecteniilor, ca să ne dea cu o gură și cu o inimă a slăvi pe Cel în Treime Dumnezeu, și milele Celui întrupat și jertfit pentru noi, Iisus Hristos, Marele Dumnezeu, să fie pururi cu noi. Arhierul se roagă ca să ne învrednicim noi cei ce suntem din fire făptură și robi, a chema Părinte pe Dumnezeul Cerului prin Fiul Său cel Fiul prin fire, Care este jertfit în Taine. După rugăciune, după ce zice: „Pace tuturor”, și după plecarea capului, cu care se arată slujirea cea către Dumnezeu și unirea, se face înălțarea Pâinii celei purtătoare de viață, închipuind răstignirea Mântuitorului pentru noi; și că Însuși Hristos a venit și pe Sine Se dă nouă, căci Acesta este Cel ce S-a răstignit pentru noi și pe Dânsul ni-L arată nouă cu taină că a pățimit pentru noi.

Drept aceea și zice: „Să luăm aminte”, ca noi să cunoaștem taina, și iar zice: „Sfintele sfinților”, arătând că Cel ce S-a răstignit este Sfânt și părtașii acestuia sunt datori a fi sfinți, și cu credință toți strigă: „Unul sfânt,

unul Domn Iisus Hristos”, arătând mărturisirea care va fi și la veacul ce va să fie, precum zice Pavel: „Prin acest Unul născut Fiul cel întrupat și răstignit ne-am sfințit, de moarte ne-am izbăvit și am dobândit nemurirea, Care și atunci va fi vedere și îndulcire nouă”. Am murit mai înainte, ne-am amăgit că ne vom face dumnezei și fără de vreme căutând a ne face nemuritori și dumnezei, nu ne-am făcut. Iar acum ne-am sculat și suntem vii, ne împărtășim darurilor lui Dumnezeu și suntem dumnezei, întrupându-Se pentru noi Dumnezeu Cel fără de moarte, îmbrăcând chipul robului și muritor făcându-Se ca zidirea, făcându-Se om cu adevărat, și jertfindu-Se pentru noi. Drept ceea e nebunie a ne apuca noi și a vrea să ne facem dumnezei și a călca porunca, căci ne e peste putință fiind făpturi să ne facem dumnezei. Iar întruparea Cuvântului lui Dumnezeu ca a Unui singur Atotputernic, este adevărată, bună și pentru a noastră mântuire. De aceea S-a suit desăvârșit nouă care o a făcut pentru noi, a murit pentru noi cu trupul, care a fost săvârșirea bunătăților, și prin moartea Sa ne-a dat nouă nemurirea și slava dumnezeirii. Vedeți cât este taina.

Apoi se face săvârșirea Sfântului Agneț, că pentru noi Se împarte Cel neîmpărțit, pentru ca toți să ne împărtășim Lui, și nedespărțit fiind, pentru noi Se desparte unindu-ne pe noi cu Sine și făcându-Se una precum S-a făgăduit. Iar unirea paharului se face fiind Sfânta Pâine în potir, pentru că Unul este Hristos, măcar că Se vede a fi în pâine și în potir. Însuși este întărire prin pâine, veselie prin pahar și pacea noastră. După aceasta se cuminecă aceasta fiind sfârșitul a toate: împărtășirea lui Dumnezeu, și aceasta este Binele cel desăvârșit și dorit. Și aceasta se face precum am zis, după rânduiala pentru dreptate și pentru evlavie ce vine din smerenie, căci fiecare întru El se împărtășește Tainelor cu rânduială. Dumnezeu fiind Bun și Drept Se dă nouă tuturor cu dreptate. De aceea întâi arhiereul se cuminecă, precum și arhanghelii cei dintâi se împărtășesc luminii celei dumnezeiești și printr-înșii cei din mijloc și după dânșii ceilalți precum zice Dionisie. Drept aceea, și prin arhiereu se împărtășesc episcopii și preoții, și prin preoții cei mai mari toți ceilalți preoți și diaconi.

Apoi, așezând pe sfântul disc sfântul potir, îl arată tuturor, care este cu adevărat însuși Trupul și Sângele lui Hristos, care pentru poporul Lui cel ales pentru noi S-a jertfit și voiește să gustăm, să-L vedem și să ne atingem de El. Drept aceea și sfânta adunare din suflet vede pe acesta, se închină și cele ce sunt către mântuire: diaconul strigând a se apropia cu frica lui Dumnezeu și cu credință. Pentru că venind cineva să se cuminece, să nu se cuminece întru osânda lor. Arhiereul dă cu lingura celor ce vin a se cumineca, care aceasta o face după vederea lui Isaia Proorocul. Pentru că nu trebuie a se cumineca cele dumnezeiești și înfricoșate, precum am zis, toți într-un chip. Și spre cele dumnezeiești se cuvine a se cucernici și a se sfii. De vreme se s-au sfiit heruvimii, cu mult mai ales se cuvine să ne

sfiim noi, pentru că noi nu chipul vedem, ci pe singur Adevărul. Drept aceea, se cuvine celui ce vine să se cuminece, a se închina și a cere iertăciune de la arhiereu, sau de la preotul ce-l cuminecă, și de la toți credincioșii, mai înainte. Pentru că în potir este însuși Pâinea cea vie cu Sângele, până la pământ se cade a se închina din tot sufletul, și așa să-și strângă mâinile cruciș întru apărarea robiei, întru mărturisirea Celui răstignit, de vreme ce vine a se împărtăși cu El: așa cu temere, cu frică și cu smerenia inimii a veni. Deci se cuminecă îndată întâi ipodiamonii care pururi la fiecă Liturghie se cuminecă, că aceștia sunt după diaconi, și nu au voie a se cumineca înăuntrul altarului, de vreme ce și afară s-au hirotonisit, după aceea citeții și monahii, și după dânșii mirenii. Înăuntrul altarului, altcineva nu se cuminecă, fără numai arhieriei, preoții și diaconii, că numai aceste trei cete se hirotonisesc înăuntrul altarului, iar ceilalți afară din altar, nici în mâini nu iau Dumnezeiasca Pâine, fiind din rânduiala cea mai de jos a celor bisericești, de ar și prisosi cu bunătatea. Drept aceasta trebuie fiecare rânduială să se păzească, precum și Pavel poruncește, zicând: „fiecare în ce rânduială s-a chemat, într-aceia să petreacă”, pentru că și mai ales temeiul bunătăților: adică smerenia într-aceasta se află, care și întru îngeri este, și la veacul ce va să fie așa va fi. Că iar zice Pavel: fiecare întru a sa rânduială.

Mai pe urmă se dă blagoslovenia la adunare, ca de la însuși Mântuitorul, care o face arhiereul, de se roagă pentru mântuirea tuturor, apoi tămâie Sfintele de pe Sfânta Masă, zicând: „Înalță-Te, Doamne” și celelalte. Mulțumind Celui ce pentru noi S-a întrupat, a pățimit, a înviat cu trupul în ceruri S-a suit și viețuiește, și de slava Lui tot pământul s-a umplut. Și binecuvântând pe Dumnezeu, dă să ducă Sfintele taine la proscomidie, și diaconii să le potrivească. Al doilea dintre preoți zice rugăciunea amvonului pentru cei din afară din sfântul altar, zice cu glas mare întru auzul tuturor, rugându-se pentru popor, și cu aceasta se face lucrul arhiereului, pentru că și începutul și sfârșitul rugăciunilor este al lui lucrul, însă și arhiereul această rugăciune o zice în taină către Dumnezeu, drept aceasta dar, venind preotul după ce zice rugăciunea, îl blagoslovește arhiereul ca pe o slugă a Lui. Și iarăși, însuși arhiereul strângând antimisul și Evanghelia punând, sărutând-o pe dânsa și Sfânta Masă, arată cu aceasta, că de acolo s-au sfințit și este unit cu Jertfelnicul, pentru că cele ce sunt ale Liturghiei a săvârșit. Iese pe ușile altarului afară și dă poporului anaforă, căci nu este poporul dintr-ai altarului, și alta mai însemnează că Cel Înalt se pogoară la cei smeriți, și pe Sine se dă lor în multe chipuri.

Pentru anaforă și că această anaforă este pâine sfințită

Iar anafora aceasta este pâine sfințită, care se face din prescura aceea din care se scoate Sfântul Agneț, care se jertfește și se face Trupul Domnului. Deci, în locul aceluia dar mare al înfricoșatei cuminecături, de vreme ce nu sunt toți vrednici a se împărtăși Aceluia, li se dă această anaforă, care după cuviință se numește antidor, adică în loc de dar: pentru că dă darul hărăzirii lui Dumnezeu. Această pâine este sfințită, fiind însemnată cu copia și primind sfinte cuvinte, nu este însă împărtășirea Trupului lui Hristos, căci acelea sunt Tainele, iar aceasta numai dătătoare de sfințire și dăruitoare de dumnezeiescul har, care se dă cu cuvintele cele de la proscomidie. Apoi arhierul, binecuvântând poporul și rugându-se lui Dumnezeu ca să-i dea binecuvântare, face sfârșitul, rugând pe Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, ca prin rugăciunile prea Sfintei Maicii Sale și ale tuturor sfinților să miluiască pe toți și să-i mântuiască, propovăduind împreună și mărturisind, căci prin întruparea Mântuitorului și prin jertfirea cea Sfântă ne-am mântuit și ne vom mântui cu rugăciunea Născătoarei de Dumnezeu, ceea ce a slujit la această taină, și ale sfinților celor ce s-au sfințit din această Taină. Îndată, atunci cântăreții se roagă prin cântări pentru împărați și pentru arhieru; să nu socotești că cântăreții fac laudări pentru om, și se roagă pentru dânsul, ci ei se roagă pentru credincioasa împărăție și dreptslăvitoarea arhierie a fi pururi, și Liturghia în veci să se lucreze neoprită. Arhierul apoi binecuvântând de trei ori pe cântăreți și pe popor se roagă iarăși: „Acum slobozește” și celelalte, întru sine aducându-și aminte de Simeon când a primit pe Hristos în brațe. Astfel se dezbracă de sfintele veșminte. Apoi, rugându-se și dând sfârșitul, mulțumind pentru toate și închinându-se de trei ori Jertfelnicului, pleacă.

Clericul: Mulțumită lui Dumnezeu că și pentru aceste dumnezeiești lucruri atât de înalte, ne-am folosit din destul. Dar cercăm a afla cele ce sunt pentru slujba și Sfințirea Bisericii, ca să știm și pricinile celor ce se află în Biserică.

PARTEA A V-A Pentru Sfânta Biserică și pentru târnosirea ei

Și pentru aceasta vom vorbi cu ajutorul lui Dumnezeu, căci urmează după ce am vorbit despre Dumnezeiescul Mir și Sfânta Liturghie să vorbim și pentru aceasta; apoi și pentru Dumnezeiasca Hirotonie a fiecăruia din bărbații hirotonisiți. Căci precum este trebuință de arhieru sau de preot pentru Sfânta Liturghie, precum și la Hirotonie și la Taina Sfântului Mir este trebuință numai de arhieru, așa și la săvârșirea acestora este trebuință și de altar, căci în altar se face Liturghia, hirotoniile și Mirul. Trebuie, dar, să vorbim și despre sfințirea Bisericii, pentru că în Biserică este așezat altarul și pentru altar este Biserica sfântă, căci fără altar nu poate fi Biserică, ci numai casă de rugăciune, împărțându-se de sfințenie numai din rugăciuni, nefiind sălășluirea slavei lui Dumnezeu, nici locașul Lui și neavând dumnezeiască putere a sui rugăciunile noastre prin harul său către Dumnezeu. Asemenea nu poate să se aducă Dumnezeieștile Daruri pe Masa ce va fi într-însa, și prin rugăciunile preotului și prin însemnarea Crucii să se prefacă în Trupul și Sângele lui Hristos cu Duhul Sfânt. Într-însa nu poate fi nici Masă, adică Prestol. Drept aceea pentru ca să se facă acestea a avea putere și a fi Biserică lui Dumnezeu, într-acest chip se zidește și se sfințește:

Capitolul 101 **Pentru zidirea Sfintei Biserici și pentru rugăciunea cea de pe temelie**

Cine voiește a zidi Dumnezeiască Biserică, vine la arhieru și cere binecuvântare, căci nu este cuviincios a se apuca de unele ca acestea fără porunca arhierului. Lucrurile cele dumnezeiești cu dumnezeiască poruncă și cercare trebuie să se facă, și întru cele dumnezeiești se cuvine a fi începutul Dumnezeu, Cel ce este Începătorul și Săvârșitorul a toate, care

este Iisus Hristos, după cum zice dumnezeiescul Pavel. În scaunul lui Hristos cu mila Lui șade arhiereul; deci cercetând acesta pe cel ce voiește să zidească (ca nu cumva să se apuce și să nu o poată săvârși, precum și pentru Turn s-a scris la Evanghelie) are grijă ca nu cumva cineva apucându-se să nu săvârșească sau nu cumva săvârșindu-se și sfințindu-se să se părăsească Biserica și să stea pustie, neavând cele trebuincioase ale bisericii. Drept aceea cercetându-se cel ce va să zidească și făgăduindu-se că o va zidi până în sfârșit și va găti toate cele trebuincioase, i se poruncește să zidească. Se sapă temeliile, se adună materialele și când sosește vremea ziditului, însuși arhiereul vine la locul acela și îmbrăcându-se în sfințele odăjdii (veșminte), fiind împreună cu dânsul clerul, binecuvântează pe Dumnezeu mulțumind pentru dumnezeiescul lucru și citind clerul „Sfinte Dumnezeule”, însuși binecuvântează tămâia și luând cădelnița binecuvântează temeliile și săpăturile în chipul crucii, sfințindu-le pe toate cu tămâie; căci tămâia închipuie darul Sfântului Duh și Crucea pe Hristos.

Apoi tămâiază toate celelalte materii de acolo sfințindu-le ca pe niște lucruri gătite pentru sfânta casă a lui Dumnezeu. Deci tămâind și pe cei ce sunt la lucru, sfințindu-i și îndreptându-i, vine la temeliile cele dinspre răsărit unde urmează să se așeze altarul și la mijlocul săpăturilor dinspre răsărit, unde este rotundul altarului, face sfântă rugăciune, rugându-se lui Dumnezeu Cuvântului Iisus Hristos, Cel ce Și-a întemeiat Biserica cu Cinstitul Său Sânge, și casa care I se zidește Lui vine întru Dânsul să se întărească.

După aceea slavoslovind, însuși cu mâinile ia pietre și var sau tină cu ceva și pogorându-se la temelie pune pietrele în chipul crucii binecuvântându-le, arătând cu aceasta că a pus temelie pe Hristos, Piatra cea neclintită. La mijlocul pietrelor, într-o oarecare groapă mică pune ca într-un mormânt o candelă aprinsă, și binecuvântând arată prin untdelemn mila lui Dumnezeu care va fi dată prin casa care se ridică. Prin lumină însemnează lumina cea de sus, care este de la Lumina cea adevărată; mai însemnează pe Hristos, Cel ce este Lumina ce s-a pus în groapă pentru noi. Cu untdelemnul arată că ne-a uns pe noi cu untdelemnul harului, că prin untdelemn, adică prin Mir se va săvârși casa și că, locuind în casă Lumina Hristos Răsăritul Cel de sus, cu noi va fi. Iar acea candelă o așează ca să stea cu întărire pentru sfânta luminare și pentru ca să închipuie bine Biserica, precum zice iubitul ucenic în Apocalipsă, că trebuie să înțelegem a fi cele șapte sfeșnice Bisericile. Apoi pune piatră pe candelă, pentru că Hristos Piatra șade pe Biserica Lui.

După aceea iese de la temelie și iarăși face altă rugăciune, ca să se ridice casa cu purtare de grijă și cu acoperământul lui Dumnezeu și a se săvârși bine și temeliile sale și dânsa să rămână pururea neclintite și

lucrătorii netulburați și nevătămați. Aceasta o zice pentru că diavolii sunt pizmași și supărători pentru aceste lucruri dumnezeiești. Asemenea se roagă pentru ca cei ce zidesc biserici lui Dumnezeu să-și ia plata lor de la Dânsul din destul. Săvârșindu-se aceasta, binecuvântând și rugându-se se duce mulțumind Domnului. Dar lucrarea începe a se face și cu Dumnezeu săvârșindu-se toate cele dinlăuntru și cele din afară, se face altarul spre răsărit și proscomidiarul de-a dreapta, iar de-a stânga se rânduieste locul diaconilor; de va fi loc amvonul se pune în dreptul altarului și se așează stâlpii cei dinlăuntru care țin cuvucionul (baldachinul) cel de deasupra prestolului.

Asemenea se așează și stâlpii care trebuie să țină Sfântul Prestol întemeindu-se bine sau se zidește un stâlp de piatră în patru muchii și pe dânsul se pune Sfânta Masă. Astfel, gătindu-se și celelalte trebuincioase și vasele sfinte, se încunoștiințează aceasta arhierelui și dânsul prin slujitori zice să se gătească cele ce trebuiesc pentru sfințire, făcându-se aceasta precum arată orânduiala târnosirii, după care arhierel face târnosirea.

Capitolul 102

Pentru târnosirea sfântului altar și a bisericii

Arhierel vine la biserica aceea care trebuie să se sfințească, de vreme ce și Dumnezeu a venit la noi ca să ne sfințească: și se îmbracă în toate odăjdiile cele arhieresti, arătându-se întruparea Cuvântului lui Dumnezeu pentru noi.

Capitolul 103

Pentru ce arhierel se îmbracă cu giulgiu și se încinge?

Iar peste celelalte odăjdii se îmbracă arhierel cu giulgiu alb de la umere ajungând până la picioare, în chipul giulgiului lui Hristos cel de la mormânt. De vreme ce mormântul lui Hristos va ca să se ridice și să se sfințească, adică Sfântul Prestol asemănându-se lui Hristos Care S-a îngropat, închipuie cele ce sunt ale îngropării. Cu trei poiase (ștergare) se încinge peste giulgiu întru slava Sfintei Treimi: cu trei, una la grumaji, cu aceasta arată mintea și cum că este rob lui Dumnezeu; pe sub subțiori și peste piept, cu aceasta arată socotința ce o are omul; și peste mijloc, pentru curăție și tărie; însă o încinsoare este pentru Tatăl, alta pentru Cuvântul, iar alta pentru Făcătorul de viață și Curatul Duh. La mâini de asemenea se înfășură cu măhrămi și pe fiecare din acestea le leagă iarăși cu câte trei poiase, în chipul Treimii, Care toate le lucrează; căci zice David către

Părintele: „Măinile Tale, adică Fiul și Duhul Sfânt, m-au făcut și m-au zidit”. Și nouă poiase se fac; aceste nouă încingeri, care arată cele nouă cete ale Îngerilor, propovăduiesc întreit Treimea. Dar arhiereul se încinge într-acest chip și ca o slugă ce se face la un lucru mare ca acesta, cerând putere de la Dumnezeu și gătindu-se a lucra. Dar, poate, încă, se leagă arhiereul cu atâtea poiasuri, cinstind odăjdiile cele arhieresti, ca să nu le mânjească pe ele cu atingerea materiilor lucrului.

Capitolul 104

Pentru ce la sfințirea bisericii se scot mirenii afară?

Iar începând a lucra, scoate pe toți cei ce n-au pecetea cea sfântă. Căci de vreme ce va să se sfințească casa, cei sfințiți cu semnul preoției trebuie să fie acolo și să slujească fiecare slujba sa. Să nu se amestece însă vreunul din mireni la slujbă, căci de se va afla cineva înăuntru atunci, acela e dator a fi slujitor celor sfinte, precum va să fie sfântă și casa aceea care se sfințește atunci. Pentru aceea se scot mirenii până ce se va sfinți biserica, ca unii ce nici în altar n-au voie să intre.

Capitolul 105

Pentru ce scot cele ce se pot muta?

Se scoate din biserică lucrul ce va fi să se mute, căci biserica trebuie să fie întreagă cu toate ale sale cele trebuincioase. Pentru aceea și icoane sfinte și vase sfinte și alte câte vor fi ca să se mute, să se scoată afară, pentru ca să rămâie cele ce vor să fie totdeauna nemișcate, spre a se sfinți. Astfel se închid ușile, pentru că biserica atunci se face cer și puterea Duhului Sfânt vine peste dânsa. Pentru aceea trebuie a fi numai cei ce sunt ai cerului, adică cei hirotoniți și alt nimeni să nu vadă, căci cele sfinte numai sfinților se cade a le vedea până se vor săvârși. Și atunci după împărtășire și altora pot a se da, însă cu mijlocire și cu oarecare acoperire; după aceea între toți mirenii credincioși și împreună cu dânsii cei ce se află întru pocăință și fiecare stă la locul său însă toți stau afară din Sfântul Altar.

Pentru aceea dar, închizându-se ușile, arhiereul binecuvântează pe Dumnezeu, făcându-se rugăciune: „Sfinte Dumnezeule, Tatăl nostru”, și după vosglașenie (ecfonis), arhiereul zice rugăciunea: „Doamne Dumnezeul nostru, Cela ce toate le faci”, rugând pe Însuși Dumnezeu ca să se facă începătura lucrului și să-i ajute lui.

Capitolul 106

Pentru ce se face sfeștania la târnosire?

Căci steșenia este făcută din ceară cu sacâz, smirnă, aloe și altele, care toate acestea închipuie îngroparea Mântuitorului; pentru că Sfânta Masă, precum și ceara și sacâzul ce se află în steșenie închipuie mormântul. Acestea se pun în steșenie încă pentru ca să lipească cu dânsule Masa de Prestol. Dar ca unele ce sunt unitoare, închipuie dragostea și unirea ce a avut-o Hristos către noi până la moarte. Acestea arhiereul le toarnă pe stâlp cu mâinile sale, arătând că este lucrul lui Dumnezeu, zicând ca și la botez și la celelalte Taine: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”. Căci începutul și sfârșitul a tot binele este Treimea. Și turnându-se de slujitori steșenia și răcindu-se puținel cântăreții cântă psalmul: „Înălța-Te-voi Dumnezeu meu”, și „Domnul mă va paște”, întru slavosloviea lui Dumnezeu. Iar arhiereul pune masa pe stâlp ajutându-i lui și episcopii, preoții și ceilalți care se află acolo. După acesta binecuvântează pe Dumnezeu, că i se cade lui a-L lauda pe El la toate dumnezeieștile Lui lucruri cele pentru noi.

Deci, pune înaintea Sfintelor Uși un covor și peste dânsul o pernă, pentru cinstea arhieriei, care este a lui Hristos, și pentru cinstea sfintelor odăjdii; ca să nu se atingă odăjdiile de pardoseală fiindcă au cruci și icoane și pentru că pardoseala încă nu este sfințită, căci această pardoseală după ce se sfințește este cinstită și mulți din cei iubitori de Dumnezeu sărută pardoseala ca și cum ar săruta cerul. Venind acolo arhiereul și plecând genunchii și grumajii către răsărit și împreună cu dânsul plecându-se toți, diaconul zice: „Iară și iar, plecând genunchii Domnului să ne rugăm”. Iar arhiereul înaintea lui Dumnezeu face rugăciunea cu umilință zicând: „Dumnezeule Cel fără de început”, aceasta o zic toți arhieriei care or fi împreună cu dânsul și roagă pe Cel ce a întărit pe Moise întru ridicarea Cortului celui de demult, pe Veseliil, spre săvârșirea acestuia, pe Solomon spre zidirea și săvârșirea Bisericii celei de demult, înțeleptîndu-l, și pe Apostoli i-a întărit întru ridicarea Sfintelor jertfelnice cele din toată lumea; ca să sfințească și această biserică și să o facă sălaș Slavei Sale, dătătoarea a multe bunătăți, Casa a Jertfei celei mari și celelalte câte zice rugăciunea. Astfel slavoslovind pe Dumnezeu se ridică și se apropie de Sfânta Masă, închipuind cele ce sunt ale Botezului.

Capitolul 107

Pentru ce se spală cu apă masa?

Pentru că Masa închipuie pe Iisus, Care se cheamă Piatra vieții și Piatra unghiului, primind în Sine cele ce sunt ale Botezului Său în două chipuri, adică simțitor și cugetător; pentru ca spălându-se să se facă curată și să se sfințească cu apa, primind curăția cu Duhul Sfânt, de vreme ce se face și organ al Sfântului Duh, drept aceea se aduce apă încropită. Aceasta se binecuvântează prin rugăciune, pentru că arhiereul cheamă pe Cel ce S-a botezat în Iordan, spre sfințirea apei acesteia și spre săvârșirea Sfântului Jertfelnic. Apoi se aduce arhiereului săpun, care se binecuvântează și face trei cruci pe Masă și turnând apa cea încropită se șterge Sfânta Masă cu antimisele de trei ori în chipul Sfintei Treimi.

Capitolul 108

Pentru Sfintele Antimise

Antimisele acestea sunt din țesătură de in și se fac în loc de Sfântă Masă, care cusute mai înainte se gătesc precum este rânduiala și toate se săvârșesc pe dânsle câte se săvârșesc și pe Sfânta Masă. Acestea sfințindu-se de arhiereu se trimit pe la locuri unde nu este Jertfelnic și pe dânsle se slujește Dumnezeiasca Liturghie a Tainelor.

Capitolul 109

Pentru ce sunt peste Masă patru pânzeturii?

Deci cu acestea fiind ștearsă Sfânta Masă de apa cea sfințită sau cu patru pânzeturii, care mai pe urmă le pun în cele patru unghiuri ale Sfintei Mese, după chipul dumnezeieștilor Evangheliști.

Capitolul 110

Pentru ce se spală cu vin sau cu apă de trandafir?

După ce se șterge Sfânta Masă, se aduce vin și apă de trandafir. Acestea sunt închipuirea Dumnezeiescului Mir, întru cinstea îngropării lui Iisus, de vreme ce El a zis pentru desfrântă, de ce faceți supărare femeii? Căci spre ziua îngropării Mele a făcut aceasta. Încă și întru arătare, cum că Jertfelnicul va aduce lui Dumnezeu vin binemirositor, care va întări viața, bine mirositor pentru harul pe care-l luăm printr-acest vin, iar de viață

întăritor după asemănarea lui Melchisedec, căci toate cele Dumnezeiești sunt împlinite după prooroci. Arhiereul, turnând acestea pe Masă în chipul Crucii, zice: „Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți” și celelalte ale psalmului, zicând de trei ori întru venirea și cinstea Sfintei Treimi.

Capitolul 111

Pentru ce se unge Biserica cu Sfântul Mir și se cântă Aliluia?

După aceea săvârșește târnosirea cu ungera Sfântului Mir și se cântă Aliluia, care este cântare proorocească, arătând venirea lui Dumnezeu și lauda Lui, adică arată cea dintâi și cea de-a doua venire a Lui, precum am zis, și venirea cea de-a pururea către noi a Duhului. Biserica cântă adesea Aliluia și mai cu seamă la Dumnezeieștile Taine și înaintea Dumnezeieștii Evanghelii, ca și cum S-ar arăta Domnul prin Aliluia. Deci arhiereul face trei Cruci cu Sfântul Mir pe Sfânta Masă: la mijloc și de-amândouă părțile, prin aceste trei cruci se unge Masa. Căci Mir vărsat este Numele lui Hristos Dumnezeuul nostru, și Masa care-L arată pe El îngropat într-însa, cu Mir se unge și toate se fac Mir. Pentru că și însăși Masa primește Harul Duhului. Drept aceea precum am zis se cântă și Aliluia pentru că vine și Dumnezeu pe dânsa și Darurile Duhului se lucrează într-însa. Căci pe acesta se săvârșesc înfricoșatele Taine, Hirotoniile preoților și Sfântul Mir, și pe dânsa se pune Evanghelia. Dedesubtul Sfintei Mese se pun Sfinte Moaște ale mucenicilor. Deci cu adevărat această Masă este Jertfelnicul lui Hristos, Scaunul Slavei, Locașul lui Dumnezeu, Mormânt și odihnă lui Hristos. Iar după ce unge cu Mir Sfânta Masă, o îmbracă pe dânsa, cântându-se psalmul: „Cât sunt de iubite locașurile Tale Doamne”; pentru că s-a făcut sălășluire lui Dumnezeu și locaș Slavei.

Capitolul 112

Ce însemnează pânzeturile, cămașa prestolului și celelalte de pe Dumnezeiasca Masă?

Întâi se pun patru pânzeturi pe cele patru unghiuri ale Sfintei Mese, având fiecare numele Evangheliștilor, pentru că Masa închipuie toată Biserica care s-a adunat de la marginile lumii Domnului și s-a zidit prin evangheliceasca propovăduire; care propovăduire a odrăslit cu Darul Duhului Sfânt, precum odrăștește inul din verdeață și prin ispitele vrăjmașilor cu credință s-a curățit și s-a țesut și prin apostolii Lui care au fost vânători de suflete ca prin niște mreje de in țesute Lui și și-au vânat Biserica. Drept aceea aceste patru pânzeturi, cămașa și Antimisul sunt

tesute din in. După ce așează Evangheliștii, pune cămașa Prestolului, care înfățișează giulgiul Dumnezeiescului Trup al Celui ce a murit pentru noi. Apoi pune îmbrăcămintea Mesei, care fiind mai luminată este în chipul Slavei lui Dumnezeu, căci Jertfelnicul este Scaunul lui Dumnezeu, sau pentru că închipuie hainele Mântuitorului, care au strălucit ca lumina.

Apoi se pune Antimisul și acesta întru arătarea mării și Învierii lui Hristos. Pentru că și după înviere pe acesta l-au văzut Apostolii înfășurat într-un loc, de aceea și acesta este înfășurat; se cheamă iliton, fiindcă a fost pe capul lui Hristos, și pe dânsul se pune Evanghelia în locul Mântuitorului.

Capitolul 113

Ce însemnează candela și tămâia în toată Biserica?

După aceea se aduce candelă, feștilă și lumină, căci candela lui Hristos este Biserica precum zice iubitul ucenic, candela legii au fost acestea. Candela însemnează dare de dumnezeiasca lumină, prin untdelemnul și dătătoare de dumnezeiasca luminare prin lumina cea aprinsă. După acestea arhiereul tămâiază toată Biserica pentru Harul cel din cer pe care l-a dat Hristos în toată lumea.

Capitolul 114

Pentru ce se unge cu Sfântul Mir toată Biserica?

După aceea alt arhiereu sau preotul unge cu Mir în urma arhiereului ce cădește, căci acest arhiereu ce cădește el a început a mirui întâi, a sfințit Sfântul Altar și miresmește cu tămâie toată Biserica. Iar Mirul, fiindcă a sfințit Sfânta Masă și o a săvârșit întâi, de la dânsa ca de la o pârgă și începere de sfințenie sfințește toată casa, precum și Hristos a sfințit cu Dumnezeiescul Har prin luarea Trupului toată firea noastră, de al cărui Har, în urma Lui împărțându-se Apostolii l-au dat în toată lumea. Astfel, tămâind și sfințind toată Biserica și cel ce vine după dânsul ungând-o cu Mir, arhiereul îngenunchează înaintea Sfintei Mese, arătând că Dumnezeu este fără de început și fără de sfârșit, și fiind începutul tuturor este și sfârșitul tuturor. Deci săvârșind Biserica prin Jertfelnic, vine la altar iarăși ca la un început și dând cădelnița și spălându-se se roagă înaintea Sfintei Mese, zicând: „Doamne al cerului și al pământului” și câte cuprinde rugăciunea, ca să se umple Biserica de slavă, sfințenie și har cu venirea Dumnezeiescului Duh și altarul care este într-însa să fie dumnezeiască sălășluire și Scaun Slavei, pentru ca și rugăciunile aduse într-însa să se suie

la jertfelnicul cel ceresc al lui Dumnezeu, și cu glas lăudând pe Dumnezeu zice: „Pace tuturor de la Dumnezeiescul Dar” și plecându-și toți capetele zice altă rugăciune, care este cea din urmă la sfințirea Bisericii: „Mulțumim Ție Doamne, căci harul care L-ai vărsat peste Apostolii Tăi, l-ai vărsat și peste noi păcătoșii, drept aceea ne rugăm Ție, umple de har jertfelnicul acesta, pentru ca jertfele ce se aduc într-însul să se prefacă întru Preasfântul Trup și Sânge al Unuia Născut Fiului Tău spre mântuirea a toată lumea și a nevredniciei noastre”.

Și zicând vosglașenia (ecfonisul), mulțumește. Deci, aprinzând candela cu untdelemn cu mâinile sale, o pune deasupra Sfintei Mese în cinstea ei; de vreme ce s-a făcut Jertfelnic al lui Hristos și că închipuie precum s-a zis Biserica lui Hristos, care strălucește cu Lumina Darului, care Lumină o dă lumii.

Capitolul 115

Cum că după sfințirea bisericii se dezbracă arhierul de giulgiu și pune Sfintele Moaște

Deci de nu va avea vreme a săvârși toate ale sfințirii, se dezbracă de sfintele veșminte și se duce și a doua zi săvârșește slujba ce a rămas, iar de va putea să facă toată sfințirea se dezbracă numai de giulgiu, căci a săvârșit mormântul lui Hristos și numai cu odăjdiile cele arhieresti lucrează ce i-a mai rămas. Astfel, așează moaștele și deschide Ușile Împărătești, săvârșind Liturgia, căci aceasta este săvârșirea tuturor celor dumnezeiești.

Capitolul 116

Pentru ce se pun moaștele mucenicilor în Sfântul Prestol?

Deci, mergând la biserica cea veche unde au fost puse moaște mai înainte și citind două rugăciuni, prin care se mulțumește lui Dumnezeu pentru Darul ce izvorăște din moaștele mucenicilor, le aduce pe cap, după obicei la Biserica cea nouă, căci nu se cuvine fără moaștele mucenicilor sau ale sfinților precucivioși a se face sfințirea, fiindcă temeliile Bisericii sunt mucenicii, zidiți fiind pe temelia Mântuitorului, și aceștia se cuvine a fi în Biserică sub Jertfelnic, de vreme ce și Jertfelnicul este Biserică, fiind Scaunul lui Dumnezeu și Mormântul lui Hristos Dumnezeu. Drept aceea se unge cu Mir, are pe dânsul Evanghelia, sub dânsul se așează moaștele și fără de moaște nu se poate sfinți, precum zic și Sfinții Părinți. Moaștele se pun mai înainte în biserică, căci sunt sfințite, fiind mădularele lui Hristos, jertfelnice și ca niște jertfe pentru Dânsul. Pe dânsule le pune pe Sfântul

Disc, căci și împărtășesc întocmai cinstei Stăpânului, fiind chinuiți pentru Dânsul, și le așează pe Sfânta Masă, pentru că au murit împreună cu Hristos și stau înaintea Dumnezeiescului Scaun al Slavei Lui. Drept aceea le ia arhiereul cu Discul pe cap cinstindu-le ca pe înseși Dumnezeieștile Taine, adică ca pe Trupul și Sângele Domnului. Căci dacă, după cum zice Pavel către toți credincioșii: „Voi sunteți Trupul lui Hristos și mădulare în parte”, cu mult mai ales vor fi trup și mădulare lui Hristos cei ce s-au chinuit pentru Slava Lui și au urmat morții Lui.

Capitolul 117

Pentru ce se aduc moaștele de la biserica cea veche la cea nouă?

Drept aceea cu cinste, cu tămâie, cu lumini și cu cântări se aduc Sfintele Moaște de la biserica cea veche la cea nouă, arătând cu aceasta că sfinții sunt totdeauna cu Dumnezeu și cu noi, precum este Hristos. Și înnoindu-se Harul Lui întru noi și aceștia iar împreună cu noi sunt. Și precum s-a dat Darul nouă, întâi de la Mântuitorul prin Apostoli și mai pe urmă prin dascălii lor, și până acum se dă la noi darul prin hirotonie, așa se dă darul și prin bisericile cele vechi întru cele noi, precum și Mirul se săvârșește iarăși prin Mir, fiindcă se săvârșește prin Jertfelnicul ce este uns cu Mir. Dintr-aceasta ne învățăm că nu noi de la noi sfințim cele ce se sfințesc, ci Harul Duhului lucrează, Care începându-se de la Mântuitorul nostru, ca dintr-un Izvor prin ucenicii Lui și prin cei după vremi părinți s-au dat și la noi. La aceasta suntem încredințați că nu ne nădăjduim nouă ci Harului Duhului ce se dă prin Sfinții Părinți, precum zice despre aceasta și rugăciunea: „Mulțumim Ție Doamne că Harul care l-ai vărsat peste Sfinții Tăi Apostoli și spre Preacuvioșii Părinții noștri, bine ai voit a-l întinde și până la noi smeriții”. Rugăciuni de mulțumire se zic asemenea de arhiereu precum s-au zis și la biserica cea veche și mergând se cântă cântări, se aduc lumini și tămâieri în cinstea sfinților și aproape de Biserica cea nouă se cântă: „Slavă Ție Hristoase Dumnezeule”, întru cinstea Lui, a Apostolilor și a Mucenicilor și întru Slava Sfintei Treimi, care este povăduirea sfinților.

Capitolul 118

Pentru ce se închide ușa bisericii și se zice: „Ridicați porțile”?

Iar intrând arhiereul în tinda bisericii celei noi, se închide ușa și se zice din afară: „Ridicați porțile”, căci pe Hristos închipuie mucenicii și arhiereul, iar biserica închipuie cerul. Deci cele ce cântau îngerii când se

suia Hristos mai presus de ceruri precum zice dumnezeiescul David, acestea se cântă și acum ducându-se sfintele moaște, iar arhiereul, (fiind așternut covorul) iarăși pleacă genunchii, se roagă la Stăpânul Cel Ceresc și zice rugăciunea vohodului, chemând pe sfinții îngeri ca să slujească și să intre împreună cu dânsul.

Așa însemnând ușile bisericii și deschizând intră ca în ceruri ca și cum s-ar fi deschis pentru noi Cortul Cerului prin Iisus Hristos, Care este Marele Mucenic al Tatălui. Arhiereul intră cu moaștele sfinților și cu Dumnezeiasca Evanghelie și după cum s-a zis la explicarea Liturghiei, că vohodul cel dintâi închipuie Învierea și Înălțarea Mântuitorului, iar închiderea și deschiderea Dumnezeieștilor Uși Împărătești însemnează intrarea la cer și cele ce au făcut îngerii la Înălțarea Lui Hristos; căci Jertfelnicul însemnează locul cel mai presus de ceruri, unde s-a suit trupește Preasfântul Iisus, și acest Jertfelnic nu este mai mic decât acela, pentru că și în jertfelnic se află Hristos jertfindu-Se, și dumnezeieștile Lui puteri se află de față, fiindcă pogorându-se la noi și umblând cu trupul în lumea aceasta a adus și acele puteri împreună cu El, și nici un loc nu este care să-L oprească pe Dânsul, ci pretutendeni este.

Capitolul 119

Pentru ce pleacă arhiereul genunchii?

Arhiereul, punând Sfintele Moaște cu discul pe masa cea gătită din afară, îngenunchează, smerindu-se lui Dumnezeu și arătând că este rob, și stând înaintea bisericii celei noi se închină, crezând că biserica este plină de Slava lui Dumnezeu și îngeri sunt într-însa și împreună arătând că Dumnezeu S-a pogorât la noi și pentru noi S-a coborât până în cele mai de jos părți ale iadului și pe suflete le-a scos, și înviind și intrând în ceruri ne-a înălțat pe noi. Drept aceea și cântăreții cântând din afară: „Ridicați porțile”, alții dinăuntru zic: „Cine este Acesta?” urmând îngerilor la cuvintele pe care le-au zis la înălțarea Mântuitorului, precum s-a zis. Pentru că cei dintâi de la cei mai de jos au înțeles Taina, precum zice Pavel că înțelepciunea cea de multe feluri a lui Dumnezeu prin Biserică s-a cunoscut și Domniilor și Puterilor cerești.

Această Taină mare, că Dumnezeu va fi cu trup a fost nepricepută și mai marilor îngeri chiar.

Pentru ce se citește rugăciunea târnosirii înaintea ușii?

Iar arhiereul pleacă genunchii și se roagă pentru Biserică, că de vreme ce s-a înnoit cu Darul, să fie de-a pururea casă de lucruri dumnezeiești, liman și doctorie sufletelor, mijlocitoare rugăciunilor către Dumnezeu, și organ al Tainelor Lui, rămânând în veci neclintită.

Capitolul 121

Că trebuie în fiecare biserică să se facă înnoirea târnosirii

În fiecare an trebuie să se facă la toate bisericilor înnoirea târnosirii întru mulțumirea lui Dumnezeu, întru înnoirea Darului la Dumnezeiasca Biserică și întru a noastră mai mare dare de sfințire și păzire, precum era obicei și la cei de demult, după cum mărturisește Evanghelia, pentru înnoirea Bisericii celei vechi, precum scrie în multe locuri și precum zice Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu pentru aceasta, și toate praznicele aceasta însemnează. Și la toate Tainele s-a dat nouă să facem pomenire, și Însuși Hristos Dumnezeu nostru pentru Tainele Cuminecăturii Sale aceasta a zis: „Aceasta să faceți întru pomenirea Mea”. Drept aceea și facem totdeauna pomenire, precum a zis Mântuitorul, și mai cu seamă la Joia Mare, când a dat acestea, măcar că este lucrul Liturghiei mai presus decât tot lucrul. Și atunci facem spălarea și Botezul – la dumnezeiasca arătare, întru înnoirea Dumnezeiescului Botez și întru înnoirea Harului nostru. Toate celelalte le închipuim, precum este Nașterea cea după trup, Răstignirea, Îngroparea, Învierea, Înălțarea și Hirotonia, care este venirea Duhului Sfânt la ziua Cincizecimii.

Capitolul 122

Că se cade ca toți cei hirotoniți să serbeze ziua întru care s-au hirotonisit, măcar făcând Liturghie

Fiecare din cei hirotoniți trebuie să prăznuiască ziua întru care s-a hirotonisit și s-a sfințit cu duhul, serbând-o și cinstind-o ca o zi întru care i s-au dăruit lui Darurile cele mari și mai presus de cuget. Sau cel puțin să slujească Liturghie în acea zi, mulțumind Domnului și cerând ca Harul lui Dumnezeu să rămână într-însul. Asemenea la fiecare Biserică în ziua în care s-a sfințit se cade a se face înnoire pentru pomenire, ceea ce și Legea cea Veche făcea mai înainte la înfingerea Cortului și la ridicarea Bisericii, iar și Biserica lui Hristos cu mult mai luminat făcea înnoirea Bisericii,

pentru că Sfânta noastră Biserică este chipul Bisericii celei Preasfinte și vii, adică a Trupului Mântuitorului, Care și-a zidit-o Lui, adevărata și înțelepciunea cea vie, adică Cuvântul lui Dumnezeu Cel ce S-a întrupat, al Căruia mormânt îl are Biserica noastră în Jertfelnicul ei. Și atâta despărțire are Biserica noastră de Biserica Legii Vechi, (care închipuie prin umbră întruparea lui Hristos) cât se desparte și adevărul de umbră, și cât se deosebește Moise care este rob (precum zice Pavel) de Stăpânul Hristos, Care a tocmit toate. Mă minunez cum acest lucru a încetat? Însă, cercetând am aflat că de vreme ce Constantinopolul s-a robit oarecând de latini, cârmuitorii Bisericilor fiind fugiți și risipiți, obiceiurile Bisericii s-au părăsit și așa multă vreme a rămas obiceiul părăsit, și fiindcă Biserica cea mare a părăsit acest obicei, de la dânsa ca de la o mumă, sau obișnuit și la celelalte Biserici. Iar că era lucru trebuincios și așezat din început, aceasta o mărturisește și Biserica Sfântului și de Viață primitivului Mormânt al lui Hristos, făcând prăznuirea înnoirii Sfintei Biserici. Și să nu zică cineva că destul este să facă prăznuirea înnoirii numai Bisericile cele mari; căci toate Bisericile sunt mormânturi ale lui Hristos și locașuri Dumnezeiești. Drept aceea la toate Bisericile se cade să se facă și aceasta și la Sinaxar o citim.

Capitolul 123

Că la Biserica Tesalonicenilor, încă și până acum se prăznuiește înnoirea Bisericii

Sfânta Biserică a Tesalonicenilor, după obiceiul cel vechi și până astăzi prăznuiește înnoirea.

Capitolul 124

Pentru orânduiala înnoirilor

Dimineața adunându-se clerici, sau arhierul, sau preotul face înnoirile și începându-se litania, se duc cu lumini la biserica cea veche în care au fost moaștele când s-a târnosit Biserica cea nouă, și acolo, slujind liturghie preotul, slavoslovesc cei cu litania cântând înseși-glasnicele de la biserica cea nouă până la biserica cea veche. Apoi antifoanele Liturghiei se zic la biserica cea veche până la vohodul cel dintâi, arătând că biserica cea nouă de acolo s-a săvârșit. Atunci, dar, preotul cel ce slujește Liturghia intră cu vohodul la Jertfelnicul cel de acolo și săvârșește Liturghia iar cei cu litania, după rugăciunea vohodului ies din biserică și merg cu Litania iarăși la biserica cea nouă cu făclii, cântând și celelalte înseși-glasnice ca și la târnosire, și fiind aproape de Biserică, cu glas mare cântă de trei ori:

„Slavă Ție, Hristoase, Dumnezeu”, și întrând în tinda bisericii, fiind ușile încuiate, dinafară cântăreții cu glas cântă: „Ridicați porțile”, iar dinăuntru ceilalți cântăreți zic: „Cine este acesta?” închipuindu-se îngerilor la cuvintele pe care le-au zis la Înălțarea lui Hristos: aceasta se zice de trei ori. După aceea cei ce cântă afară zic: „Domnul Puterilor”, ca și cum ar învăța pe cei dinăuntru despre Iisus Hristos Împăratul Slavei, că Acesta este Domn al Puterilor. Iar arhiereul sau preotul citește rugăciunea înnoirilor și zice rugăciunea vohodului și însemnând ușile le deschide și intră la Jertfelnic cu vohodul, cântând precum am arătat frumusețea tării celei de sus, lăudând ca pe un cer biserica care este plină de lumina făcliilor și de tămâie, însă după puterea ctitorilor, și astfel săvârșește Dumnezeiasca Liturghie. În loc de Heruvic însă, se cântă ca și la sfințire: „Să tacă tot trupul”, în loc de Cuminecător (Chinonic), cântă: „Doamne iubit-am frumusețea casei Tale”, și se citește Apostolul și Evanghelia înnoirii, care în Evangheliile cele vechi de găesc la Decembrie în 22 sau 23.

Capitolul 125

Că în Constantinopol se făcea înnoirea Bisericii dintâi

În Constantinopol se făceau înnoirile mai de demult la Biserica cea mare. Ar trebui să se facă acesta și acum, săvârșindu-se mai mult decât toate celelalte sărbători, pentru că din această dumnezeiască biserică a Constantinopolului, ca dintr-un izvor izvorăsc arhieriei în tot pământul și adapă celelalte Biserici, precum și sufletele credincioșilor le adapă și le răcorește, și trebuie să înnoiască cu har atât biserica aceasta cât și celelalte căci cu înnoirea bisericii iarăși se dă Darul Duhului Sfânt și se înnoiește mai mult întru noi prin sfintele rugăciune, și noi luăm putere ca să rămână Harul pururea întru noi. Pentru aceasta ajung cele zise. Iar arhiereul după ce pleacă genunchii și se roagă înaintea ușilor, sculându-se de la rugăciune arată Învierea Mântuitorului precum S-a arătat mai înainte la pomenirea înnoirilor și zice rugăciunea vohodului. Luând apoi iarăși pe cap Sfintele Moaște ale mucenicilor însemnează ușile, și deschizând, face vohodul, fiind biserica plină de lumini și de tămâie, cu care arată că luminarea cea din cer și buna mireasmă a Harului se dă tuturor celor de acolo și Casa Domnului este plină de acest Dar. Ceea ce și Iezechiil a văzut și zis: „Văzui și iată era plină de slavă Casa Domnului”. Iar tămâia acesta este și în locul norului care a umplut Cortul cel sfințit al Mărturieii și Biserica lui Solomon când a intrat Chivotul; că norul de atunci închipuia pe Duhul cel Sfânt. Arhiereul intră împreună cu cei ce sunt hirotoniți, iar preotul săvârșind Proscomodia la Dumnezeiasca Biserică cea nouă și săvârșindu-

se antifoanele, iese preotul din Sfântul Altar împreună cu diaconul, sau nefiind diacon iese preotul singur ținând Evanghelia și zice rugăciunea vohodului, apoi așteaptă venirea arhiereului de la Biserica cea veche la cea nouă, căci arhiereul citește rugăciunea antifoanelor la biserica cea veche, unde au fost Sfintele Moaște. După aceea, de aici începe Sfânta Liturghie, arătând că biserica cea nouă s-a sfințit de la biserica cea veche și după rugăciunea înnoirii, intrând toți arhierii, preoții, tot clerul și iubitorul de Hristos popor urmând, merg de la biserica cea veche la cea nouă, cu preotul acela care a proscomidit. Deci, intrând în altar, pune Sfintele Moaște deasupra Sfintei Mese ca niște vrednice de Dumnezeiescul Prestol și ca cele ce au dobândit întocmai dumnezeiasca cinste de la Stăpânul, căci au pățimit pentru El; și, luând cădelnița, tămâiază Masa împrejur după obicei.

Capitolul 126

Pentru ce miruiește Sfintele Moaște cu Sfântul Mir?

După aceea, punând Moaștele în cutie de argint sau de aramă sau de piatră toarnă peste ele dumnezeiescul mir, căci mucenicii sunt uniți cu Hristos Mirul cel adevărat și plini de buna mireasmă a Harului; cu acesta încă arată și îngroparea lui Hristos și a mucenicilor de vreme ce se așează și sub mormântul lui Hristos, adică sub Sfânta Masă, ca și cum s-ar îngropa. Și pentru că și Mântuitorul, vrând să pătimească și să se îngroape, S-a uns cu Mir de către femeie. Apoi acoperă acea cutie arhiereul și o întărește din toate părțile ca să nu ia cineva dintr-acele Sfinte Moaște. Aceste moaște se așează sub Masă ca niște temelii precum și sunt, căci fără dânsule nu se poate sluji Liturghie. Astfel le pune dedesubtul Mesei între cei doi stâlpi care stau către răsărit, fiindcă și mucenicii sunt stâlpi ai credinței, au întărit Biserica cu mărturisirea și vărsarea sângelui lor și au urmat Răsăritului celui neînserat a lui Hristos. Apoi, rugându-se și mulțumind pentru așezarea moaștelor mucenicilor, pentru că s-a dat Harul de sus mucenicilor ca să se împartă moaștele lor în tot pământul spre zidirea Bisericii și întru vindecarea și sfințirea credincioșilor, și roagă pe Domnul ca să lucreze printr-înșii și într-această biserică facerile de minuni întru sufleteasca și trupeasca vindecare a dreptslăvitorilor, și mai zice alte două rugăciuni, ca împreună cu mucenicii să avem parte cu Hristos și printr-înșii să fim păziți și vindecați și sfinți și aici să ne mântuim și în veacul ce va să fie căci acesta este sfârșitul a tot lucrul dumnezeiesc, mântuirea noastră. Pentru acesta și arhiereul săvârșește acestea de vreme ce se cântă „Sfinte Dumnezeule”; și se săvârșește Dumnezeiasca Liturghie în fiecare zi până la a șaptea zi, pentru Darurile Duhului care s-au sălășluit

în Biserică întru slava Lui. Aceasta este Taina înnoirilor a Sfințelor Biserici și a sfințirii ei, la care sfințire se fac și Antimise după oarecare așezămături vechi, care au puterea Sfintei Mese, și se trimit din loc în loc după urmarea Cortului celui de demult. Însă puterea Antimiselor este mai mare decât a Cortului, căci Pâinea cea vie și cerească întru acestea se slujește. Aceste Antimise se dau cu știrea arhiereului unde este trebuință și unde nu este biserică, se mai dă și la bărbați credincioși mai cu seamă la cei călători sau și la împărați pentru când vor avea trebuință să săvârșească Sfânta Liturghie pe Antimise.

Capitolul 127

Pentru săvârșirea Antimiselor și pentru ce se fac Antimisele de in?

Deci săvârșirea acestor Antimise este asemenea cu săvârșirea Sfintei Mese, numai că se desparte de Sfânta Masă, că Sfânta Masă se află în Biserică și este zidită, pe când Antimisul nu e făcut din pietre ci din țesături, mai cu seamă de in, pentru că însemnează ale patimii și ca cele de îngropare sunt, și din pământ sunt acestea, căci inul din pământ este, precum și Mormântul Mântuitorului a fost pe pământ. Deci asemenea și acestea punându-se pe singură Sfânta Masă, primesc toate rugăciunile, și arhiereul face pomenire de Antimise când zice rugăciunile Sfintei Mese, și asemenea se roagă ca să se sfințească cu venirea Dumnezeiescului Duh și asemenea le spală, le stropește și le unge cu Mir, făcând cu Mir pe fiecare Antimis câte trei cruci ca și pe Sfânta Masă, cântând: „Aliluia”. Și precum și la Masă pun patru părți de pânză cu chipul Evangheliștilor la care scrie și numele lor și alte două întocmai cu Masa le coase și le leagă, una ca o cămașă a Sfintei Mese, în chipul giulgiului cu care a înfășurat Iosif pe Hristos mort, iar alta ca o îmbrăcăminte de masă întru cinstea Scaunului lui Dumnezeu, căci Jertfelnicul este scaun și odihnă Lui, și antimisul se coase în mijlocul acestuia în chipul mahrimei celei de pe capul Lui. Psalmii care arată acestea se zic ca și la Dumnezeiasca Masă, căci nefăcându-se târnosire și fiind trebuință de Antimise, se ridică sfințele veșminte de pe Sfânta Masă și întinzându-se antimisele pe Masa aceea le sfințesc, care sfințire a Antimiselor se cuvine mai ales a se face de arhiereu, iar la trebuințe se face cu porunca arhiereului și de preot cucernic, care va fi având știința celor dumnezeiești, care se și îmbracă cu giulgiu pe deasupra veșmintelor preoțești ca și arhiereul când este să sfințească Antimisele.

Deci, apoi și părțile din Sfinte Moaște unse cu Mir le pune în pânzișoare de in și le coase în Antimise în față deasupra și toate se fac deplin la Antimise ca și la Dumnezeiasca Masă pentru că și fiecare dintre antimise sunt Sfântă Masă și pline de slava lui Dumnezeu și urmează a nu

se pune fiecare în orice casă se va întâmpla, și nu se cade a se atinge mireni de dânsele, căci sunt făcute pentru slujba Liturghiei și Liturghie fără preot nu se face. Deci acestea se cuvine să le păzească preoții și să le ia de la arhieriu când vor avea trebuință pentru că nu se cuvine preoților a sluji fără binecuvântarea arhierilor. Deci Biserica într-acest chip se săvârșește și după puterea noastră s-au arătat pentru ceea ce sunt în Biserică. Dar oare a mai rămas ceva a se arăta pe lângă aceste?

Clericul: Cât a fost cu putință am aflat și am cunoscut, Părinte. Dacă însă a mai rămas ceva, ne rugăm arată-ne nouă și pentru acestea.

Capitolul 128 **Ce însemnează Biserica și cele dintr-însa?**

Biserica este Casa lui Dumnezeu, alcătuită din lucruri neînsuflețite ce se sfințește cu Dumnezeiescul Dar și cu rugăciunile cele preoțești, și nu este ca celelalte case, ci este făcută pentru Dumnezeu, și pe Dânsul îl are locuitor, și într-însa este slava, puterea și Harul Lui, căci într-însa se pune Hram(patronare)numele Lui ca să se prăznuiască, sau împreună cu Dânsul și a vreunui sfânt. Drept aceea are acel nume care i s-a pus la hram, și nu o mai numim pe dânsa numai casă, ci Sfântă, ca o sfințită de Sfântul Părinte cu Preasfântul Fiu prin Duhul Sfânt, fiind sălaşul Treimii. Drept aceea dacă hramul este în numele Dumnezeului Celui în Treime, ca la Însuși Același Dumnezeu mergând obișnuim a zice: Să mergem la Sfânta Treime, adică la Casa ce s-a făcut Sfintei Treimi. Sau zicem: să mergem la Hristos, la Unul din Treime Dumnezeu Cuvântul Cel întrupat, sau către Preasfânta Maica Lui, sau la Sfinții Îngeri, sau la Apostoli sau la vreun Sfânt Ierarh sau Mucenic, sau la alt oarecare din sfinți. Ce arată acest cuvânt? Arată că Biserica s-a dăruit lui Dumnezeu, este Casa Lui și Însuși este într-însa; iar de se va pune hram și vreun sfânt, petrece într-însa ca într-un lăcaș al său, și se află nevăzut acolo în Biserică cu sufletul, iar de multe ori și prin moaștele sale este acolo, de vor fi acolo și lucrează cu dumnezeiasca putere și cu Harul. Pentru că și noi fiind din trup și din suflet luăm Darurile îndoit. Drept aceea și între aceste lucruri materialnice se dă Harul și petrece într-însele și lucrează pentru trebuința noastră cu bunăvoința Părintelui și cu mila Celui ce S-a întrupat pentru noi. Și din nou ne-a zidit pe noi, cu venirea și cu darurile Celui împreună cu El, lucrătorul și nedespărțitul Duh. Aceasta o vedem arătat, căci se lucrează în Biserici puteri dumnezeiești, arătări de îngeri și de sfinți, se fac minuni, se dau cereri și se dăruiesc tămăduiri iar cele neînsuflețite ce se află într-acele Biserici (ape, pietre, stâlpi, veșminte și vase) fac minuni nu de la dânsele

fiindcă nu pot, fiind neînsuflețite zidiri ale lui Dumnezeu și neavând nimic de la sine, ci acestea le lucrează cu Harul lui Dumnezeu chemând noi întru acestea și pomenind numele lui Dumnezeu pentru a ne sfinți. Deci unde este numirea și chemarea fericitei Treimi a unui Dumnezeu adevărat, care toate le-a făcut, toate sunt sfinte, lucrează toate și tămăduiesc cu Harul.

Capitolul 129

Că ale Legii Vechi închipuiau ale Legii Harului

Aceasta și mai înainte de lege era începută, căci și Abel a avut Jertfelnicul, întru care a mirosit Domnul mirosire de bună mireasmă, și măcar că era neînsuflețit era sfânt și cărnurile care se aduceau ca niște dăruite erau sfinte, și Dumnezeu S-a arătat întru acestea. Și Noe a avut Jertfelnic. Și Avraam a făcut Jertfelnic vrând să junghie pe fiul său, și acolo a văzut pe Dumnezeu. Și chiar Moise, căci și lui i s-au descoperit și ale Darului și Cortul, fiind făcut de piei era sfânt și toate cele dinlăuntru, Chivotul și Masa închipuind mai dinainte cele de acum și mai înainte de acestea Cortul închipuia pe Sfânta Fecioară, numindu-se Sfânta Sfințelor și oricare se atingea de acestea fără gândire pierrea. Și pâini sfințite erau pe care numai preoții le mâncau, închipuind pâinea cea vie. Și ape de curățenie, untdelemn, sfeșnicul, lumini, focul, spălări, cădelnițe și jertfiri, toate fiind sfinte precum și cădelnițele celor potrivnici lui Aaron arhierul au fost netrebnice ca niște aduse de la cei nesfințiți; iar că aceste cădelnițe s-au făcut pe numele lui Dumnezeu, s-au oprit ca nu fiecare să fie volnic (vrednic) să umble cu dânsule. Drept aceea se cade a cinsti tot lucrul cel sfințit cu numele lui Dumnezeu: vase de lut, pietre, lemne și celelalte, căci toate sunt sfințite cu Dumnezeiescul nume și sunt pline de Har și dătătoare de daruri și de sfințire.

Capitolul 130

Cum că cei ce defăimează sfintele Biserici și celelalte sfinte se pedepsesc de Dumnezeu

La aceasta avem pilde (exemple) pe Ozan și pe alții care s-au prăpădit până în sfârșit și am văzut că acele case întru care s-au pus lucrurile Bisericilor s-au surpat cu desăvârșire sau n-a rămas cine locui într-însele.

Că Biserica închipuie pe Însuși Unul în Treime Dumnezeu

Biserica, precum o Casă a lui Dumnezeu, închipuie toată lumea pentru că Dumnezeu este pretutindeni și peste toate; și Biserica arătând aceasta se desparte în trei, căci Dumnezeu este Treime. Aceasta dar închipuia și Cortul care era împărțit în trei și Biserica lui Solomon. Precum zice și Pavel, că una era Sfânta Sfințelor, alta Sfintele și alta Sfântă unde ședeau mireni, căci umbra mai înainte închipuia adevărul. Deci aici Preasfântul altar este în chipul celor de peste ceruri și pe deasupra unde zic că este și Scaunul lui Dumnezeu și acesta însemnează iarăși și Masa. Că rânduielile cele cerești sunt și acolo, și aici având și preoții împreună cu dânșii aceiași rânduială iar arhierul închipuie pe Hristos, Biserica închipuie această lume văzută, cele de pe deasupra Bisericii închipuie cerul cel văzut, cele de jos închipuie cele de pe pământ și pe singur(însuși) raiul, iar cele din afară închipuie părțile cele mai de jos. Și numai pe acest pământ pentru cei ce viețuiesc dobitocește, iar nimic ceva mai înalt având. Cele zise pentru acesta vor arăta că Preasfântul Altar primește înăuntru pe arhierul care închipuie pe Dumnezeul și Omul Iisus și are a Lui putere, iar ceilalți hirotonișiți închipuie fiecare după rânduiala sa pe Apostoli și mai ales pe înșiși Arhanghelii și Îngerii. Iar pe Apostoli, pe arhierii și pe preoți cu îngerii îi împreunează căci una este Biserica și sus și jos și când a venit Dumnezeu către noi S-a arătat ca noi și a săvârșit mântuirea noastră și unul este lucrul care trebuie: liturgia Stăpânului și Cuminecătura și cunoștința. Acesta se face și sus și jos, însă acolo fără de acoperire și nu prin semne, iar aici prin oarecare închipuire căci purtăm trup stricăcios. Dar și sufletele sfinților sunt sus împreună cu îngerii și împreună cu dânșii văd pe ale noastre și poartă grijă de noi cu dumnezeiasca Pronie, fiindu-ne păzitori și în sfințele Biserici împreună cu îngerii petrec. Deci în Sfântul Altar, care închipuie cele înțelegătoare și cele mai presus de ceruri, numai arhierul însuși intră cu ceata preotească și cele din altar închipuie cele mai presus de ceruri că Preasfântul Prestol însemnează că S-a înălțat Iisus cu trupul mai presus de toată stăpânirea domnirea și puterea și a șezut de-a dreapta Părintelui. Drept aceea are și trepte, arătând starea și rânduiala fiecăruia din îngeri și din sfinți, pentru că și la îngeri și la sfinți sunt trepte și grade pe care și la noi le urmează arhieria după rânduiala arhieriei celei de jos precum zice Dionisie.

Capitolul 132

Ce însemnează Sfântul Prestol, cele deasupra Prestolului și că toate însemnează pe Hristos

Deci Înfricoșatul Prestol, fiind în mijlocul Altarului, închipuie mormântul lui Hristos și Taina cea prin patimă, întru care se săvârșește Jertfa cea vie în toată lumea și ca un Dumnezeu se odihnește pe dânsul Mântuitorul, iar ca om se jertfește. Drept aceea este pus în mijlocul tuturor întru vederea și împărțășirea celor vrednici. Pentru aceea se cheamă și Masă, căci într-însa este Iisus, Hrană dătătoare de viață, desfătare, și Pâine, căci întărește, și pahar de vin, căci veselește, înviază, încălzește, îmbată și preface întru cea prea bună schimbare, se pune și apă împreună cu vin, căci apa curățește, trezește, adapă, răcorește, este pricinuitoare de roadă, și dă multe feluri de lucrări, și toți caută la acea Masă și toți se împărțășesc după vrednicie. Cine nu se hrănește de acolo este mort. Acea hrană se cade omului ca unui cuvântător, pentru că Cuvântul este Cel ce hrănește. Și fără de Sânge este hrana, căci nu sunt din Trup cei hrăniți, precum nici Cel ce hrănește, pentru că S-a născut și naște cu Duhul. Și ca o roadă fără patimă, din rodurile cele fără patimă ale pământului, hrănește cu semnele pâinii și ale vinului că este și om din pământ, și fără patimă a luat Trup pământesc. Deci pentru acesta este Masă, Taine, Pâine și vin cu apă; și fără sânge sunt acestea, iară nu jertfă trupească și necuvântătoare.

Capitolul 133

Ce însemnează cuvucionul (baldachinul) și cei patru stâlpi

Iar Masa este în patru cornuri, căci dintr-însa s-au hrănit și pururea se hrănesc marginile lumii, și este înaltă ca o cerească pentru înălțimea lucrului și a Tainei cerești și cu totul ridicată de pe pământ și ținută de stâlpi, căci de pe pământ s-a înălțat, și are stâlpi de la pământ pe cei ce s-au jertfit pentru dânsa: pe Prooroci și Apostoli, care cu întărire neclintită, o sprijină, și de multe ori are mulți stâlpi, după numărul Proorocilor sau al Apostolilor, iar uneori numai unul care se cheamă și trestie pentru Unul Iisus Care îi covârșește pe toți, care și cu trestie peste cap a fost bătut și sceptru de trestie a primit, sfărâmând capetele balaurilor și nouă dându-ne mântuirea.

Dedesubtul ei se pune o cutie în loc de mormânt și într-însa moaștele celor ce s-au jertfit pentru Hristos, căci în adevăr este mormântul lui Hristos și cei ce au murit împreună cu El acolo se și îngroapă împreună cu El, precum și înviind atunci se vor preaslăvi împreună. Iar cuvucionul este în cinstea lui Iisus celui Preacinstit și scump și în cinstea cortului ceresc, și

este din patru stâlpi pentru că adunarea credincioșilor celor ce trăiesc din Masă, adică din Precuratul Trup și Scumpul Sânge al lui Hristos este din patru margini și pentru că s-au adunat prin patru Evangheliști. Drept aceea pun în cele patru colțuri ale Mesei cele patru pânze pentru că și aceia care au scris Evangheliile sunt de pe pământ și au grăit cele cerești și numele acestora sunt într-însele. După aceea pun cămașa Prestolului pentru giulgiul cel de la mormânt, apoi pun îmbrăcămintea mesei a două fiindcă Masa este locul lui Dumnezeu și Jertfelnicul, pentru îmbrăcarea dumnezeieștii slave și întru cinstea Celui ce a purtat Trup și S-a îmbrăcat cu haină, care haină a strălucit împreună cu Dânsul când a strălucit în Muntele Taborului și poalele lor au vindecat pe bolnavi. Deasupra lor pune Antimisul pentru mahrama care a fost pe capul Lui și care deosebiri era înfășurată într-un loc. Deasupra acestora pune Evanghelia cea propovăduită sau mai cu seamă pe Iisus Hristos cel propovăduit pentru a se vedea toate curat. Însuși Stăpânul și ale Lui cum se vede Stăpânul și prin Taine, jertfindu-se.

Drept aceea, și dinapoia Jertfelnicului, către răsărit, stă binecuvântata Cruce, fiind în patru părți, pentru Cel ce S-a răstignit pe dânsa, Care și cele de sus și cele de jos și toate câte se văd le-a făcut și le cuprinde. Și pe cele de sus cu cele de jos le-a unit, pogorându-Se de sus jos și cele de jos, înălțându-Se sus și întru Sine, pe toate le-a unit, marginile lumii le-a chemat și cu înălțimea dumnezeirii și cu smerenia Trupului pe toate le-a dobândit și cu înălțimea Slavei cu multa sărăcie și smerenie și cu marea milă și dragoste ne-a zidit pe noi de iznoavă (din nou), ne-a ridicat din iad și în loc de pământești ne-a făcut cerești. Acestea închipuie Crucea și Taina Treimii prin Cruce și prin închipuirea ei ne-a dat-o nouă. Lungul Crucii închipuie pe Părintele Cel înalt care poată grijă de noi cei de pe pământ, iar brațele Crucii închipuie pe singurul Fiul și pe Duhul, căci prin aceste brațe ca și cu niște mâini ne-a zidit pe noi de iznoavă (din nou) de vreme ce și David zice: „Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit”, adică Fiul și Duhul lui Dumnezeu. Pune și candelă închipuind Biserica și pe Dumnezeu Care prin biserică dă tuturor milă și luminare; și se cuvine a aduce întru cinstea lui Dumnezeu lumină căci El este lumină și untelemn căci este milostiv.

Cădelnița se află acolo ca să aducă lui Dumnezeu foc ca pe unul ce și el este zidirea Lui pentru că din toate stihiele se cuvine a duce Celui ce a zidit toate precum lumini și apă, și cele din pământ precum sunt pâinile și vinul din care trăim și noi. Asemenea și ale văzduhului, cum este tămâia care închipuie văzduhul. Iar focul ca un arzător și luminător și ca unul ce încălzește pe cei friguroși închipuie pe Dumnezeu. Căci zice: „Domnul nostru este foc mistuitor; Dumnezeu este lumină; și: Înfierbântatu-s-a inima mea întru mine”. Cădelnița și focul sunt pentru ca să aducem întru

cinstea lui Dumnezeu tămâie, care se dă de la noi ca dar și care este cu bună mireasmă întru sfințirea noastră. Căci, precum prin toată pipăirea, botezându-ne ne curățim, și stropindu-ne și curățim și ungându-ne cu Mir, sfințindu-ne ne îmblânzim asemenea, și cu bună mireasmă însuflețim și sfințim mirosul și inima noastră și cu tămâie curățim mirosul și suflarea noastră, precum și ne hrănim cu dumnezeiasca Pâine și cu Paharul și întărindu-ne sufletul și cu vederea Sfintelor Taine, cu frumusețea și strălucirea dumnezeieștilor lumini ne strălucim vederea și ne luminăm.

Acestea s-au dat Bisericii a se face întru Slava Celui ce le-a dat, căci toate sunt de la Dânsul pentru ca să lăudăm pe Pricuinitorul, dar și întru luminarea și sfințirea noastră desăvârșită. Deci tămâia văzduhul sfințește, mirosul și suflarea noastră, căci este dătătoare de bună mireasmă, și fiind de un fel dă tuturor mireasmă prin foc.

Drept aceea și închipuie pe Duhul Sfânt pentru că și Însuși Duhul Sfânt, Unul fiind, dă tuturor darurile și printr-Însul toți se împărtășesc darurilor. Drept aceea, și punând-o pe ea arhiereul înaintea lui Dumnezeu, și binecuvântând-o, zice astfel: „tămâie aducem Ție Hristoase Dumnezeule”, pe care, primind-o, ne trimite nouă în locul ei Darul Preasfântului Duh.

Capitolul 134

Ce însemnează lumânarea care se aprinde în Altar?

Lumânarea cea adusă și aprinsă arată curăția noastră pe care se cuvine să o avem și însemnează jertfa cea fără prihană și plecarea și smerenia noastră. Și fiindcă ceara este adunată din flori însemnează harul Duhului Sfânt pe care-l luăm noi; și pentru că ceara este mai din toate florile, însemnează că și jertfa se aduce de la toți.

Capitolul 135

Pentru sintronul cel din Altar (scaunul cel de sus)

Scaunul cel din altar arată scaunul cel mai presus de cer al lui Hristos, iar treptele de sub dânsul arată rânduiala și starea fiecăruia din arhieriei și preoți, unde nu se cuvine a ședea altcineva, nici chiar diaconii, iar ipodiaconii și citeții stau din afară de altar, înaintea icoanelor, unde se numește altarul citeților.

Capitolul 136

Ce însemnează stâlpii icoanelor și tâmpla?

Iar stâlpii cei dinaintea icoanelor arată osebirea celor sfințitoare de cele înțelegătoare, despărțind ca o întărire cele trupești de cele mintale. Și înaintea jertfelnicului lui Hristos sunt stâlpi ai Bisericii Lui, propovăduindu-L pe El și pe noi întărindu-ne. Drept aceea și pe deasupra stâlpilor este tâmpla care arată legătura dragostei și unirea cea întru Hristos a sfinților celor de pe pământ cu a celor de sus. Drept aceea și pe deasupra tâmplei, adică în mijlocul sfintelor icoane este Mântuitorul Hristos, iar de o parte Maica Lui și de alta Botezătorul, Îngeri, Apostoli sau altcineva dintre sfinți, arătând cu unele ca acestea că într-acest chip este Hristos în cer împreună cu sfinții Lui și aici împreună cu noi și că iarăși va să vie. Iar mai ales fac stâlpi ca altarul să închipuie mormântul lui Hristos, fiind adică Sfânta Masă Mormântul, iar Altarul ca o gropniță, adică cea dimprejurul Mormântului.

Drept aceea, stă și amvonul înaintea ușii mormântului, arătând piatra cea răsturnată de pe ușa Mormântului. Înălțimea o are pentru înălțimea propovăduirii și pentru că îngerul a șezut deasupra pietrei și a propovăduit Învierea Mântuitorului. Drept aceea și preoții cu diaconii, închipuind pe îngeri, citesc pe amvon Evangheliile.

Capitolul 137

Pentru ce se așează locul Proscomidiei la o parte în unghi și se însemnează?

Locul cel din latura Altarului al schevofilachiei, care se numește și Proscomidiar, însemnează Betleemul și peștera. Drept aceea este ca într-un unghi nu departe de Jertfelnic, cu toate că a fost oarecând mai departe la Bisericile cele mari pentru paza vaselor. Deci a fi Proscomidiarul în unghi însemnează cu aceasta că venirea lui Hristos cea dintâi a fost cu sărăcie, arătând simplitatea peșterii unde S-a născut.

Capitolul 138

Că Proscomidiarul și toate cele ce se săvârșesc într-însul închipuie Betleemul, cele ce s-au întâmplat la Nașterea Mântuitorului și la închinăciunea magilor

Deci Proscomidiarul este aproape de Altar pentru că și Betleemul este aproape de Ierusalim și de Mormântul Domnului unde s-a și pus mai

înainte, întrupându-Se pentru noi Cuvântul lui Dumnezeu, născându-Se din Fecioara Sfântă. Drept aceea se scoate Agnețul din prescură curată. Iar deasupra lui aduce steaua, pe care o închipuie aici steluța, și cu scutecele înfășurându-se, pe care le închipuie aici procovețele, în locul Darurilor celor de trei feluri sunt acestea: în locul aurului, Sfintele Vase, în locul smirnei darurile ce se aduc în Sfintele vase și tămâia în locul tămâii, iar în locul închinăciunii și al slavosloviei pe care le-au făcut păstorii și magii sunt rugăciunile și slavosloviile cele de la preoți și de la popor.

Capitolul 139 **Pentru cuvuciul Mesei**

Iar baldachinul, care este pe dumnezeiasca Masă, însemnează Cortul cel nevăzut, care este împrejurul lui Dumnezeu, adică slava lui Dumnezeu și darul cu care Însuși Se acoperă, îmbrăcându-Se cu lumina ca și cu un veșmânt și pe scaunul cel preainalt al Slavei Lui șezând.

Capitolul 140 **Ce însemnează luminile cele multe, cele douăsprezece, cele trei și celelalte care se aprind în Biserică?**

Drept aceea luminile sunt în Biserică ca niște stele într-un cer văzut. Înconjurarea luminilor arată tăria cerului și planetele. Se mai pun și alte candelă aprinse, unele în chipul stâlpului de foc celui de demult, ca niște stâlpi și drepte, altele în chipul rugului, iar altele în chipul căruței cu care s-a supt Ilie. Unele candelă sunt cu trei lumini pentru Treime, precum sunt tricherele, altele cu șapte lumini după numărul darurilor, iar cele douăsprezece lumini pentru ceata Apostolilor, în mijlocul căroră stă o lumină mai înaltă în chipul Luminii celei mari a lui Iisus Hristos. Altele sunt dichere, adică cu două lumini, arătând cele două firi ale lui Hristos, și alte sunt cu câte o lumină pentru Biserică despre care putem zice că arată că Treimea este una sau că arată pe vreunul din sfinții la care s-a pus. Căci și fiecare din sfinți este lumină după împărțășire, precum este și sufletul lui sfeșnic viu și strălucitor. Iar întărirea, buna cuviință a Bisericii și frumusețea pardoselii arată frumusețea, curăția și cuviința sfinților și a raiului. Căci precum am zis, Dumnezeiasca Biserică închipuie raiul, iar mai cu seamă și mai mari decât raiul dăruiește Darurile cerești, căci nu are lemnul vieții cel de atunci, ci pe singură Viața care Se jertfește și Se dă. Și nu are lemnul cunoștinței care să pricinuiască goliciune celor ce vor mânca, ci are pe Înțelepciunea cea vie, care Se dă pe Sine întru hrană și

întru băutură, cheamă și înțelepțește pe cei fără de minte, și le împarte jertfele ei, adică Trupul și Sângele Său, și nu mai zice cum a zis către Adam: „Nu mâncați ca să nu muriți, ci veniți de mâncați Pâinea Mea, Trupul Meu, și beți vinul care am dres vouă, Sângele Meu al Legii celei Noi; lăsați nebunia necredinței și veți fi vii, căutați înțelepciunea dreptslăvitoarei credințe, adică pe Mine, Înțelepciunea tuturor, ca să fiți vii viețuind în veci.”

Biserica este frumoasă pentru că Cel ce a venit către noi cu frumusețea ca Unul fără prihană este frumos și Mire, și Biserica cea nuntită Lui este frumoasă ca o nespurcată.

Capitolul 141

Pentru că se cuvine ca veșmintele Bisericii să se facă din materii scumpe

Deci la Biserică și veșmintele se fac din materii scumpe, căci Dumnezeu S-a îmbrăcat în bunăcuviință și în chipul Dumnezeieștii Bunătăți și Slave. Și la Biserică sunt podoabe scumpe pentru că El are Slavă, Frumusețe, Cuviință și multă bogăție a Darurilor Lui și tot locul este plin de bună mireasmă și de Miruri. Căci zice: mirosul mirurilor Tale este peste toate aromatele, și smirna, și stactia, și casia din hainele Tale. Iar hainele lui Hristos sunt cei ce viețuiesc după cum a viețuit El. Drept aceea împreună cu miresmele și cu celelalte lucruri scumpe se cuvine ai aduce Lui suflete și trupuri curate și mirositoare, de vreme ce și Biserica lui Dumnezeu mai ales suntem noi. Precum zice și Pavel: „Trup și mădulare lui Hristos”. Și simțitoarele(aromatele) acestea care ne închipuie pe noi, sunt pentru noi, căci noi suntem împreună înțelegători și simțitori. Acestea arată ale Altarului și cele din afară, precum și pe Mântuitorul nostru, Care S-a făcut îndoit pentru noi: Dumnezeu fiind cu adevărat și om făcându-Se cu adevărat.

Capitolul 142

Pentru starea poporului în Biserică

În Biserică după rânduială stau întâi preoții, după aceștia călugării, care au luat o viață mai înaltă și cerească, și au ales curăția și sărăcia. Aceștia se cuminecă mai înainte de toți mireni și de toți cei ce sunt în dregătorii, afară de împăratul, căci el are a doua ungere. Iar după călugări, ceilalți creștini.

Capitolul 143 Când se cuminecă împăratul în Altar și cum?

Împăratul se cuminecă în lăuntru altarului, însă numai într-aceia vreme a ungerii, după diaconi. Și oarecum știm din tipicele cele vechi, nu la Sfânta Masă, ci punându-se la o parte Antimisul pe o altă măsută. Întâi arhieriei, preoții și diaconii după obicei se împărtășesc făcătoarei de viață Pâini și din obișnuitele sfinte pahare ale Dumnezeiescului Sânge.

După aceea, apropiindu-se împăratul, ia Preasfânta Pâine în mâna sa de la Patriarh ca și diaconii, și Făcătorul de Viață Sânge de la chiar Patriarhul, cuminecându-se ca și diaconii din Sfântul Pahar, care este gătit pentru dânsul. Aceasta s-a obișnuit dintru început căci această cinste o aveau împărații pentru ungerea împărăției, precum a luat și locul deputatului Sfintei Biserici; și aceștia se numeau purtători de grijă și ca un uns al Domnului se numea împărat poporului creștinesc și a toată lumea, căci ca un binecinstitor s-a numărat împreună cu clerul Bisericii.

Capitolul 144 Cum se alege împăratul?

Drept aceea și când se încununază întâi se alege de alți împărați, de va fi având împărăția după moștenire, înălțându-l pe dânsul pe pavăză ostășească înaintea poporului, care însemnează stăpânirea și împărăția oastei, și-l ridică cei ce se află în dregătorii, ca pe unul ce se face cap acestora, și ostașii și poporului i se închină și-l laudă ca pe un stăpân al lor, și el le dă daruri ca un domn, făcător de bine și purtător de grijă.

Deci, intrând în Biserică arată plecăciunea și năzuirea cea către Dumnezeu, care este tuturor început și cere de la Dânsul Darurile Lui, de vreme ce este robul lui Dumnezeu, și se roagă Lui ca să se facă împărat desăvârșit printr-Însul. Căci prin Împăratul împăraților Hristos, Împărătesc împărăției, și Împărăția cea veșnică este a Lui. Drept aceea și intră întru Dumnezeiasca Lui Biserică ca într-o Sfântă Împărăție, ca să ia cele ce sunt ale împărăției.

Capitolul 145 Cum se încoronează împăratul de la Biserică?

Drept aceea și arhierul cel cel are puterea lui Hristos și poate să sfințească, care are stăpânirea Duhului, cea fără de patimă și mai presus de

pământ, îl primește pe el venind și nu oricum îi dă lui ceea ce cere, ci întâi îl întreabă pe el ca să mărturisească de crede drept, și de va avea purtare de grijă și se va purta către supușii lui cu dragoste și cu dreptate.

Capitolul 146

Pentru ce se unge împăratul cu Mir și se săvârșește cu rugăciuni?

Deci, făcându-și mărturisirea cu gura sa, și întărind cu iscălitura că trebuie să fie credincios către Dumnezeu, atunci îi dă stăpânirea lui propovăduindu-l înaintea poporului de împărat și ungându-l cu Dumnezeiescul Mir și săvârșindu-l cu preasfintele rugăciuni, căci ungându-l pe el însemnează și ungerea Celui cu adevărat Împărat al tuturor și după urmarea Sa îl pune pe dânsul pe pământ întărindu-l cu Duhul și dăruindu-i lui Harul cel dătător prin bunamireasmă a Mirului, ca să pună stăpânitori și voievozi în lume, iar cu rugăciunile întărindu-l și păzindu-l și săvârșindu-l și cerându-i lui de la Cel Tare și singur Puternic și Domn al tuturor bunățile cele cerești și pământești. Drept aceea și după rugăciunea cea dintâi, toarnă pe capul lui Mirul cruciș, arătând că Hristos l-a uns pe el și Cel ce a biruit cu Crucea îl face pe dânsul a fi biruitor și Cel ce are stăpânirea cea veșnică și cununa Slavei, îi dă stăpânire și îl face cap tuturor, că pentru aceasta își unge numai capul. Și zice: „Sfânt”, arătând că de la Cel sfânt se sfințește și se face a fi împărat de la Hristos Împăratul celor ce s-au sfințit și își încoronează capul cel ce s-a făcut stăpân tuturor; și încoronându-se, își pleacă capul, făcând plecăciune, Împăratului tuturor. După aceea i se citește și a doua rugăciune, ca cel ce a luat lucruri mari de la Hristos.

Capitolul 147

Pentru ce împăratul cel nou când va să se ungă se aduce de Părinții lui, fiind împărați sau de voievozii oștilor?

Drept aceea și ca un ales al lui Hristos, împăratul se aduce la arhieru sau de către tatăl său sau de către cei mai mari care sunt în stăpâniri, mărturisind cu aceasta că nu a venit ca un tiran, că fiind ales după lege se face împărat.

Capitolul 148

Că și la cei ce luau dregătorii se citeau rugăciuni din partea Bisericii

Precum la împărați asemenea și la ceilalți din celelalte dregătorii se făcea, căci după alegerea și așezarea împăratului, se aducea la biserică și înaintea sfințelor Uși Împărătești, punându-se antimisul pe Masă, făcea rugăciune și îi blagoslovea patriarhul, și pentru aceasta socotesc întru toate lucrurile lor, pentru că se pleca Bisericii și lua sfintele rugăciuni, iar împăratul după ce se ungea și se blagoslovea de mâna arhierelui și lua stema și Crucea pe cap întru apărarea drept slăvitoarei credințe, după aceea lua și țărână în mahramă, cu care însemna că stăpânirea este stricăcioasă, și atunci de toți se laudă.

Capitolul 149

Pentru ce peste hainele cele împărătești se mai îmbracă împăratul și cu haină asemenea cu mantia cea arhierescă?

Peste cele împărătești, împăratul se îmbracă și cu haină sfântă, care este a deputatului, însemnând buna tocmeală și buna cucernicie ce este dator a face Bisericii, și încă ia și toiag, însă nu vreunul greu și tare, ci ușor și moale, însemnând că trebuie să certe cu blândețe.

Capitolul 150

Pentru ce împăratul când se face vohodul cu Tainele merge înainte?

Împăratul merge înaintea Sfințelor Daruri, mărturisind că este dator ca să facă bună tocmeală și pace în biserică și să meargă el înainte și să o îndrepteze, și să-i gonească pe cei tulburători, și pe toți să-i facă să i se plece ei, și să-i fie robi, de vreme ce și el mărturisește a fi rob și credincios, mergând înaintea Înfricoșatelor Taine cu capul gol și face ascultare ca unei maici. Și mai mărturisește încă că va umbla în calea lui Dumnezeu care duce la Împărăția Cerului, pentru că înconjură prin biserică, (cu care arată viața aceasta de aici) și vine la ușile altarului unde stă aproape de preoții cei ce să roagă pentru el ca să dobândească Împărăția lui Hristos; iar peste puțin și aceeași Împărăție prin arvună o ia.

Capitolul 151

Că împăratul intrând în altar se cuminecă

După Liturghie, intrând în altar ca în cer, se împărtășește însuși Împărăției cerului lui Iisus Hristos Dumnezeuul nostru și se face cu adevărat împărat cu Sfânta Cuminecătură, precum zice Dumnezeiescul Dionisie, că toate se săvârșesc printr-aceasta.

Capitolul 152

Unde stau credincioșii și cei chemați și cei ce sunt greșiți?

Deci într-acest chip stă binecredinciosul popor în biserică, care însemnează această lume văzută, ce este din cer și din pământ și numai cei ce sunt binecinstitori încap într-însa, care stând pe pământul lui Dumnezeu, laudă pe Stăpânul cerului și al pământului; iar cei păgâni sau cei de altă credință, nu se cade nicicum a sta în biserică, căci nu are împărtășire Hristos cu Veliar; iar după amvonul dinspre partea bisericii cei mai de jos, stau cei ce mărturisesc credința, dar încă nu sunt botezați. Drept aceea, ca cei ce încă nu sunt credincioși desăvârșit, nici mădulare însemnate ale Bisericii, se scot afară când este să iasă cu Darurile, căci nu sunt vrednici aceștia Dumnezeieștii Cuminecături, măcar că locuiesc în făptura lui Dumnezeu, care este lumea dumnezeieștii Împărtășiri, ca cei ce s-au născut cu nașterea cea stricătoare și trupească, căci nu s-au învrednicit și vieții celei fără de moarte. Deci, se scot aceștia încă și cei ce au făcut păcate după Botez, sau se vor fi lepădat de Dumnezeu sau în sânge frățesc se vor fi spurcat, sau și alte păcate de vor fi făcut care opresc de la Cuminecătură pe creștin.

Capitolul 153

Că acum nu se scot dimpreună cu cei chemați

Mai înainte și cei ce ar fi căzut într-alte greșeli se scoteau când ieșeau cei chemați, dar acum pentru gonirile tiranilor așa au socotit Părinții că este bine cei chemați și cei ce s-ar fi lepădat și ucigători să se scoată, iar cei ce vor fi și greșiți într-altele, botezați fiind, se lasă în biserică canonizându-se ei de la duhovnicii lor. Deci aceia care se scot, stau în tinda bisericii sau și la locul celor chemați când se săvârșesc Înfricoșătoarele Taine.

Capitolul 154

Pentru tinda bisericii și locul celor chemați ce se cheamă catehumeni

Pentru aceasta s-a găsit de cuviință ca și aceștia prin auzire și prin vedere numai, să se împărtășească celor dumnezeiești și prin buze și prin limbă să mărturisească credința și să cânte cuvintele bunei-cinstiri, iar nu să șadă la un loc cu credincioșii. Deci dacă nu sunt vrednici a sta la Liturghie în biserică, cu mult mai vârtos Înfricoșatei Cuminecături a se împărtăși. Drept aceea am zis că tinda bisericii și catehumena, închipuie pământul și aceștia ca unii ce trăiesc dobitocește stau pe pământ, iar nu în cerul pe care îl închipuie biserica.

Capitolul 155

Pentru ce la începerea rugăciunilor sunt afară din biserică și ce însemnează deschiderea ușilor și intrarea noastră?

Aceasta și acum arătând-o la începuturile rugăciunilor stând din afară ca înaintea raiului, sau a însuși Cerului, închipuind cu starea aceea de afară că ședem numai pe pământ. Și cei ce se pocăiesc, sau cei ce se pocăiesc de lepădarea ce au făcut-o față de Dumnezeu, sau cei ce se pocăiesc pentruucidere, sau cei chemați, adică cei ce învață credința; iar deschizându-se ușile noi intrăm în Dumnezeiasca Biserică ca în rai sau ca în cer, iar aceia rămân afară, arătând cu aceasta că nouă ni s-au deschis cele cerești și intrarea în Sfânta Sfințelor acum am aflat-o, și ne suim către lumină și ne apropiem de Scaunul Domnului. Căci mergem către răsărit și către Altar, și ne răpim cu dumnezeieștile cuvinte și cântări ca cu niște pori în văzduh în biserica cea mai dinăuntru întru întâmpinarea Domnului, care ne-a ridicat pe noi sus, suindu-Se la cer și singur pe Sine ne-a gătit nouă care, ca pururi cu Însuși Domnul să fim, jertfindu-Se pentru noi.

Drept aceea, se deschid și ușile bisericii și Ușile Împărătești de la altar, însemnând că cele de sus se deschid și cu cele de pe pământ se unesc. Iar cei chemați și ceilalți încă stau pe pământ sau stau din-afară de tot de biserică, precum sunt cei ce s-au lepădat de Dumnezeu, și cei ce au făcutucidere, sau intră puțin mai înăuntru în biserică, precum sunt cei chemați, iar nu intră mai înăuntru, care peste puțin vor să se scoată și de acolo.

PARTEA A VI- A Pentru sfintele hirotonii

De vreme ce trebuie să știm noi, cei hirotonisiți, tainele celor ce ne-am învrednicit ca, cunoscând de ce daruri ne-ams învrednicit să fim robi mulțumitori către Făcătorul de bine și să ne sârguim cu frică spre dumnezeiescul Lui lucru, cât ne va fi cu puțință, pentru ca să aflăm și plată mult înmulțită, luând pentru oarecare puțină nevoie și durerea cea negrăită răsplătire și astfel de răsplătire precum să poată lua omul de la Dumnezeu.

Capitolul 156

**Că afară din altar se fac două hirotonii:
a citețului și a ipodiaconului, iar în altar trei:
a diaconului, a preotului și a arhiereului**

Deci două hirotonii, adică puneri de mâini se fac din afară de altar, a citețului și a ipodiaconului, dar se fac și alte hirotonii ale dregătoriilor bisericesti, precum este a deputatului sau a purtătorului de lumânări, care se fac mai înainte de a citețului și care nu știu de ce nu se mai fac acum, căci la Biserica Tesalonicului puțin mai înainte se obișnuia și tipicele cele mai vechi scriu aceasta. Iar mai ales hirotonii sunt trei, care se fac înăuntrul altarului și pe Sfânta Masă în chipul Treimii, pentru care vorbește Sfântul Dionisie: a diaconului, a preotului și a arhiereului. Pe una o numește slujitoare ca a unui slujitor, având rânduiala ca în cele două, căci diaconul nu poate lucra fără episcop sau fără preot; iar pe alta adică a preotului o numește săvârșitoare, căci Tainele: Liturghia, Botezul, și altele le săvârșește, dar nu toate, căci hirotonie nu poate face, pentru că nu are Harul cel dătător, nici nu poate lucra altă săvârșire fără numai Tainele și Botezul.

Capitolul 157

Că numai arhiereul face toate ale bisericii

Iar arhiereul este luminător, căci se închipuie Părintelui luminilor și are puterea Lui, toată rânduiala, toată Taina și toată săvârșirea printr-însul se face.

Însuși botează, face Miruri, hirotonește slujitori adică diaconi, săvârșitori, adică preot și luminători, adică arhiereu; el face citeți, cântăreți și călugări; el sfințește biserici, suie la treaptă, binecuvântează nunta, așează în starea cea bună pe cei ce păcătuiesc a păzi fecioria și toate le poate face cu Harul lui Hristos. Ca dintr-un izvor al luminii toate printr-însul se săvârșesc și de aceea arhiereul se numește luminător.

Capitolul 158

Cum se săvârșește citețul de către arhiereu

Cel ce voiește a se hirotonisi citeț, fiind mărturisit că este cu viață curată, vrednic de treaptă sfântă și că știe carte bisericească, se aduce la arhiereu, care este îmbrăcat cu sfințele odăjdii și cu omoforul, pe care-l poartă la fiecare Sfântă Taină, închipuind cu aceasta pe Iisus Dumnezeuul Care S-a întrupat. Zice: „Bine este cuvântat Dumnezeu”. Mulțumind cu cuviință de tot lucrul lui și mai vârtos ca un om ce se alege a fi slugă Lui, și clericii zic: „Sfinte Dumnezeule”, ținând lumini, căci luminare se face și se dă Harul. Arhiereul, blagoslovind veșmântul cel negru, îi poruncește să se îmbrace cu dânsul, arătând cu acea haină smerenia și cucernicia vieții. După aceea se aduce la dânsul și se blagoslovește de dânsul în chipul Crucii în trei forme. Apoi se și însemnează, căci arhiereul îi tunde perii capului lui în cruciș, zicând: pe dânsul dumnezeiescul și înfricoșatul nume al Treimii, de la care este toată Taina și slujba cea sfântă; și întâi tunzându-l pe creștet zice: „în numele Tatălui”, de aici la frunte zicând și al Fiului, de aici de latura capului din dreapta, zicând: „și al Duhului Sfânt”, apoi iarăși de latura cea din stânga, săvârșind Crucea, zice: „totdeauna acum și pururea”, și toți la fiecare nume al Treimii zic: „Amin”, mărturisind împreună și adevărind cele ce se zic de arhiereu. Luarea părului însemnează sfințirea, pentru că părul este ca o înflorire din tot trupul și însemnează că se aduce lui Dumnezeu pârgă de la om. Iar în chipul Crucii se tunde pentru Iisus, că Însuși întrupându-se și răstignindu-Se se sfințește. Iar pe numele Treimii pentru că aceasta este făcătoare și săvârșitoare tuturor.

Capitolul 159

Pentru ce se însemnează citețul și că tunderea trebuie să se facă totdeauna

Se tunde la creștet, căci Hristos este Capul și Creștetul tuturor, și însuși pe creștet șade, mintea o sfințește și Cap al lor este. Deci însemnarea pe creștet se face mai mare, pentru că dintr-aceasta ca dintr-o rădăcină să vie sfințenia în tot omul. După aceea iarăși se aduce la arhieriu care-i blagoslovește sfită și el îi sărută mâna și o pune pe grumaji, arătând că a venit la jugul preoției sub acoperământul lui Dumnezeu și se dă pe sine slugă lui Dumnezeu. Apoi se blagoslovește de trei ori deasupra tunderii, și punând arhieriu mâna pe creștet unde s-a tuns arată puterea lui Dumnezeu cea acoperitoare și că i se dă lui din Har și se roagă ca să se sfințească cel ce se săvârșește. Atunci cu toată înțelepciunea și înțelegerea se face citirea dumnezeieștilor cuvinte și așa mulțumind săvârșește rugăciunea. Iar după rugăciune iarăși îl însemnează zicând: „Pace”, pentru pacea cea de la Dumnezeu și de este citeț i se poruncește să citească o față (pagină) din Apostol, iar de este cântăreț, din Psaltire, și dându-i pace și rugându-se pentru el îl slobozește, întărind cu însemnarea pretutindeni pe cel ce s-a hirotonisit; unii însă socotesc și cuvintele ce se citesc atunci ca niște începături și le au ca semne pentru viața celui hirotosit.

Capitolul 160

Câte trebi face citețul?

Cel ce s-a făcut citeț, citește poporului Dumnezeieștile Scripturi, poruncindu-i-se de către diaconi sau de către preoți, adică sfintele cuvinte ale Proorocilor și ale Apostolilor, stând cu capul gol în mijlocul bisericii. Dar și în altar intrând ca o slugă a altarului aprinde lumânările, aduce foc preotului, merge înaintea Darurilor purtând sfeșnicul, el aduce prescurile și apa cea încălzită. El îngrijește biserica și face ascultare la celelalte treburi ale Bisericii: el citește pe carte și ca să zic mai pe scurt este slujitor lucrurilor dumnezeiești în Biserică, dator fiind a face toate cu cucernicie și să cunoască al cui slujitor este, și că este slugă a lui Dumnezeu și al celor ce se apropie de El; și slujește împreună cu Sfinții Îngeri, intrând acolo împreună.

Capitolul 161 **Pentru ipodiaconi**

După citeții aceștia, precum am zis este rânduiala ipodiaconilor care este mai înaltă ca una ce este după diaconi. Citeții și cântăreții după însemnarea cea dumnezeiască au voie și să se însoare, iar ipodiaconii nicidecum. Aceștia dar, făcându-se mai întâi citeți și slujind bine, la vremea cea rânduită iau și hirotesia care se dă la omul cel ajuns la vârsta de douăzeci de ani.

Capitolul 162 **Hirotesia ipodiaconului**

Arhiereul stând îmbrăcat înaintea ușilor împărătești, până a nu se începe Sfânta Liturghie se aduce cel ce va lua hirotesia ipodiaconului, având pe grumajii săi sfita, și cu porunca arhiereului i se ia sfita și se îmbracă cu stiharul pe care îl blagoslovește. Arhiereul mai înainte, închinându-se spre răsărit lui Dumnezeu Dătătorului de lumină, care stihar arată că vine spre mai mare luminare. La fiecare hirotesia și hirotonie se aprind lumânări spre slava Marii Lumini și spre arătarea Luminii celei Dumnezeiești care se dă atunci.

Capitolul 163 **Pentru ce ipodiaconul se îmbracă cu stihar alb și se încinge?**

Stiharul cel alb arată îmbrăcămintea cea mai curată și fără de patimă a Slavei lui Dumnezeu, de aceea îl și încinge pe el, însemnând că veșmântul curăției lui nu-l mai are în voie, ci trebuie să-l strângă pe el împrejurul vintrelor lui prin curăție, de vreme ce nu poate să se mai însoare. Deci, venind, se însemnează prin tundere, căci cel ce s-a omorât și este viu, acesta îl săvârșește pe el și hirotesindu-se i se citește rugăciune care arată că de la Dumnezeu are darul și acoperământul. Iar rugăciunea este aceasta: „Că Tu Cel ce ai pus în Biserică treptele și rânduielele, primește pe acesta ca să stea înaintea ușilor Sfintei Tale Biserici ca să aprindă sfeșnicul sălășuirii Slavei Tale și să fie desăvârșit robul Tău, și celelalte”. Și mulțumind și însemnându-l pe el îi pune pe umeri mahramă și în mâini îi dă ibricul și ligheanul, iar el sărutând mâna arhiereului le ia pe acestea mulțumind că s-a învrednicit a fi slujitor unora ca acestea, iar arhiereul întinde mâinile și se spală.

Capitolul 164 **Cum lucrează ipodiaconii?**

Așa blagoslovindu-se cel ce s-a hirotosit și sărutându-se cu ceilalți ipodiaconi ca cel ce s-a făcut de un același rang, se duce lucrând împreună cu dâșii cele ce sunt ale ipodiaconilor. Și păzește Ușile Sfinte ca să nu intre cineva din cei nevrednici în Sfântul Altar. Ia cu mâna sfintele vase și le așează pe ele după rânduială, ca să aducă preoții Darurile găsindu-le gătite; și pe cei chemați îi scoate afară când zice diaconul: „Câți sunteți chemați ieșiți”, și la Litanie el ține Crucea și merge înainte. Candela ce arde la Sfânta Masă, tricherul altarului și luminările ipodiaconii le gătesc. Drept aceea și după diaconi înaintea Sfintelor Uși Împărătești, la toată Liturghia când este trebuință a sluji arhierelui, vin aceștia la dânsul și se cuminecă Sfintelor Taine.

Capitolul 165 **Pentru diaconi**

După aceasta sunt diaconii, care se numesc slujitori și leviți ca cei din Legea Veche însă aceștia nu se potrivesc cu cei de demult, căci aceia slujeau umbrei, iar aceștia Adevărului. Aceștia sunt asemenea cu cei șapte diaconi ai Apostolilor, căci slujesc nu numai Tainelor, ci fac și alte treburi bisericești.

Capitolul 166 **Cum că diaconii, ca cei șapte diaconi ai Apostolilor se orânduiesc judecători și cârmuitori și la alte treburi mai mari**

Și aceasta până acum se obișnuiește, căci pe diaconii cei aleși îi pun și în rânduiala episcopilor, și cruci au pe cap, și judecători sunt și unul dintrînșii este iconom lucrurilor și treburilor Bisericii celei mari și poartă grija pentru clerici și pentru săraci, după cum era Sfântul Ștefan; iar altul poartă grija sfintelor mănăstiri, altul poartă grija sfintelor vase și bunei rânduiei bisericești, altul îndreptează pe preoți și judecățile, și are în seama sa cărțile de judecată, altul îngrijește de Sfintele Biserici cele din cetate ca să fie în bună orânduială și mai vărtos ale altarului, iar altul poartă grija celor ce se întorc la credință.

Capitolul 167

Pentru ce dau mărturie șapte preoți iar nu diaconii pentru cel ce este să se hirotonisească ipodiacon sau diacon

Cel ce se va face diacon nu se hirotonisește mai-nainte de nu va aduce mărturie vrednică despre viața lui, precum și ipodiaconul, pentru că și atunci când au făcut diacon pe Ștefan nu l-ar fi făcut dacă nu l-ar fi cunoscut pe dânsul plin de Duhul Sfânt, de înțelepciune și de putere. De vreme ce aceasta s-a mărturisit de el atunci, trebuie dar de șapte preoți să se mărturisească iar nu de diaconi, pentru că mărturia, ca să fie desăvârșită, se cuvine să fie a preotului sau a celor ce sunt desăvârșiți.

Capitolul 168

Că trebuie cel ce se hirotonisește să fie cu anii desăvârșit

Și desăvârșit cu anii trebuie să fie, iar nu nevârșit, căci de vreme ce la ale lumii nu este crezut cel ce nu este în vârstă, cu atât mai vârtos trebuie să fie desăvârșit cel ce slujește la cele dumnezeiești, ca pentru vârsta cea deplină să aibă întărire și cinste. Aceasta o zic dumnezeieștile canoane ale purtătorilor de Duh Părinți care au înfrumusețat și au tocmnit toate, deși unii cu socotința dumnezeieștilor arhieriei scurtează vremea cea orânduită pentru hirotonia diaconilor, la călugării cei ce se află supuși. De vreme ce nu este voia la ei ci la alții. De va fi aceasta adevărată, se poate scurta vremea cea orânduită, iar cele date cu pravilă se cade să se păzească. Deci vine cel ce va să primească hirotonia și întâi se mărturisește nu de doi sau de trei ci de șapte preoți ca unul ce se va face slujitorul Duhului. Drept aceea se mărturisește de preoții cei ce sunt desăvârșită mărturie și au Harurile Duhului desăvârșit; și după numărul cel de șapte al Darurilor ce au preoții, iar de șapte se mărturisește ca să fie adevărată alegerea și mărturia, pentru că și slujitorul Sfințelor Taine ale bisericii, trebuie de toți să fie ales, pentru ca să nu fie bănuială de orice. De vreme ce și Ștefan de toți a fost mărturisit de toți a fost mărturisit a fi plin de înțelepciune și de credință. Iar martorii își încredințează mărturia lor cu ale lor mâini, că și cu viața este vrednic a se face preot și cu vârsta este desăvârșit a sluji.

Capitolul 169

Hirotonia diaconului

Și încă de nu se va fi făcut ipodiacon se face mai întâi ipodiacon precum am zis, mai înainte de a se începe Liturgia și-l face dinaintea

Ușilor Împărătești, de vreme ce nu slujește rugăciunilor altarului, ci celor dinafară și altor lucruri de trebuință.

Iar de se va fi hirononisit mai înainte ipodiacon, atunci după săvârșirea Dumnezeieștilor Daruri mai înainte de-a zice diaconul: „Pe toți sfinții pomenindu-i”, stând în mijlocul bisericii zice de trei ori cu glas: „Câți sunteți credincioși”, pentru ca prin aceasta să-și facă pe de o parte slujirea ipodiaconului, scoțând pe cei chemați și lăsând numai pe cei credincioși la Liturghie și la Cuminecătură, că vrând să se hirotonisească diaconul face ca un sfârșit lucrării ipodiaconiei lui, precum și cel ce voiește să se hirotonisească preot citește Evanghelia și poartă pe cap Sfintele Daruri la vohod; iar pe de alta o face, mărturisind pe sine, că fiind curat prin toate mărturiile și mai cu seamă prin Dumnezeu, vine a se hirotonisi. Deci după ce zice: „I”, se duce prin porunca arhierelui de doi diaconi în altar și aprinzându-se lumini întru Slava lui Dumnezeu, Care este Lumina cea dintâi, și întru arătarea Dumnezeieștii Lumini, înconjoară Jertfelnicul de trei ori.

Și ținându-l pe el diaconii de mâini și alții mergând înainte, fac împreună dans, cântând: „Sfinților mucenici, și Slavă Ție, Hristoase, Dumnezeule”, și de trei ori se închină la Sfânta Masă, adică la fiecare înconjurare câte o dată, ca la un Scaun al lui Dumnezeu, căci Însuși Hristos se află acolo prin Sfintele Taine. Deci pentru cinstea Treimii înconjoară de trei ori. Iar diaconii îl țin de mâini pentru ca să fie rându-lor și cântarea mucenicilor se cântă, pentru că și cel ce aduce s-a nevoit de a biruit, viețuind bine, păzindu-și credința și ferindu-și curăția și pentru aceea se încununează. Drept aceea și Biserica cheamă pe mucenici împreună dănuitori, și roagă ca să ne vină nouă din destul dumnezeiasca milă, dar încă slavoslovește pe Hristos Începătorul Tainelor, Cel Ce este bucuria Apostolilor și a mucenicilor, căci aceasta este Povățuitorul și Pricinuitorul biruinței și cununilor, ca Unul ce a murit pentru noi și S-a preaînălțat. Treimea cea întru o Ființă se cade a o propovădui, căci aceasta este Bucuria cea adevărată și Veselia cetelor celor ce prăznuiesc în cer; și atunci este bucuria mai cu seamă la omul acela care prin hirotonie se sfințește și se face slujitor celor de sus. Deci după întreita dănuire la care iau parte și îngerii, veselindu-se mai mult decât noi, căci sunt mai presus de noi cu înțelegerea și pentru cele ce se săvârșesc atunci se minunează, mai mult decât noi pricepând. Se aduce cel ce se hirotonisește la arhieru, arătând cu aceasta că s-a ales, și, vrednic fiind, se aduce să slujească lui Dumnezeu.

Apoi pleacă capul arătând că este rob și că cu mulțumire și smerenie primește Harul și se însemnează de trei ori pe cap, la începerea hirotoniei pomenind numele Sfintei Treimi, căci tot Harul este de la Dânsul prin Unul Cuvântul, care S-a întrupat și cu Trupul S-a răstignit. După aceea

pleacă un genunchi, arătând că este plecat și cu totul dat lui Dumnezeu și că ia numai un Har al Sfintei Liturghii, precum zice Dionisie, ca să dea ascultare, să cheme și să glăsuiească, să aduce, numai, și poruncește, cheamă să se apropie iar nu și săvârșește. Căci zice: „Blagoslovește, Stăpâne”, pentru că el nu poate face aceasta și îndeamnă, zicând: „Domnului să ne rugăm”, iar nu se roagă el și că înțelepciune să luăm și cu înțelepciune să luăm aminte, iar nu săvârșește el. Deci ca unul ce slujește iar nu săvârșește, pleacă numai un genunchi, pentru că s-a învrednicit numai unui har al dumnezeieștii slujbe, și aceasta o face luând blagoslovenie de la preot iar nu de la sine, căci este slujitor.

Deci plecând genunchiul și la Sfânta masă, plecând capul, pentru că aceea însemnează pe Hristos, Capul tuturor și pe dânsa este Mirul – Darul Duhului, sunt și Tainele însuși Iisus, stând atunci înaintea și descoperite de vreme ce se și face slujitor Aceluia ce S-a jertfit pentru noi, și cuvintele Lui sunt pe Masă care este Mormântul Lui, și sub dânsa sunt moaștele mucenicilor, pe care și spre ajutor i-a chemat cu cântarea; pentru că și cel ce se hirotonisește este mucenic de voie, petrecând în drept slăvitoarea credință și curăție. Iar rezemând fruntea de Masă cheamă pe Însuși Iisus spre a-i fi lui milostiv și să se sălășluiască într-însul împreună cu Părintele și cu Duhul. Apoi își pune arhiereul dreapta lui pe capul aceluia, arătând umbrirea Harului și Darul de pe care i-l dă Hristos, că și pe Apostoli și-au pus mâinile după cum zice:

„Că Însuși ridicându-și mâinile i-a blagoslovit pe ei” și Duhul pogorându-Se a șezut ne capetele lor. Drept aceea toți luau Harul cu punerea mâinilor, și precum Mâinile lui Dumnezeu ne-au zidit pe noi, și acum mâna slujește spre a doua zidire a oamenilor, și că Dreapta Domnului a făcut putere, Dreapta Domnului înalță. Și scrie: „Dreapta Domnul s-a preaslăvit întru tărie și Dreapta Ta și Brațul Tău, Fiul Părintelui și Luminarea Feței Tale Duhul cel Sfânt, acelea m-au povățuit și m-au adus la Muntele cel Sfânt, la înalta și cereasca Biserică, și întru sălașurile Tale întru care Însuși sălășluiești, Cel Ce locuiești în ceruri”. Și diaconul zice: „Să luăm aminte”, pentru că la cele mari se cuvinte a lua aminte și a se cuceri. Apoi arhiereul zice: „Darul cel dumnezeiesc”, mărturisind că Darul Treimii este de obște și pe acesta chemându-L, iar zice: „Care pururea tămăduiește cele neputincioase”, căci smeriți și foarte neputincioși suntem și mai vârtos la niște lucruri ca acestea ale lui Dumnezeu.

Drept aceea, și tămăduirea noastră, a neputincioșilor, de la Darul acesta este, căci Acela dă putere și cele cu lipsă le împlinește, că nu noi de la noi avem ceva sau putem, ci însuși Harul lui Dumnezeu care pe toate le poate și le dă oricâte avem noi, care și plinește ce este lipsă întru noi, îl așează și săvârșește, iar împreună cu Cuvântul și Harul se dă, că nici vreme nu

trebuie să treacă la Puterea cea întru tot puternică și singură săvârșitoare. Și zice și numele (cutare) pentru ca să se scrie acesta sus și să fie cunoscut îngerilor și oamenilor de vreme ce se face slujitor și lui Dumnezeu. Și zice: „Pe cucernicul ipodiaton întru diacon. Cinsteste și darul cel dintâi și pe cel ce îl are ca pe o slugă a lui Dumnezeu, ca pe cel ce are Darul lui Dumnezeu și lucrează întru Hristos”. Iar zicând întru diacon, dă darul cel ce hirotonisește și cel hirotonisit îndată ia diaconia prin cuvântul arhierelui, căci este lucrător cu Preasfântul și dumnezeiescul Duh și zice nu ca un om, ci ca un arhieru: „Cu Darul”, și pe Harul l-a chemat și Harul Lui lucrează, căci Cuvântul lui Dumnezeu este lucrător și că toate le lucrează Unul și același Duh.

Deci, atunci îndată din ipodiaton s-a făcut diacon; dar mai trebuie să citească arhieru și alte rugăciuni și toate cele ce sunt după rânduiala, căci nu e destul numai cuvântul: „din ipodiaton întru diacon”, sau la altă oarecare treaptă, ci trebuie a-și avea capul pus pe Sfânta Masă, și plecând genunchiul să aibă mâna arhierelui pusă pe capul lui, și să zică rugăciunile cele rânduite și ecteniile și să se însemneze și vrednic să se propovăduiască, și sfânta sărutare să facă, căci acestea toate săvârșesc pe cel hirotonisit și trebuie să se facă de vreme ce și în celelalte Taine într-acest chip este, atâta doar că toate cele orânduite se fac și nimic să nu rămână, fiindcă fiecare din cele ce se fac pentru oarecare pricină se fac. Iar apoi și aceasta zice: să ne rugăm dar pentru el ca să vină peste el Harul Sfântului Duh, prin care arată că cheamă și Harul lui Dumnezeu și că prin har lucrează hirotonia. Cheamă și toată Biserica ca să-i fie într-ajutor la lucrul hirotoniei pentru sine și pentru cel ce se hirotonisește: „Că de a avut Petru ajutor Biserica întru rugăciuni cu mult dar mai vârtos decât el”. Drept aceea și toți zic: „Doamne miluiește” de trei ori, întru Slava Treimii și el de trei ori însemnează cu mâna pe cel ce se hirotonisește, săvârșindu-l pe el în Treime prin Cruce. Apoi având mâna pusă pe el, se roagă ca să vină peste el harul sfinte slujbe și să-l așeze ca și pe întâiul Mucenic Ștefan, și celelalte. După aceea, zice vosglașenia (ecfonisul) slavoslovind Treimea.

Atunci dar, la venirea Duhului, se face pomenire tuturor credincioșilor, unul din diaconi citind ecteniile ce sunt rânduite și zicând: „Domnului să ne rugăm”, pentru arhieru și pentru lucrul mâinilor lui, adică pentru cel ce se hirotonisește, ca să-l păzească pe acesta nevinovat, pentru împărați, pentru cetate și pentru tot poporul creștinesc, căci se cuvine a se ruga pentru credincioși la venirea Harului și a-i pomeni, căci atunci Harul Duhului se dă tuturor din destul.

Capitolul 170

Că trebuie cel ce se hirotonisește să se roage pentru toți când se hirotonisește, fiindcă este de folos

Cel ce se hirotonisește trebuie să se roage pentru toți mai cu osârdie atunci, căci precum am înțeles de la Părinți, ori pentru câte se va ruga atunci cel ce se hirotonisește, însă lucruri plăcute lui Dumnezeu, le primește atunci de la Dumnezeu, ca unul ce se sfințește și se învrednicește Darului. Drept aceea și eu frate, de multe ori pe cei ce se hirotoneau i-am rugat când se hirotoneau a se ruga pentru mine și a mă pomeni atunci, ca să aflu milă.

Deci, după ce se zic ecteniile, arhiereul având mâna pusă pe capul lui, căci printr-înșa lucrează Harul, zice și a doua rugăciune și cere ca să se umple cel hirotonit de credință și înțelepciune, de putere și de sfințire, cu venirea dumnezeiescului Duh. Acestea smerindu-se le zice, că socotește a se da Darul celor vrednici, nu într-o punerea mâinilor sale, ci într-o cercetarea milei celei dumnezeiești.

Deci, prin punerea mâinilor se arată cercetarea milei celei dumnezeiești și că Darul vine spre cei vrednici. Apoi se roagă ca el să fie afară din tot păcatul, căci nimeni nu este vrednic către niște slujbe ca acestea, bine slujind a lua plata osteliei de la Hristos. Astfel laudă cu glas pe Dumnezeu, căci se cuvine a mulțumi pentru toate dumnezeieștile Daruri. Și îl însemnează de trei ori, lucrând săvârșirea și ridică de pe Masă pe cel hirotonisit.

Capitolul 171

Că de trei ori cruciș însemnează arhiereul cu mâna pe cel ce se hirotonisește și-l săvârșește

În toate vezi Treimea propovăduindu-se, lucrând într-o noi și săvârșind dumnezeieștile Daruri. Căci îndată, pe cel ce vine să se hirotonisească, îl însemnează de trei ori, care este începutul sfințirii și al hirotoniei. După chemarea dumnezeiescului Har îl însemnează a doua oară iarăși de trei ori, lucrând într-o dânsul prin Cruce în chipul Treimii, hirotonia, care atunci este săvârșită pe jumătate, zicând toți: „Doamne miluiește”. Și a treia oară, după rugăciuni, îl însemnează iarăși de trei ori ca pe unul ce l-a săvârșit cu dumnezeiasca putere sau slujitor, sau preot, sau episcop. Că și la hirotoniile acelea se face însemnare tot de trei ori, la începutul hirotoniei, la mijloc și la sfârșit, într-o cinstea Treimii, pentru că numai singură Treimea este pricina începerii, jumătățirii și sfințirii.

Fiindcă aceste trei rânduieli: a preotului, diaconului și episcopului sunt îngerești, prin însemnările cele de trei ori pe care le face arhiereul de câte trei ori la cei ce se hirotonisesc însemnează numărul celor nouă cete îngerești, care întreprind-se propovăduiesc Treimea.

Capitolul 172

Ce însemnează a scula pe cel ce se hirotonisește și a-l îmbrăca cu veșminte?

Ridicând arhiereul de pe Masă pe cel hirotonisit însemnează că: ridicându-se de la mica și smerita rânduială s-a înălțat la o rânduială mai înaltă; jos fiind și smerit l-a ridicat și l-a înălțat. După aceea îl îmbracă și cu veșminte asemenea după treaptă. Și mai înainte de hirotonie, zicând să-și descingă brâul stiharului și să lase ibricul cu ligheanul, arată că cel hirotonisit se înalță de la rânduiala cea mai mică la o slujire mai mare, însă nu slujire trupească, ci slobodă de materie, căci nu s-au așezat ca să închidă ușile împărătești, nici ca să aprindă lumânările, nici ca să scoată pe cei chemați, ci ca să slujească tainelor de care se înfricoșează îngerii.

Capitolul 173

Ce însemnează orarul și pentru ce-l pune diaconul pe umărul cel stâng?

Deci se încing și aceștia cu orarele numai la Cuminecătură pentru arătarea, cucernicia și smerenia lui.

Drept aceea, cel ce s-a hirotonisit, ca acela ce are rânduială îngerească se înfășoară cu orarul care arată firea cea nevăzută a îngerilor și care atârând pe umeri însemnează aripi; pe dânsul este scris întreita Sfântă Cântare a îngerilor, pe acesta îl blagoslovește arhiereul, iar el sărută orarul și mâna arhiereului, arătând că voiește Darul și-l cinstește pe el și pe cel ce i l-a dat ca pe un făcător de bine, pentru unele ca acestea.

Iar el îl pune pe umărul lui cel stâng, căci diaconul este din rânduiala cea mai mică și mai de jos și datorită lui este de a sluji. Iar când se va face preot îl va pune și pe umărul din dreapta; fiindcă atunci poate și să slujească și să săvârșească Tainele.

Capitolul 174

Pentru ce se numește orar? Pentru serafimii cei cu câte șase aripi și că diaconii încingându-se cu orarele închipuie pe acești serafimi

Zicerea orar vine de la *oraizin*, care va să zică pe românește „înfrumusețează”, căci îl înfrumusețează pe el cu Harul și-l împodobește cu frumusețea slavei lui Dumnezeu. Diaconul se înfrumusețează cu dânsul ca și cu niște aripi și se acoperă cu cucernicie și cu bunătate, mai ales când se împreună cu Cuminecătura, închipuindu-se Serafimilor acelora, care fiind cu șase aripi precum scrie: „cu două aripi își acoperă fețele lor, cu două picioarele, iar cu două zburând strigă : «Sfânt, Sfânt, Sfânt»”. Întru acest orar se închipuie serafimii și Celui răstignit, căci aripile cel de sus și cele de jos sunt lungul Crucii, iar cele de alături sunt brațele Crucii. Drept aceea se și dă diaconilor ripidă de la arhieru căci se închipuie serafimilor și pentru că această ripidă închipuie aripile îngerilor și pe înșiși heruvimii și serafimii, de vreme ce și serafimi au închipuiri pe veșmânt. Ei se închipuie acelor serafimi despre care scrie Scriptura că umbreau chivotul și cele ce se numeau Sfintele Sfintelor.

Căci de vreme ce au fost atunci umbră, acum se cuvine cu atât mai mult a fi, fiindcă S-a arătat Adevărul. Și aici sunt cu adevărat mulțime de îngeri și mulți din părinții noștri i-au văzut pe dânșii umplând Biserica; dar aceștia care sunt ai Sfântului Altar au rânduială îngerească.

Capitolul 175

Ce însemnează a săruta diaconul Sfânta Masă, mâna și obrazul arhierelui

Deci, dând arhieru ripida diaconului îi poruncește să sărute întâi Sfânta Masă fiindcă el a luat darul de la dânsa, apoi sărută mâna arhierelui, fiindcă prin ea s-a hirotonit și a treia oară sărută obrazul lui pentru dragostea și unirea pe care o are către cele dumnezeiești, și că este iubit întru Hristos cel ce dă cele bune cu Duhul Sfânt, și cel ce ia asemenea este iubit. După aceea și pe diaconi îi sărută, numai la fiecare întâi sărută obrazul arătând ca și cum ar zice: „ printr-acest Dar m-am unit cu voi, m-am făcut de-o rânduială cu voi și una sunt cu voi”, iar ei îl sărută pe el cu dragoste, fiind iubitori de cei ce sunt de un cin cu dânșii și sunt iubiți de dânsul prin Duh. Deci diaconul astfel săvârșindu-se, stă spre slujire ținând ripida cu mâna până ce se vor înălța Sfintele Taine, iar atunci o pune pe dânsa la locul ei după ce se săvârșește slujba, căci se apropie vremea Cuminecăturii. Drept aceea cuminecându-se arhieru și preotu, el venind

cu cucernicie se cuminecă mai înainte decât toți ceilalți diaconi, căci așa se cade, ca cel ce s-a sfințit atunci, primul să se cuminece.

Capitolul 176

Pentru ce diaconul și preotul care s-a hirotonit trebuie să slujească Sfânta Liturghie șapte zile de-a rândul?

Șapte zile de-a rândul împreună cu preotul slujește Liturghie pentru cinstea Harurilor Duhului Sfânt și pentru că șeptimea zilelor însemnează această viață, care viața se înconjură în șapte veacuri, întru care suntem datori să facem lucrul lui Dumnezeu fără contenire. Căci, la veacul ce va să fie, una și neschimbată va fi ziua, și Taina dumnezeiescului lucru este una și neîncetată. Întru acest chip așadar se săvârșește hirotonia diaconului.

Capitolul 177

Pentru preot

Iar preotul care se numește de dumnezeiescul Dionisie „săvârșitor”, precum am zis de mai multe ori, pentru că lucrează Tainele care se numesc săvârșiri, adică Cuminecătura, Botezul și rugăciunile, iar nu are și harul cel dătător, nici poate face pe altul preot, întru acest chip se face pe altul preot, într-acest chip se face și se cercetează de arhieru pentru viață și pentru vârstă.

Capitolul 178

Pentru ce se hirotonisește preot la treizeci de ani?

Dator este acesta a fi de treizeci de ani pentru aceea se cheamă și „prezbiter”, adică bătrân, ca și cum a trecut vârsta tinereților și se aseamănă la vârstă cu Hristos, căci și Hristos a început a învăța după ce a luat botezul și mărturisirea de la Părintele prin Duhul Sfânt, care și ca o hirotonie au fost de la Părintele fiind atunci de treizeci de ani precum scrie Luca. Deci și preotul se cade să fie desăvârșit cu vârsta pentru că este preotul lui Hristos și se face învățător și săvârșitor celor dumnezeiești.

Capitolul 179

Hirotonia preotului

Deci, mărturisindu-se și acesta de preoți și alegându-se a fi vrednic, se aduce să se săvârșească. Atunci la Proscomidie se mai scoate și un alt Sfânt Agneț pe care îl va lua în mâini cel ce se hirotonește. După aceea, arhiereul făcând Liturghie, slujește și el ca arhidiacon, citește Evanghelia, poartă pe cap dumnezeiescul Agneț la vohodul cel mare, ca cel ce va lăsa slujba diaconiei. Deci, punându-se dumnezeieștile Daruri și acoperindu-se cu aerul, arhiereul șade și se aprind lumini arătând strălucirea Darului. Cel ce se va hirotonisi se aduce aplecat de diaconi, zicând: „Poruncește” până la Sfintele Uși ale altarului arătând tuturor că fiind încă diacon se duce plecat de cei de un cin cu dânsul, iar după ce ajunge la Ușile Împărătești îl lasă diaconii și îl iau doi din preoții cei mai aleși, căci vine în rânduiala lor. Și arhidiaconul mergând înainte și ceilalți preoți, înconjoară și fac dansul împrejurul Sfintei Mese de trei ori, făcând împreună dans sfânt de îngeri și de preoți.

Aceasta se face de trei ori, slavoslovând Treimea și chemând pe sfinții mucenici, fiindcă și el s-a nevoit pentru Hristos, și Hristos se slavoslovește mai pe urmă ca o laudă a apostolilor și bucurie a mucenicilor, a căroră propovăduire a fost Treimea cea întru o Ființă, Care pe toți îi slăvește. Într-acest chip făcându-se dansul se aduce de preoți ca cel ce s-a ales și s-a aflat vrednic acestui dumnezeiesc Dar, iar arhiereul îndată însemnează capul celui ce se hirotonește făcând începătura hirotoniei prin însemnare de trei ori. Apoi pleacă amândouă picioarele arătând că este rob și că mai înainte a luat darul diaconiei și fost slujitor, iar acum se face preot și săvârșitor Sfintelor Taine, rugăciunilor, Botezului și Liturghiei, apoi se reazimă cu fruntea pe Jertfelnic, căci aceasta este vistieria Darurilor, iar arhiereul punând mâna pe capul lui, că aceasta este dătătoare de dumnezeiescul har al preoției, care închipuindu-se dreptei celei întru tot lucrătoare, atotputernice și acoperitoare cere dumnezeiescul Har și din diacon face preot pe cel hirotonit, și se roagă ca să vină harul Duhului peste cel hirotonit, zicând toți de trei ori: „Doamne, miluiește”, apoi însuși arhiereul însemnează de trei ori capul celui hirotonit, făcând pecetea cea făcătoare de săvârșire. Astfel făcând rugăciunea cea dintâi și zicând: vosglașenia (ecfonisul), după ecteniile cele zise de preotul cel dintâi, a doua rugăciune și vosglașenia, ridică pe cel hirotonit de pe Sfânta Masă, arătând dumnezeiasca lui înălțare de la cele mai smerite la cele dumnezeiești și mai înalte, și că Iisus, Cel ce S-a pogorât din ceruri, S-a întrupat, S-a pogorât prin Cruce până la iad, înviind și înălțându-Se ne-a înviat și pe noi împreună cu El, ne-a ridicat și ne înalță pururea. Deci și noi la toată

închinăciunea plecându-ne și ridicându-ne arătăm că Hristos S-a pogorât și S-a suit și ne-a ridicat pe noi cei căzuți.

Capitolul 180

Pentru ce ia preotul orarul sau epitrahilul după gât?

După aceea și orarul de pe umărul stâng îl mută pe cel drept aducând și căpătâiul dinapoi tot dinainte, ceea ce face pe cel hirotonit a fi ca într-un jug. Pentru că preotul este dator a vedea și prin semne darul pe care l-a luat și că întâi avea de datorie numai slujba diaconiei iar acum are datorie și la Taine și la toată preoția și jugul îi este mai mare. Drept aceea se și încinge a doua oară ca și cum s-a chemat la o lucrare mai mare.

Capitolul 181

Ce însemnează sfita (felonul)?

Astfel se îmbracă cu sfita (felonul), care este îmbrăcămintă albă fără mâneci acoperind tot trupul. Ea este albă pentru curăția, sfințenia și pentru îmbrăcarea dumnezeieștii slave, căci Dumnezeu este lumină și Se îmbracă cu lumina ca și cu un veșmânt. La sfită nu se fac mâneci, căci închipuie îmbrăcămintea cu care S-a îmbrăcat Mântuitorul fiind batjocorit. Iar acoperirea întregului trup de la cap până la picioare se face pentru purtarea de grijă cea de sus a lui Dumnezeu pentru noi și pentru puterea lui Dumnezeu cea cuprinzătoare și păzitoare, sfita se ridică dinainte în vremea sfințelor slujbe ca și cum ar fi niște aripi.

Deci, arhiereul întâi îl propovăduiește la toți când ia orarul de pe umărul cel din stânga înapoi și îl pune pe cel din dreapta, fiind amândouă părțile dinainte, care atunci se cheamă epitrahil. Aceasta însemnează darul cel de sus care se pogoară din cap, ca mirul pe cap, precum zice David, care se pogoară pe marginea veșmintelor. Însemnează și jugul cel bun al lui Hristos, iar precum zic unii însemnează pe Hristos când Îl trăgeau la patimă purtându-și Crucea pe umeri, căci și preotul s-a învrednicit a lucra Tainele patimii. Deci, îmbrăcându-l arhiereul cu aceasta, zice: „Vrednic este”, rugându-se ca să fie el vrednic, mărturisindu-l despre toate și că precum un vrednic a luat darul, pentru care trebuie să se smerească. Aceasta cântă și cei dinăuntru altarului și cei din afară urmând arhiereului. Apoi sărută Masa ca pe una plină de dar, căci la dânsa s-a sfințit. După aceea sărută dreapta arhiereului pentru că prin dânsa s-a hirotonit, apoi îl sărută în obraz pentru dumnezeiasca dragoste și pace, și pentru că obrazul este organ rugăciunilor și pentru că cel ce săvârșește și cel ce se săvârșește

iubește și este iubit. Drept aceea, și toți preoții bucurându-se îl sărută pe el ca pe cel ce s-a făcut de un cin cu dânșii și arată dragoste și unire, iar el stă plecat de latura Mesei rugându-se întru sine, până se va ridica Aerul și se face dumnezeiască sărutare, căci atunci iarăși venind către ceilalți preoți face sărutare și iarăși stă plecat la Sfânta Masă, cerând mila lui Dumnezeu.

Capitolul 182

În ce chip se dă odorul dumnezeiescul Agneț preotului ce se hirotonește?

Când arhierul binecuvântează și sfințește Darurile cu chemarea Dumnezeiescului Duh, atunci se cheamă iarăși cel hirotonit și luând arhierul cu dreapta lui celălalt Agneț ce s-a gătit pentru el, îl dă celui hirotonit punându-și palmele cruciș, întru arătarea dumnezeieștii patimi căci Cel ce S-a răstignit pentru noi Și-a rănit palmele. Și zice: „ia acest odor și îl păzește pe dânsul până la venirea Domnului când îl va cere de la tine”. Acesta este plin de toată frica, căci arată că se face ca un ispravnic al Tainelor lui Dumnezeu. Și nu pe altul ca să jertfească, ci pe Hristos, Pâinea cea vie, și preoția lui și pe sine însuși ca un odor l se încredințează Lui și dator este să păzească acestea și pe sine nevinovat, căci de la dânsul le va cere Domnul.

Capitolul 183

Că este primejdios lucru a se lenevi cineva de a sluji Sfânta Liturghie

Oare unde sunt acum cei ce au luat darul preoției? Cei ce din oarecare pricină se lenevesc a sluji Sfânta Liturghie și, neîngrijind de ale preoției le părăsesc, atingându-se numai câteodată de Sfintele Taine și avându-le ca într-o nebăgare de seamă, aceștia vor da răspuns pentru neîngrijire, de nu vor fi avut vreo pricină la mijloc ca să-i oprească de a sluji Liturghie; căci atunci se cade să se depărteze de ale preoției și să se pocăiască, iar pe câtă vreme nu ai vreo oprire (pe cât este omului cu puțință) a sluji, slujește, pentru că este lumii de mântuire. Deci sărutând mâna arhierului, merge cu zdrobire de inimă, pune mâinile sus pe Masă, ține Sfânta Pâine și pleacă capul pe mâini rugându-se și pomenind pe arhierul ce l-a hirotonit, pe sine, pe toți preoții și mirenii, cerând pentru toți mântuire. Asemenea pomeneste și pe cei vii dreptslăvitori și pe cei morți, căci ține în mâini pe Însuși Domnul și mâinile lui sunt mai înalte decât vasele cele sfinte și Iisus Hristos, Care îl ține, Acesta este ungera lui, și mâinilor și capului lui.

Drept aceea și aici ca și la toate catolicii izvodesc, căci ung pe popii lor ca în legea veche cu untdelemn, ceea ce nu îngăduie Dionisie. Și așa preotul stând cu capul plecat zice rugăciunea: „Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase”, și îl cheamă de duce Sfânta Pâine și o pune pe disc, de vreme ce va să se înalțe. Căci atunci arhiereul și pe dumnezeiasca Pâine care este pe disc și ceea ce a fost în mâna lui le înalță împreună, că unul este Trupul lui Hristos. Așa sfârșind săvârșește Cuminecătura după obicei. Deci, cuminecându-se arhiereul cu Preasfintele Taine, vine mai înainte de toți preoții cel hirotonit, cinstindu-se atunci mai mult pentru har și pentru că se înnoiește atunci din Dumnezeiescul Duh.

Drept aceea, după obicei cuminecându-se de la arhiereu cu Pâinea cea făcătoare de viață din înfricoșatul potir, sărută dreapta lui și obrazul lui. Într-acest chip făcându-se înfricoșata Cuminecătură se săvârșește Taina Hirotoniei cu desăvârșire și ținând sfântul potir cu mâinile, cuminecă cu dumnezeiescul Sânge pe ceilalți preoți și diaconi, arătând cu aceasta că s-a săvârșit preot Tainelor și a luat putere și vrednicie a cumineca cu acestea și pe alții.

Capitolul 184

Pentru ce în ziua hirotoniei zice diaconul la Liturghie ectenia: „Drepti primind”, iar preotul rugăciunea amvonului?

După ducerea Darurilor la proscomidiar, diaconul, ca cel s-a hirotonisit atunci, zice ectenia: „Drepti primind”, mărturisind și arătându-se poporului că s-a făcut slugă lui Dumnezeu și a luat dar a zice ecteniile cele pentru popor și a chema poporul la rugăciune, care este rânduială curățitoare, slujitoare și povățuitoare la Dumnezeu. Drept aceea și preotului slujește la sfintele rugăciuni, zicând către popor: „Domnului să ne rugăm”, când este preotul să zică rugăciunea către Dumnezeu. Iar preotul cel hirotonisit atunci zice această rugăciune către Dumnezeu, care este cea mai de pe urmă și care se numește și după amvon, arătându-se și la credincioși că s-a făcut preot și solitor lor întru cele către Dumnezeu, și că acum primind Darul se roagă pentru popor. Prin această rugăciune care e cea mai de pe urmă cum ziceam, cere de la Dumnezeu cele bune, pace preoților, împăraților și mirenilor. Dar mai întâi îl blagoslovește arhiereul și apoi citește acea rugăciune, arătând că este supus arhiereului și de către dânsul s-a hirotonisit. După ce citește rugăciunea iarăși se blagoslovește de arhiereu fiindcă și-a făcut ascultarea și ia blagoslovenia ca o plată a acestei ascultări. Deci astfel se hirotonisește și se săvârșește preotul precum s-a scris mai înainte.

Capitolul 185

Pentru hainele care se cuvin să le poarte mirenii cei hirotesiți, diaconi și preoți?

Cei hirotesiți din mireni se îmbracă cu veșmintele cu care se îmbracă și diaconii și pentru evlavie sunt mohorâte sau negre și făcute în chipul stiharului, căci cu stiharul se îmbracă și citeții și cântăreții și toți preoții, pentru ca să nu se atingă de ceva din cele sfinte la dumnezeiasca slujire fiind îmbrăcat cu haine mirenești. N-au voie asemenea nici să se îmbrace îndată cu hainele preotești peste cele mirenești cu care fac treburile trupului lor.

Capitolul 186

Pentru veșmintele cele bisericesti

Drept aceea, îndată mai înainte de însemnare, citețul, blagoslovindu-se de arhieru, se îmbracă în haina cea în chipul stiharului, fiind neagră pentru smerenie, precum am zis, și pentru evlavie. Unele ca acestea sunt de plângere, lungă până jos și largă pentru cucernicia cea cu dumnezeiasca dragoste, încingându-se spre a putea sluji cu înlesnire. Lungimea ei cu mânecile închipuie Crucea. Deci aceste haine sunt de obște pentru toți și precum zic sunt daruri împărătești date pentru cinstea preoției. Pentru că oamenii cei mari ai sfatului precum și împărații se îmbracă cu aceste haine și poartă pălării. Citețul are osebită haină a rânduielii sale; el are îmbrăcămintea aceea care se cheamă *camision*, care este făcută sau după chipul sfitei celei mici și se numește *camision* mic sau este stihar de in care arată începerea preoției. Această haină este sau roșie pentru haina cea roșie a Mântuitorului sau albă pentru curăția preoției și luminarea cea de la Dumnezeu. Deci și diaconii și preoții se îmbracă cu veșminte asemenea cu hainele ce s-au zis mai sus și pe cap poartă pălării și celelalte obișnuite, care toate închipuie Crucea, precum și însăși pălăria; căci sunt slujitori Celui ce S-a răstignit pentru noi și pentru aceea poartă cruce pe capul lor.

Capitolul 187

Pentru arhieru

Începem dar acum a vorbi și pentru marele Har al rânduielii celei luminătoare a arhierilor. Drept aceea și pentru harul acesta vom arăta după putință că mai presus de noi este și înțelegerea acestora, căci acesta

este darul cel mai mare și mai desăvârșit din câte Haruri avem de la care ni se dă toată dăruirea și luminarea și aceasta este temelie, începătura, izvorul și rădăcina bunei-cinstiri, și pe Însuși Hristos închipuiește. Drept aceea și mai desăvârșit sunt toate cele ce se săvârșesc prin acest har al arhierilor. Deci noi vom zice pentru acestea câte vom putea, iar voi luați aminte și vedeți din început înălțimea acestei dumnezeiești rânduieli. Toți având viață curată și fiind dreptslăvitori, pot a se învrednici celorlalte trepte ale preoției, adică a se face citeți, ipodiaconi, diaconi și preoți și a se cinsti cu dregătorii bisericești.

Capitolul 188

Că fără psifos adică alegere nu se poate face cineva arhieru

Arhieria însă nimeni nu o poate lua fără alegere și fără psifos. Drept aceea trebuie să se rânduiască cineva la aceasta ca să nu năvălească nici să o caute fără socoteală nici să facă alergături, precum zice cel cu cuvintele de aur. Dar și cei ce fac alegere și psifos trebuie a face aceasta fără patimă, apostolește și ca să zic mai bine dumnezeiește. Căci deși s-a început de la Apostoli psifosul, adică alegerea apostolilor, când s-a pus Matia în rânduiala celui căzut din cei doisprezece, alegerea însă s-a început mai întâi de la Mântuitorul, Care este și începător și săvârșitor mântuirii noastre, de când a ales pe Andrei, pe Petru, pe Ioan, pe Iacov, pe Filip, pe Natanail, pe Matei, și pe cealaltă ceată a ucenicilor, către care și după aceștia zice: „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi ca să mergeți și roadă să aduceți, și roada voastră va rămânea”, pe care i-a numit și i-a arătat și vânători de oameni și sarea pământului și lumina lumii și judecători lui Israil și împreună șezători în scaune și păstori oilor Lui și puternici a lega și dezlega și preoți și lucrători tainelor și învățători și propovăduitori Evangheliei, și dascăli lumii i-a chemat și i-a făcut. De la Dânsul dar, prin dascălii Lui trebuie să se aleagă și să se hirotonisească cei ce vor a se face. De se va face alegerea precum vrea Însuși Dumnezeu, hirotonia acelu arhieru credem că va fi săvârșită de la Însuși Domnul și prin cei vrednici de Biserica Lui și hirotonia va fi bine făcută. Iar de nu va fi alegerea bună și după cum vrea Dumnezeu, nici hirotonia lui nu se va face de cei vrednici; că și printr-înșii precum am înțeles Harul lucrează. Însă este fără voia lui Hristos a Celui ce dă Darul de la Părintele prin Duhul Sfânt, și va fi spre stricare iar nu spre zidirea sufletelor și a Bisericii. Deci fiindcă arhieria este lucru dumnezeiesc și mai ales a lui Hristos, s-a așezat a se face într-acest chip.

Capitolul 189

Pentru psifos adică alegerea și că alegerea trebuie să se facă de toți arhieriei, iar de nu se va putea, trebuie neapărat să fie cel puțin trei

Arhierul cel dintâi care închipuie pe Hristos cheamă pe arhieriei care sunt în eparhia lui, care au orânduiala Apostolilor celor mai mari și au luat Harul și puterea de la dânsul și se sfătuiesc pentru aceasta. Deci de vreme ce acesta este lucru dumnezeiesc și iubit, toți se adună la dânsul și e bine ca toți câți sunt în eparhie să fie acolo. Aceasta poruncește și rânduiala canoanelor și este lucru și rânduială apostolească, căci toți au fost la alegerea lui Matia. Iar de nu se poate a fi toți, neapărat trebuie să fie trei, pentru Treime, căci Acea este făcătoarea și săvârșitoarea tuturor. Cu toate acestea, aceea ce vor hotărî acei trei arhieriei, să fie și cu voia celorlalți. Aceasta și la Botez s-a arătat, mărturisind Tatăl și Duhul pe Fiul. Și la Schimbarea la Față asemenea mărturisindu-se și cu dumnezeiasca lumină strălucind. Drept aceea zice: „Prin gura a două sau trei mărturii va sta tot graiul”. Aceasta era și între Apostoli, că trei Apostoli mai aleși grăiau celorlalți: Petru, Ioan și Iacov, fratele Domnului, care se părea a fi stâlpi după cum zice Pavel, și Însuși Mântuitorul mai ales trei a avut la Tainele cele mari: pe Petru, pe Ioan și pe Iacov, fratele Său. Deci toți arhieriei fiind, s-au de nevoie trei, arhierul cel dintâi poruncește acestora ca să șadă într-un loc sfânt și să facă alegerea căci cele dumnezeiești trebuie să se facă cu dumnezeiasca poruncă. Atunci cel mai mare nu vine împreună cu dâșii la alegere închipuind cu aceasta pe Dumnezeu și Omul Iisus, care și nefiind trupește acolo dă puterea Lui și lucrează printr-ai Săi; și numai pentru aceasta nu merge, ci pentru ca dumnezeiasca alegere ce o au făcut ceilalți să o întărească el împlinind locul lui Hristos. Iată, pentru ca să nu se pară că el n-ar fi voind alegerea ce o fac ceilalți arhieriei, trimite împreună cu dâșii pe cel mai ales din clerici, adică pe hartofilax.

Capitolul 190

Că hartofilaxul stă în mijlocul arhieriei celor ce aleg

Drept aceea și șade hartofilaxul în mijlocul arhieriei nu ca un hartofilax căci hartofilaxul n-are rânduială a sta între arhieriei, sau alt cleric măcar, ci ca unul ce este în locul arhieriei celui mare. El dar șade și întreabă după rânduială pe arhieriei, dar fără ca și el să aleagă, căci arhierul cel mare a dat voie arhieriei ca să aleagă, și după alegere să dea hotărârea ca un dumnezeiesc sorț. Drept aceea nu poate alege altcineva afară de arhieriei.

Capitolul 191

Cum se face rugăciunea la alegere?

Deci venind episcopii împreună cu hartofilaxul unde este obiceiul a se face alegere se aprind trei lumânări înaintea dumnezeieștii icoane a lui Hristos, întru slava și închipuirea Sfintei Treimi, căci de la Dânsa avem toată lumina și mai vărtos aceasta mai desăvârșit. Drept aceea de acolo începându-se tricherul, arhierul îl are în toate Tainele pe care le săvârșește, cu care arată că lumina cea desăvârșită o are de la cea singură desăvârșită Treime. Deci cel dintâi din episcopi pune epitrahilul închipuind Harul cel de sus precum am zis, și închinându-se de trei ori către răsărit Celui în Treime Dumnezeu, Îl binecuvântează pe El, căci astfel trebuie a se începe lucrurile cele mari și dumnezeiești precum știm; și mai înainte de toate bine a-L cuvânta și de la Dumnezeu și de la rugăciune începând să-și ia Harul Duhului Sfânt, și într-acest chip să se apuce de dumnezeiescul lucru. Drept aceea făcându-se rugăciune și de toți cei ce se află acolo, se cheamă Dumnezeiescul Duh ca să vină și să se sălășluiască întru dânșii. După aceea se zice cântarea de trei ori sfântă a îngerilor și rugăciunea: „Tatăl nostru” care este a Mântuitorului și altele oarecare ce se cuvin Tainei, adică „Binecuvântat ești Hristoase, Dumnezeu nostru”, pentru Apostolii pe care i-a ales Hristos și cu dânșii prin Duhul Sfânt a vânat lumea și mai zic și acest tropar: „Precum ai venit în mijlocul Ucenicilor Tăi”, pentru ca Hristos să fie și cu dânșii; și „Pentru rugăciunile tuturor sfinților și ale Născătoarei de Dumnezeu”, ca printr-înșii să dobândească dumnezeiasca pace a lui Hristos.

Precum sfinții sunt la un gând și cu Hristos uniți cu pace, și aceștia cu unire să săvârșească alegerea episcopului și se face rugăciune cu dinadinsul. Întâi tămâiază arhierul cel ce a început întru arătarea venirii Duhului și pomenește pe împărați ca pe niște izbăvitori ai Bisericii, pe arhiepiscopul care este ca un izvor întru Hristos, Cel ce a trimis Duhul Sfânt Apostolilor în chipul limbilor de foc, dumnezeiasca preoție și arhierie, și se dă otpustul spre mulțumirea lui Dumnezeu pomenind pe Sfânta Maica Lui, pe Sfinții Lui Apostoli, prin care se dă Harul lui Dumnezeu și pe toți sfinții, ca spre dânșii să vină dumnezeiasca milă, rugându-se unii pentru alții. Și iertându-se între ei pentru porunca care zice a ne ruga unii pentru alții, stau ca să-l aleagă. Arhieriei șed de-amândouă părțile nu în scaunele lor, ci pe oarecare scăunașe, de vreme ce arhiepiscopul nu este acolo, hartofilaxul stă în mijlocul lor, însă mai sus fiind în locul arhiepiscopului, care și întreabă de la cel dintâi din arhierii după rânduială pe fiecare ca să-și spună voia. Deci unindu-se toți la alegerea unei persoane care ar fi vrednică de arhierie, se scrie numele

acesteia de hartofilax în cartea cea rânduită spre aceasta și atunci nu sunt acolo alții decât arhieriei și hartofilaxul cu sluga lui care e scriitor, pentru cercetările cele de taină care se fac acolo. Deci, de se vor uni toți, duhovnicesc este tot lucrul, iar de va fi vreo pricină nu este lucru bun, numai fiindcă prigonirea lor este iarăși pentru cercetare și cei ce cercetează sunt oameni, bine este, însă alegerea celor mai mulți biruiește după pravilă.

Capitolul 192

**Că cei ce s-au ales, după cum s-a ales
așa să se pună la rânduială, iar nu după starea lor**

Însă, alegându-se din cei mai mulți sau din toți trei oameni cucernici, întru închipuirea Sfintei Treimi și însemnându-se în ce chip s-a ales. Acela ce s-a ales mai întâi acela se pune mai întâi ori pe ce treaptă se va întâmpla, cel ce s-a ales al doilea se pune după cel dintâi, precum a hotărât și Harul prin cei ce i-au ales, căci nu trebuie a se cinsti aici trepte și rânduieli, ci bunătatea și vrednicia. De vreme ce și alegerea se face pentru cei ce vor fi vrednici, iar nu pentru cel ce va fi mai mare cu starea lui fără a avea bunătate, căci de multe ori sunt mai aleși unii preoți decât episcopii și mai aleși decât preoții, călugării cucernici sau și mireni. Deci cel ce s-a ales mai întâi este cu drept a se pune mai întâi. Iar după ce scrie, se scoală arhieriei și trimit alegerea cu hartofilax la arhiepiscop.

Capitolul 193

Pentru cel ce se va alege episcop fiind de față la sobor

Să se știe dar că la alegere de va fi trebuință să se aleagă vreun oarecare arhieriu dintr-o cetate pentru altă cetate mai mare, de va fi aceasta la sobor, el iese afară fiind poruncit de ceilalți ai soborului, și nefiind el de față se face alegerea și hotărârea pentru dânsul și, de se va arăta vrednic de slujba cea mai mare, alegându-se, se pune. Putem dar înțelege și dintr-aceasta că nu trebuie a se căuta treptele, ci faptele bune și pe cel ce s-a ales întâi sau a doua oară sau a treia oară, precum a hotărât dumnezeiescul har, cu unirea cea fără patimă a arhierieilor lui Hristos, după rânduiala alegerii, trebuie să se scrie.

Deci arhieriei după alegere se duc, iar arhiepiscopul luând scrisoarea cu alegerea cugetă asupra celor aleși și către care se va îndemna cu duhul, aceluia trimite și-i dă de veste să primească episcopia.

Capitolul 194

Că hotărârea arhiepiscopului este ca o soartă dumnezeiască

Și vezi Taina lui Dumnezeu, căci la alegere arhiepiscopul nu este de față, pentru ca să fie alegerea fără bănuială și să fie lucru fără de fățarnicie; căci de va fi fățarnicie, atunci măcar și arhiepiscopul să nu fie de față, este ca și cum ar fi. Iar după ce se fac alegerile le duc la arhiepiscop, nefiind de față cei ce au făcut alegerea și singur arhiereul cel mare alege pe cel mai bun din cei aleși, rămânând mai pe urmă hotărârea arhiereului ca un sorț dumnezeiesc. Deci de va fi cunoștința arhiereului curată la hotărâre (de care nu mă îndoiesc), cum ar putea zice cineva că acea hotărâre n-ar fi din voia lui Dumnezeu?

Capitolul 195

Că neprimind cel ce s-a ales, se fac alte alegeri

Deci, cel ce s-a ales întâi se cuvine a fi chemat, și de nu va voi se cheamă cel de-al doilea sau al treilea. Iar de nu vor voi nici aceia, iar se aleg alții dintr-înșii și cel ce va voi și se va pleca, vine la arhiereul cel mare și arată că primește porunca Bisericii. Și închinându-se se făgăduiește ca să îplinească lucrul, și aceasta este atunci arvuna cea duhovnicească. Căci, de vreme ce dă cineva cuvânt către oameni, nu este cu puțință să se lepede, cu atât mai mult, cel ce dă cuvânt lui Dumnezeu. Atunci i se poruncește să se gătească.

Capitolul 196

Cum se face vestirea?

Iar vestirea aceasta este a se face schimburile și începăturile logodnelor și ziua hirotoniei se vestește când va fi. Și toată orânduiala se adună, ca fiind mărturie înaintea lui Dumnezeu, a îngerilor, a sfinților și a tuturor oamenilor credincioși. Trebuie a primi Biserica cea logodită și să-i fie lui logodnică cea logodită lui Hristos pentru care în loc de zestre și izbăvire și-a dat El Sângele și Sufletul Său cu osârdie. Și ca să arătăm dragoste către Dânsul ne-a învățat a păstori și a ne îngriji de Biserica Lui. Deci adunându-se toată Biserica, cel ales de episcop întră în biserică în Sfântul Altar și toți aprind făclii pentru dumnezeiasca bucurie ce o au de Biserica care s-a împreunat cu sfințitul bărbat și de dânsul ca de un logodnic curat și de dumnezeiasca lumină care s-a făcut spre aceștia. Deci, cel ales își

pune epitrahilul pentru Harul cel de sus și se îmbracă cu sfită pentru lumină și curăție.

Capitolul 197

Că și la vestire se face rugăciune și se aprinde tămâie și făclie

Și zicând : „Bine este cuvântat Dumnezeu”, se face rugăciune: „Sfinte Dumnezeule”, „Tatăl nostru” și altele, care se cuvin. După sfârșitul rugăciunii, făcându-se otpust, înaintea înfricoșatului Jertfelnic, cel ce s-a ales stă în Sfintele Uși ale altarului și cei trimiși de arhiepiscop purtând făclii, căutând din mijlocul bisericii către dânsul și ca să zic mai bine către Dumnezeu, zic: preasfântul arhiepiscop și dumnezeiescul sobor cel împreună cu dânsul cheamă pe sfinția ta ca să fii arhieriu (cutărei) Preasfinte Biserici, iar el răspunde cele ce se cuvin și mulțumește întâi lui Dumnezeu, celui ce l-a învrednicit la lucruri mai presus de el. După aceea mulțumește arhiepiscopului și sfântului sobor care l-a ales pe el a fi slujitor unui lucru ca acesta. Apoi se și roagă ca să-i ajute să slujească și să săvârșească lucrul lui bine și precum place lui Dumnezeu, cu Harul Lui și cu rugăciunile celor ce l-au ales pe el. Astfel, dar el se face logodnic Bisericii căreia i s-a dat în mână înaintea Scaunului lui Hristos, a Mormântului, a sfinților îngeri și a oamenilor, luând cu așezământ Biserica ca să poarte grijă de dânsa și să o păzească.

Capitolul 198

Hirotonia arhierelui

Deci, la ziua cea rânduită se adună toți arhierii cei ce l-au ales, venind și arhiepiscopul ca să săvârșească hirotonia împreună cu dânsii și mai bine a zice: Vine Hristos ca să lucreze ale Sale printr-înșii și cele ce a învățat. Se adună și toată mulțimea clerului și intră și dintre mireni, și mai înainte de Sfânta Liturghie se pune scaunul cel cu trepte în care șade arhierul cel mare, iar mai jos alte scaune amândouă părțile în care șed episcopii.

Capitolul 199

Pentru venirea celui ales de arhieriu

Și așa venind cântăreții se închină întâi arhierelui celui mare ca Mântuitorului Hristos și zic de trei ori: Întru mulți ani Stăpâne, bucurându-se de dumnezeiescul lucru. Apoi ceilalți clerici fac asemenea după

rânduială precum este scris la Tipic și stau. În cele din urmă vine cel ales mergând clericii înaintea lui și însuși hartofilaxul, ca un vrednic de credință și slujitor unor lucruri ca acestea de la început.

Capitolul 200

Ce însemnează cele ce se zugrăvesc pe pardoseală, adică cele trei râuri, cetatea și vulturul?

Cel ales trecând cele trei râuri ce sunt zugrăvite pe pardoseală cu ipsos, râuri care arată darul învățaturii la care s-a chemat, stă deasupra cetății celei zugrăvite care arată episcopia lui, pe al cărei vârf asemenea se zugrăvește vulturul, arătând curăția, dreptatea și înălțimea dumnezeieștii cuvântări și închipuind pe Sfântul Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu și adevăritorul. Drept aceea, vulturul are și lumina ca și cum ar fi arătând dumnezeiasca cuvântare și harul cel deplin. Deci stând pe cetate zice titulușului său, arătând cu aceasta că va să fie întărit la cele ce va zice și zice sfântul simbol al credinței drept și precum de la Părinți s-a așezat; mai zice încă și mărturisirea dreptslăvitorilor părinți și că n-a dat nimic ca să ia episcopia și că va îngriji turma curat și fără prihană, și apoi se iscălește, mărturisind cele zise mai înainte și le pecetluiește mărturisind că dogmele acestea dreptcredincioase pe care le-a și mărturisit le va propovădui și turmei sale și le va păzi până în sfârșit.

Capitolul 201

Pentru cea întâi însemnare

Deci acestea săvârșindu-se vine la vultur, adică la dumnezeiasca cuvântare și la înălțimea învățaturii și luându-i hartofilaxul potcapul din cap căci va lua Darul și mărturisește luiși Cap pe Hristos și pe arhiepiscopul său prin care ia și hirotonia, apoi își pleacă capul arătând plecăciunea și că primește cu smerenie Darul lui Hristos. Hartofilaxul zice: „Poruncește”, ținând de grumaji pe cel ce se va însemna. Apoi se scoală episcopii și arhiepiscopul în scaunul cel cu trepte, tinde mâna și îl însemnează pe el zicând: „Darul Preasfântului Duh prin smerenia noastră te pune episcop sau mitropolit cu tăria eparhiei”, și celelalte, făcând cruce la sfârșitul cuvântului. Spre a arăta că nu hirotonisește el, ci Hristos printr-însul. Apoi cântăreții cântă: „Întru mulți ani Stăpâne”, căci prin rugăciune se cade a ni se da Harul lui Dumnezeu. După aceea cel ales suindu-se unde șade arhiepiscopul îi sărută genunchiul lui, ca și cum s-ar pleca la Dumnezeu și că este robul lui, mai sărută și mâna cea dreaptă ca o

slujitoare dumnezeiescului lucru și ca pe ceea ce l-a hirotonisit pe el. Asemenea și obrazul pentru dragostea și unirea cea întru Hristos. Și mergând la episcopii cei ce l-au ales, îi sărută, ca unul ce s-a făcut de o orânduială cu dânșii și pentru că sfintele lor buze l-au ales pe el și pentru dragostea și pacea cea întru Hristos. Apoi, iarăși, stând pe vultur pleacă capul, și hartofilaxul zice: „Poruncește”, și episcopii și arhiepiscopul iarăși sculându-se tinde mâna și zice: „Harul Preasfântului Duh va fi cu tine” și însemnându-l îl slobozește.

Capitolul 202

**Că vestirea este ca o tocmeală și ca niște schimburi,
iar mărturisirea, însemnarea și sărutarea
ca o zestre și ca niște daruri după nuntă**

Atunci cel ales a luat într-acest chip arvunile Bisericii și este logodit desăvârșit, luând însemnarea aceasta în loc de inel și făcând sărutarea cea fără patimi și sfântă, precum zice Pavel: „Sărutând cu sărutare sfântă, apucă de mână Biserica. Drept aceea și cele ce se fac atunci sunt luminate și schimburile sunt mari. Darurile cele mai înainte de nuntă și cele după nuntă sunt credința cea adevărată și fără greșală, dreapta mărturisire a lui Dumnezeu și făgăduială că va păzi Biserica ce i s-a logodit în dragoste și pace, și la pășune de mântuire. Dar cu toate astea nu-i este desăvârșit bărbat, nici o are pe dânsa, nici este un trup și un mădular cu dânsa până atunci. Deci aceasta vine să se facă la dumnezeiasca Liturghie, și nu oricum, ci la nunta Mirelui celui mare și curat, când zestre luminată a dat însuși Sângele Său și pe dânsa a logodit Luiși Cel fără de prihană și Curat, făcându-o nespurcată pe aceea care mai înainte era necurată și slăvită pe aceea care era golită, și curată pe aceea pângărită, și pe roaba cea vicleană și grozavă arătând-o împărăteasă. Căci îndată ce începe dumnezeiasca Liturghie, vohodul cel întâi îl face arhiepiscopul împreună cu arhierii și cu preoții.

Capitolul 203

Pentru ce încinge bederniță cel ales și nu iese la vohodul cel dintâi?

Iar cel ales îmbrăcându-se la locul diaconilor, pune și bedernița căci atunci a luat și el arvuna preacuratei mirese a Bisericii. Semnul cel prin Cruce întru curăție și întru sfințenie al biruinței și al învierii frumosului Mire Iisus Hristos Dumnezeuul nostru. Că aceasta arată Bedernița, fiind pusă la brâu ca o armă închipuită Crucea; și având scrisă pe dânsa Învierea

arată puterea asupra morții. Iar la vohod el nu iese, ca cel ce va să nuntească cu care se cinstește el, căci el mai pe urmă se va aduce cu petrecerea multora, care petrecere este și ea vohod. Ieșind el de la locul diaconilor, merge înaintea ușilor diaconești ținându-l doi preoți, vine prin partea dreaptă a bisericii până la altar, și astfel atunci se săvârșește dumnezeiasca nuntă; iată că după vohodul cel dintâi este nunta Duhului, adică hirotonia. Patima Stăpânului, învierea și suirea la Cer, pe toate acestea le însemnează vohodul cel dintâi. Iar după aceasta, pogorându-se Duhul Sfânt, care a hirotonisit pe Ucenicii Mântuitorului și întocmai cu Dânsul i-au arătat șezători pe scaun. Drept aceea și arhierul intrând în altar ca în ceruri împreună cu ceilalți mai înainte până a se sui în scaun, ca într-un scaun de peste ceruri se aduce cel hirotonisit și săvârșește.

Astfel face întocmai șezător, căci după cântarea „Sfinte Dumnezeule”, care este cântarea îngerească pe care și cei de sus și cei de jos o cântă, făcând însemnare cu tricherul pe Sfânta Masă pentru hirotonie și neașezând în scaun, căci se smerește Dumnezeu împreună cu noi vrând să ne sfințească și să ne înalțe pe noi.

Capitolul 204

Pentru ce preoții aduc pe cel ales până la Sfintele Uși împărătești?

Atunci cel hirotonisit se aduce de preoți, căci, deși s-a făcut logodnic desăvârșit episcopiei și a luat pecetea logodnei și sărutarea, încă nu s-a făcut și mire desăvârșit. Nici a luat cinstea feței Împăratului cu care s-a logodit că încă nu s-a împreunat el și nici s-a făcut bărbat nici i s-au încredințat aceea lui. Nici s-a făcut un duh cu dânsa, căci toate acestea sunt duhovnicești, și aici nu este trup, pentru că deși naște și fii cu dânsa, nu sunt însă din voie trupească, nici din voie bărbătească, ci de la Dumnezeu sunt născuți. Drept aceea și preot se cheamă mai înainte de nuntire până ce se va face și se va numi bărbat și episcop Bisericii.

Capitolul 205

Hirotonia episcopului

Și se aduce de preoți până la Ușile Împărătești, iar dinăuntru se ia de doi episcopi din cei mai mari ca de niște mărturii ai lucrului acestuia și că vine la rânduiala acestora, și înconjoară de trei ori Sfânta Masă făcându-se dumnezeiască dănuire, cântându-se glasul celor ce serbează cu Duhul. Și chemând pe ucenici a dănuți împreună cu noi, cântând cu bucurie. „Slavă Ție, Hristoase, Dumnezeule, lauda apostolilor și bucuria mucenicilor, că

propovăduirea acestora este Treimea cea întru o ființă”. Se aduce dar cel ce se hirotonisește la arhiereul cel mare, la temelia Sfintei Mese, ca o piatră tare ce se așează pe temelia Bisericii. Iar „Slavă Ție Hristoase Dumnezeule” în Biserica Constantinopolului nu știm că se cântă la hirotonie, iar la a Tesalonicenilor se cântă după ce zic „Sfinților mucenici”. Aceasta trebuie să se zică căci acolo numai pe mucenici cheamă la dănțuire, iar aici și pe Însuși Mântuitorul pe Unul din Treime care S-a întrupat și singură Sfânta Treime cea întru o ființă se slăvește. Toți dumnezeieștii episcopi înconjurând pe cel ce se hirotonisește și atingându-se de dânsul ca unii ce-l hirotonisesc împreună cu cel mai mare, se face de arhiereul cel mai mare pe capul celui ce se hirotonisește cea dintâi însemnare și începere a hirotoniei.

Deci pleacă amândoi genunchii pe temelie și fruntea o reazemă de Sfânta Masă, căci el se așează pe temelia Proorociilor și a Apostolilor, și primește Harul de la Dumnezeu cel mai presus de ceruri, căruia ca un scaun îi este Jertfelnicul, și ca o mână îi este mâna Arhiereului. Deci aceasta punându-se pe cap celui ce se hirotonisește și aripa omoforului care însemnează Porunbelul pentru Duhul Sfânt, zice arhiereul; „Darul cel dumnezeiesc” și celelalte și „Doamne miluiește” de trei ori cântându-se, se face a doua însemnare pe capul celui ce se hirotonisește.

Capitolul 206

Pentru ce se pune Evanghelia pe capul celui ce se hirotonisește?

Și îndată se deschide Evanghelia care este Hristos și printr-însul Biserica Lui și deschisă se pune pe capul și pe grumajii celui ce se hirotonisește, arătând cu aceasta că pe Hristos are cap, făcându-se El cap Bisericii, și toate ale lui Hristos trebuie el să le știe și cunoștința Lui o a avea cât se va putea, căci Evanghelia se pune pe cap acolo unde stă gândul. Pentru aceasta și toată mintea, cuvântul și simțirile trebuie a le tocni după voia lui Hristos, și a avea grumajii lui sub jugul cel ușor a lui Hristos, și nimic să nu facă peste voia Lui. Pentru că și biserica Lui pe capul său și pe grumajii săi prin Evanghelie a luat.

Deci această Evanghelie punându-se deschisă pe capul celui ce se hirotonisește arhiereul zice rugăciunea cea dintâi, pentru că Stăpânul Domnul și Dumnezeuul nostru, cel ce a rânduit în Biserică întâi Apostoli, al doilea prooroci, al treilea pe învățători și celelalte, care și pe acesta l-a chemat la vrednicia arhierească, prin mâna lui și a celorlalți împreună cu el episcop, cu venirea, cu puterea și cu harul Sfântului Duh, să îl întărească precum a întărit pe apostoli și pe prooroci. Și să îl ungă ca pe împărați și să îl sfințească ca pe arhierei și nesmintită păzind arhieria lui și împodobindu-l

cu toată cinstea să îl arate sfânt, pentru ca să ceară ce sunt spre mântuirea poporului, și să îl asculte pe el care este cu Harul cel mai mare. Și cu adevărat această sfântă rugăciune dăruiește haruri mari, dând puterea apostolilor și a proorocilor celui hirotonisit.

Drept aceea, arhieriei câștigă și daruri apostolești și proorocești. Și a-1 unge pe acesta, zice, ca pe împărați, pentru că și aceia se ung cu untdelemnul și cu Duhul. Și acum împărații se ung de la biserică, luând de la dânsa ca să fie stăpânitori, iar arhieriei sunt unși pentru punerea și sfințirea Duhului cu Harul. Căci zice: „Pune-vei pe ei domni peste tot pământul”, și îl sfințește pe acesta ca pe arhieriei și ca pe cei de demult, adică ca pe Melchisedec, ca pe Aaron și ca pe Samuil, dar și ca pe Apostoli și ca pe arhieriei Harului, mai presus de legea veche făcându-l pentru ca să intre în Jertfelnicul cel de sus să jertfească Mielul cel viu și pentru ca să îl facă milostiv pentru toți. și să fie sfințit, ca să intre întru Sfânta Sfințelor și să lucreze singure acelea cu adevărat sfinte. Apoi iar zice să rămână el preotul lui Dumnezeu fără nici o sminteală și să se împodobească cu toată cinstea și cea mai de apoi sfântă să îl arate plin de harul și de sfințenia lui Dumnezeu.

Capitolul 207

Pentru ce zic arhierelui „stăpâne sfinte”, dându-i lui mare sfințenie?

Pentru aceasta îi zic lui „stăpâne sfinte” și zic că are sfințenie mare, căci și altora adică preoților celor ce se sfințesc cu darul Duhului, este sfințire, iar mai ales este sfințirea arhierelui celui ce se hirotonisește cu Duhul Sfânt. Iar și pe împăratul ungându-l arhierel îl propovăduiește sfânt, dar numai cu cuvântul îl numește sfânt, pentru sfânta ungere a Dumnezeiescului Mir, din care și toți credincioșii se ung și se cheamă sfinți. Căci zice Pavel: „Sfinți frați părtași ai chemării celei cerești”. Iar la arhierel „că îl arăți sfânt” și așa cu rugăciune îl hirotonisește sfânt. Împăratul nu are ale preoției, nici darurile apostolilor, nici ale proorocilor și ale diaconilor, ci numai pentru ungerea Mirului, iar arhierel dimpreună cu Darurile Duhului se face sfânt prin rugăciunile hirotoniei. Cea mai mare învrednicire a arhierelui este aceasta.

Ca cele ce va cere pentru mântuirea oamenilor să se asculte. Acestea zicând zice vosglașenia: „Că S-a slăvit numele Tău și S-a proslăvit împărăția Ta”. Că numai Dumnezeu este sfânt cu firea și proslăvit, și Însuși cel ce se sfințește și se slăvește și singur fiind Împărat și Arhierel. După vosglașenie, cântă pe Treimea de la care toate se săvârșesc și ale căreia sunt niște Daruri ca acestea. Iar chemarea Treimii se face precum și la Botez și la săvârșirea celorlalte Sfinte Taine. Apoi de la cel dintâi dintre

arhieriei cei ce sunt cu el se zic ecteniile rugându-se pentru pacea cea de sus, pentru mântuirea tuturor și pentru arhiepiscopul, că sus se lucrează dumnezeiescul lucru și pentru lucrul mâinilor lui, adică pentru hirotonie și pentru cel ce se hirotonisește de el; pentru binecinstitorii împărați ai cetății și pentru toți credincioșii. Și ceilalți toți zic: „Doamne miluiește” cu care se arată că de la toți se face arhieriu și toți arhieriei se unesc cu arhiepiscopul și se roagă împreună cu dânsul și îl hirotonisesc, căci se și ating de cel ce ia hirotonia. Aceasta numai la hirotonia episcopului se face, căci la un Dar mare ca acesta și venirea Dumnezeiescului Duh se cade a pomeni pe toți credincioșii ca să dobândească milă, har și mântuire. Iar arhiepiscopul având mâna pusă pe capul lui, harul cel acoperitor, venirea Duhului Sfânt, lucrarea și umbrirea care se face și mai cu seamă sălășluirea harului întru cel ce se hirotonisește. Îndată după ectenie zice și a doua rugăciune, având mâna pe capul celui ce se hirotonisește, arătând că pentru câte se roagă toate se lucrează și le ia cel ce se hirotonisește, dar și rugăciunea este foarte minunată, căci zice: „Doamne Dumnezeule, care, pentru că n-a putut firea omenească să cugete Ființa Dumnezeirii, cu această socotință ai pus dascăli asemenea cu noi pătimitori care au scaunul Tău.

O, ce taină! Stăpânirea și puterea lui Dumnezeu o ia omul și se învrednicește a șede chiar în scaunul lui Dumnezeu! O, ce minune! De vreme ce nu poate firea omenească (zice) a primi Ființa Dumnezeirii, că numai prin luarea trupului cea de la noi cu totul s-a unit firea omenească cu Cuvântul lui Dumnezeu, și Fecioara, Maica Lui, cu ipostasul L-a primit în pântec până L-a născut pe Însuși Cuvântul întrupat.

Drept aceea, după Dumnezeu aceasta este mai cinstită decât toți, și noi cu o socotință înfricoșată ca aceasta ne-am învrednicit unui har mare ca acesta al arhieriei lui Hristos Dumnezeu nostru. Deci însuși zice și pe acesta care s-a arătat ispravnic darului arhieresc. Iată că cel ce se hirotonisește se face ispravnic Marelui Har. Drept aceea este dator a fi și credincios și înțelept. Apoi iar zice: „Fă-l pe el următor Ție adevăratului Păstor punându-și sufletul pentru oi”. Iată că și păstor îl face, însă cu îndatorire a fi ca însuși Iisus Hristos și cu toată puterea a purta grijă de turma Lui cea cuvântătoare. O, ce mare Dar! Și ce mare datorie! Că este dator a muri pentru oile lui Hristos ca unul ce se face următor lui cu hirotonia, se așează păstor ca și Dânsul și poate lucra toate ale Lui prin El cu Duhul Sfânt. Și iarăși zice: „povățuitorul orbilor, adică al celor necredincioși către credință, dojenitorul neînțelepților, celor ținuți cu neînțelegerea eresurilor ca să-i ridice la dreptslăvitoare credință sau și a celor ce fac spre pocăință, sau și celor neplecați și semeți, învățătorul pruncilor către cunoștința cea adevărată, luminător în lume, ca Apostolii înșiși, care au fost lumină lumii, și s-au numit de Hristos lumina cea vie, și

ca Pavel luminător în lume în locul Cuvântului vieții. Iar sfârșit rugăciunii zice, ca pe sufletele cele încredințate lui să le îngrijească bine pentru că temeiul este acesta să se nevoiască și să facă ca să se mântuiască sufletele acelea. Deci fiindcă i s-au încredințat lui sufletele, este sub mădatorie, și celor ce se nevoiesc Dumnezeu le dă har mare și plata cea mare vor lua. Vezi plata cea mare din lucrul arhierelui, mai vârtos decât toată altă plată de dumnezeiescul lucru? Dar care este aceasta? Zice: care o gătire celor ce s-au ostenit pentru propovăduirea Evangheliei Tale. Iată că dator să se ostenească și aceasta trebuie să o facă pentru propovăduirea Evangheliei, că cei ce se ostenesc sunt pătimitori. Și cine este cel ce a făcut această osteneală? Însuși Mântuitorul mărturisind pentru adevăr mărturcea bună, că Tatăl Său este Dumnezeu, și El este Fiul Tatălui; și Apostolul Său iarăși așa au mărturisit.

Deci arhierul care se silește bine pentru Evanghelie, ori în nevoie în osteneală, sau prin sânge, sau în râvnă sau în milă și în alte dumnezeiești lucruri, va fi împreună cu Apostolii și cu Hristos, ca unul ce s-a învrednicit și a luat Harul lui Hristos și al Apostolilor și pentru aceea se va proslăvi împreună cu ei. Iar arhierul sfârșind rugăciunea, zice vosglașenia slăvește stăpânirea și mila Fiului Aceluia ce S-a întrupat pentru noi; Părintelui Său și a Duhului; și cu chemarea Treimii adevărate cele zise mai înainte și desăvârșește pe cel ce se hirotonește. Drept aceea face însemnarea cea din urmă pe capul lui întru arătarea săvârșirii. Astfel luând Sfânta Evanghelie o pune pe masă căci, cel ce s-a hirotonește are harul ei este cu totul Evanghelie și organ dumnezeiesc al Evangheliei lui Hristos.

Capitolul 208

Ce însemnează omoforul?

Deci ca pe unul ce s-a făcut păstor oilor lui Hristos și după Harul lui Hristos, îl împodobește cu omoforul, care însemnează întruparea Mântuitorului. Blagoslovind omoforul și sărutându-l cel ce s-a hirotonește îl pune pe gât zicând: „vrednic este”, care se cântă de trei ori și înăuntrul afară, încredințându-se toți că a luat darul, și veselindu-se toți de acest har. Omoforul însemnează, precum am zis, singura întrupare a lui Dumnezeu Cuvântul, căci pe noi, oia cea pierdută aflând-o a purtat-o pe umeri îmbrăcându-se întru toată firea omenească, unind-o cu Sine și îndumnezeind-o pe dânsa. Și împreună aducând pentru noi pe singura lui trupului, la Părintele prin Cruce și prin moarte și înviindu-ne ne-au înălțat pe noi. Drept aceea are împrejur cruce de lână și se pune după gât arhierelui și uneori împrejurul umerilor dinainte și dinapoi, iar atunci c

să-i fie îndemână îl ia ca un jug dumnezeiesc pe grumaji, pentru că peste puțin îl scoate pe el după ce va citi Evanghelia.

Capitolul 209

Ce însemnează a scoate arhiereul omoforul la Evanghelie și la Sfânta Jertfire?

La Evanghelie scoate omoforul însemnând că este rob Mântuitorului, căci nu cutează arhiereul a se înfățișa cu el fiindcă însemnează pe Hristos întrupat, pătimit și viu, și scoțând omoforul arată că ar zice: slugă și rob Aceluia sunt eu și Harul Lui îl am în mine și acesta este semnul întrupării, patimii și învierii. Drept aceea nu cutez a mă îmbrăca cu el și numai că-l văd ținându-l înaintea mea, ca să-mi aduc aminte de ale Lui și că mă înfricoșez de niște lucruri așa de minunate.

Deci citindu-se Evanghelia și săvârșindu-se Jertfa cea de taină, de la Evanghelie până când este să se înalțe Sfintele Taine, astfel face pentru cele mai sus zise, căci și Sfânta Jertfă este lucru al Mântuitorului nostru, și El Însuși este cel ce prin noi preoții și robii Lui jertfește și Se jertfește. Iar la începutul Liturghiei, la înălțarea Sfântului Agneț, la hirotonii și la alte Sfinte Taine arhiereul pune întotdeauna omoforul împrejurul umerilor precum s-a zis.

Capitolul 210

Ce însemnează când zice: „vrednic este” celui ce se hirotonisește?

Dar sărutarea Sfintei Mese, sărutarea mâinii și obrazului arhiereului celui mare și sărutarea celorlalți?

Hirotonisindu-se pune omoforul pe grumaji luându-l de la arhiereul cel mare, și se zice: „vrednic este”, ca cel ce s-a făcut de la Dumnezeu vrednic, și cunoscut îngerilor și oamenilor și că este dator a vieții cu vrednicie după starea arhieriei, și acest cuvânt „vrednic este” i se zice ca o rugăciune ca să fie vrednic. După aceea, îl sărută arhiereul ca pe un iubit al său; pentru lucrul cel mare al harului, și ca unul ce s-a făcut de o orânduială cu dânsul printr-însul, sfințit întru Hristos și unit cu El. Iar el sărută Sfânta Masă cinstind-o pe dânsa ca pe o lucrătoare a Darului la care s-a și săvârșit și a primit hirotonia. După aceea sărută dreapta care l-a hirotonit pentru că și aceea este sfințită și plină de Har și are izvorul harului și este săvârșitoare cu Duhul Sfânt și dătătoare de blagoslovenie și de Dumnezeieștile Daruri, prin care și acesta s-a hirotonit arhiereu și s-a săvârșit. Iar încă sărută și obrazul arhiereului ca un obraz al cuvântului, ca

un slujitor al rugăciunilor, și pentru dragoste și unire, că iubește și el pe cel ce i-a dat Harul și cuvântul cu adevărat întru Hristos Cel ce singur este iubit, ca unul ce și el se iubește și se sărută; și nu sărută cu înșelăciune ca Iuda, nici lovește obrazul ca ucigașii de Dumnezeu, ci mai vărtos îl cinstește pe el și îl socotește sfânt și prea iubit; și el s-a făcut întocmai de o orânduială cu arhiereul, măcar că și este sub ascultarea lui, pentru că acesta însemnează sărutarea mâinii și a obrazului. Îmbrățișarea și sărutarea de pace pe care o face arhiereilor celor ce sunt întocmai cu el la orânduială și la stăpânire și el iarăși asemenea se sărută de ei, ca unul ce este unit, iubit și ca unul ce a luat Dumnezeiescul Har, ca acela ce este de o orânduială cu ei și la toate s-a învrednicit cu ei, iubind și iubindu-se, și pașnic și împreună lucrător, precum este și slujitor împreună întru cele dumnezeiești.

Capitolul 211

Cum se face sărutarea la hirotonia patriarhului?

Drept aceea și la hirotoniile arhiepiscopilor, adică a patriarhilor, patriarhul cel ce se hirotonisește nu sărută mâna și obrazul celui ce îl hirotonisește, ci sărutând întâi Dumnezeiasca Masă, se suie pe trepte și face sărutarea după obicei, adică întâi acela ce îl hirotonisește pe el, sărutând Sfânta Masă ca un iubitor al lucrurilor celor sfinte, apoi sărută mâna patriarhului celui ce s-a hirotonisit, ca celui ce a ajuns mai mare cu Dumnezeiescul Duh și patriarhul lor, și pentru unire îl sărută pe obraz, arătând plecăciune, asemenea și ceilalți arhieri care îl hirotonisesc.

Capitolul 212

Pentru rânduiala patriarhilor, arhiepiscopilor și episcopilor

Cu toate că harul, puterea și rânduiala episcopiei, este unul de la Dumnezeu, Cel ce este întâi unul Părinte și episcop, dar are și părinți și fii și daruri de multe feluri după fiecare rânduială. Căci Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt este Dumnezeirea, și firea Treimii este Una, iar pricinuitoarea este Tatăl, Căruia Fiul și Duhul Sfânt întru toate-L ascultă și una este voia Lor, iar de la Treime este toată buna întocmire sus și jos. Drept aceea și mai dintâi și mai din mijloc și mai de pe urmă rânduială, fiecare are una din aceste de sus rânduiele. Este rânduială și de dascăli, și pentru aceea și între dânșii sunt dascăli și părinții părinților.

Capitolul 213
**Împotriva latinilor (catolicilor) că
din Sfânta Treime numai Tatăl este Pricinuitor**

De vreme ce la Treimea cea neamestecată, într-o ființă și într-o slavă este precum am zis rânduială. Și Părintele este fără de pricină, iar dintru Dânsul sunt cu pricină și dintr-aceștia Unul este născut și Fiu, iar altul purces și Duh Sfânt, însă Treimea e nedespărțită și Ființa și puterea îi este una. Și de vreme ce am ajuns până aici, să vedem în ce chip se face și hirotonia patriarhului? Și dacă este episcop sau nu, cum se face patriarh? Căci acestea sunt de trebuință a se cunoaște. Acum însă să sfârșim hirotonia episcopului. După sărutarea cea sfântă, arhierarul sărută iarăși Sfânta Masă și se suie în scaun, ca și Hristos în cer, iar cel ce se hirotonisește sărutând Masa stă de-a dreapta arhierelui celui mai mare, ca cel ce are rang mai mare ca ceilalți arhieriei, fiindcă atunci s-a hirotonisit cu harul, și făcându-se laudarea împăraților și a arhierelui celui mai mare, stă cu ceilalți episcopi fiind și el sub ascultare.

Capitolul 214
**Pentru ce zice „Pace” la Apostol, și când va să zică
„Pace” ia binecuvântare de la Episcopi?**

Iar toți arhieriei și preoții șezând când este să se citească Apostolul, el mergând ia blagoslovenie de la arhiepiscop ca să zică „Pace” celui ce citește. A zice această „Pace” este ca o taină, care se dă ca de la Dumnezeu, și el nu poate zice aceasta fără voia arhierelui locului, fiind în biserica lui, și mai cu seamă fiind el de față, ca cel mai mare păstor. Pentru aceea ia voie și binecuvântare și citindu-se Apostolul zice: „Pace ție celui ce ai citit”, fiind după rânduială al doilea după arhiepiscopul, că însuși arhiepiscopul zice la Evanghelie: „Pace”. Astfel dar se săvârșește Dumnezeiasca Liturghie, stând cel ce se hirotonisește mai sus decât toți episcopii și el zice cea dintâi tâlcuire a rugăciunii celor chemați și celelalte rugăciuni după regulă.

Capitolul 215
Că cel ce s-a hirotonisit se cuminecă mai întâi și apoi ceilalți

Iar la Dumnezeiasca Cuminecătură luând întâi el dumnezeiasca Pâine de la arhiepiscop se cuminecă cu dânsa. Apoi el dă arhiepiscopului Dumnezeiescul Sânge din sfântul potir și arhiepiscopul îi dă lui, și se dau

Dumnezeieștile Taine de la unii altora cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu, dar Unul este cel ce lucrează și dă prin toți, și împărtășiri binelui trebuie întâi cei mari să se împărtășească, căci toate se țin cu orânduială. Deci după dumnezeiasca Cuminecătură, arhiepiscopul sărutând Dumnezeiasca Pâinea o dă tuturor, după urmarea Mântuitorului. Iar arhierul cel ce s-a hirotonisit, luând dumnezeiescul potir, cuminecă pe arhierii și pe ceilalți. După aceea sărutându-se, dă și sfânta anafora poporului cu porunca arhiepiscopului, arătându-se și mărturisindu-se poporului că s-a hirotonisit și dă sfințenie tuturor cu anafora.

Capitolul 216

Că punerea în scaun după hirotonie însemnează punerea în scaunul Bisericii lui, care obicei acum s-a părăsit

Apoi, mergând spre o parte a bisericii spre Proscomidie, șade în scaunul arhieresc, care este gătit acolo în chipul șederii în scaunul bisericii lui. Această ședere în scaun mai nainte se făcea cu mare laudă (precum se face șederea în scaun a patriarhului) la biserica arhierului celui ce se pune în scaun adunându-se episcopii eparhiei, și făcând șederea în scaun cu scrisoarea arhiepiscopului. Iar acum a încetat aceasta pentru temerea barbarilor; dar la biserica cea mare se face și acum. Și numindu-se scaunul pe care șade arhiepiscopul și așternându-se sobor după obicei, se face rugăciune de preoți și „Sfinte Dumnezeule”, fiind acolo și eparhianii și purtând toți făclii înconjoară împreună cu poporul. Și arhierul cel hirotonisit se pune în scaun de cel mai mare din preoți și de cel de al doilea, așezându-l de trei ori în scaun ca și pe patriarh în jilțul arhieresc și zicând: „Vrednic este”. După aceea, șezând el, zic lauda binecinstitorilor împărați și a arhiepiscopului și a celui hirotonit însuși, și astfel face sfârșitul. Iar poporul și cei preoți venind, sărută mâna celui ce s-a hirotonisit și se blagoslovesc de el, alergând cu credință, căci fiind hirotonisit de curând este luminat cu totul și având Harul mai înnoit într-însul, se dă mai din destul. Și atunci el nu este oprit de a blagoslovi fiind episcop al altei cetăți, pentru că are o asemenea voie fiind atunci hirotonisit. Și îmbrăcându-se cu mantia cea cu râuri ca un dascăl, zicându-se troparul acesta: „Din ceruri ai primit Dumnezeiescul Dar”, pentru că harul se varsă pentru noi din ceruri, și-și pune engolpionul ca o dumnezeiască arvună, că poartă fața lui Hristos, și pentru că s-a făcut mire Bisericii lui Hristos, și în vremea nuntirii câștigă toată slobozenia a blagoslovi și a se ruga ca însuși arhierul locului, iar nu a hirotoniei; și blagoslovește de față în acea zi.

Capitolul 217

Pentru ce cel ce s-a hirotonisit blagoslovește umblând?

Drept aceea înconjoară cetatea fiind purtat cu cinste, blagoslovește pe toți și sfințește cetatea rugându-se ca unul ce s-a făcut arhiereu nou, dându-i din Dumnezeiescul Har care s-a înnoit într-însul, și blagoslovind dă sfințenie.

Capitolul 218

Pentru ce merge arhiereul la împărat și-i urează cel ce s-a hirotonisit? Și ce însemnează aceasta?

Drept aceea și ca acela ce are îndrăznire către Dumnezeu, și luând putere dumnezeiască cu hirotonia, merge la împărat spre a se ruga pentru dânsul, ca un uns al Domnului cu Duhul, blagoslovindu-l și întărind cu rugăciunile pe cel uns cu Mirul Domnului. Drept aceea mergând se roagă pentru mântuirea lui. Aceasta se făcea mai înainte cu iubirea de Dumnezeu și era foarte de trebuință. Drept aceea era de folos rugăciunea arhiereului. Iar acum făcându-se dimpotrivă, rugăciunea se arată fără nici o folosință, căci obiceiul de demult era de a se trimite refendarul cu arhiereul la împărăție, și stând arhiereul înaintea binecinstitorului împărat și zicând diaconul Domnului să ne rugăm, arhiereul citea rugăciunea, fiind și cădelnița, precum scrie și la viața Dumnezeiescului Amfilohie. Iar acum aceasta o face patriarhul joi după Paște. Luând arhiereul cădelnița, tămâiază pe împăratul dându-i Harul Dumnezeiesc și sfințirea, și împăratul își pleacă capul precum se arată în viața Sfântului Ambrozie, și îi da lui arhiereul blagoslovenie ca cel ce s-a hirotonisit de curând și s-a înnoit atunci cu Duhul, și are putere întru Hristos a blagoslovi și a sfinți. După aceea sărută pe împăratul pentru cea întru Hristos pace, dragoste și sfințenie, căci arhiereul este sfânt cu împărtășirea Tainelor și cu hirotonia. Aceasta o făcea ca și cum ar avea împărtășire arhiereul cu împăratul prin hirotonie, că unul este împăratul, iar arhiereul este sfânt cu hirotonia. Iar după sărutare închinându-se împăratului cu capul pentru stăpânirea cea lumească, se ducea arhiereul. Mulți din binecinstitorii împărați îl dăruiau ca pe cel ce se ruga pentru dânsul și îl petrecea cu cinste ca pe un sfințit; precum și Marele Constantin nu numai pe dumnezeiescul Silvestru, ci și mai pe toți pe cei de la sobor îi petrecea cu cinste, cinstindu-i, dăruindu-i și sărutându-le cinstitele lor mădulare, cele ce pătimiteră pentru Hristos.

Capitolul 219

Că nu se cinstește de împărați arhieria ca mai înainte și pentru aceea se mânie Dumnezeu

Iar acum toate împotriva se fac, că starea înainte se face și arhierul venind se roagă, dar nu se învrednicește a primi o cinste pentru Hristos, ci încă este necinstit și se arată ca unul mai mic decât cel ce s-a blagoslovit și, ca unul ce este supus, se arată ca o slugă și decât citeții mai nebăgat în seamă. În joia cea după Paște, sărută mâna și obrazul împăratului împreună cu clericii și cu patriarhul, căci venind la împăratul se pleacă și singur (însuși) împăratului sărută mâna după ce se roagă.

Capitolul 220

Că a săruta arhieriei mâna împăratului și a face împăratul strămutare arhierelor și egumenilor este peste pravilă

Cum împăratul mâna preotului o sărută? Iar arhierul hirotonindu-se și rugându-se, sărută mâna împăratului. Aceasta este fără nici o rânduială, căci iată ce necuviincios este: cel sfințit cu Duhul, cel ce s-a hirotonisit arhieru, acela a cărui mâna s-a sfințit ca să poată hirotonisi, blagoslovi și însemna pe cei binecinstitori își leagă mâinile și cu buzele cele sfințite și cele ce s-au sfințit ieri sau în ziua aceea cu atingerea de Înfricoșata Cuminecătură, sărută mâini voievodești și mirenești nesfințite de a blagoslovi și împăratul șezând, el stă înainte-i. Aceasta i s-ar fi căzut să se facă dacă ar fi fost un prost monah, căci zice: „Pe împăratul cinstiți”. Dar arhierul lui Hristos al Cărui loc ține nu trebuie să facă astfel căci se aduce necinste lui Hristos, pentru că nu este unul din cei mulți, ci din cei sfințiți și din cei ce au putere apostolească. Acestea nu s-au făcut atâta de împărați, ci de oamenii cei amăgitori care prin cuvinte omenești i-au adus ca să lucreze și cele mai mari până încât a face și arhieriei și schimbări. Vai aceluia ce este hirotonisit cu Duhul păstor al unei Biserici, să se facă păstor al altei eparhii, de la cei ce nu au puterea și lucrarea preoției și fără voia Duhului Sfânt.

Capitolul 221

Că nu trebuie ca mirenii să ia lucrurile bisericesti și să socotească că ar câștiga din cele afierosite lui Dumnezeu

Iar de este trebuință ca cineva să se pună la vreo cetate mare pentru îndreptare, aceasta trebuie să se facă de către stăpânirea cea

duhovnicească, de unde s-a hirotonisit, iar nu de la stăpânirea lumească. Iar acum mulți se arată și povățuitorul bărbaților călugări și celor sfințiți lui Dumnezeu și cu Darul lui Dumnezeu cârmuitori sufletelor, într-acest chip afară din voia Duhului se arată și leagă și dezleagă, luând aceasta de la cei ce n-au luat puterea darului și se hirotonisesc și au stăpânire neîngrijind nicidecum de cei ce au Harul. Drept aceea și sfărâmările noastre multe s-au făcut, ne-am micșorat și mai puțini decât toate limbile ne-am făcut. Silindu-ne și nevoindu-ne a stăpâni și a nu ne atinge de cele ce nu se cade, ne stăpânesc pe noi cei străini, și făcând cele neplăcute lui Dumnezeu, vrăjmașii noștri și ai lui Dumnezeu ne supun pe noi, făcând cele sfinte ale noastre și sporcându-le. Socotind a câștiga din cele afierosite lui Dumnezeu am pierdut pe ale noastre și împotrivorii ne iau ale noastre înaintea noastră și le mănâncă. Dar măcar să dea Dumnezeu să facă vreo tămăduire acestui rău și să fie cele ce sunt ale Cezarului, Cezarului și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu, ca să se învrednicească blagosloveniei lui Dumnezeu. Poate și cele sfinte să se întocmească și cele mirenești să sporească, iar nu dimpotrivă unele de altele să se strice. Pentru că lucrătorul cel dintâi se silește să facă și pe dreptslăvitori furi de sfinte și să surpe cele sfinte și dumnezeiești. Strice-se de la Dumnezeu vicleanul! Iar dreptslăvitorii să viețuiască cu bună liniște și cu iubire de Dumnezeu, și să dobândească plata cugetării celei iubitoare de Hristos. Iar arhiereul cel ce s-a hirotonisit făcând în sobor sărutarea cea din urmă se așează în locul său ca un arhiereu și îngrijește de cele ce sunt ale Bisericii lui.

Capitolul 222

Că de trei ori face sărutare arhiereul cel ce s-a hirotonisit; și cum face aceasta?

Sărutarea celui hirotonisit, afară de cea din altar se face de trei ori. Întâi după ce îi face cunoscut că s-a făcut logodnic bisericii care i se încredințează. Atunci nefiind altă mireasmă de tămâie sau de apă de trandafir, șezând arhiepiscopul și arhierii de amândouă părțile, aducându-se se închină de trei ori și sărută mâna, genunchiul și obrazul arhiereului celui mare și gura arhiereilor care șed. Și pentru că el nu e încă arhiereu i se poruncește să șadă nu în scaun de arhiereu, ci pe ceva mai mic. Cu aceasta se arată că s-a logodit numai cu Biserica și a făcut începătură logodnei, dar nu e încă bărbat sau mire ei.

Drept aceea, îi sărută atunci numai cum ar da schimburile și începăturile arvunelor cu prietenii miresei și ca și cum ar face semnele prieteșugului cu frații ei, cu care șade împreună și se sfătuiește cu dânșii, nu șade însă întocmai deopotrivă cu ei. De vreme ce nu s-a învrednicit

scaunul nu a luat cinstea Tatălui acestei Biserici și nu poate lucra împreună cu ei, că nu poate hirotonisi, dar dă sfat și îngrijește de lucrurile miresei, adică de ale Bisericii. A doua sărutare se face când se săvârșesc logodnele și iau arvunile și darurile cele mai înainte de nuntă, făcând tocmirile cu tatăl, precum este când mărturisește credința cea dreaptă și se fâgăduiește a purta grijă de ceea ce i s-a încredințat lui.

Atunci, luând începăturile nunții cu însemnarea cea mică ce i se face pe cap, ia Biserica ca într-o arvună, căci și atunci face sărutarea fără Mir și fără tămâie. Sărutarea hirotoniei care se face înăuntru este săvârșitoarea nunții și a unirii, pentru că s-a făcut bărbat și mire al Bisericii. Pentru această sărutare am vorbit mai sus la hirotonie. Iar a treia sărutare, zicem cea din afară de altar și celelalte sărutări: cea din sobor și cea de după hirotonie, se fac venind cel hirotonisit de curând, pe când arhiepiscopul și arhieriei șed, se închină de trei ori arhierelui celui mare, arătându-i supunere și cinstind Treimea. Deci apropiindu-se se ridică puțin arhiepiscopul cinstindu-l ca pe un arhieriu, iar ceilalți arhieriei șezând, (pentru că sunt întocmai cu dânsul și de o rânduială), și face sărutare după obicei, sărutând arhiepiscopului genunchiul, mâna și obrazul, iar pe arhieriei care șed sărutându-i pe gură. Astfel el stând în mijloc și arhiepiscopului închinându-se i se poruncește să șadă, atunci șade în locul aceleiași biserici. Pentru aceasta se face sărutarea, pentru ca să-și ia scaunul, și să se propovăduiască soborului împreună șezător și împreună judecător a ședeia și a hotărî, și după rânduiala scaunului stă să-și aibă cinstea.

Capitolul 223

Pentru ce la a doua și la a treia sărutare se aduce tămâie și apă de trandafir, și pentru cartea numită *Praksis*, care cuprinde cele pentru hirotonie

De vreme ce a luat acestea prin Dar, se aduce și ceva din cele mirositoare, precum apă de trandafir și tămâie prin Evtacsie care și merge înainte și petrece pe cel hirotonisit. Deci făcându-se astfel arhieriu cel hirotonisit, a săvârșit toate cele ce sunt după pravilă, și ia și cartea cea numită *Praksis* care cuprinde toate, adică pentru petrecerea lui din viață, preoția, asemenea și de cine s-a ales și că a luat arhieria după pravilă care scrisoare o și iscălește arhiepiscopul și o pecetluiește cu pecetea sa, pentru ca așezarea lui cea de la episcopie să-i fie mărturisită.

Capitolul 224

Pentru hirotonia patriarhului

Iar de vreme ce și patriarhul este arhiereu, putem vedea și hirotonia lui din hirotonia fiecărui arhiereu. Deci încetând din această viață patriarhul, nimeni din arhieriei nu intră atunci la biserica cea mare ca să nu socotească că vrea să ia cu sila scaunul patriarhiei. Împăratul însă, ca un purtător de grijă al bisericii, având porunca dintâi a dumnezeieștilor Părinți, adună pentru aceasta sobor sfânt de arhieriei, chemând el însuși pe arhieriei cei din apropiere. Arhieriei locului și cei ce se vor aduna de afară, care pot veni (căci după canoane este a fi toți), se strâng din porunca împăratului la un loc sfânt. Acest obicei este de demult ca să nu se adune singuri spre a nu se face partide și tulburări. Această adunare nu se face la biserica cea mare a patriarhiei, pentru că nu este patriarh și nimeni n-are voie să intre acolo, ci la dumnezeiasca biserică a Sfinților Apostoli, pentru darul apostolilor și pentru că slujba patriarhiei este lucru apostolesc. Iar împrejurul lor sunt icoanele Apostolilor, precum și la casa de alegere sunt zugrăviți Apostoli primind unul de sus. Deci rugăciunea, cele trei lumini pomenirea, tămâia și otpustul săvârșindu-se de arhiereul cel dintâi, cântând împreună și rugându-se și ceilalți se așează după rânduială, numai hartofilaxul fiind împreună cu dâștii, și precum este obiceiul, se aleg trei persoane precum am zis, și această alegere o duce hartofilaxul împreună cu doi arhieriei la împăratul, care având de la Părinți această voie ca unul, face alegere din cei trei, căci câte trei sunt aleși de sobor și câte trei sunt socotiți vrednici.

Capitolul 225

Că singur împăratul pofteste pe cel ce s-a ales să primească Patriarhia

Deci acel ales dintre acești trei este încunoștințat sau însuși împăratul mergând îi pofteste făcându-se aceasta mai mult pentru mărirea lucrului și pentru că cei ce știu cât este de mare acest lucru se leapădă. Prin urmare cel ce va primi din cei aleși i se face chemarea într-o zi rânduită și se adună toți: arhieriei, preoți, arhimandriți, egumeni și cu un cuvânt tot clerul cu popor mult, purtând cei mari făclii, pentru că se pune părintele care e al tuturor, și făcându-se rugăciune de Patriarhul cel ce este ales, precum s-a zis, sfârșește și i se face chemarea de ministrii cei mari care țin locul împăratului, căci împăratul câte va fi de trebuință la sobor singur le slujește ca unul ce este uns al Domnului, purtător de grijă și slujitor Bisericii, fiindcă a făgăduit aceasta când s-a uns.

Capitolul 226

Cum se face chemarea?

Cei ce fac chemarea zic acestea: „Puternicul și Sfântul nostru Domn și Împărat, Dumnezeuiescul, Sfântul și marele sobor cheamă pe Sfinția Ta la Preaînaltul Prestol al Patriarhiei Constantinopolului”, arătând cu aceasta că nu împăratul de la sine, ci cele ce sunt ale soborului și împăratul cu soborul face veste și-l cheamă, iar el slujește numai.

Capitolul 227

Împotriva celor ce zic că împăratul face pe Patriarh

Bârfesc dar, cei ce vorbesc cu pizmă, că împăratul face pe Patriarhul, pentru că nu-l face nicidecum împăratul, ci soborul lucrează, și împăratul slujește numai, fiind drept-slăvitor, precum s-a arătat, fiindcă împăratul nu numai că este purtător de grijă și s-a uns împărat de către Biserică, ci pentru că și el trebuie să lucreze dimpreună, să slujească, să primească și să păzească cu tărie cele ce sunt ale Bisericii, fiind acesta dator a le păzi pentru pacea Bisericii. Deci răspunzând alesul cele ce se cuvine și primind Biserica, toți arhierii vin la dânsul și fac închinăciune, asemenea și clerici și mireni luând blagoslovenie pentru că este logodit cu Biserica. Acesta, așadar, de este arhieriu, n-are trebuință de a se mai hirotoni, ci numai se așează în scaun, iar de este preot, se hirotonește și se așează în scaun.

Capitolul 228

Chemarea celui ce n-a fost preot i se face după ce s-a făcut preot. Pentru *Provlisis* a arhierelui

Iar de nu va fi fost preot cel ales, primind a se face, după orânduială întâi se hirotonisește preot, și așa i se face ceea ce se cheamă *Provlisis* mai înainte de hirotonie sau mai înainte de șederea în scaun. Aceasta este chiar mărturisirea împăratului, în cinstea către Biserică, că primește pe cel ales de dânsa fiind numit pentru că a primit să pască Biserica. Și prin Sfânta Treime care a dăruit lui împărăția, are și el pe dânsul Arhiepiscopul Constantinopolului, adică Romei celei noi, și el nu îl face pe dânsul Patriarh a toată lumea. Nici îi dă ceva, ci se unește și urmează lucrului, și este arătat că nu dă, ci mai vârtos ia, și că este ca un slujitor celor ce sunt ale Bisericii, pentru că dă cu mâna sa sfânta cârjă în mâna celui ales, și vine la dânsul, și își pleacă lui capul, pe care îl descoperă după obicei, și primește blagoslovenia și îi sărută mâna. Învederat este că împăratul nu dă

ceva de la sine, ci aceasta făcând primește și adeverează ale Bisericii, și că fiind arhieru cel ce este ales de Patriarh și neavând altă trebuință de vreun lucru arhieresc se face aceasta, adică slujește împăratul la hirotonia lui, și încă aceasta o face împăratul arătând că cinstește Biserica, iar nu o stăpânește.

Capitolul 229

Pentru ce împăratul trimite mantia și engolpionul celui ce este ales de patriarh, iar toiagul îl dă cu mâna sa?

Împăratul mai înainte de a vedea pe cel ales îl cinstește și îi trimite mantia cu râuri și Engolpionul Bisericii, care este ca o arvună, și împăratul ca o slugă și ca un paznic le păzește. Drept aceea și toiagul ca un mai cinstit și semn al stăpânirii celei păstorești, însuși el îl dă cu mâna lui pentru cinste și întărire, arătând tuturor că și el primește pe acest păstor pe care l-a ales Dumnezeu. Aceasta mai învederat mărturisind, poruncește de se gătește un cal încalecă cel ales, iar comisul vine de jos ține frâul calului în locul împăratului său (precum și marele între împărați Constantin a făcut Sfântului Silvestru), îl petrece cu cinste prin toată curtea împărătească și pe ulița cea mare până la Patriarhie. Și dacă împăratul are fiu merge mai pe urmă călare cu toți cei mari.

Într-acest chip dar și pentru acestea se face și ceea ce se cheamă *Provlisis*, pentru cinstea Bisericii care se suie la Hristos. Și dacă cel ce s-a ales precum am zis este arhieru, îndată după darea de veste, este Patriarh și nimic altceva nu mai încapă decât șederea în scaun. Făcându-se obișnuitul *Provlisis* de către împăratul precum am arătat mai sus, cel ales vine în Biserică, intră în altar și-și pune epitrahilul și omoforul, și luând cădelnița și blagoslovind tămâia cădește împrejur Sfânta Masă și Sfântul Prestol cel de sus ca unul ce e dat lui, apoi tămâiază și cădește iarăși Sfânta Masă, și sărută Sfânta Evanghelie și Masa ca pe Hristos și ca pe Biserica pe care a luat-o. Si dând cădelnița diaconului se tămâiază de la el și binecuvântează pe Dumnezeu care l-a învrednicit unora ca acestea, căci luând Biserica de la rugăciune se cade a începe, deoarece rugăciunea face unirea cu Hristos a Căruia este Biserica. Drept aceea făcându-se rugăciunea „Sfinte Dumnezeule”, diaconul zice ectenia în amvon și pomenește pe împărat și pe patriarh, iar patriarhul zice în taină rugăciunea ecteniilor apoi zice ecfonisul „Că Milostiv...” și făcând sfârșitul, i se cântă: „Întru mulți ani, Stăpâne ca să fie arhieria în veac”, și el, binecuvântând, se duce.

Capitolul 230

**Pentru șederea în scaun și pentru pacea ce se zice de fiecare arhieru,
și lui iarăși i se răspunde de către popor**

Iar adunându-se în ziua Duminicii, împărații și cei mari și tot poporul, se săvârșește Sfânta Liturghie cu mare cuviință de Patriarh fiind împreună toți arhierii, clerul și preotul cetății, căci trebuie a fi toți acolo la șederea în scaun a Patriarhului lor, și al vedea pe el în scaun ca pe Domnul nostru Iisus Hristos Fiul Dumnezeului Celui viu, și a lua binecuvântare de la dânsul atunci mai vârtos și întâi, și a auzit de la dânsul din Preasfântul Prestol: „Pace” și a răspunde clerul iarăși: „Pace lui” aceasta fiind pacea Mântuitorului nostru care covârșește toată mintea, moștenirea noastră, graiul cel dulce, așteptarea cea veșnică, ca să fim una cu Dânsul cu Tatăl Lui și cu Duhul precum s-a făgăduit. Aceasta este cea care ne unește cu Dumnezeu și cu îngerii, și ne dă nouă binele în veacul acesta și în cel ce va să fie, căreia păci a lui Iisus nu este nici un hotar. Această pace ne-a făgăduit-o și mergând la patimă, precum s-a zis, și înviind din morți ne-a zis și ne-a dat pacea, pe care a sădit-o întru noi. Care Dumnezeiască pace poftind să o audă de la arhieru cei din început râvnitori ai credinței și cu adevărat creștini știind ce este graiul păcii. Trăind sfinții arhierii, îi ruga ca să șadă pe scaun și să le zică lor „Pace” precum scrie la viața marelui Petru al Alexandriei, care de multe ori se cucerea să facă aceasta, cinstind puterea cea din scaun, care și de multe ori o vedea ca un curat cu inima; și după sfârșitul arhierului lor, creștinii cei adevărați doreau cu multă poftă așa morți să vadă pe păstorii lor în scaun, fiind încredințați că și într-acest chip vor dobândi Dumnezeiasca Pace.

Capitolul 231

**Pentru dumnezeieștii și mării arhierii
Petru al Alexandriei și Ioan Gură de Aur,
că i-au pus pe dânșii în scaun și după moarte
pentru pacea cea de sus**

Aceasta după junghiere s-a făcut dumnezeiescului Petru în Alexandria, și Sfântului Ioan Gură de Aur, în iubitoarea de Hristos cetate împărăitoare a Constantinopolului, care fiind mort de mult l-au pus în scaun, și care, cu Dumnezeiescul Har a deschis buzele și a zis: „Pace vouă”. Iar acum nu știu cum nu se bagă în seamă aceasta, căci deși acum se află scaun din care dă binecuvântare arhierul, se face sfânta ședere și se zice de arhieru: „Pace tuturor” și diaconul zice înainte de aceasta: „Să luăm aminte”, dar nimeni nu se îngrijește de aceasta, nici voiește să audă nici răspunde: „Și duhului

tău". Și cu toate că Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul iubește și dorește iubita pace, numindu-o dulce, lucru și nume, iubind a o da și a o lua, dar precum se vede fiind glasul mic s-a uitat, și pentru că suntem obișnuiți cu cele mari nici nu-l simțim, și diaconul ca și cum ar zice în zadar: „Să luăm aminte” și arhiereul întru sine încet și fără nici o grijă: „Pace tuturor” sau „Pace vouă”. Trebuie însă să luăm aminte ca nu cumva să se întâmple, ca Harul Păcii să fie nebăgat în seamă din lene sau din neștiința facerii de bine cei mari, ce ne-a dat prin Pacea Sa, sau și cu asuprea vrășmașului celui ce totdeauna caută și va să ne facă a nu ne gândi la pace, spre a se răci întru noi dragostea și unirea cu Hristos. Drept aceea, șezând arhiereul în scaun, toți preoții care sunt sub ascultarea lui și mireni, pribeag spre dânsul ca spre Hristos mergând în cer, și zicând diaconul: „Să luăm aminte”, arhiereul zice: „Pace tuturor” sau: „Pace lor” cu glas fin, și toți să răspundă: „Și duhului tău” plecând capetele. Aceasta este unirea și pacea Hristos și cu sfinții Săi. Astfel arhiereul se așează, iar ceilalți stau după rânduială.

Capitolul 232

Pentru șederea patriarhului în scaun

Șederea patriarhului în scaun se face astfel: Dacă este hirotonisit arhiereu, după *Provlisis* merge la Biserica cea mare a Sfintei Sofii¹⁴⁹ și rugându-se și făcându-se pomenire precum s-a zis, se duce. Și venind Duminica, iarăși vine, fiind toți adunați, se îmbracă cu odăjdiile arhieresti și cu sacosul, și se începe Liturgia. Închinându-se mitropoliții după obicei și îmbrăcându-se la locul obișnuit cu sfinte podoabe, vin după orânduială la vremea vohodului. Iar după vohod se face lăudarea, ca la hirotonia arhiereului, șezând în scaun; după „Sfinte Dumnezeule” și după rugăciune se împărtășc lumânări, aprinzându-se lumini multe pentru Harul Duhului care se înnoiește la arhiereu, fiindcă atunci i se încredințează Biserica cea Sobornicească, prin sfânta ședere în scaunul patriarhicesc. Credem că i se dă Darul Duhului mai mult ca să-l întărească spre dumnezeiescul lucru și slujirea cea mai mare ce are pentru toate Bisericile, pentru că și strălucire mare, dar și putere se dă după vrednicia slujbei fiecăruia. Având daruri de multe feluri după harul cel dat vouă, ori proorocit după vrednicia credinței, ori slujirea pentru slujire, și celelalte.

Deci Patriarhul deși este arhiereu, ia har mai mare după slujbă și cu mai cu seamă când se așează în scaun. Drept aceea aprinzându-se luminile, stau toți la rândul lor după orânduială, și doi arhieriei din cei mai mari luând de

¹⁴⁹ Astăzi Sfânta Sofia e transformată de păgânii musulmani în geamie (n.ed.)

brațe pe cel ales, îl pun în dumnezeiescul scaun și zic: „Vrednic este”, care se cântă de trei ori în altar de toți cei hirotonisiți și de trei ori de către cântăreții și clericii cei din altar, aceasta se repetă de două ori și a treia oară asemenea. Atunci se face lăudarea, aceasta este Taina Sfântă a lui Hristos, care a biruit cu Crucea, a murit, a înviat cu trupul, și s-a înălțat, trăgând lumea la credința Lui. De vreme ce și aceasta este biruința care a biruit lumea, zice iubitul ucenic, adică credința noastră, care prin arhieriei lui Hristos a supus și pe împărații care mai înainte făceau prigoane. Pentru aceea se numesc împărați binecinstitori, iar nu necredincioși, nici de altă credință, și se zice: „Mulți ani”, ca să rămână pururea, căci Împărăției lui Hristos nu va fi sfârșit. Arhieria și împărăția se laudă împreună, pentru că arhieria a supus lui Hristos împărăția, și aceasta face împărați creștinilor, și arhieria lui Hristos este veșnică, pentru că zice: „Tu ești preot în veac, adică pururea, după rânduiala lui Melchisedec, iar nu după legea cea veche”.

Astfel diaconul zicând: „Cu înțelepciune drepti”, Patriarhul zice: „Pace tuturor” pentru care trebuia să poarte grijă toți precum am zis, și trebuia să poarte grijă. Arhieriei și preoții stau și răspund: „Și duhului tău”, și așa se așează. Poporul care a luat pacea, zice asemenea: „Și duhului tău”, căci aceasta este moștenirea noastră, dăruirea Mântuitorului și cea mai de pe urmă rugăciune, ca să fim una cu Dânsul. Cel dintâi cuvânt după înviere a fost: „Pace vouă” și de aceea se face așa de luminată șederea Patriarhului în scaun, pentru că șezând în scaun ca Mântuitorul în ceruri, să dea de acolo pace tuturor și să o propovăduiască, căci și de acolo blagoslovește cu tricherul ca din scaunul cel ceresc, dând Darul Treimii și strălucirea prin Mântuitorul. Celelalte rânduiele însă se fac ca la toate Liturghiile. Și astfel se face Patriarh dacă a fost arhieriu.

Capitolul 233

Cum se face hirotonia Patriarhului nefiind arhieriu cel ales?

Dacă cel ales este preot iar nu arhieriu, se hirotonește întâi arhieriu după aceea se pune în scaun, că scaunul este al arhierului, pentru că și arhieriu are puterea lui Hristos, și hirotonia se face într-acest chip: intrând în Preasfântul Altar se închină Sfintei Mese și o sărută, și venind la treptele Dumnezeiescului Tron, se închină de trei ori spre Răsărit, și se îmbracă cu odăjdiile arhieresti. Diaconul Bisericii luând mai întâi binecuvântare de la dânsul se îmbracă ca îngerii cu sfintele podoabe și astfel slujesc lui, iar arhieriei stau numai cu mantiile. Deci îmbrăcându-se cu toate cele arhieresti, stiharul cel cu râuri pentru curăție și învățătură, își pune epitrahilul pentru Harul cel de sus, iar brăul și bedernița pentru curăția

trupului și puterea și biruirea asupra morții, iar rucavițele (mânecuțele) și sacosul pentru dumnezeiasca lucrare și pentru nesticăciunea cea prin patimă. Numai omoforul nu-l pune, că acesta este osebit al arhierelui.

Capitolul 234

Că și Patriarhul este sub canoanele Bisericii și când este să se hirotonisească își face mărturisirea la Biserica

Deci stând cu sacosul, arată cum că nu este arhieriu, și stând toți arhierii și clericii, el plinește porunca pravilei. El face mărturisirea lui înaintea tuturor, dând credința cea dreaptă ca un har curat al nunții. Când cel ce se face Patriarh este arhieriu fiindcă și-a făcut mărturisirea la început, când s-a făcut arhieriu, nu e trebuință a mai repeta mărturisirea, iar când acesta nu este arhieriu trebuie să-și dea mărturisirea sa Bisericii mai înainte de hirotonie, și acesta o face înăuntru Altarului ca acela ce s-a făcut cu duhul stăpânitor și părinte tuturor celor din altar. El face aceeași mărturisire pe care o fac toți acei aleși arhieriei, afară de cuvântul: „că se va supune Patriarhului”, pentru că de vreme ce el însuși se hirotonisește Patriarh, cui se va supune? fără numai canoanelor pe care le și mărturisește că le va păzi.

Deci, desăvârșindu-se mărturisirea, scrie cu mâna lui titulatura și iscălitura, și arhierii se închină pentru plecăciune, că s-a făcut logodnic Bisericii celei mari, și binecuvântându-se de către dânsul, ies afară din altar la locurile cele obișnuite și se îmbracă cu toate veșmintele cele arhieresti. Iar preoții luând și ei binecuvântare, și cel de-al doilea din preoți făcând Proscomidia după rânduială, se începe liturghia, și făcându-se vohodul cel dintâi, diaconii și preoții ies prin Ușile Împărătești, și săvârșindu-se rugăciunea vohodului, intră în Dumnezeiescul Altar, câte doi, după rânduială.

Capitolul 235

Că arhierii la vohod nu intră împreună cu Patriarhul prin ușile împărătești cele mari, ci prin cele de alături

Iar arhierii chemându-se și povățuindu-se de hartofilax intră prin latura din dreapta în altar, și închinându-se câte doi celui ce încă este ales, stau după orânduială. Împărțindu-se lumânări, se aprind lumini multe întru arderea dumnezeieștii luminări a venirii și strălucirii Duhului (precum am zis de multe ori), a luminării celei mari și a bucuriei ce se face în cer. Pentru aceea cel ales se ia de doi arhieriei care sunt mai mari, de amândouă

părțile, iar ceilalți vin mai pe urmă, și toți clericii merg înainte cântând: „Sfinților mucenici”, și dănuind împrejurul Sfintei Mese de trei ori după obicei pentru veselia cea cerească. La fiecare înconjurare toți fac închinăciuni împreună cu cel ales la Sfânta Masă ca la Scaunul lui Dumnezeu.

Capitolul 236

Că de se va întâmpla acolo Iraclias, dânsul hirotonește pe Patriarh, iar de nu se întâmpla hirotonește arhiereul care va fi mai mare

Dacă este arhiereul Iraclias, îndată acesta hirotonește pe Patriarh. Căci precum zic bizantinii, de la Sever Împăratul, care a fost sub ascultarea Iracliei, și Episcopia a fost a lui Iraclias, până la Marele Constantin. Deci suindu-l pe treaptă toți arhierii, arată cum că se unesc, de vreme ce l-au și ales împreună, și astfel îl hirotoneșesc împreună cu Duhul Sfânt și-l însemnează Iraclias de trei ori după obicei făcând începătura hirotoneiei. Iar de nu este Iraclias, îl hirotonește alt arhiereu care va fi mai mare împreună cu ceilalți. După aceea, plecând genunchii, cel ce hirotonește și având fruntea pe Sfânta Masă, cel care-l hirotonește pune mâna pe capul lui și ceilalți se ating de el și zice rugăciunea: „Harul Dumnezeiesc” și după aceea face a doua însemnare la „Doamne miluiește”.

Apoi, cel hirotonit primind Evanghelia deschisă pe cap și pe grumaz, și punând mâna cel ce-l hirotonește, se zice rugăciunea cea dintâi care săvârșindu-se, cel de al doilea arhiereu zice ecteniile, și așa iarăși cel ce-l hirotonește zice a doua rugăciune, însemnând a treia oară în chipul Treimii și întru săvârșirea hirotoneiei (pentru că singură Treimea este făcătoare de săvârșire), ia Evanghelia și o pune pe Masă și pe cel hirotonisit îl ridică ca pe unul ce s-a înălțat cu Harul. Și luând omoforul și blagoslovind îl pune pe cel hirotonit zicând: „Vrednic este”, pentru că cel ce s-a răstignit vrednic s-a săvârșit. Aceasta se cântă de trei ori înăuntru și afară, și unindu-se și bucurându-se toți, și adevărind Harul ce s-a luat. Astfel cel ce a hirotonit se pogoară după trepte săvârșind lucru și se suie pe dânsul cel ce s-a hirotonisit Patriarh, ca cel ce s-a săvârșit arhiereu, și ca unul ce este mai mare tuturor.

Capitolul 237

Cum se face sărutarea la hirotonia Patriarhului?

Drept aceea, păzindu-se orânduiala, punându-și acesta mâna pe Sfânta Masă, vine însuși cel ce l-a hirotonisit ca cel ce este sub ascultarea lui, și

sărutând Sfânta Masă sărută și mâna celui hirotonisit de dânsul ca unui Patriarh precum și obrazul său. Apoi îl sărută și toți cei aleși arhieriei, și Patriarhul precum și toți ceilalți sărută iar Sfânta Masă ca un izvor al Harului și Mormântul lui Hristos. După aceea se suie în Sintron ca la cer și pe sfintele trepte pentru cetele cele de sus și șederea în scaun se face precum s-a scris mai înainte. Iar după șederea în scaun se face lauda împăraților și a noului Patriarh precum s-a zis. Atunci se citește Apostolul luând binecuvântare Iraclias și zicând „Pace”. Se citește și Dumnezeiasca Evanghelie zicând la aceasta Patriarhul „Pace”. De aici înainte și face Dumnezeiasca Liturghie după obicei.

Capitolul 238

Că Mântuitorul toate ale fiecărei trepte ale preoției le-a făcut prin Sine

Cu adevărat minunate sunt tainele Bisericii, pentru că sunt lucruri ale lui Dumnezeu, Celui ce face cele minunate și preaslăvite, și mai cu seamă acestea care sunt lucruri ale întrupării, ca unele ce s-au făcut mai pe urmă și spre mântuirea lumii. Aceste hirotonii le-a arătat, precum am zis, și Mântuitorul întru Sine, și ale fiecărei trepte le-a lucrat prin Sine și S-a făcut El temelie și chipul cel dintâi a tot binele Bisericii Sale, pentru că este povățuitorul vieții și mântuirii noastre, începătorul de Taină și săvârșitor de Taină, El și săvârșind și săvârșind-Se și singur săvârșirea El este. Deci, precum Botezul și Mirul s-au primit pentru noi când s-a botezat, primind pe Duhul de sus, a lucrat după treaptă ale preoției mai înainte de Botez și după Botez, făcându-se ca un citeț, atunci când a mers în mijlocul dascălilor fiind de doisprezece ani, ascultându-i pe ei și întrebându-i, și citind poporului în mijlocul soborului precum scrie Luca: „Pentru că s-a și sculat să citească și i s-a dat lui cartea Proorocului Isaia” și celelalte. Și s-a făcut ca un ierodiacon și diacon, plecându-se părinților Lui, slujindu-le lor și la praznic suindu-se cu ei în Biserică, și pe cei ce vindeau cele dumnezeiești scoțându-i din Biserică, cu aceasta împlinind slujba ierodiaconului; oprind de a se băga vreun vas în Biserică; și punând masă; spălând picioarele ucenicilor și numindu-se pe Sine slujitor.

Iar ca un Preot și ca un Învățător S-a arătat după Botez luând de sus Duhul Sfânt și mărturisindu-se Fiu iubit de Tatăl, pentru că și cu vârsta a fost desăvârșit, fiind de treizeci de ani precum scrie, când și îndată a intrat în lupte și se îndeletnicea cu posturile și cu rugăciunile, răbdând și ispită de trei ori de la împotrivorul diavol pe care l-a biruit până în sfârșit pentru noi; surpându-l și punând biruință. Asemenea alegând ucenici a primit și a propovăduit pocăința chemând către dânsa, făcând multe semne

și îndreptând suflete și întorcând pe cei păcătoși către Sine și adunându-i. Acestea sunt lucruri ale Preoției.

Capitolul 239

Că și preot și dascăl și arhiereu, după omenire S-a hirotonit Hristos de la Tatăl

Încă și altă mărturie mai mare ca o hirotonie a primit, că schimbându-se la față în Muntele Taborului și descoperind dumnezeiasca Lui Slavă a Dumnezeirii, pe cât s-a putut oamenilor a o vedea și prin dumnezeiescul Trup cel ce a strălucit, ca un nor arătându-se dumnezeiescul Duh și în mijlocul norului a fost Hristos și glas de sus a venit de la Tatăl zicând: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care bine am voit, pe Dânsul ascultați-L”. Acest cuvânt: „pe Dânsul ascultați-L”, este semn al arhieriei. Și măcar că El este Preotul cel vrednic, iar atuncea și Părintele îl mărturisea, ceea ce a zis El ucenicilor: „Cel ce ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă”. Aceasta o zice și Părintele pentru El: „Pe Dânsul ascultați-L” mărturisindu-L Dascăl, Păstor și Arhiereu al nostru, Icoană vie a Sa ca un Cuvânt și Înțelepciune cu Ipostas, arătându-L Chip întru o ființă, și poruncește a-L asculta.

Deci darurile despre care Dionisie vorbește, la cei hirotonișiți le împărtășește în slujbe, săvârșire și luminare le-a arătat Hristos întru Sine, adică mai înainte de Botez, supunându-se părinților Lui a intrat în Biserică, a citit poporului și a slujit. Iar botezându-se și luând Duh Sfânt, a arătat săvârșirea, căci a botezat pe Apostoli și i-a trimis să tămăduiască și să ungă cu untdelemn, lucrând El minunile și tămăduirile; iar luminarea a arătat-o atunci când S-a schimbat la Față în Muntele Taborului, mărturisindu-se mai desăvârșit de la Părintele și având împreună cu Sine pe Duhul Sfânt dând ucenicilor strălucirea Duhului. Asemenea, atunci a făcut pe ucenici mai desăvârșit luminători cu venirea limbilor celor de foc, ca să poată da aceea ce au luat; cărei schimbări, adică arătării și descoperirii Dumnezeirii Lui, strălucirii celei firești, Harului, Puterii și mărturisirii celei mai desăvârșite a Părintelui celui de sus, și hirotonia ce s-a făcut prin nor și prin Glasul cel de sus al propovăduirii, a avut mărturii pe cei mai aleși din apostoli. Acest Glas făcându-se, numai El singur a rămas, precum zice Luca, căci singur a fost cel mărturisit și arătat. Împreună cu apostolii a avut și alte mărturii vrednice de laudă, pe cei mai aleși prooroci din vremea cea veche și cea nouă, făcând mărturie pentru Dânsul și arătând adevărul. Din umbra legii a avut doi mărturisitori, de vreme ce cele din umbră și închipuirea nu este desăvârșită, iar din harul cel nou trei, pentru că a strălucit Harul și Adevărul; pentru că cunoștința Treimii celei începătoare

de Taină propovăduiește Biserica, și a luat cea mai desăvârșită cunoștință a lui Dumnezeu și putere.

Astfel dar, Hristos S-a mărturisit desăvârșit și S-a propovăduit de Părintele și Duhul, arătând îndată celor mai mari din ucenici cea dintâi luminare și cele ale Dumnezeirii Lui, făcându-i părtași strălucirii și Harului Dumnezeirii Lui. Drept aceea au și căzut ucenicii pe fețe, căci zice: „Nu au putut suferi strălucirea cu ochii cei trupești”.

Capitolul 240

**Că după ce S-a schimbat la față Hristos,
pe cei doisprezece și pe cei șaptezeci ca și cum i-ar fi hirotonisit,
i-a trimis ca să propovăduiască înaintea feței Lui**

A ales și pe alții împreună cu aceia, și după Schimbarea la Față, cel mare și singurul Arhiereu Care are toate întru Sine și a făcut toate pentru noi, a pus arhieriei pe cei dintâi, iar preoți pe cei de-ai doilea, și i-a trimis înaintea Feței Lui ca să propovăduiască. Iar mai apoi ne-a dat tainele jertfindu-Se pentru noi prin Cruce, murind și înviind ne-a împăcat cu Părintele și ne-a dat cu cuvântarea Sa începutul Harului Duhului. Mai desăvârșit însă a hirotonisit pe ucenicii Săi prin limbile de foc ale Duhului pe care le-a împărțit lor și care au șezut fiecare pe câte unul dintr-înșii, de vreme ce toți au luat Harul întocmai și s-au umplut de Duhul Sfânt și de vreme ce s-au ales dintâi și s-au trimis către oile cele pierdute și în dar au luat și în dar li s-a poruncit a da. Cu aceasta încă nu s-a făcut desăvârșit, pentru că încă nu s-a adus cea pentru toți junghiere de voie și Jertfă nevinovată Părintelui Său, Însuși Bunul nostru Dumnezeu Cel ce S-a jertfit pentru noi, Care S-a făcut și pârgă firii noastre întrupându-Se pentru noi.

Aceasta dar, unindu-Se cu noi, cu milosârdie, îndată ne-a dat Harurile Duhului, și întâi pe Sfânta Fecioară și Maica Lui a întărit-o către naștere cu venirea Duhului, dându-i putere ca să poată purta pe Cel întrupat negrăit cu Ipostasul și a păzit pe Fecioara mai înainte de naștere, în naștere și după naștere, curată. După aceea a făcut pe Iosif ca să cunoască Taina. Apoi s-a arătat pe sine filosofilor prin stea, fiind ei departe și viețuind păgânește și necurat. Asemenea s-a arătat și îngerilor și păstorilor celor mai proști, pentru că și El însuși este Păstor, măcar că e Stăpân sufletelor și oilor celor cuvântătoare, fiind ca un Ziditor și Păstor și ca un purtător de grijă.

După aceasta, făgăduindu-Se mai înainte lui Simeon ca unui Drept, arătându-Se Prunc și cunoscându-Se ca un Dumnezeu, semenea și Proorociței Ana și mai ales Botezătorului și prietenului celui propovăduitor și mergător înainte la toate; și mai arătat încă ucenicilor Lui, pe care gătindu-i către apostolie și către vânărea a toată lumea, i-a numit vânători

de oameni, lumina lumii, sare, judecători, păstori etc. și dându-le cu încetul, pe cât se putea, Harurile. Aducându-Se mai apoi Jertfa cea de obște, stricând vrajba, deșertând moartea, înălțându-Se către Părintele și înălțând Jertfa, a ridicat firea omenească cu cinstea cea dumnezeiască. Mai apoi a trimis nouă, celor ce ne-am împăcat printr-Însul cu Părintele, Harul cel mai desăvârșit; și izvor de daruri a venit la noi Mântuitorul, nu că atunci a venit; pentru că e pretutindeni ca Cela ce toate le viază și le cuprinde, ci atunci S-a arătat pe Sine. Mai ales însă, Se arată celor curățiți prin Fiul cu buna voință a Părintelui și cu a Sa împreună-lucrare, ca Cel ce este întru o Ființă și împreună lucrător și cu tot Harul (precum am zis) ce sălășluiește și se împarte în fiecare, rămânând Însuși neîmpărțit.

Deci, precum am zis, se sălășluiește întru noi cu harul, iar nu cu Ipostasul, măcar că după fire este de față pretutindeni și peste toate, fiind nehotărnicit, căci nu se întrupează și este întru noi cu Ipostasul precum nici Tatăl nu este, ci se sălășluiește, rămâne și lucrează cu Harul. Numai Fiul S-a întrupat și Acesta nu locuiește întru noi cu Ipostasul, ci numai cu luarea Trupului, pentru ca noi să luăm Harul, pârga omenirii noastre ca dintr-un izvor fiind toți de-un neam și printr-însul să ne facem mai de aproape fii ai Părintelui. El este însă Fiu după fire, iar noi după Har.

Vezi ce Taină? Dumnezeu cu noi, pentru ca și noi să ne îndumnezeim. El este după fire Dumnezeu și Fiu, iar noi suntem dumnezei după Dar. Drept aceea Lui Îi este Tată după fire, și nouă Tată după Har. Precum Îi este lui Dumnezeu pentru luarea Trupului, asemenea și nouă ne este Dumnezeu pentru că ne-a zidit, și aceasta a zis-o după înviere: „Sui-Mă-voi la Tatăl Meu și la Tatăl vostru, la Dumnezeul Meu și la Dumnezeul vostru”.

Clericul: Înalte și dumnezeiești sunt cele zise și ne-au dat multă luminare a cunoștinței.

Arhiereul: Acestea sunt ale harului Său. Și Harul este luminare, căci El este lumina cea adevărată. Deci Harul luminează și pe mine și pe voi întru Dânsul, precum lumina cea din făclie luminează pe cel care o ține și pe cel de lângă dânsul. Să laudăm așadar pe Dumnezeu Cel ce ne-a învrednicit pe noi smeriții a pune fraților cele ce sunt ale Lui; și să vorbim despre cele ale hirotoniei.

Capitolul 241

Pentru hirotoniile care se fac afară din Altar precum a egumenilor și a celorlalți dregători bisericești

Deci din preoții cei mai mari, din arhidiaconi și din egumeni, unul se hirotonisește iconom având îngrijirea câștigurilor și a cheltuielilor, căci trebuie ca cineva să îngrijească de acestea pentru folosirea obștii și tocmirea Bisericilor. Cu acest cuvânt se arată iconomia lui Ștefan și a celorlalți diaconi care și cu învățătura și cu propovăduirea precum era Ștefan și Filip slujea la trebuințele și meselor de obște ale fraților.

Capitolul 242

Pentru marele sachelar și pentru marele schevofilact

Unul îngrijește de sfintele mănăstiri, rânduieste bine pe cei dintr-însele și ia seamă pe cât se poate de cele ce sunt ale lor. Iar altul păzește vasele și îngrijește de sfintele veșminte și de cântări, rânduind bine ale Biserici, asemenea îngrijește și de îmbrăcămintea arhierescă.

Capitolul 243

Pentru marele hartofilax și sachelium

Hartofilaxul isprăvește cele ce sunt ale preoților, el orânduiește cum trebuie pe preoți și cearcă cele ce sunt pentru dânșii. Celor aduși le ia seama și-i aduce către preoție. El îngrijește ca nunțile să se facă după lege, el face, cu voia arhierelui, treburile episcopilor și ale judecăților și păzește aducerile aminte ale graiurilor de sfat. Cu un cuvânt, el este mâna dreaptă a arhierelui. Iar sacheliul revizuieste drept slăvitoarele Biserici și îngrijește de buna lor orânduială, mai cu seamă de cele ce sunt la jertfelnic și în altar, ca nu cumva să fie făcut ceva altfel de cum trebuie să fie, sau să nu se îngrijească cele sfinte.

Capitolul 244

Pentru protecdic

Altul iarăși are rânduială ca să primească pe cei ce se întorc de la lepădarea de Dumnezeu. El judecă după Sfintele și Dumnezeieștile legi, luând seama celor ce cad în păcatul uciderii sau alt păcat și lucrând către sfânt pentru ajutorul și mântuirea lor. Aceștia mai cu seamă se hirotonesc

judecători, luând Dumnezeiasca Evanghelie în mâini, care este mare slujbă, se apropie de arhieru, și sunt întâile lui slugi.

Capitolul 245 **Pentru cei aleși clerici**

După aceștia sunt și alți mulți, cu alte sfinte slujbe, care toți lucrează nu fiecum sau după întâmplare, ci luând Harul Duhului, pentru ca să aibă blagoslovenie de la arhieru, sfințenie, voie și putere ca să lucreze prin Har. Aceasta este de la Apostoli. Că și pentru Varnava și pentru Pavel, scrie că Apostolii rugându-se și-au pus pe dâșii mâinile și i-au trimis la lucru.

Capitolul 246 **Pentru ce înăuntru în altar la hirotonia episcopului, a preotului și a diaconului se zice: „Dumnezeiescul Har”, iar afară la celelalte dregătorii bisericești se zice: „Harul Duhului Sfânt”?**

Drept aceea și aici se fac hirotonii, însă din afară iar nu în Altar, căci înăuntru Altarului precum am zis, se fac numai trei hirotonii: a diaconului, a preotului și a episcopului, la care zice arhierul: „Harul cel Dumnezeiesc”, pentru desăvârșirea Darului, căci atunci hirotonia este mai desăvârșită și deplină iar nu parte, pentru că toți diaconii au un Har desăvârșit ca să slujească, preoții au o putere și o lucrare ca să lucreze Tainele, iar toți episcopii au o putere și o lucrare la cele arhieresti, măcar că sunt orânduiele și scaune mai mici și mai mari. Drept aceea și Harul cel de obște al Sfintei Treimi, se zice la acelea care sunt deplin și deobște hirotonii, și se fac la Sfânta și Dumnezeiasca Masă. Iar la acestea care se fac afară din altar, ca la niște slujiri de multe feluri de afară nu se zice astfel, ci plecându-și capul cel ce se hirotonisește prin hartofilax, fiindu-i capul descoperit ca și cum ar lua Harul de la Hristos prin arhieru. Zicând hartofilaxul: „Poruncește”, se scoală arhierul, arătând că este lucru dumnezeiesc și cum că dă Harul și întinzând mâna zice: „Harul Preasfântului Duh te pune pe tine iconom sau altceva, Preasfintei Bisericii noastre”. Și îndată îl blagoslovește pe el și șade arhierul, iar cântăreții cântă: „Întru mulți ani Stăpâne”, mulțumind lui Dumnezeu și rugându-se prin arhieru ca pururi să sporească Biserica și Harurile să se dea; iar cel ce se hirotonește, apropiindu-se, sărută genunchiul, face plecaciune, și sărută mâna cea dreaptă a arhierului care l-a săvârșit pe el, și obrazul pentru unire și dragoste. Apoi sărută și pe cei ce sunt în rânduiala lui, de este

întâiul pe cei dintâi, iar de este al doilea pe cei de-al doilea, ca cel ce s-a făcut de o rânduială, și așa iarăși stând, și arhiereului închinându-se și mulțumind Harului, merge la locul său la care s-a hirotonisit.

Capitolul 247

Că cei ce se hirotonisesc, precum și judecătorii primesc Evanghelia în mâini de la arhiereu

Dar de este din judecători și din cei dintâi, arhiereul îi dă Evanghelia mai înainte de sărutare zicând: „Zis-a Domnul, cu ce judecată veți judeca, judeca-vă-veți”. Înfricoșat fiind cuvântul acesta, că precum va judeca judeca-se-va, și cum că după Evanghelia este dator a judeca. Și precum aceea zice nu după fățarie ci judecată dreaptă judecați, și așa face sărutare. Deci a zice: „Harul cel Dumnezeiesc al Preasfântului Duh”, nu însemnează vreun Dar desăvârșit ca și cum am zice, din ipodiacon întru diacon sau din diacon întru preot, ci diacon sau preot rămânând, însemnează că i se dă o slujire spre buna orânduială a Bisericii.

Capitolul 248

Că dregătorii Bisericii trebuie să se aibă de către cei ce au hirotonie

Iar aceste sfinte slujiri se cuvîn celor hirotonisiți: diaconilor și preoților iar nu la oameni mireni și care nu au hirotonie, căci sunt sfinte acestea, fiind lucrate prin semnarea arhiereului și prin Harul Duhului, și cei ce nu au hirotonie nu se cade a le lua acestea, precum se obișnuiește la Mitropolia Trapezuntului, căci fără tocmeală este aceasta, și mai vârtos că unele dregătorii dintre acestea au stare mai înaltă decât mulți preoți, și nu se cade vreunui nehirotonit a fi mai mare celui hirotonit.

Capitolul 249

Că nu se cade monahilor nepreoți să fie duhovnici

Asemenea și slujba duhovniciei nu trebuie să se dea călugărilor celor de rând care nu au nicidecum hirotonie de vreme ce atât este de sfântă aceasta, încât numai a arhiereilor este iar nu a preoților, precum zic canoanele. Și, căci dacă se dă preoților a lucra una ca aceasta se face de nevoie și cu porunca arhiereului, în lipsa acestuia. Cele mai mari din păcate, adică lepădarea din credință, păcatul uciderii și greșealele cele preoțești trebuie să se mărturisească la arhierei, precum și celelalte pe care

nu le pricepe duhovnicul, făcându-se toate cu sfatul arhiereului, pentru că lucrul acesta este osebit al arhiereului.

Capitolul 250

Pentru ce se dau duhovnicilor cărți de duhovnicie?

Din cartea ce i se dă de la arhiereu se vede că dacă duhovnicia ar fi fost slujbă a preotului nu i s-ar da și carte de spovedanie. Deci dacă pentru preot este atâta socotință și rânduială a pravilei, cum oare s-ar da aceasta celui ce n-are preoție? Căci trebuie ca cel ce primește mărturisirea să și blagoslovească și să citească rugăciune de iertăciune, să ierte, să canonisească și să cuminece pe cei vrednici cu Dumnezeuieștile Taine; cum ar putea lucra cineva acestea neavând preoție? Poate va zice cineva că poate monahul să arate aceste păcate la arhiereu; dar în ce fel, de vreme ce nu este după pravilă? Pravilele zic pentru preoți astfel: cum că slujesc de nevoie aceasta nefiind arhiereu și cu porunca arhiereului; dar cum ar sluji aceasta cel ce n-a luat preoția? De vreme ce zic părinții că acest Har este apostolesc. Și Darul Apostolilor îl au arhiereii iar nu preoții, fiindcă aceștia au Harul celor șaptezeci de ucenici, după cum zic și părinții. Drept aceea și în Samaria la credincioșii cei botezați de Filip, de unul din cei șapte diaconi, mergând Petru și Ioan și-au pus mâinile pe dânșii ca să ia Duhul Sfânt, care este Mirul cel ce se face numai de arhierei, al căruia Dar nu-l are preotul. Iar cât pentru diaconi nici să pomenească canoanele să aibă voie la această mare slujbă. Deci dacă nu poate îndeplini această slujire preoții fără poruncă și dacă canoanele nu pomenească pentru diaconi, cum ar putea oare un altul de rând care nu are preoție să slujească această Taină și Sfântă slujbă a Pocăinței, despre care vom vorbi.

GLOSAR

Agneț – partea din centrul prescurii, unde este întipărită IS. HS. NI. KA., în formă de cruce, și simbolizează pe Mielul lui Dumnezeu Care Se jertfește la fiecare Sfântă Liturghie.

Amvon – locul din biserică de unde se citește Sfânta Evanghelie și se rostește predica.

Antimis – este pânza sfințită de arhieru pe care este imprimată punerea în mormânt a Mântuitorului având așezate într-un mic buzunar părticele din Sfintele Moaște, fără de care nu se poate săvârși Sfânta Liturghie.

Arhimandrit – provine din cuvintele *o arhon* care înseamnă stăpân, conducător și *mandra*, care înseamnă (gard) împrejmuire. În perioada monahismului primar, mănăstirile nu erau împrejmuite cu gard, însă obștile aveau un gard duhovnicesc al lor. Monahii se aflau în grija sau împrejmuirea duhovnicească a unui părinte care se numea arhimandrit.

Avva – părinte duhovnicesc.

Bederniță – este componentă din veșmintele arhieresti sau preoțesti în formă de romb și care simbolizează sabia duhului.

Betleem – este cetatea în care S-a născut Mântuitorul Iisus Hristos, și în limba ebraică înseamnă orașul pâinii.

Bogomil – Mișcare eretică care s-a manifestat pe teritoriul Bulgariei de astăzi, la poporul slav, în timpul secolului X - XI. Aceștia au falsificat practica bisericească și tainele și predicau neascultarea.

Chinovie – așezare monahală cu viață de obște.

Cuminecătură – Sfânta Împărtășanie sau Euharistie, este Sfântul Trup și Sânge al Mântuitorului care se oferă spre împărtășire celor pregătiți după Sfânta Taină a Spovedaniei, prin dezlegarea preotului duhovnic.

Cuvios – Sfânt care provine din tagma monahală și a primit cununa sfințeniei în urma nevointelor din viața pământească.

Didahie – învățătură

Egumen – părintele duhovnicesc care conduce o așezare monahală.

Epitaf – este acel material pictat sau brodat cu reprezentarea punerii în mormânt a Mântuitorului Iisus Hristos care se scoate spre închinare în biserică în vinerea Sfintelor Patimi. Cu el se înconjoară biserica în seara Prohodului și se păstrează pe Sfânta Masă până la Înălțarea Domnului.

Eremit – monah din pustie sau pustnic.

Hartefilax – cel care îngrijește actele unei instituții. Se mai numește și arhivar.

Ierusalim – orașul păcii, este cetatea Sfântă în care s-au petrecut marile evenimente din viața Domnului Iisus Hristos legate de mântuirea noastră.

A izvodi – a răspândi, a extinde.

Litie – este slujba de binecuvântare a ofrandelor de pâine, vin, undelemn și grâu oferite de credincioși pentru a fi sfințite în cadrul vecerniei mari. La sfârșitul slujbei pâinile binecuvântate care primesc denumirea de litie sunt stropite cu vinul binecuvântat și se împart credincioșilor pentru a fi consumate ca o ultimă hrană din acea zi.

Molitfă – rugăciune

Orar – face parte din veșmintele diaconului și simbolizează aripile îngerilor care slujesc neîncetat pe Dumnezeu.

Omofor – provine de la substantivul din grecește *omos*, care înseamnă umăr și de verbul *forao*, care înseamnă a purta. Astăzi omoforul este purtat de către arhieru. Omoforul simbolizează pe creștinul regăsit asemenea oii celei pierdute și aflate din parabola Mântuitorului și purtate pe umerii Păstorului.

Paveceniță - este slujba care se săvârșește după cină.

Păresimilor – post de 40 de zile, rânduit de Biserică înaintea Sfințelor Patimi și a Învierii Mântuitorului Iisus Hristos.

Pecuniare – mijloace de existență bănești sau materiale.

Pravilă – rânduială sau canon de rugăcine rânduit de duhovnic.

Prestol – Jertfelnic, sau Sfânta Masă pe care se săvârșește jertfa nesângeroasă a Mântuitorului Iisus Hristos la fiecare Sfântă Liturghie.

Procovețe – acoperăminte care se folosesc la Sfintele vase.

Polonoșniță – sau miezonoptică, este una dintre cele șapte laude ale Bisericii care se săvârșește la miezul nopții.

Psifos – ales, votat.

Sachelar – cel care îngrijește de sfintele mănăstiri, din punct de vedere administrativ.

Schevofilax – cel care are în grijă veșmintele și cărțile de slujbă ale unei biserici sau mănăstiri.

Schevofilachio – provine de la cuvântul grecesc *schevofilachio*, care indică locul unde se păstrează Sfintele vase pentru săvârșirea Sfintei Liturghii.

Sedelne – sau șezânde, sunt cântări din cadrul utreniei în timpul cărora credincioșii pot sta în străni.

Spovedanie – pocăință sau mărturisire; este un dintre cele șapte Sfinte Taine în cadrul căreia creștinul care face mărturisirea păcatelor cu căință primește iertarea de la Dumnezeu prin mijlocirea preotului duhovnic.

Vohod – face parte din cultul divin al Sfințelor slujbe, înseamnă ieșirea preotului din Sfântul Altar în pronaos și naos cu cădelnița, Sfânta Evanghelie sau Sfintele Daruri.

CUPRINS

<i>Prefață la a doua ediție.....</i>	7
<i>Prefață la noua ediție.....</i>	9
 PARTEA I	
Asupra tuturor eresurilor și asupra singurei credințe a Domnului nostru Iisus Hristos.....	11
<i>Capitolul 1</i>	
Asupra celor fără de Dumnezeu și asupra credinței că este cu adevărat Dumnezeu.....	12
<i>Capitolul 2</i>	
Cum că este Dumnezeu: întâia arătare a Sfintelor Scripturi.....	13
<i>Capitolul 3</i>	
Cum că este Dumnezeu: a doua arătare a chiar omului ce se gândește, vorbește și cearcă pentru Dumnezeu.....	14
<i>Capitolul 4</i>	
Cum că este Dumnezeu: a treia arătare din zidirea lumii, și grija ce El are pentru noi oamenii.....	14
<i>Capitolul 5</i>	
Despre elinii ce cred în mulți dumnezei.....	15
<i>Capitolul 6</i>	
Asupra celor ce cred păgânește în ursitori, în noroc și pentru citirea stelelor.....	16
<i>Capitolul 7</i>	
Cum că Sfânta Treime este un Dumnezeu.....	19
<i>Capitolul 8</i>	
Asupra jidovilor și a lui Sabelie și a celorlalți fără Dumnezeu.....	19
<i>Capitolul 9</i>	
Cele evanghelicești sunt asupra lui Sabelie, iar acestea asupra jidovilor și asupra celorlalte limbi păgâne.....	20
<i>Capitolul 10</i>	
Pentru Unul Născut Fiul lui Dumnezeu și pentru Duhul Sfânt....	23

<i>Capitolul 11</i>	
Asupra lui Simon Vrăjitorul și a lui Macedonie și a celor asemenea lor și despre păgânii bogomili adică cudugeri.....	28
<i>Capitolul 12</i>	
Asupra lui Arie, Sabelie, Eunomie, Macedonie, și asupra păgânului Apolinarie.....	31
<i>Capitolul 13</i>	
Asupra luptătorului împotriva lui Hristos și închinătorului de om Nestorie.....	32
<i>Capitolul 14</i>	
Asupra limbilor.....	33
<i>Capitolul 15</i>	
Asupra păgânului Eutihie, Dioscor, nebunilor armeni, iacobiteni și altora asemenea. Asupra lui Serghie, Pir, Onorie și celor alți care zic că la Dumnezeu e o singură voce.....	35
<i>Capitolul 16</i>	
Asupra păgânului Origen, Didim și Evagrie asupra urmașilor lor eretici, și pentru învierea morților.....	38
<i>Capitolul 17</i>	
Patima trufiei și a înălțării fac ca cineva să cadă în eresuri.....	40
<i>Capitolul 18</i>	
Asupra bogomililor păgâni, luptători împotriva icoanelor.....	41
<i>Capitolul 19</i>	
Asupra catolicilor.....	45
<i>Capitolul 20</i>	
Cea dintâi izvodire.....	47
<i>Capitolul 21</i>	
Asupra celor ce mănâncă cele neorânduite.....	49
<i>Capitolul 22</i>	
Este de trebuință să luăm aminte și de cele ce ni se par a fi mici.	50
<i>Capitolul 23</i>	
Cele Dumnezeiești trebuie să zugrăvite cu evlavie, cu bună credință și după obiceiul cel dat.....	51
<i>Capitolul 24</i>	
Pentru Soborul cel dintâi.....	58
<i>Capitolul 25</i>	
Pentru al doilea Sobor.....	59
<i>Capitolul 26</i>	
Pentru Soborul al treilea.....	65
<i>Capitolul 27</i>	
Pentru al patrulea Sobor.....	65

<i>Capitolul 28</i>	
Pentru al cincilea Sobor.....	65
<i>Capitolul 29</i>	
Pentru al șaselea și al șaptelea Sobor.....	66
<i>Capitolul 30</i>	
Asupra lui Varlam, Achindin și a celor asemenea lor, care se leapădă de harul necreat al Sfintei Treimi.....	69
<i>Capitolul 31</i>	
Pentru Sfântul Grigorie Soluneanul, făcătorul de minuni.....	70
<i>Capitolul 32</i>	
Asupra catolicilor, cum că numai de la Părintele porcede Duhul Sfânt.....	78

PARTEA A II-A

Pentru Sfintele Taine.....	89
<i>Capitolul 33</i>	
Cum că șapte sunt Tainele Bisericii.....	89
<i>Capitolul 34</i>	
Pentru Botez.....	90
<i>Capitolul 35</i>	
Pentru Ungere.....	90
<i>Capitolul 36</i>	
Pentru Dumnezeiasca Cuminecătură.....	90
<i>Capitolul 37</i>	
Pentru Hirotonie.....	90
<i>Capitolul 38</i>	
Pentru Nuntă.....	91
<i>Capitolul 39</i>	
Pentru Pocăință.....	91
<i>Capitolul 40</i>	
Pentru Sfântul Maslu.....	91
<i>Capitolul 41</i>	
Pentru învierea, adică scularea trupurilor.....	92
<i>Capitolul 42</i>	
Pentru ce Cuvântul lui Dumnezeu nu S-a unit cu firea cea mai înaltă a îngerilor, ci cu a oamenilor?.....	93
<i>Capitolul 43</i>	
Cum că Hristos a primit Tainele și întru Sine.....	94
<i>Capitolul 44</i>	
Cum că Liturghia Însuși Mântuitorul a săvârșit-o.....	96

<i>Capitolul 45</i>	
Pentru că și preot și arhiereu Mântuitorul S-a hirotonisit trupește.....	97
<i>Capitolul 46</i>	
Pentru că și nunta cea cinstită Hristos a binecuvântat-o, și întru Sine prin Biserică a făcut-o cu Duhul Sfânt.....	98
<i>Capitolul 47</i>	
Cum că Hristos a ales fecioria mai mult decât nunta.....	98
<i>Capitolul 48</i>	
Cum că nunta lui Hristos este fecioria.....	98
<i>Capitolul 49</i>	
Cum că și cele ce sunt ale pocăinței le-a arătat Mântuitorul prin Sine.....	99
<i>Capitolul 50</i>	
Cum că și lucrurile pocăinței pentru noi le-a făcut Hristos.....	100
<i>Capitolul 51</i>	
Cum că pentru pocăință arhieriei au darul de a lega și a dezlega, și acesta este de la Hristos.....	100
<i>Capitolul 52</i>	
Cum că cinul călugăresc la pocăință se cuprinde, și pentru ce se cheamă cin îngeresc și îmbrăcăminte de pocăință, și care este puterea acestuia.....	101
<i>Capitolul 53</i>	
Cum că Mântuitorul și prin Sine a arătat chipul cel Sfânt.....	102
<i>Capitolul 54</i>	
Ce însemnează „lasă pe morți să-și îngroape morții lor”.....	103
<i>Capitolul 55</i>	
Ce însemnează: „Nimeni puindu-și mâna pe plug”.....	103
<i>Capitolul 56</i>	
Cum că și taina Sfântului Maslu este dată de la Mântuitorul.....	104
<i>Capitolul 57</i>	
Pentru ce este untdelemn și la Sfântul și Marele Mir și la Maslu?.....	105
<i>Capitolul 58</i>	
Pentru ce la nașterea pruncului se citește de către preot moliftă?.....	106
<i>Capitolul 59</i>	
Arătare cu amănuntul a celor ce se fac mai înainte de Botez și după Botez.....	107
<i>Capitolul 60</i>	
Pentru că și Domnul a opta zi a luat numele de Iisus ce I s-a dat.	107

<i>Capitolul 61</i>	
Învățătură pentru cele ce se fac la Sfântul Botez.....	108
<i>Capitolul 62</i>	
Cum că trebuie ca nașul celui ce se botează să fie dreptslăvitor creștin și binecinstitor.....	109
<i>Capitolul 63</i>	
Ce însemnează "Aliluia"	116
<i>Capitolul 64</i>	
Cum că zicerea „botează-se robul lui Dumnezeu” se deosebește de „eu botez pe robul lui Dumnezeu”.....	117
<i>Capitolul 65</i>	
Ungerea, adică Mirul, ce dă celui ce se botează?.....	118
<i>Capitolul 66</i>	
Cum că poate cel ce se botează și se unge a avea întru sine toate dumnezeieștile daruri, însă nu poate atunci a le lucra, ci cu vremea descoperindu-se, afară de preoție.....	118
<i>Capitolul 67</i>	
Pentru ce se tund cei ce se botează, și ce însemnează scufia și cămașa.....	119
<i>Capitolul 68</i>	
Cum că sfârșitul Botezului și al Mirului este împărtășirea Tainelor.....	120
<i>Capitolul 69</i>	
Asupra catolicilor, că nu se cuvine a opri pruncii de la cuminecătură.....	121
<i>Capitolul 70</i>	
Cum că se cuvine ca apa Botezului și celelalte lucruri sfinte să le puie preotul într-un loc curat.....	121
PARTEA A III-A	
Pentru Sfânta Taină a Sfântului Mir.....	123
<i>Capitolul 71</i>	
Pentru slujba și fierberea Dumnezeiescului Mir.....	123
<i>Capitolul 72</i>	
Pentru Sfânta Taină a Sfântului Mir.....	124
<i>Capitolul 73</i>	
Învățătură pentru rugăciunea care se citește la Sfântul Mir.....	126
<i>Capitolul 74</i>	
Cum că toți credincioșii primesc Mirul, iar hirotonia numai arhieriei și preoții.....	128

<i>Capitolul 75</i>	
Cum că Tainele ce se dau unele printr-altele, și unele printr-altele se săvârșesc.....	129
<i>Capitolul 76</i>	
Cum că șapte Taine are întru sine arhiereul.....	129
<i>Capitolul 77</i>	
Cum că numai arhiereul face Mirul și hirotonia, și printr-însul darul arhieresc ajunge întru toate Tainele.....	129
<i>Capitolul 78</i>	
Că izvorul preoției este Hristos și că harul se împarte de la Dânsul prin Ucenicii Lui.....	130
PARTEA A IV- A	
Pentru Sfânta Liturghie.....	131
<i>Capitolul 79</i>	
Ce închipuie pogorârea arhiereului din scaun, sfintele veșminte și îmbrăcarea cu ele?.....	132
<i>Capitolul 80</i>	
Pentru mantia arhiereului, pentru engoliu și pentru cea păstorească.....	133
<i>Capitolul 81</i>	
Că șapte sunt sfintele veșminte ale arhiereului, care sunt acestea și ce arată fiecare dintr-acestea?.....	133
<i>Capitolul 82</i>	
Că omoforul trebuie să se facă de lână, iar nu de alte lucruri. Pe cine închipuie cei ce îmbracă pe arhiereu? Ce însemnează a se pogori către apus?.....	134
<i>Capitolul 83</i>	
Ce însemnează a lua binecuvântare de la arhiereul cel mai mare arhieriei cei mai mici, asemenea și preoții și clericii când vor să se îmbrace, și a face metanie?.....	135
<i>Capitolul 84</i>	
Pentru cele ce se săvârșesc la proscomidie.....	136
<i>Capitolul 85</i>	
Ce însemnează la proscomidie sfântul disc și celelalte?.....	136
<i>Capitolul 86</i>	
Pentru ce se face Liturghia cu pâinea dospită?.....	137
<i>Capitolul 87</i>	
Pentru ce este în patru corpuri prescura care se aduce la Liturghie?.....	137
<i>Capitolul 88</i>	
Cum că latinii nu fac bine de aduc azimi la jertfă și că le fac rotunde căci Hristos S-a întrupat și trupul este din stihii.....	138

<i>Capitolul 89</i>	
Asupra latinilor care aduc cele nedospite.....	138
<i>Capitolul 90</i>	
Ce va să zică: „Asemănatu-sa Împărăția cerului, aluatului”.....	139
<i>Capitolul 91</i>	
Pentru ce în legea veche se obișnuiau azime, iar acum în legea darului se obișnuiește pâine dospită?.....	139
<i>Capitolul 92</i>	
Pentru cele ce se săvârșesc la proscomidie.....	142
<i>Capitolul 93</i>	
Asupra armenilor.....	142
<i>Capitolul 94</i>	
Pentru miridele cele aduse la proscomidie, pentru sfinți și pentru toți creștinii.....	145
<i>Capitolul 95</i>	
Pentru ce tămâie după proscomidie?.....	147
<i>Capitolul 96</i>	
Ce însemnează steaua, sfintele procovețe și aerul?.....	148
<i>Capitolul 97</i>	
Cui se închipuie arhiereul și cui se închipuie cei ce sunt împreună cu dânsul?.....	150
<i>Capitolul 98</i>	
Ce închipuie Sfântul Altar și Sfântul Prestol?.....	150
<i>Capitolul 99</i>	
Pentru ce precum în cer așa și pe pământ partea bisericească și cea mirenească stau după rânduială și se împărtășesc Tainelor în Altar și afară din Altar?.....	153
<i>Capitolul 100</i>	
Pentru anaforă și că această anaforă este pâine sfințită.....	156
PARTEA A V-A	
Pentru Sfânta Biserică și pentru târnosirea ei.....	157
<i>Capitolul 101</i>	
Pentru zidirea Sfintei Biserici și pentru rugăciunea cea de pe temelie.....	157
<i>Capitolul 102</i>	
Pentru târnosirea sfântului altar și a bisericii.....	159
<i>Capitolul 103</i>	
Pentru ce arhiereul se îmbracă cu giulgiu și se încinge?.....	159
<i>Capitolul 104</i>	
Pentru ce la sfințirea bisericii se scot mirenii afară?.....	160

<i>Capitolul 105</i>	
Pentru ce scot cele ce se pot muta?.....	160
<i>Capitolul 106</i>	
Pentru ce se face sfeștania la târnosire?.....	161
<i>Capitolul 107</i>	
Pentru ce se spală cu apă masa?.....	162
<i>Capitolul 108</i>	
Pentru Sfintele Antimise.....	162
<i>Capitolul 109</i>	
Pentru ce sunt peste Masă patru pânzeturi?.....	162
<i>Capitolul 110</i>	
Pentru ce se spală cu vin sau cu apă de trandafir?.....	162
<i>Capitolul 111</i>	
Pentru ce se unge Biserica cu Sfântul Mir și se cântă Aliluia?....	163
<i>Capitolul 112</i>	
Ce însemnează pânzeturile, cămașa prestolului și celelalte de pe Dumnezeiasca Masă?.....	163
<i>Capitolul 113</i>	
Ce însemnează candela și tămâia în toată Biserica?.....	164
<i>Capitolul 114</i>	
Pentru ce se unge cu Sfântul Mir toată Biserica?.....	164
<i>Capitolul 115</i>	
Cum că după sfințirea bisericii se dezbracă arhiereul de giulgiu și pune Sfintele Moaște.....	165
<i>Capitolul 116</i>	
Pentru ce se pun moaștele mucenicilor în Sfântul Prestol?.....	165
<i>Capitolul 117</i>	
Pentru ce se aduc moaștele de la biserica cea veche la cea nouă?	166
<i>Capitolul 118</i>	
Pentru ce se închide ușa bisericii și se zice: „Ridicați porțile”?....	166
<i>Capitolul 119</i>	
Pentru ce pleacă arhiereul genunchii?.....	167
<i>Capitolul 120</i>	
Pentru ce se citește rugăciunea târnosirii înaintea ușii?.....	168
<i>Capitolul 121</i>	
Că trebuie în fiecare biserică să se facă înnoirea târnosirii.	168
<i>Capitolul 122</i>	
Că se cade ca toți cei hirotoniți să serbeze ziua întru care s-au hirotonisit, măcar făcând Liturghie.....	168
<i>Capitolul 123</i>	
Că la Biserica Tesalonicenilor, încă și până acum se prăznuiește înnoirea Bisericii.....	169

<i>Capitolul 124</i>	
Pentru orânduiala înnoirilor.....	165
<i>Capitolul 125</i>	
Că în Constantinopol se făcea înnoirea Bisericii dintâi.....	170
<i>Capitolul 126</i>	
Pentru ce miruiește Sfintele Moaște cu Sfântul Mir?.....	171
<i>Capitolul 127</i>	
Pentru săvârșirea Antimiselor și pentru ce se fac Antimisele de in?.....	172
<i>Capitolul 128</i>	
Ce însemnează Biserica și cele dintr-însa?.....	173
<i>Capitolul 129</i>	
Că ale Legii Vechi închipuiau ale Legii Harului.....	174
<i>Capitolul 130</i>	
Cum că cei ce defăimează sfintele Biserici și celelalte sfinte se pedepsesc de Dumnezeu.....	174
<i>Capitolul 131</i>	
Că Biserica închipuie pe Însuși Unul în Treime Dumnezeu.....	175
<i>Capitolul 132</i>	
Ce însemnează Sfântul Prestol, cele deasupra Prestolului și că toate însemnează pe Hristos.....	176
<i>Capitolul 133</i>	
Ce însemnează cuvucionul (baldachinul) și cei patru stâlpi.....	176
<i>Capitolul 134</i>	
Ce însemnează lumânarea care se aprinde în Altar?.....	178
<i>Capitolul 135</i>	
Pentru sintronul cel din Altar (scaunul cel de sus).....	178
<i>Capitolul 136</i>	
Ce însemnează stâlpii icoanelor și tâmpla?.....	179
<i>Capitolul 137</i>	
Pentru ce se așează locul Proscomidiei la o parte în unghi și se însemnează?.....	179
<i>Capitolul 138</i>	
Că Proscomidiarul și toate cele ce se săvârșesc într-însul închipuie Betleemul, cele ce s-au întâmplat la Nașterea Mântuitorului și la închinăciunea magilor.....	179
<i>Capitolul 139</i>	
Pentru cuvucliul Mesei.....	180
<i>Capitolul 140</i>	
Ce însemnează luminile cele multe, cele douăsprezece, cele trei și celelalte care se aprind în Biserică?.....	180

<i>Capitolul 141</i>	
Pentru că se cuvine ca veșmintele Bisericii să se facă din materii scumpe.....	181
<i>Capitolul 142</i>	
Pentru starea poporului în Biserică.....	181
<i>Capitolul 143</i>	
Când se cuminecă împăratul în Altar și cum?.....	182
<i>Capitolul 144</i>	
Cum se alege împăratul?.....	182
<i>Capitolul 145</i>	
Cum se încoronează împăratul de la Biserică?.....	182
<i>Capitolul 146</i>	
Pentru ce se unge împăratul cu Mir și se săvârșește cu rugăciuni?.....	183
<i>Capitolul 147</i>	
Pentru ce împăratul cel nou când va să se ungă se aduce de Părinții lui, fiind împărați sau de voievozii oștilor?.....	183
<i>Capitolul 148</i>	
Că și la cei ce luau dregătorii se citeau rugăciuni din partea Bisericii.....	184
<i>Capitolul 149</i>	
Pentru ce peste hainele cele împărătești se mai îmbracă împăratul și cu haină asemenea cu mantia cea arhierescă?.....	184
<i>Capitolul 150</i>	
Pentru ce împăratul când se face vohodul cu Tainele merge înainte?.....	184
<i>Capitolul 151</i>	
Că împăratul intrând în altar se cuminecă.....	185
<i>Capitolul 152</i>	
Unde stau credincioșii și cei chemați și cei ce sunt greșiți?.....	185
<i>Capitolul 153</i>	
Că acum nu se scot dimpreună cu cei chemați.....	185
<i>Capitolul 154</i>	
Pentru tinda bisericii și locul celor chemați ce se cheamă catehumeni.....	186
<i>Capitolul 155</i>	
Pentru ce la începerea rugăciunilor sunt afară din biserică și ce însemnează deschiderea ușilor și intrarea noastră?.....	186

PARTEA A VI- A	
Pentru sfintele hirotonii.....	187
<i>Capitolul 156</i>	
Că afară din altar se fac două hirotonii: a citețului și a ipodiaconului, iar în altar trei: a diaconului, a preotului și a arhiereului.....	187
<i>Capitolul 157</i>	
Că numai arhiereul face toate ale bisericii.....	188
<i>Capitolul 158</i>	
Cum se săvârșește citețul de către arhiereu.....	188
<i>Capitolul 159</i>	
Pentru ce se însemnează citețul și că tunderea trebuie să se facă totdeauna.....	189
<i>Capitolul 160</i>	
Câte trebi face citețul?.....	189
<i>Capitolul 161</i>	
Pentru ipodiaconi.....	190
<i>Capitolul 162</i>	
Hirotesia ipodiaconului.....	190
<i>Capitolul 163</i>	
Pentru ce ipodiaconul se îmbracă cu stihar alb și se încinge?.....	190
<i>Capitolul 164</i>	
Cum lucrează ipodiaconii?.....	191
<i>Capitolul 165</i>	
Pentru diaconi.....	191
<i>Capitolul 166</i>	
Că diaconii, ca cei șapte diaconi ai Apostolilor se orânduiesc judecători și cârmuitori și la alte treburi mai mari.....	191
<i>Capitolul 167</i>	
Pentru ce dau mărturie șapte preoți iar nu diaconii pentru cel ce este să se hirotonisească ipodiacon sau diacon.....	192
<i>Capitolul 168</i>	
Că trebuie cel ce se hirotonisește să fie cu anii desăvârșit.....	192
<i>Capitolul 169</i>	
Hirotonia diaconului.....	192
<i>Capitolul 170</i>	
Că trebuie cel ce se hirotonisește să se roage pentru toți când se hirotonisește, fiindcă este de folos.....	196
<i>Capitolul 171</i>	
Că de trei ori cruciș însemnează arhiereul cu mâna pe cel ce se hirotonisește și-l săvârșește.....	196

<i>Capitolul 172</i>	
Ce însemnează a scula pe cel ce se hirotonisește și a-l îmbrăca cu veșminte?.....	197
<i>Capitolul 173</i>	
Ce însemnează orarul și pentru ce-l pune diaconul pe umărul cel stâng?.....	197
<i>Capitolul 174</i>	
Pentru ce se numește orar? Pentru serafimii cei cu câte șase aripi și că diaconii încingându-se cu orarele închipuie pe acești serafimi.....	198
<i>Capitolul 175</i>	
Ce însemnează a săruta diaconul Sfânta Masă, mâna și obrazul arhierelui.....	198
<i>Capitolul 176</i>	
Pentru ce diaconul și preotul care s-a hirotonit trebuie să slujească Sfânta Liturghie șapte zile de-a rândul?.....	199
<i>Capitolul 177</i>	
Pentru preot.....	199
<i>Capitolul 178</i>	
Pentru ce se hirotonisește preot la treizeci de ani?.....	199
<i>Capitolul 179</i>	
Hirotonia preotului.....	200
<i>Capitolul 180</i>	
Pentru ce ia preotul orarul sau epitrahilul după gât?.....	201
<i>Capitolul 181</i>	
Ce însemnează sfită (felonul)?.....	201
<i>Capitolul 182</i>	
În ce chip se dă odorul dumnezeiescul Agneț preotului ce se hirotonește?.....	202
<i>Capitolul 183</i>	
Că este primejdios lucru a se lenevi cineva de a sluji Sfânta Liturghie.....	202
<i>Capitolul 184</i>	
Pentru ce în ziua hirotoniei zice diaconul la Liturghie ectenia: „Drepti primind”, iar preotul rugăciunea amvonului?.....	203
<i>Capitolul 185</i>	
Pentru hainele care se cuvin să le poarte mirenii cei hirotosiți, diaconi și preoți?.....	204
<i>Capitolul 186</i>	
Pentru veșmintele cele bisericesti.....	204
<i>Capitolul 187</i>	
Pentru arhieriu.....	204

<i>Capitolul 188</i>	
Că fără psifos adică alegere nu se poate face cineva arhieru.....	205
<i>Capitolul 189</i>	
Pentru psifos adică alegerea și că alegerea trebuie să se facă de toți arhiercii, iar de nu se va putea, trebuie neapărat să fie cel puțin trei.....	206
<i>Capitolul 190</i>	
Că hartofilaxul stă în mijlocul arhierciilor celor ce aleg.....	206
<i>Capitolul 191</i>	
Cum se face rugăciunea la alegere?.....	207
<i>Capitolul 192</i>	
Că cei ce s-au ales, după cum s-a ales așa să se pună la rânduală, iar nu după starea lor.....	208
<i>Capitolul 193</i>	
Pentru cel ce se va alege episcop fiind de față la sobor.....	208
<i>Capitolul 194</i>	
Că hotărârea arhieriscopului este ca o soartă dumnezeiască.....	209
<i>Capitolul 195</i>	
Că neprimind cel ce s-a ales, se fac alte alegeri.....	209
<i>Capitolul 196</i>	
Cum se face vestirea?.....	209
<i>Capitolul 197</i>	
Că și la vestire se face rugăciune și se aprinde tămâie și făclie.....	210
<i>Capitolul 198</i>	
Hirotonia arhierului.....	210
<i>Capitolul 199</i>	
Pentru venirea celui ales de arhieru.....	210
<i>Capitolul 200</i>	
Ce însemnează cele ce se zugrăvesc pe pardoseală, adică cele trei râuri, cetatea și vulturul?.....	211
<i>Capitolul 201</i>	
Pentru cea întâi însemnare.....	211
<i>Capitolul 202</i>	
Că vestirea este ca o tocmeală și ca niște schimburi, iar mărturisirea, însemnarea și sărutarea ca o zestre și ca niște daruri după nuntă.....	212
<i>Capitolul 203</i>	
Pentru ce încinge bederniță cel ales și nu iese la vohodul cel dintâi?	212
<i>Capitolul 204</i>	
Pentru ce preoții aduc pe cel ales până la Sfintele Uși împărătești?	213

<i>Capitolul 205</i>	
Hirotonia episcopului.....	213
<i>Capitolul 206</i>	
Pentru ce se pune Evanghelia pe capul celui ce se hirotonisește?.	214
<i>Capitolul 207</i>	
Pentru ce zic arhiereului „stăpâne sfinte”, dându-i lui mare sfințenie?.....	215
<i>Capitolul 208</i>	
Ce însemnează omoforul?.....	217
<i>Capitolul 209</i>	
Ce însemnează a scoate arhiereul omoforul la Evanghelie și la Sfânta Jertfire?.....	218
<i>Capitolul 210</i>	
Ce însemnează când zice: „Vrednic este” celui ce se hirotonisește? Dar sărutarea Sfintei Mese, sărutarea mâinii și obrazului arhiereului celui mare și sărutarea celorlalți?.....	218
<i>Capitolul 211</i>	
Cum se face sărutarea la hirotonia patriarhului?.....	219
<i>Capitolul 212</i>	
Pentru rânduiala patriarhilor, arhiepiscopilor și episcopilor.....	219
<i>Capitolul 213</i>	
Împotriva latinilor (catolicilor) că din Sfânta Treime numai Tatăl este Pricuinitor.....	220
<i>Capitolul 214</i>	
Pentru ce zice „Pace” la Apostol, și când va să zică „Pace” ia binecuvântare de la Episcopi?.....	220
<i>Capitolul 215</i>	
Că cel ce s-a hirotonisit se cuminecă mai întâi și apoi ceilalți.....	220
<i>Capitolul 216</i>	
Că punerea în scaun după hirotonie însemnează.....	221
<i>Capitolul 217</i>	
Pentru ce cel ce s-a hirotonisit blagoslovește umblând?.....	222
<i>Capitolul 218</i>	
Pentru ce merge arhiereul la împărat și-i urează cel ce s-a hirotonisit? Și ce însemnează aceasta?.....	222
<i>Capitolul 219</i>	
Că nu se cinstește de împărați arhieria ca mai înainte și pentru aceea se mânie Dumnezeu.....	223
<i>Capitolul 220</i>	
Că a săruta arhieriei mâna împăratului și a face împăratul strămutare arhieriei și egumenilor este peste pravilă.....	223

<i>Capitolul 221</i>	
Că nu trebuie ca mireni să ia lucrurile bisericești și să socotească că ar câștiga din cele afierosite lui Dumnezeu.....	223
<i>Capitolul 222</i>	
Că de trei ori face sărutare arhierul cel ce s-a hirotonisit; și cum face aceasta?.....	224
<i>Capitolul 223</i>	
Pentru ce la a doua și la a treia sărutare se aduce tămâie și apă de trandafir, și pentru cartea numită <i>Praksis</i>, care cuprinde cele pentru hirotonic.....	225
<i>Capitolul 224</i>	
Pentru hirotonia patriarhului.....	226
<i>Capitolul 225</i>	
Că singur împăratul pofteste pe cel ce s-a ales să primească Patriarhia.....	226
<i>Capitolul 226</i>	
Cum se face chemarea?.....	227
<i>Capitolul 227</i>	
Împotriva celor ce zic că împăratul face pe Patriarh.....	227
<i>Capitolul 228</i>	
Chemarea celui ce n-a fost preot i se face după ce s-a făcut preot. Pentru <i>Provlisis</i> a arhierului.....	227
<i>Capitolul 229</i>	
Pentru ce împăratul trimite mantia și engolpionul celui ce este ales de patriarh, iar toiagul îl dă cu mâna sa?.....	228
<i>Capitolul 230</i>	
Pentru șederea în scaun și pentru pacea ce se zice de fiecare arhieru, și lui iarăși i se răspunde de către popor.....	229
<i>Capitolul 231</i>	
Pentru dumnezeieștii și marii arhierii Petru al Alexandrici și Ioan Gură de Aur, că i-au pus pe dânșii în scaun și după moarte pentru pacea cea de sus.....	229
<i>Capitolul 232</i>	
Pentru șederea patriarhului în scaun.....	230
<i>Capitolul 233</i>	
Cum se face hirotonia Patriarhului nefiind arhierul cel ales?.....	231
<i>Capitolul 234</i>	
Că și Patriarhul este sub canoanele Bisericii și când este să se hirotonisească își face mărturisirea la Biserică.....	232

<i>Capitolul 235</i>	
Că arhieriei la vohod nu intră împreună cu Patriarhul prin uşile împărăteşti cele mari, ci prin cele de alături.....	232
<i>Capitolul 236</i>	
Că de se va întâmpla acolo Iraclias, dânsul hirotoneşte pe Patriarh, iar de nu se întâmpla hirotoniseşte arhierieul care va fi mai mare.....	233
<i>Capitolul 237</i>	
Cum se face sărutarea la hirotonia Patriarhului?.....	233
<i>Capitolul 238</i>	
Că Mântuitorul toate ale fiecărei trepte ale preoţiei le-a făcut prin Sine.....	234
<i>Capitolul 239</i>	
Că şi preot şi dascăl şi arhierieul, după omenire S-a hirotonit Hristos de la Tatăl.....	235
<i>Capitolul 240</i>	
Că după ce S-a schimbat la faţă Hristos, pe cei doisprezece şi pe cei şaptezeci ca şi cum i-ar fi hirotonisit, i-a trimis ca să propovăduiască înaintea feţei Lui.....	236
<i>Capitolul 241</i>	
Pentru hirotoniile care se fac afară din Altar precum a egumenilor şi a celorlalţi dregători bisericeşti.....	238
<i>Capitolul 242</i>	
Pentru marele sachelar şi pentru marele schevofilact.....	238
<i>Capitolul 243</i>	
Pentru marele hartofilax şi sachelium.....	238
<i>Capitolul 244</i>	
Pentru protecdic.....	238
<i>Capitolul 245</i>	
Pentru cei aleşi clerici.....	239
<i>Capitolul 246</i>	
Pentru ce înăuntru în altar la hirotonia episcopului, a preotului şi a diaconului se zice: „Dumnezeiescul Har”, iar afară la celelalte dregătorii bisericeşti se zice: „Harul Duhului Sfânt”?... 	239
<i>Capitolul 247</i>	
Că cei ce se hirotonisesc, precum şi judecătorii primesc Evanghelia în mâini de la arhierieul.....	240
<i>Capitolul 248</i>	
Că dregătoriile Bisericii trebuie să se aibă de către cei ce au hirotonie.....	240

<i>Capitolul 249</i>	
Că nu se cade monahilor nepreotîți să fie duhovnici.....	240
<i>Capitolul 250</i>	
Pentru ce se dau duhovnicilor cărți de duhovnicie?.....	241
GLOSAR.....	243